ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ HENRI MAYRAS της 16ης και 17ης Ιουνίου 1975 *

Πίνακας περιεχομένων

Γενική εισαγωγή 636

I — Χαρακτηριστικά της αγοράς της ζάχαρης 638

II — Η κοινή οργάνωση αγορών στον τομέα της ζάχαρης 640

III — Η εναρμονισμένη δράση των Ευρωπαίων παραγωγών 649

IV — Εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού στη γεωργία 655

V — Τυπικοί λόγοι ακυρώσεως γενικής μορφής 660

VI — Προστασία της ιταλικής αγοράς — Πρόβλημα εισαγωγών ζάχαρης 663

VII — Προστασία της ολλανδικής αγοράς 674

VIII — Προστασία της αγοράς της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας 695

IX — Εναρμονισμένες ενέργειες στους διαγωνισμούς για επιστροφές ενόψει εξαγωγής κοινοτικής ζάχαρης προς τρίτες χώρες 718

X — Οι επιβληθείσες χρηματικές κυρώσεις 727

Προτάσεις 732

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

Γενική εισαγωγή

Από το τέλος της πρώτης περιόδου εμπορίας μετά την έναρξη της ισχύος του βασικού κανονισμού του Συμβουλίου 1009/67, περί κοινής οργανώσεως αγορών στον τομέα της ζάχαρης, πληροφορήθηκε η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων την ύπαρξη εμποδίων στην ελευθερία των εμπορικών κοινοτικών ανταλλαγών ζάχαρης.

Εκτός από την άρνηση πωλήσεως για την οποία παραπονέθηκαν ορισμένες βιομηχα-

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

νίες επεξεργασίας ζάχαρης, πολλά γεγονότα τράβηξαν την προσοχή της Επιτροπής:

— συγκέντρωση, από την 1η Ιουλίου 1968, των Γερμανών παραγωγών σε συνασπισμούς πωλήσεως, τα εδάφη των οποίων είναι ακριβώς καθορισμένα και παρέμβαση του BUNDESKARTELLAMT του Βερολίνου σ' έναν απ' αυτούς τους οργανισμούς, τη SÜDZUCKER-VERKAUF, για να αξιώσει ορισμένες πληροφορίες επί του θέματος των συμβάσεων που οι συνασπισμοί αυτοί είχαν θεσπίσει με τους εμπορικούς αντιπροσώπους τους και των εκπτώσεων που παρείχαν σε πιστούς πελάτες·

— συμφωνία που συνήφθη από τις γαλλικές βιομηχανίες ζάχαρης, υπό την αιγίδα της ASSOCIATION DE DÉFENSE DES INTÉRÊTS ÉCONOMIQUES ET SUCRIERS, για την περίοδο εμπορίας 1968-1969, και κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή στις 31 Οκτωβρίου 1968, επί της οποίας όμως δεν έλαβε θέση·

— σύναψη επίσης συμφωνιών συνεργασίας μεταξύ Ολλανδών παραγωγών, η εκτίμηση των οποίων, ενόψει του άρθρου 85 της Συνθήκης, απετέλεσε αντικείμενο διαδικασίας την οποία κίνησε η Επιτροπή, αλλά που δεν τερματίστηκε ακόμη·

— τέλος, κήρυξη «πολέμου τιμών» της ζάχαρης στην Ολλανδία το Μάρτιο 1969.

Δεδομένου ότι τα στοιχεία αυτά άφηναν να τεκμαρθεί η ύπαρξη πρακτικών περιοριστικών του ανταγωνισμού στην κοινοτική αγορά, η Επιτροπή άρχισε από το 1969, σύμφωνα με τον κανονισμό 17/62 του Συμβουλίου, να προβαίνει σε ελέγχους και συνέλεξε πληροφορίες από πολλούς παραγωγούς, εμπόρους και βιομηχανίες επεξεργασίας ζάχαρης.

Μετά το πέρας αυτών των ερευνών η Επιτροπή, στις 31 Μαΐου 1972, έθεσε αυτεπαγγέλτως σε κίνηση τη διαδικασία που προβλέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού έναντι είκοσι δύο παραγωγών και οργανισμών πωλήσεως, καθώς και των μελών τους, που εκπροσωπούν περίπου τα εννέα δέκατα της κοινοτικής παραγωγής.

Οι αιτιάσεις που στρέφονταν κατά των επιχειρήσεων αυτών τους κοινοποιήθηκαν μεταξύ 24 και 29 Ιουλίου του ίδιου έτους, τους χορηγήθηκε δε δίμηνη προθεσμία για να καταθέσουν εγγράφως παρατηρήσεις αμύνης.

Αφού ανταποκρίθηκαν σ' αυτή την πρόσκληση οι επιχειρήσεις, οι εκπρόσωποί τους ακούστηκαν προφορικά, όπως προβλέπει το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 17, από υπαλλήλους των γενικών διευθύνσεων ανταγωνισμού και γεωργίας της Επιτροπής, παρουσία υπαλλήλων των ενδιαφερομένων κρατών μελών.

Τέλος, αφού έλαβε στις 5 Δεκεμβρίου 1972 τη γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής επί συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων, η Επιτροπή εξέδωσε στις 2 Ιανουαρίου 1973, βάσει των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης, την απόφαση «Ευρωπαϊκή βιομηχανία ζάχαρης», η οποία κοινοποιήθηκε σε είκοσι δύο επιχειρήσεις. Με την απόφαση αυτή εντέλλονται αφενός μεν οι πιο πάνω επιχειρήσεις να θέσουν αμέσως τέρμα στις διαπιστωθείσες παραβάσεις, αφετέρου δε επιβάλλονται σε δεκαέξι επιχειρήσεις πρόστιμα, το σύνολο των οποίων ανέρχεται σε 9 εκατομμύρια λογιστικές μονάδες.

Μόνο οι τελευταίες αυτές επιχειρήσεις προσέβαλαν ενώπιον του Δικαστηρίου την

απόφαση και ζητούν κυρίως την ακύρωσή της και επικουρικά τη μεταρρύθμιση των ποσών των προστίμων που τους επιβλήθηκαν.

Εκτός από την πρόσφατη υπόθεση FRUBO, είναι νομίζω η πρώτη φορά που το Δικαστήριο θα αντιμετωπίσει κατά τόσο άμεσο τρόπο το πρόβλημα της εφαρμογής των κανόνων της Συνθήκης που αφορούν τον ανταγωνισμό στην παραγωγή και στο εμπόριο ενός γεωργικού προϊόντος (άρθρο 42 της Συνθήκης), το οποίο αποτελεί αντικείμενο κοινής οργανώσεως αγοράς (άρθρο 40).

Στο πρόβλημα αυτό επικεντρώνεται και ένα άλλο: τα μέσα και οι μηχανισμοί που θεσπίζονται από έναν κανονισμό περί κοινής οργανώσεως αγοράς και από τα κοινοτικά νομοθετικά κείμενα εφαρμογής, αφενός, και τα συστήματα που έχουν διατηρηθεί ή έχουν δημιουργηθεί από τις εθνικές αρχές στον ίδιο αυτό τομέα, αφετέρου, μπορούν να εγγυηθούν ή να επιτρέψουν, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υφίσταται σύμπραξη ούτε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, την ελεύθερη κυκλοφορία του οικείου προϊόντος και τον ελεύθερο ανταγωνισμό μεταξύ παραγωγών;

Το πρόβλημα αυτό, που κινδυνεύει να τεθεί όλο και πιο συχνά ενώπιον των κοινοτικών αρχών, δεν είναι νέο για τις αρχές ANTITRUST των κρατών μελών. Είναι ιδίως το πρόβλημα των συμπράξεων που, σύμφωνα με το άρθρο 59 της γαλλικής ORDONNANCE της 30ής Ιουνίου 1945, «προκύπτουν από την εφαρμογή ενός νομοθετικού ή κανονιστικού κειμένου»· είναι επίσης το πρόβλημα των «συμπράξεων μεταξύ αγροτικών εκμεταλλεύσεων ή ενώσεων αγροτικών εκμεταλλεύσεων», που προβλέπονται ρητώς από το γερμανικό νόμο περί ανταγωνισμού (παράγραφος 100, εδάφιο 1, GWB).

Σε κοινοτικό επίπεδο η σύμμιξη του δικαίου του ανταγωνισμού με την ύπαρξη κοινών οργανώσεων αγοράς αγροτικών προϊόντων κλονίζει τον κανονισμό 26/62 του Συμβουλίου, το άρθρο 2 του οποίου κηρύσσει ανεφάρμοστο το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, επί συμφωνιών, αποφάσεων και εναρμονισμένων πρακτικών που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα εθνικής οργανώσεως αγοράς ή που είναι απαραίτητες για την πραγματοποίηση των στόχων που αναφέρονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης.

Οι σκέψεις αυτές εξηγούν γιατί μου φάνηκε χρήσιμο, πριν εισέλθω στην έρευνα των προσφυγών, να εκθέσω τα ουσιώδη χαρακτηριστικά της αγοράς ζάχαρης και να καθορίσω το κοινοτικό πλαίσιο εντός του οποίου τοποθετείται η συμπεριφορά των προσφευγουσών.

I — *Χαρακτηριστικά της αγοράς της ζάχαρης*

Από πολύ καιρό η ζάχαρη αποτέλεσε μαζί με την πρώτη της ύλη: ζαχαροκάλαμο ή ζαχαρότευτλο, αντικείμενο, επί εθνικού επιπέδου, μέτρων παρεμβάσεως της δημοσίας αρχής και συμφωνιών μεταξύ επιχειρηματιών.

Ήδη σήμερα δεν υπάρχει χώρα που η οικονομία της ζάχαρης να έχει αφεθεί στην ελεύθερη αναμέτρηση των δυνάμεων της αγοράς.

Η αντίστοιχη εξέλιξη της καλλιέργειας ζαχαροτεύτλων και ζαχαροκάλαμου και ο ανταγωνισμός μεταξύ της ζάχαρης που παράγεται από τα δύο αυτά φυτά έχουν επη-

ρεαστεί κατά τρόπο αποφασιστικό από τις επιχορηγήσεις που χορηγούνται στους παραγωγούς ζάχαρης από ζαχαρότευτλα.

Χωρίς να χρειάζεται να αναχθούμε στα μέτρα που είχε λάβει ο Ναπολέων ο Α' κατά την εποχή του ηπειρωτικού αποκλεισμού υπέρ της παραγωγής ζάχαρης, οι παρεμβάσεις αυτές άρχισαν να διαδραματίζουν μείζονα ρόλο στην Ευρώπη από το δεύτερο μέρος του 19ου αιώνα. Εκφράστηκαν με ποικίλα μέτρα βοήθειας και υποστηρίξεως που χορηγήθηκαν στους παραγωγούς ζαχαροτεύτλων και στα εργοστάσια ζάχαρης από τις εθνικές κυβερνήσεις. Ανεξάρτητα από τις λεπτομέρειες των μέτρων αυτών, η χρηματοδότησή τους βάρυνε σε τελική ανάλυση τους καταναλωτές ή τους φορολογούμενους έτσι ώστε, ήδη το 1843, ο Λαμαρτίνος, ποιητής αλλά και πολιτικός, αναφώνησε στην εθνική συνέλευση:

«Σας απαγορεύω να αποκαλείτε τη βιομηχανία ζάχαρης, εθνική βιομηχανία. Δεν έχει τίποτε το εθνικό εκτός από τις επιβαρύνσεις που βαρύνουν τη χώρα.»

Οι πολιτικές αυτές κατέληξαν σε ένα ντάμπινγκ ευρείας κλίμακας που επέσυρε την πτώση των τιμών στη διεθνή αγορά και επέφερε ζημία στην εξέλιξη των χωρών που παράγουν ζαχαροκάλαμο.

Από αντίδραση, αυτές οι παρεμβάσεις της δημοσίας εξουσίας ή οι ιδιωτικές συμφωνίες προκάλεσαν επί διεθνούς επιπέδου προσπάθειες που απέβλεπαν στην οργάνωση λίγο-πολύ ελεύθερης παραγωγής και εμπορικών ανταλλαγών συγχρόνως αντί να εξασφαλιστεί μια σχετική σταθερότητα της αγοράς και να προσαρμοστεί χωρίς πολλούς κραδασμούς ο όγκος της παραγωγής στον όγκο της κατανάλωσης. Σχετικώς αναφέρω τη σύμβαση που υπογράφηκε στις Βρυξέλλες στις 5 Μαρτίου 1902 και το τελευταίο χρονικά INTERNATIONAL SUGAR AGREEMENT, βάσει του οποίου κυρίως καθορίστηκαν οι ποσοστώσεις εξαγωγής για τις χώρες που είναι καθαροί εξαγωγείς.

Η παγκόσμια αγορά ζάχαρης είναι, κυρίως ειπείν, πολύ περιορισμένη επικουρική αγορά, η οποία δεν αντιπροσωπεύει περισσότερο από 15% της παγκόσμιας παραγωγής. Ήδη το 1960 τα δύο τρίτα της ζάχαρης που μετείχαν στη διεθνή αγορά πωλούνταν σε ειδικές τιμές, εγγυημένες και καθορισμένες με συμφωνίες· η παγκόσμια τιμή, όπως καθορίστηκε με τη διεθνή συμφωνία ζάχαρης, δεν εφαρμοζόταν παρά στο ένα τρίτο περίπου του διεθνούς εμπορίου του προϊόντος αυτού.

Η δυσαναλογία αυτή επιδεινώθηκε περαιτέρω: επί 80 εκατομμυρίων τόνων που παρήχθησαν στον κόσμο το 1974, τα 55 εκατομμύρια τόνων καταναλώθηκαν στις ίδιες τις χώρες παραγωγής. Το υπόλοιπο, 25 εκατομμύρια τόνοι, δηλαδή μόλις κάτι παραπάνω από το ένα τρίτο της παραγωγής, αποτέλεσε αντικείμενο διεθνούς εμπορίου. Αλλά τα 13 εκατομμύρια τόνοι αποτέλεσαν αντικείμενο εμπορίας στο πλαίσιο διμερών συμφωνιών, όπως το αμερικανικό SUGAR ACT, το COMMONWEALTH AGREEMENT ή η συμφωνία που συνάφθηκε μεταξύ Κούβας και Σοβιετικής Ένωσης. Εδώ πρόκειται για προτιμησιακές αγορές. Έτσι εκτιμώνται σε 12 εκατομμύρια τόνους μόνο οι ποσότητες ζάχαρης που πράγματι μπήκαν στην παγκόσμια αγορά. Λαμβανομένης υπόψη αυτής της καταστάσεως, η αγορά αυτή, που είναι πολύ ευαίσθητη στις πολιτικές και οικονομικές κρίσεις, υπόκειται επίσης στην κερδοσκοπία. Έτσι υφίσταται στενή σχέση μεταξύ της κινήσεως των αποθεμάτων και της εξελίξεως των τιμών, παρά τις σύγχρονες μεθόδους διαθέσεως στο εμπόριο και μεταφοράς που κανονικά θα έπρεπε να μη δικαιολογούν τη δημιουργία υπερμέτρων αποθεμάτων.

Παρόλο που κατέστησαν αναγκαία, σ' ορισμένο μέτρο, λόγω της βραχύτητας της καθαυτό περιόδου εμπορίας ζάχαρης και λόγω της υποχρεώσεως εξασφαλίσεως της μεταβάσεως μεταξύ των δύο εμπορικών περιόδων, τα αποθέματα έχουν χαρακτήρα προεχόντως κερδοσκοπικό. Αρκεί να λείπουν πράγματι μερικές εκατοντάδες χιλιάδων τόνων, για να αναπηδήσουν οι τιμές πάνω από το πιο υψηλό κόστος παραγωγής ή αντιθέτως να βυθιστούν σε σημείο που να πέσουν κάτω της τιμής κόστους ενόψει πλεονάσματος, γνωστού ή λανθάνοντος, ενός ή δύο εκατομμυρίων τόνων.

Αυτές οι μεταβολές τονίζονται ακόμη περισσότερο από την κερδοσκοπία στις αγορές προθεσμίας της Νέας Υόρκης, του Λονδίνου και του Παρισιού. Υπάρχουν ορισμένοι λόγοι να πιστεύει κανείς ότι οι περίοδοι στενότητας, σχετικές όλες, δεν είναι παρά προσωρινά ατυχήματα μέσα στην εξέλιξη μιας παραγωγής που δεν παύει να αυξάνει και την οποία δεν μπορεί να προφθάσει η κατανάλωση. Πράγματι, στις εξελιγμένες βιομηχανικές χώρες, η καταναλώση δεν αυξάνει στην πραγματικότητα παρά μόνο κατά το μέτρο της δημογραφικής αυξήσεως, το ύψος της οποίας παραμένει μέτριο· αντιθέτως, στις χώρες του τρίτου κόσμου, όπου η αύξηση του πληθυσμού είναι σημαντική, η κατανάλωση παραμένει συγκρατημένη λόγω της αδυναμίας του βιοτικού επιπέδου.

Όσον αφορά την κοινοτική αγορά, αυτή χαρακτηρίζεται, όπως και η σύγχρονη παγκόσμια αγορά, από μια καθαρή τάση προς την υπερπαραγωγή.

Κατά το διάστημα των εμπορικών περιόδων 1968-1969 ώς 1971-1972 που αφορούν οι παρούσες υποθέσεις, η συνολική παραγωγή λευκής ζάχαρης της Κοινότητας αυξήθηκε από 6 800 000 τόνους σε περίπου 8 100 000 τόνους.

Συγχρόνως η κατανάλωση δεν αυξήθηκε παρά από 5 900 000 τόνους σε 6 500 000 τόνους, δηλαδή 120 000 ώς 150 000 τόνους κατά έτος.

Η παραγωγή υπερέβη επομένως κατά 11 ώς 24% την κοινοτική κατανάλωση.

Αν επιμεριστούν αυτοί οι αριθμοί μεταξύ των πέντε κρατών μελών — το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο υπολογιζόμενα σαν ένα — διαπιστώνεται ότι δύο κράτη, η Γαλλία και το Βέλγιο, γνώρισαν συνεχώς πλεόνασμα παραγωγής, ενώ τα άλλα κράτη εμφάνισαν προϋπολογισμό είτε ισοσκελισμένο είτε ελλειμματικό. Η Ιταλία έχει διαρθρωτικό έλλειμμα.

Κατά το διάστημα αυτής της περιόδου, οι κοινοτικές εμπορικές ανταλλαγές δεν αυξήθηκαν κατά σημαντικά ποσοστά, εκτός από τις εισαγωγές στην Ιταλία.

Όσον αφορά τις κοινοτικές εξαγωγές λευκής ζάχαρης στην παγκόσμια αγορά, ανήλθαν από 1 100 000 τόνους το 1968-1969 σε 1 600 000 τόνους το 1971-1972.

II — *Η κοινή οργάνωση αγορών στον τομέα της ζάχαρης*

Αυτό τον πολύ ειδικό τομέα παραγωγής ζάχαρης ανέλαβε να οργανώσει ο κανονισμός 1009/67, προσπαθώντας να συμβιβάσει στόχους τόσο αντιφατικούς όπως: τη διατήρηση του βιοτικού επιπέδου των παραγωγών ζαχαροτεύτλων, τη σταθεροποίηση των αγορών, την ασφάλεια των προμηθειών, την αύξηση της παραγωγικότητας σύμφωνα με

ορθολογικά κριτήρια και τέλος λογικό επίπεδο τιμής στην κατανάλωση.

Κυρίως ειπείν, μόνο η γεωργική πλευρά της παραγωγής ζάχαρης, δηλαδή ουσιαστικά η καλλιέργεια ζαχαροτεύτλων, θα έπρεπε να υπάγεται στις γεωργικές διατάξεις της Συνθήκης, ενώ η βιομηχανία ζάχαρης θα έπρεπε να εμπίπτει, όπως και οι λοιπές βιομηχανίες της Κοινότητας, στο γενικό καθεστώς, δηλαδή στους κανόνες ανταγωνισμού. Και θα μπορούσε να φανεί ως πρωθύστερος ο συλλογισμός να εξαρτάται η τιμή του προϊόντος που πρόκειται να προστατευθεί — το ζαχαρότευτλο ή επικουρικά το ζαχαροκάλαμο — από την τιμή ενός μεταγενέστερου προϊόντος, τη ζάχαρη. Εντούτοις, όπως εκθέτει η Επιτροπή στις αρχικές προτάσεις της οργάνωσης της αγοράς: «Λόγω των ιδιομορφιών της διαθέσεως στο εμπόριο των ζαχαροτεύτλων, δεν μπορεί να εξασφαλιστεί το εισόδημα των παραγωγών ζαχαροτεύτλων παρά μέσω της τιμής της ζάχαρης.»

Είναι αδύνατο εξάλλου να πετύχει κανείς σ' όλα τα κράτη μέλη όμοιες τιμές για τα ζαχαρότευτλα, αν ληφθούν υπόψη κυρίως οι μεγάλες διαφορές που διέπουν τις σχέσεις μεταξύ παραγωγών ζαχαροτεύτλων και βιομηχανιών ζάχαρης. Ωσαύτως, η παγκόσμια αγορά ζάχαρης στηρίζεται στην τιμή της λευκής ζάχαρης.

Ο νομοθέτης του κανονισμού 1009/67 εμπνεύστηκε από την προηγούμενη ολλανδική κανονιστική ρύθμιση και προσπάθησε να υπερπηδήσει τη δυσχέρεια λαμβάνοντας υπόψη το στάδιο του μεταποιημένου προϊόντος. Στο γεωργικό παραγωγό δεν εξασφαλίζεται η κατάλληλη τιμή παρά κατά έμμεσο τρόπο, μέσω του συνδέσμου που καθιερώθηκε μεταξύ της τιμής παρεμβάσεως που ισχύει στην οικεία ζώνη παραγωγής και των τιμών ζαχαροτεύτλων.

Αυτό σημαίνει ότι οι διατάξεις του κανονισμού 1009/67, που είναι σε αμεσότερη σχέση με τις παρούσες υποθέσεις, αναφέρονται στο καθεστώς των τιμών, στις εθνικές ποσοστώσεις και στο σύστημα ενισχύσεων· περικλείουν και πλαισιώνουν την αγορά τόσο στο στάδιο της παραγωγής όσο και στο επίπεδο των τιμών.

Η λευκή ζάχαρη των βιομηχανικών μας εταιριών είναι ομοιογενές και αυστηρά τυποποιημένο προϊόν. Περισσότερο η τιμή του παρά το διακριτικό του σήμα είναι αποφασιστικό για τον αγοραστή.

Πάντως, η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση εκκινεί από την ύπαρξη τεσσάρων ποιοτήτων ζάχαρης προς το σκοπό κυρίως της αγοράς ζάχαρης από τους οργανισμούς παρεμβάσεως.

Από τις τέσσερεις αυτές ποιότητες η κατηγορία 3 («πρότυπη ποιότητα ή κατηγορία», βασική ποιότητα του χρηματιστηρίου του Παρισιού για τη λευκή ζάχαρη) έχει θεωρητικά τη μεγαλύτερη σημασία: γι' αυτή, σύμφωνα με τα άρθρα 2 και 3 του βασικού κανονισμού, καθορίζονται κατ' έτος η ενδεικτική τιμή και η τιμή παρεμβάσεως.

Λέγω «θεωρητικά», διότι πράγματι η ποιότητα αυτή δεν παράγεται από τα εργοστάσια ορισμένων χωρών, που δεν προσφέρουν παρά τα πιο ακριβά είδη (κατηγορίες 1 και 2).

Αντιθέτως, η μεταποιητική βιομηχανία εκτιμά την ποιότητα αυτή ως ικανοποιητική για την παραγωγή. Ειδικότερα, η επιθυμία των Γερμανών ζαχαροπλαστών να προμηθευτούν ζάχαρη αυτής της κατηγορίας

προσέκρουσε, λίγο μετά τη θέσπιση της κοινοτικής οργανώσεως, σε σαφή άρνηση της βιομηχανίας ζάχαρης. Η προσφυγή στη ζάχαρη αυτής της ποιότητας που παράγεται σε άλλα κράτη μέλη δεν μπορούσε να τους βοηθήσει διότι τα έξοδα μεταφοράς της ζάχαρης αυτής αντιστοιχούσαν περίπου στο συμπλήρωμα τιμής που απαιτείται για την αμέσως ανώτερη κατηγορία. Η κατάσταση αυτή προκάλεσε το 1969 την κίνηση από το BUNDESKARTELLAMT μιας έρευνας η οποία, όπως φαίνεται, δεν έλαβε συνέχεια.

Η παραγωγή ειδών ζάχαρης πιο ακριβής ευνοήθηκε επίσης από το κοινοτικό σύστημα παρεμβάσεως: ο παραγωγός επιτυγχάνει, για τη ζάχαρη της κατηγορίας 1, που προσφέρεται στην παρέμβαση, τιμή σαφώς ανώτερη από την τιμή ζάχαρης της κατηγορίας 2 και που είναι πιο υψηλή από τα έξοδα που πράγματι οφείλονται στη μεταποίηση.

Στη συνέχεια, οι παραγωγοί πέτυχαν ώστε η ποιότητα 2, πιο ακριβή, να αναγνωριστεί ως πρότυπη ποιότητα, αντί της κατηγορίας 3, που δήθεν δεν είχε ζήτηση, πράγμα που επέφερε την αύξηση του περιθωρίου μεταποιήσεως των εργοστασίων επεξεργασίας κατά 0,50 λογιστικές μονάδες ανά 100 χιλιόγραμμα, περιθώριο που είχε ήδη ανέλθει κατά 0,88 λογιστικές μονάδες ανά 100 χιλιόγραμμα το 1971-1972.

Ας εξετάσομε ήδη τις διατάξεις που διέπουν τις τιμές.

Αρχικά η Επιτροπή είχε προτείνει στο Συμβούλιο να προσανατολίσει την παραγωγή και την αγορά ζάχαρης — όπως και στους λοιπούς οργανισμούς αγοράς — μόνο μέσω του μηχανισμού των τιμών, ενώ η ποσόστωση της παραγωγής αντιμετωπίστηκε σαν έσχατο μέσο για τη σταθεροποίηση της αγοράς σε περίπτωση σοβαρής ανισοσκέλειας.

Αλλά, υπό την πίεση της γερμανικής και της ιταλικής αντιπροσωπείας που συνασπίστηκαν ως προς τον τρόπο αντιμετωπίσεως των παραγωγών ζαχαροτεύτλων και των εθνικών βιομηχανιών ζάχαρης, καθώς και με τη βοήθεια της Ευρωπαϊκής Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης (ψήφισμα της 20ής Ιανουαρίου 1965), διατηρήθηκε το σύστημα των εθνικών ποσοστώσεων με το σύστημα τιμών και σε συνδυασμό με το σύστημα αυτό.

Ναι μεν η κοινοτική οργάνωση της αγοράς ζάχαρης δεν περιλαμβάνει άμεσα στο πεδίο εφαρμογής της το στάδιο του χονδρικού και λιανικού εμπορίου, χαρακτηρίζεται όμως, σε σύγκριση με τις άλλες οργανώσεις αγορών, από πολύ προωθημένη κλιμάκωση τιμών που φθάνουν από το τελικό προϊόν ώς το ακατέργαστο προϊόν. Η ενδεικτική τιμή καθορίστηκε για τη λευκή ζάχαρη, προϊόν πρώτης μεταποιήσεως ή και τελικό προϊόν, ενώ στις άλλες οργανώσεις η ενδεικτική τιμή καθορίστηκε βάσει της πρώτης γεωργικής ύλης. Διότι, όπως έχω ήδη σημειώσει, στις περισσότερες περιπτώσεις το ζαχαρότευτλο δεν είναι στην κατάσταση αυτή εμπορεύσιμο και εξαγώγιμο ούτως ειπείν προϊόν.

Ο κανονισμός 1009/67 προβλέπει, όπως γνωρίζομε, τον ετήσιο καθορισμό από το Κοινοβούλιο, καθόσον αφορά τουλάχιστον τη ζάχαρη που παράγεται στην κοινή αγορά, αφενός μεν ενδεικτικής τιμής, αφετέρου δε τιμής παρεμβάσεως, των οποίων τιμών πρέπει να υπομνηστούν οι αντίστοιχες λειτουργίες στην κοινή οργάνωση αγοράς.

Η πρώτη τιμή ανταποκρίνεται σ' ένα οικονομικό στόχο: είναι η τιμή στην οποία ή γύρω από την οποία είναι επιθυμητό να γίνονται οι συναλλαγές στην εσωτερική αγορά της Κοινότητας.

Η ενδεικτική τιμή είναι εκείνη στην οποία είναι υποχρεωμένοι οι οργανισμοί παρεμβάσεως που έχουν εξουσιοδοτηθεί από τα κράτη μέλη να αγοράζουν τη ζάχαρη που τους προσφέρουν οι παραγωγοί. Η τιμή αυτή, καθοριζόμενη σε επίπεδο ελαφρώς κατώτερο από εκείνο της ενδεικτικής τιμής, αποσκοπεί στην κυκλοφορία του οικείου προϊόντος· αποτελεί όμως επίσης και εγγυημένη τιμή, κατωτάτη τιμή, κατά το μέτρο που η κανονική λειτουργία της παρεμβάσεως πρέπει να διασφαλίζει στους επιχειρηματίες ότι η τιμή της αγοράς δεν μπορεί καταρχήν να πέφτει, εκτός από περιορισμένες χρονικές ή τοπικές εξαιρέσεις, κάτω από την τιμή παρεμβάσεως.

Σχετικώς ο κανονισμός 1009/67 καθόλου δεν διαφέρει, όσον αφορά τους στόχους του, από την πλειονότητα των νομοθετημάτων που διέπουν τις κοινές οργανώσεις αγοράς των γεωργικών προϊόντων. Η Επιτροπή, η οποία είχε την ευκαιρία, σε πολλές διαφορές που αφορούσαν την εφαρμογή τέτοιων οργανισμών, να ορίσει ενώπιον του Δικαστηρίου το νόημα και την έκταση των εννοιών της ενδεικτικής τιμής και της τιμής παρεμβάσεως, δεν μπορεί βεβαίως στις παρούσες υποθέσεις να απομακρυνθεί από την άποψη που σταθερά υποστηρίζει.

Αλλά το καθεστώς που ισχύει για τη ζάχαρη διακρίνεται, όσον αφορά τον τρόπο καθορισμού των τιμών, από το παραδοσιακό σχήμα που ισχύει στους άλλους τομείς.

Στον τομέα των σιτηρών, παραδείγματος χάρη, η βασική ενδεικτική τιμή και η τιμή παρεμβάσεως καθορίζονται για τη ζώνη παραγωγής την πιο ελλειμματική (DUISBURG, στη Γερμανία), που συμβαίνει να είναι συγχρόνως και περιοχή μεγάλης καταναλώσεως· οι τιμές που σχηματίζονται έτσι, μειώνονται με την απομάκρυνση από τη ζώνη αυτή.

Άρα, υπάρχει πραγματική διαφοροποίηση των τιμών κατά περιοχές.

Για τη ζάχαρη όμως επελέγη το αντίθετο σύστημα.

Η κοινή ενδεικτική τιμή και η τιμή παρεμβάσεως καθορίστηκαν για την πιο πλεονασματική ζώνη παραγωγής της Κοινότητας, δηλαδή την περιοχή που περιλαμβάνει τα οκτώ DEPARTEMENTS της Βόρειας Γαλλίας που παράγουν ζάχαρη. Η τιμή αυτή ισχύει επίσης για τα τρία κράτη της BENELUX και για τη Γερμανία.

Πραγματική διαφοροποίηση των τιμών κατά περιοχές, κατά το πρότυπο του τομέα σιτηρών, δεν προβλέφθηκε.

Είναι αληθές ότι οι περιοχές που συγχρόνως παράγουν και καταναλώνουν ζάχαρη είναι σχετικά γειτονικές μεταξύ τους και ότι τα κράτη μέλη, εκτός από την Ιταλία προεχόντως και το Λουξεμβούργο παρεπομένως, μπορούν στην πραγματικότητα να καλύψουν όλες τους τις ανάγκες σε ζάχαρη απευθείας καταναλώσεως από τη δική τους παραγωγή.

Η πρώτη συνέπεια αυτής της καταστάσεως, που επηρεάζεται άλλωστε από φυσικούς και κλιματολογικούς παράγοντες, είναι ότι το εμπόριο δεν ξεπερνάει καθόλου το πλαίσιο της περιοχής.

Παράγωγες ενδεικτικές τιμές και τιμές παρεμβάσεως δεν καθορίστηκαν παρά μόνο για την Ιταλία και τα γαλλικά υπερπόντια διαμερίσματα.

Η διαφοροποίηση των τιμών κατά περιοχές για την πιο απομακρυσμένη ελλειμματική ζώνη (Παλέρμο) γίνεται με την προσθήκη των εξόδων μεταφοράς από τη Βόρεια Γαλλία ώς την Ιταλία. Κατά το μέτρο που οι παράγωγες αυτές τιμές απέχουν προς τα άνω από τις τιμές που καθορίστηκαν για την κύρια ζώνη παραγωγής, το σύστημα αυτό έχει επιπλέον ως συνέπεια να ευνοεί τους περιθωριακούς παραγωγούς. Έτσι, η ανταγωνιστική θέση των παραγωγών δεν επηρεάζεται καθόλου από την περιοχή στην οποία βρίσκονται σε σχέση με τη ζώνη της κύριας παραγωγής, αλλά μάλλον από το βαθμό αυτοπρομήθειας των περιοχών καταναλώσεως.

Η κοινή οργάνωση συνεχίζει έτσι κατά κάποιο τρόπο τις εθνικές διατάξεις σχετικά με την ισοσκέλιση των εξόδων μεταφοράς. Το αν η κύρια ζώνη παραγωγής είναι κοντά ή μακριά δεν έχει, καθόσον αφορά τουλάχιστον την Ιταλία, παρά περιορισμένη επίπτωση στα εισοδήματα των παραγωγών που κινούνται μεταξύ ενδεικτικής τιμής και τιμής παρεμβάσεως.

Δεδομένου ότι πλην σπανίων εξαιρέσεων η θέση των εθνικών εργοστασίων ζάχαρης σε σχέση με τις εθνικές περιοχές καταναλώσεως είναι πιο ευνοϊκή από τη θέση του παραγωγού ζάχαρης των άλλων κρατών μελών, μπορούσε να προβλεφθεί ότι οι ενδοκοινοτικές εμπορικές ανταλλαγές θα παρέμεναν περιορισμένες, ακόμη και στην περίπτωση καλύτερης κατανομής της ζάχαρης και μειώσεως στο ελάχιστο των εξόδων μεταφοράς.

Τέλος, η τιμή παρεμβάσεως, εγγυημένη τιμή, πρέπει να κείται μεταξύ των εσόδων του παραγωγού ζαχαροτεύτλων και της τιμής, η οποία, διαμορφούμενη στην αγορά, πρέπει να τείνει καταρχήν να συναντήσει την ενδεικτική τιμή.

Μεταξύ των δύο αυτών πόλων κλήθηκε το Συμβούλιο να λάβει υπόψη την ανάγκη εξασφαλίσεως στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις ικανοποιητικής αγοραστικής δύναμης, κατά τρόπο ώστε να αποτραπεί έτσι η κάμψη της καλλιέργειας ζαχαροτεύτλων. Εξάλλου, ενώ η διαφορά μεταξύ ενδεικτικής τιμής και τιμής παρεμβάσεως ανέρχεται σε 8% για τα σιτηρά, οι συντάκτες του κανονισμού περιόρισαν τη διαφορά αυτή σε 5% για τη ζάχαρη. Το περιθώριο αυτό κρίθηκε αρκετό διότι, διαφορετικά απ' ό,τι συμβαίνει για την πλειονότητα των γεωργικών προϊόντων, η διάθεση στο εμπόριο της ζάχαρης, προϊόντος καλής συντηρήσεως, έχει περιορισμένους μόνο κινδύνους.

Οι σκέψεις αυτές εξηγούν το λόγο για τον οποίο η τιμή παρεμβάσεως καθορίστηκε σε σχετικώς υψηλό επίπεδο, ιδιαίτερα προσοδοφόρο τουλάχιστο για τους παραγωγούς τους πιο δυναμικούς και αυτούς που βρίσκονται σ' ευνοϊκές περιοχές.

Αλλά θα μπορούσε να παρατηρήσει κανείς, ότι το γεγονός αυτό θα έπρεπε να παρακινήσει τους παραγωγούς αυτούς που διαθέτουν πλεονάσματα να τα προσφέρουν στους οργανισμούς παρεμβάσεως, οι ο-

ποίοι, εντός των εθνικών ποσοστώσεων, έχουν την υποχρέωση να αγοράσουν κάθε ζάχαρη που τους προσφέρεται. Οι οργανισμοί αυτοί δεν μπορούν να διαθέσουν τη ζάχαρη αυτή στην εσωτερική αγορά παρά σε τιμή ανώτερη της τιμής παρεμβάσεως· δεν τους επιτρέπεται να πωλήσουν ζάχαρη σε τιμή κατώτερη παρά μόνο για μετουσίωση ούτε μπορούν να τη διαθέσουν στο εμπόριο βάσει της παγκόσμιας τιμής παρά μόνο αν εξάγεται προς τρίτες χώρες, στην κατάσταση που ήδη βρίσκεται ή κατόπιν μεταποιήσεως.

Είναι λοιπόν προφανές ότι, για την περίοδο που μας ενδιαφέρει, το σύστημα αυτό παρεμβάσεως λειτούργησε πολύ λίγο και μάλιστα άσχημα, με απώλειες, γιατί οι οργανισμοί δεν πώλησαν καθόλου παρά μόνο υπό όρους κατώτερους της τιμής παρεμβάσεως ζάχαρη που προοριζόταν για μετουσίωση ή για εξαγωγή εκτός της Κοινότητας.

Φαίνεται πως η Επιτροπή μπορούσε, στην περίπτωση που αναλαμβάνονταν μεγάλες ποσότητες στο πλαίσιο της παρεμβάσεως, να διατηρήσει τις τιμές της αγοράς σε επίπεδο αρκετά κοντά προς την τιμή παρεμβάσεως όσο ήταν εμφανώς πλεονασματική η παραγωγή. Αυτή ήταν προφανώς η περίπτωση αφού, κατά την περίοδο που ενδιαφέρει, η παραγωγή υπερέβη την εσωτερική κατανάλωση κατά 16% κατά μέσο όρο.

Αλλά και οι παραγωγοί είχαν καταρχήν συμφέρον να δίδουν τα πλεονάσματά τους στους οργανισμούς παρεμβάσεως — άρα στην ελάχιστη εγγυημένη τιμή — όταν στην ελεύθερη αγορά η τιμή της ζάχαρης είχε την τάση να κατεβαίνει, λόγω της πιέσεως των πλεονασμάτων, σε κατώτερο επίπεδο.

Αλλά θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι η κατάσταση αυτή δεν έλαβε ποτέ σημαντική έκταση, ακόμη και στις πολύ πλεονασματικές χώρες, όπως η Γαλλία και το Βέλγιο. Αντιθέτως, αποτελεί γεγονός ότι, πλην περιορισμένων εξαιρέσεων, οι παραγωγοί των χωρών αυτών και ιδιαιτέρως η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE επέδειξαν προφανή ενδοιασμό να προσφέρουν ζάχαρη στους οργανισμούς παρεμβάσεως, ανεξαρτήτως των προφάσεων που προέβαλαν για να δικαιολογήσουν αυτή την αποχή.

Η αληθινή αιτία ήταν αναμφίβολα ότι οι οργανισμοί αυτοί αποτελούσαν για τους παραγωγούς επικίνδυνους δυνητικούς ανταγωνιστές, ικανούς να ασκήσουν μια όχι αμελητέα επιρροή στην αγορά αν μπορούσαν να εμφανιστούν στην αγορά με μεγάλες ποσότητες.

Μ' αυτά επιβεβαιώνεται εξάλλου ότι η εγγυημένη τιμή καθορίστηκε σε επίπεδο ανώτερο απ' ό,τι απαιτούσε η αποτροπή κινδύνου μειώσεως της καλλιέργειας των ζαχαροτεύτλων, μολονότι θα ήταν επιθυμητή μια καλύτερη κατανομή αυτής της καλλιέργειας μέσα στην Κοινότητα.

Τέλος, οι διαπιστώσεις αυτές μας κάνουν να πιστέψομε ότι στην πραγματικότητα, παρόλη την πίεση των πλεονασμάτων, δημιουργήθηκε μια τεχνητή έλλειψη, με τη βοήθεια επιστροφών λόγω εξαγωγής και πριμοδοτήσεων μετουσιώσεως που αποτελούσαν ένα αναμφισβήτητο πλεονέκτημα για τη βιομηχανία ζάχαρης.

Η πιο χαρακτηριστική ιδιομορφία της κοινής οργανώσεως αγοράς ζάχαρης, που την κάνει να διαφέρει από όλες τις άλλες κοινές οργανώσεις αγοράς της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, συνίσταται στον καθορισμό ποσοστώσεων παραγωγής.

Το σύστημα αυτό θεσπίστηκε, προσωρινά, με το άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 1009/67, για περίοδο που έπρεπε να τερματιστεί την 1η Ιουλίου 1975· αλλά γνωρίζομε ότι πρόσφατα ανανεώθηκε υπό την επιφύλαξη αναδιαμορφώσεως των ποσοστώσεων.

Αντιθέτως λοιπόν προς τις αρχικές προτάσεις της Επιτροπής, η οργάνωση αυτή αγοράς δεν συνεπάγεται την πραγματοποίηση της ελευθερίας παραγωγής. Καταλήγει στην πραγματικότητα στην ποσόστωση της παραγωγής.

Οι βασικές εθνικές ποσοστώσεις, εκφραζόμενες σε λευκή ζάχαρη, καθορίστηκαν για κάθε ένα από τα κράτη μέλη βάσει γενικού κοινοτικού στόχου παραγωγής 6 480 000 τόνων ανά περίοδο εμπορίας. Ανήλθαν, για την περίοδο που μας ενδιαφέρει, σε 1 750 000 τόνους για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, σε 2 400 000 τόνους για τη Γαλλία, σε 1 230 000 τόνους για την Ιταλία, σε 550 000 τόνους για τις Κάτω Χώρες και στο ίδιο ποσό για το Βέλγιο και το Λουξεμβούργο· η παραγωγή είναι στην πραγματικότητα για το Λουξεμβούργο ανύπαρκτη.

Οι εθνικές αυτές ποσοστώσεις που πήγασαν από το στόχο της βασικής παραγωγής κατανεμήθηκαν από τις εθνικές αρχές κάθε κράτους μεταξύ των εργοστασίων και των επιχειρήσεων που βρίσκονται στο έδαφός τους σε συνάρτηση αφενός μεν με τη μέση ετήσια παραγωγή σε μια περίοδο αναφοράς και αφετέρου με τη σπουδαιότητα της εθνικής ποσόστωσης.

Σε συνδυασμό με το σύστημα τιμών, αυτό το σύστημα αποβλέπει στο να περιορίσει την παραγωγή και στο να προωθήσει την εξειδίκευση της κατά περιοχές, εξασφαλίζοντας συγχρόνως ένα ελάχιστο επίπεδο παραγωγής, ακόμη και στις περιοχές που είναι λιγότερο κατάλληλες για καλλιέργεια ζαχαροτεύτλων. Η τοπική εξειδίκευση έπρεπε επομένως, όπως θα δούμε πιο κάτω, να γίνει για τις ποσότητες που ξεπερνούσαν τη βασική ποσόστωση.

Η ποσόστωση της παραγωγής αποβλέπει επίσης στην εξασφάλιση των τιμών. Η εξασφάλιση αυτή, στο επίπεδο της τιμής παρεμβάσεως, χορηγήθηκε αρχικά όχι για το 100% της απευθείας καταναλώσεως που υπολογίστηκε για την Κοινότητα, αλλά για το 105% αυτής της καταναλώσεως.

Αφού επεκτάθηκε σημαντικά κατά το διάστημα των ετών που προηγήθηκαν της περιόδου εμπορίας 1964-1965, τόσο λόγω της αυξήσεως της καταναλώσεως ανά κάτοικο όσο και λόγω της δημογραφικής αυξήσεως, η απευθείας κατανάλωση ζάχαρης σημείωσε μικρή μόνο και περιορισμένη πρόοδο· μάλιστα σημειώθηκε και μερική υποχώρηση της καταναλώσεως ανά κάτοικο στη Γερμανία, στο Βέλγιο και στις Κάτω Χώρες.

Απ' αυτό συνάγεται ότι όταν θέσπισε το Συμβούλιο τις βασικές ποσοστώσεις στηρίχτηκε σε μια «αισιόδοξη» προϋπόθεση και ότι, ήδη από την πρώτη εμπορική περίοδο, το ποσό των ποσοστώσεων ξεπέρασε την κατανάλωση κατά 500 000 τόνους, δηλαδή σχεδόν 10% στο σύνολο της Κοινότητας.

Επιπλέον, για το τμήμα της παραγωγής που υπερβαίνει αυτή την ποσόστωση του 105%, δημιουργήθηκε η έννοια της «ανωτάτης ποσοστώσεως», που καθορίστηκε στο 135% της βασικής ποσοστώσεως· οι παραγωγοί ζάχαρης μπορούν ακόμη να τύχουν της εγγυήσεως διαθέσεως μέσα στα όρια αυτά,

καταβάλλοντας πάντως μια εισφορά λόγω παραγωγής, από την οποία το 60% επιβαρύνει τους προμηθευτές ζαχαροτεύτλων, ενώ οι ίδιοι οι παραγωγοί ζάχαρης επιβαρύνονται μόνο με το 40%.

Η εισφορά αυτή έχει συνεπώς ως αποτέλεσμα όχι μόνο να μειώνει το περιθώριο βιομηχανικής επεξεργασίας του παραγωγού ζάχαρης, αλλά επίσης να ελαττώνει αισθητά την τιμή που καταβάλλεται στον καλλιεργητή ζαχαροτεύτλων. Πρόκειται δηλαδή για ένα είδος εισφοράς απορροφήσεως.

Καθώς όμως η εισφορά λόγω παραγωγής είχε ένα ανώτατο όριο που δεν μπορούσε να υπερβεί και που θα ήταν υψηλότερο αν δεν υπήρχε αυτό το ανώτατο όριο, το κόστος της απορροφήσεως των πλεονασμάτων βάρυνε όχι μόνο τους παραγωγούς, αλλά επίσης και το σύνολο της Κοινότητας.

Ως προς τις ποσότητες ζάχαρης που παράγονταν πέραν της ανωτάτης ποσοστώσεως, δεν μπορούσαν να διατεθούν στην εσωτερική αγορά· έπρεπε να εξάγονται στην κατάσταση που βρίσκονταν εκτός της Κοινότητας χωρίς να μπορέσουν οι παραγωγοί να τύχουν επιστροφών λόγω εξαγωγής.

Έτσι, η αύξηση της παραγωγής κατά το διάστημα της περιόδου που ενδιαφέρει αποδεικνύει ότι, πλην της Ιταλίας, οι παραγωγοί δεν περιορίστηκαν στις βασικές ποσοστώσεις που τους χορηγήθηκαν. Έκαναν ευρεία χρήση των ανωτάτων ποσοστώσεων παρά την απαίτηση της εισφοράς λόγω παραγωγής που μείωνε πολύ αισθητά τα έσοδά τους. Είναι συνεπώς βέβαιο ότι είχαν ακόμη συμφέρον να παράγουν πέραν των βασικών ποσοστώσεων. Συνέβη μάλιστα στη Γαλλία, στο Βέλγιο και στις Κάτω Χώρες να γίνει και υπέρβαση αυτών ακόμη των ανωτάτων ποσοστώσεων.

Μετά το πέρας αυτής της αναλύσεως, δύο παρατηρήσεις μπορούν να συναχθούν από την οικονομία του συστήματος που θεσπίστηκε με τον κανονισμό 1009/67, όσον αφορά αφενός μεν τις τιμές, αφετέρου δε τις ποσοστώσεις παραγωγής:

1) ο τρόπος καθορισμού των τιμών και ειδικότερα των βασικών ή παραγώγων τιμών παρεμβάσεως δεν ευνοούσαν καθόλου, πρέπει να αναγνωριστεί, ευρείας κλίμακας εμπόριο ζάχαρης μεταξύ κρατών μελών·

2) δεν αμφισβητείται ότι το σύστημα των εθνικών ποσοστώσεων τείνει στον περιορισμό των ποσοτήτων ζάχαρης που μπορούν να διαθέσουν οι παραγωγοί στην κοινή αγορά· σε συνδυασμό με το αυξημένο κόστος μεταφοράς ενός προϊόντος του οποίου η αξία σε σχέση με το βάρος είναι μικρή, το σύστημα αυτό έχει συνεπώς αναμφισβήτητη επίπτωση στον όγκο και τη δομή των εμπορικών ενδοκοινοτικών ανταλλαγών. Ενέχει, αυτό το ίδιο, έναν ευνοϊκό παράγοντα κατανομής των εθνικών αγορών, πράγμα άλλωστε που η Επιτροπή η ίδια αναγνώρισε σε μια πρόσφατη ανακοίνωσή της στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο, τον περασμένο Φεβρουάριο.

Σημαίνει μήπως αυτό ότι η κοινή οργάνωση αγοράς ζάχαρης απέκλεισε κάθε αποτελεσματικό ανταγωνισμό, σε βαθμό που οι εναρμονισμένες πρακτικές για τις οποίες κατηγορούνται οι κυριότεροι Ευρωπαίοι παραγωγοί δεν θα μπορούσαν, σε κάθε περίπτωση, να έχουν οιοδήποτε αποτέλεσμα στις εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ κρατών μελών;

Δεν το πιστεύω καθόλου.

Καταρχάς, το σύστημα που θεσπίστηκε με τον κανονισμό 1009/67 δεν άλλαξε τίποτα όσον αφορά την άνιση κατανομή της κοινοτικής παραγωγής μεταξύ των κρατών, σε σχέση με την εθνική κατανάλωση. Δεν άλλαξε τίποτα στο γεγονός ότι υφίστανται κράτη που λόγω της δομής τους είναι πολύ πλεονασματικά, κυρίως η Γαλλία και το Βέλγιο, και κράτη ελλειμματικά, ειδικότερα η Ιταλία, σε μικρότερο βαθμό οι Κάτω Χώρες και, τουλάχιστον για ορισμένες περιοχές και για ορισμένες περιόδους εμπορίας, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, της οποίας ο ισολογισμός ζάχαρης δεν ήταν ισοσκελισμένος παρά μόνο από το 1971.

Η πραγματική αυτή κατάσταση συνεπήγετο την πραγματοποίηση ενδοκοινοτικών εμπορικών ανταλλαγών, τουλάχιστον κατά το μέτρο που ήταν αναγκαίο να πληρωθούν τα ελλείμματα των κρατών που δεν ήταν σε θέση να εξασφαλίσουν το δικό τους αυτοεφοδιασμό.

Οι εμπορικές αυτές ανταλλαγές κατέστησαν, επιπλέον, δυνατές από τις διατάξεις του άρθρου 35 του κανονισμού που απαγορεύουν στο εσωτερικό της κοινής αγοράς κάθε δασμό και κάθε ποσοτικό περιορισμό ή μέτρο ισοδύναμου αποτελέσματος, καθώς και την προσφυγή στο σύστημα των ανωτάτων τιμών, όπως προβλέπεται από το άρθρο 44 της Συνθήκης.

Ασφαλώς, οι εμπορικές αυτές κοινοτικές ανταλλαγές δεν μπορούσαν να δημιουργήσουν, σε σχέση με τη συνολική παραγωγή, παρά μια επικουρική αγορά, αναφερομένη σε περιορισμένο τμήμα αυτής της παραγωγής· το γεγονός όμως αυτό δεν μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να περιορίσει τον ανταγωνισμό. Αντιθέτως, ο ανταγωνισμός έπρεπε να είναι ακόμη πιο ζωηρός αφού αφορούσε μικρές σχετικά ποσότητες σε σχέση με το συνολικό ύψος των πλεονασμάτων παραγωγής στις πιο ευνοϊκές λόγω τοποθεσίας περιοχές.

Τέλος, το σύστημα των κοινοτικών τιμών, οι οποίες δεν είναι τιμές πωλήσεως προς τα εργοστάσια επεξεργασίας, τους εμπόρους ή τους καταναλωτές, άφηνε στους παραγωγούς περιθώριο αρκετής ελευθερίας για τη διαμόρφωση των τιμών στην αγορά, λαμβανομένης υπόψη της περισσότερο ή λιγότερο ευνοϊκής θέσεώς τους, της αποδόσεως, των εγκαταστάσεών τους και του πραγματικού επιπέδου των εξόδων τους παραγωγής.

Σχετικώς, ο καθορισμός σε υψηλό επίπεδο των τιμών παρεμβάσεως επέτρεπε στους παραγωγούς που ήταν περισσότερο εξειδικευμένοι να εμφανίζονται ιδιαίτερα ανταγωνιστικοί και έπρεπε να τους παρακινεί να επεκτείνουν τις πωλήσεις τους στις πιο κοντινές αγορές των ανταγωνιστών τους των κρατών μελών, κατά το μέτρο που τα έξοδα μεταφοράς δεν συνιστούσαν, από της απόψεως αυτής, ανυπέρβλητο εμπόδιο.

Ας προστεθεί ότι, καθώς η ζάχαρη αποτελεί ομοιογενές και ευρέως τυποποιημένο προϊόν, παρά ορισμένες καταναλωτικές συνήθειες, ο ανταγωνισμός μπορούσε να ασκείται όχι μόνο επί των τιμών, αλλά επίσης και επί των λοιπών όρων πωλήσεως.

Μπορεί έτσι να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η κοινή οργάνωση αγοράς ζάχαρης δεν αποκλείει ένα αξιόλογο περιθώριο ανταγωνισμού, ικανό να παρεμποδιστεί από εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

III — *Η εναρμονισμένη δράση των Ευρωπαίων παραγωγών*

Η διαδικασία που κίνησε η Επιτροπή την οδήγησε στο να επισημάνει, έναντι των κυριοτέρων Ευρωπαίων παραγωγών, τέτοιες πρακτικές, των οποίων πρωταρχικός και σταθερός στόχος υπήρξε η προστασία των εθνικών αγορών ή, καθόσον αφορά τη Γερμανία, των τοπικών αγορών επί των οποίων οι παραγωγοί αυτοί, μη κάνοντας χρήση των πραγματικών δυνατοτήτων ανταγωνισμού που παρείχε η κοινή οργάνωση αγοράς, προσπάθησαν να διατηρήσουν την προηγούμενη θέση τους προβάλλοντας την αρχή του «ο καθένας στον τόπο του».

Η κατανομή των αγορών αποτελεί λοιπόν τη βάση των διαφόρων επιμέρους αιτιάσεων που προβάλλει η Επιτροπή.

Θα πρέπει έτσι να διαλέξομε αν βρισκόμαστε μπροστά σε γενική οικονομική σύμπραξη ή, αντιθέτως, μόνο μπροστά σε μεμονωμένες και επιμέρους πρακτικές.

Για να γίνει αυτό θα πρέπει να προσέξουμε να μην προσκολληθούμε στους τύπους. Η κονιορτοποίηση των διαφόρων παραβάσεων, που διασπά και ξεχωρίζει τεχνητά τις αιτιάσεις, εξαιρώντας ταυτόχρονα το γενικό στόχο της οικονομικής σύμπραξης μεταξύ παραγωγών και της εντυπωσιακής ταυτότητας των τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν για την επίτευξη αυτού του στόχου, θα κατέληγε στο να δοθεί μια αποσπασματική θεώρηση των πραγμάτων.

Αντιθέτως, δεν πρέπει αναγκαστικά να καταλήξουμε σε γενίκευση επειδή η Επιτροπή εξέδωσε ενιαία απόφαση, το δε Δικαστήριο διέταξε τη συνεκδίκαση των υποθέσεων για τη διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας.

Στην πραγματικότητα είναι αναμφισβήτητο ότι η Επιτροπή ξεκίνησε καταρχάς με την ιδέα ότι υφίστατο γενική οικονομική σύμπραξη. Αν κατά το διάστημα της διαδικασίας προχώρησε σε παραλλαγή αυτής της απόψεως, αυτό έγινε διότι λόγω ακριβώς της κατανομής των εθνικών αγορών έπρεπε αναποφεύκτως να ερευνήσει χωριστά την κατάσταση που δημιουργήθηκε από τις εναρμονισμένες πρακτικές σε κάθε μια από τις αγορές και προφανώς κράτησε τελικά έναντι κάθε μιας από τις εν λόγω επιχειρήσεις μόνο τις πρακτικές οι οποίες, κατά την άποψή της, δικαιολογούσαν τις αιτιάσεις που απηύθυνε κατά κάθε μιας επιχειρήσεως.

Αλλά, κατά τη γνώμη μου, δεν νομίζω ότι μπορούμε να αποκλείσομε εντελώς κάθε σκέψη γενικής συμφωνίας εναρμονισμένης δράσεως, διότι, όπως θα δούμε, οι δεσμοί που υφίσταντο ήδη πριν από το 1968 μεταξύ των μεγάλων Ευρωπαίων παραγωγών, ο κοινός στόχος τον οποίο ακολουθούσαν οι παραγωγοί αυτοί και οι ομοιότητες των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν για την επίτευξη αυτού του στόχου φωτίζουν τη συμπεριφορά τους από τότε που εφαρμόστηκε η κοινή οργάνωση.

Όπως γνωρίζομε, οι οικείοι παραγωγοί συγκεντρώνουν για τον εαυτό τους τα εννέα δέκατα της παραγωγής ζάχαρης της Κοινότητας. Σε κάθε μια από τις χώρες που παράγουν ζάχαρη, η συγκέντρωση, η οποία ήταν ήδη πολύ χαρακτηριστική πριν από το 1968, ενισχύθηκε ακόμη περισσότερο από τότε.

Στη Γαλλία, κύρια ευρωπαϊκή χώρα παραγωγής ζάχαρης με μεγάλο πλεόνασμα, η εθνική παραγωγή συγκεντρώνεται κατά τα τρία τέταρτα σε πέντε επιχειρήσεις: στις εταιρίες BÉGHIN SAY και SAY, που συγχωνεύθηκαν από την 1η Ιανουαρίου 1973, τις εταιρίες LEBAUDY SUC και GÉNÉRALE SUCRIÈRE — η τελευταία κατέχει από το 1972 την πλειονότητα του κεφαλαίου της πρώτης —, τέλος τη SUCRE UNION. Στο εμπόριο ζάχαρης, η εταιρία SUCRES ET DENRÉES κατέχει δεσπόζουσα θέση.

Στο Βέλγιο — επίσης πλεονασματική χώρα — μόνο η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE παράγει άμεσα περισσότερο από το μισό της εθνικής παραγωγής. Εξάλλου, ελέγχοντας, μέσω συμμετοχής κατά πλειοψηφία, την παραγωγή των εργοστασίων WARNETON, OREYE και MOERBEKE-WAES και, με συμβάσεις εμπορίας, την παραγωγή των εργοστασίων του LIERS, EMBRESSIN και NAVEAU, ασκεί — ή είναι σε θέση να ασκεί — αποφασιστική επίδραση στο 85% περίπου της βελγικής παραγωγής.

Στις Κάτω Χώρες, δύο επιχειρήσεις — η Ένωση συνεταιρισμών SUIKER UNIE (SU) και η CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ (CSM), συνδεδεμένες με συμφωνίες συνεργασίας, συγκεντρώνουν το σύνολο της εθνικής παραγωγής και, αν ληφθούν υπόψη οι εισαγωγές, ελέγχουν περισσότερο από τα τέσσερα πέμπτα της αγοράς.

Στη Γερμανία, οι παραγωγοί έχουν κατανεμηθεί σε συμπράξεις πωλήσεως, τα εδάφη των οποίων έχουν προσδιοριστεί με ακρίβεια:

— το NORDDEUTSCHE ZUCKER για το SCHLESWIG-HOLSTEIN και ένα τμήμα της Κάτω Σαξωνίας·

— το WESTDEUTSCHE ZUCKER-VERTRIEBSGESELLSCHAFT για το δυτικό τμήμα της Γερμανίας, το σημαντικότερο μέλος του οποίου είναι η επιχείρηση PFEIFER & LANGEN, η οποία μόνη της συγκεντρώνει περίπου το μισό της παραγωγής αυτής της ζώνης·

— τέλος στο μεσημβρινό τμήμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας, το SÜDZUCKER-VERKAUFSGESELLSCHAFT, μέσα στην οποία το SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG κατέχει την πιο σημαντική θέση με το 70% της παραγωγής.

Όσον αφορά την Ιταλία, η συγκέντρωση έχει επίσης αυξηθεί. Τρεις κύριες ομάδες μοιράζονται μεταξύ τους την αγορά:

— η πρώτη ομάδα συγκεντρώνεται γύρω από την εταιρία ERIDANIA: συγκεντρώνει περισσότερο από το ένα τρίτο της παραγωγής·

— η δεύτερη, το GRUPPO PADANO, βρίσκεται πρακτικά στο ίδιο επίπεδο με την πρώτη ομάδα, κατόπιν απορροφήσεων επιχειρήσεων και αναλήψεων του ελέγχου άλλων επιχειρήσεων, κυρίως της SOCIÉTÀ ITALIANA PER L'INDUSTRIA DEGLI ZUCCHERI·

— μια τρίτη ομάδα συστήθηκε με το σύστημα της συγκεντρώσεως επιχειρήσεων που έγινε γύρω από τη SOCIÉTÀ AGRICOLA INDUSTRIALE EMILIANA.

Τέλος, ναι μεν το υπόλοιπο της ιταλικής παραγωγής συγκεντρώνεται σε μερικές επιχειρήσεις μικρότερης σημασίας, αλλά δεν υφίσταται ανεξάρτητο εμπορικό δίκτυο για τη διάθεση στο εμπόριο της ζάχαρης, η οποία βρίσκεται στα χέρια των μεγάλων παραγωγών.

Οι ευρωπαϊκές αυτές επιχειρήσεις διατηρούσαν πριν από την εφαρμογή της κοινής οργανώσεως αγοράς επαφές που είχαν ευνοηθεί, αν μη θεσμοποιηθεί, με την ίδρυση, σε εθνική κλίμακα, ομάδων, ενώσεων ή συνδικάτων.

Τέτοια ήταν στο Βέλγιο η CONFÉDÉRATION PROFESSIONNELLE DU SUCRE ET DE SES DÉRIVÉS· στη Γερμανία το VEREIN DER ZUCKERINDUSTRIE και η WIRTSCHAFTLICHE VEREINIGUNG ZUCKER· στη Γαλλία το SYNDICAT NATIONAL DES FABRICANTS DE SUCRE και η CHAMBRE SYNDICALE DES RAFFINEURS· στην Ιταλία η εθνική ένωση βιομηχάνων ζάχαρης ή «ASSOZUCCHERO». Στις Κάτω Χώρες υφίσταται στενός συντονισμός, όπως ελέχθη, μεταξύ δύο επιχειρήσεων που συγκεντρώνουν το σύνολο της εσωτερικής παραγωγής.

Αυτές οι εθνικές οργανώσεις ή εθνικοί παραγωγοί συνέστησαν επί κοινοτικού επιπέδου μια ευρωπαϊκή επιτροπή βιομηχάνων ζάχαρης. Στο πλαίσιο αυτής της επιτροπής — και ακριβέστερα στην επιτροπή κοινής αγοράς που λειτουργεί μέσα σ' αυτή την επιτροπή — ανελήφθησαν, ήδη πριν αρχίσει να ισχύει ο κανονισμός 1009/67, διαπραγματεύσεις γύρω από το θέμα των προβλεπτών αποτελεσμάτων της κοινής οργανώσεως αγοράς και μελετήθηκαν τα μέτρα που έπρεπε να λάβει η ευρωπαϊκή βιομηχανία ζάχαρης ιδίως για να «αποφευχθεί η υφιστάμενη ανισοσκέλεια μεταξύ του συνολικού ποσού ζάχαρης σε εγγυημένη τιμή και των αναγκών της εσωτερικής αγοράς».

Σε μια συγκέντρωση που έγινε στο Μόναχο το Μάιο 1968 και στην οποία έλαβαν μέρος συγχρόνως αντιπρόσωποι εθνικών ομάδων και άμεσοι αντιπρόσωποι ορισμένων παραγωγών επιβεβαιώθηκε η κοινή βούληση, «οι εκπονηθείσες λύσεις να επιτρέψουν στους βιομηχάνους ζάχαρης να διασφαλίσουν για τον εαυτό τους, τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και στις εξαγωγές, τη διάθεση στο εμπόριο του συνόλου της παραγωγής τους».

Ο κεντρικός στόχος που θα εφαρμοστεί με όμοια μέσα στις διάφορες εθνικές αγορές συνίσταται στη διάκριση μεταξύ δύο αγορών:

— αφενός μεν της αγοράς ζάχαρης που προορίζεται για την απευθείας κατανάλωση, στην οποία οι παραγωγοί σκόπευαν να αποκλείσουν κάθε ανταγωνιστική εισβολή στο δικό τους έδαφος πωλήσεως και να διατηρήσουν όσο ήταν δυνατό την προηγουμένως υφισταμένη κατάσταση με εναρμονισμένες ενέργειες·

— αφετέρου, της αγοράς των πλεονασμάτων που προορίζονται για μετουσίωση ή για εξαγωγή προς τρίτες χώρες, για την οποία οι ενδιαφερόμενοι είχαν αποφασίσει να συμφωνήσουν προς το σκοπό, σύμφωνα με τη διατύπωση που περιελήφθη στη συμφωνία που συνήφθη μεταξύ των Γάλλων παραγωγών ζάχαρης την 1η Ιουλίου 1968, της εξασφαλίσεως στον καθένα απ' αυτούς «ισότητας ευκαιριών» στη διάθεση των προϊόντων τους.

Έχει σχετικά ενδιαφέρον να μνημονευθεί ένα εισαγωγικό σημείωμα που κατήρτισε η γαλλική συνδικαλιστική ένωση γι' αυτή τη συμφωνία, η οποία άλλωστε κοινοποιήθηκε στην Επιτροπή, καθώς και ένα προσχέδιο συμφωνίας σχετικά μ' ένα συνεταιρισμό βιομηχάνων ζάχαρης του Βελγίου.

Τα έγγραφα αυτά επιτρέπουν να γίνει αντιληπτή η άποψη των ενδιαφερομένων επί του θέματος των δύο χωριστών αγορών και

το συμπέρασμα που πρέπει να εξαχθεί απ' αυτό, δηλαδή ότι «οι παραγωγοί της Κοινότητας πρέπει να τεθούν σε θέση απόλυτης δικαιοσύνης έναντι των δύο αυτών αγορών, το οποίο σημαίνει ότι πρέπει να βρίσκονται σε θέση να πραγματοποιήσουν όλοι τη μέση σταθμισμένη πρόσοδο που αντιστοιχεί στις ποσότητες που απορροφήθηκαν από κάθε μια από τις εν λόγω αγορές».

Για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος το πρώτο από τα έγγραφα αυτά πρότεινε ιδιαίτερα μέτρα οργανώσεως της αγοράς εξαγωγής και μετουσιώσεως.

Αντιθέτως, δεν πρότεινε τίποτα τέτοιο για την αγορά ζάχαρης που προορίζεται για την απευθείας κατανάλωση γιατί η συμφωνία μεταξύ των παραγωγών αρκούσε στο πεδίο αυτό να ρυθμίσει το πρόβλημα με μέσα που οι επιχειρήσεις μπορούσαν να εφαρμόσουν οι ίδιες χωρίς δυσχέρεια, με πολιτική που εκφράστηκε με ακρίβεια από τον εκπρόσωπο της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE με τη διατύπωση: «καμία κίνηση εμπορευμάτων από χώρα σε χώρα αν δεν υπάρχει συμφωνία παραγωγού με παραγωγό.»

Το ενδοκοινοτικό εμπόριο ζάχαρης θα γινόταν έτσι αντικείμενο αυτού που αποκλήθηκε «το εμπόριο της ορθολογικής οργάνωσης», που συνεπαγόταν στενή συνεργασία μεταξύ των εθνικών ομάδων παραγωγών-διυλιστηρίων και συνιστούσε γι' αυτούς προτιμησιακή αγορά.

Για να εφαρμοστεί καλώς αυτή η πολιτική, η οποία αποτελεί συγχρόνως το κοινό έρεισμα των διαφόρων εναρμονισμένων πρακτικών, που αποτελούν αντικείμενο ειδικών αιτιάσεων, και το ουσιώδες μέσο ελέγχου των προμηθειών ζάχαρης ενός κράτους μέλους σε άλλο ενόψει της προστασίας των εθνικών αγορών, χρησιμοποιήθηκαν παρεμφερείς τεχνικές μέθοδοι.

Το πρώτο από τα μέσα αυτά συνίστατο σε άμεσες παραδόσεις λευκής ζάχαρης ή ακατέργαστης ζάχαρης από μία χώρα σε άλλη, από παραγωγό σε παραγωγό, συνεπώς μεταξύ ανταγωνιστικών επιχειρήσεων.

Οι παραδόσεις λευκής ζάχαρης έγιναν συχνά σε συσκευασίες που παραχωρήθηκαν από τους αγοραστές και είχαν το δικό τους διακριτικό σήμα. Η ζάχαρη αυτή μεταπωλήθηκε στην ίδια τιμή με εκείνη της δικής τους παραγωγής. Οι παραγωγοί-προμηθευτές αρνήθηκαν προσφορές αγοράς που προέρχονταν είτε από εμπόρους είτε από βιομηχανίες επεξεργασίας ζάχαρης, με τον ισχυρισμό ότι οι διαθέσιμες ποσότητες έπρεπε να επιφυλαχθούν υπέρ της εθνικής τους αγοράς.

Οι πρακτικές αυτές, η εφαρμογή των οποίων ήταν συνήθης, δεν μπορούν να βρουν πειστική δικαιολογία ούτε στην κατάσταση της κοινοτικής αγοράς ζάχαρης ούτε σε μόνο το εμπορικό συμφέρον των παραγωγών.

Οι εν λόγω πρακτικές δεν μπορούν να εξηγηθούν παρά με μια συντονισμένη πολιτική, της οποίας οι αρχές, συμφωνημένες από τους κυριότερους παραγωγούς, έτειναν στη διατήρηση της κατανομής των εθνικών αγορών.

Αν εξαιρέσει κανείς την ιταλική αγορά, στην οποία υφίσταται εσωτερική νομοθετική ρύθμιση που διαπνέεται έντονα από τις αρχές της κατευθυνόμενης οικονομίας και

έχει διαρρυθμιστεί λεπτομερώς κατά τρόπο ώστε να επιφυλάσσει το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών υπέρ των εθνικών βιομηχάνων ζάχαρης, οι παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό αποτελούν τουλάχιστον πρώτη και σοβαρή ένδειξη εναρμονισμένης ενέργειας, της οποίας αντικείμενο είναι η εξουδετέρωση του ανταγωνισμού στις προνομιούχες ζώνες αγοράς.

Η ένδειξη αυτή επιρρωνύεται από το γεγονός ότι αν και ορισμένες παραδόσεις — που αφορούν μέτριες ποσότητες — έγιναν πάντως σε βιομηχανίες επεξεργασίας ή σε εμπόρους, στις προστατευμένες αυτές ζώνες πωλήσεως, οι ενέργειες αυτές, κατά γενικό κανόνα, δεν πραγματοποιήθηκαν παρά με τη συναίνεση των παραγωγών που είναι εγκατεστημένοι σ' αυτές τις ζώνες. Επιπλέον, οι παραδόσεις αυτές επιφυλάχτηκαν, παραδείγματος χάρη στις Κάτω Χώρες, υπέρ του εφοδιασμού της βιομηχανίας γάλακτος. Όσον αφορά τη ζάχαρη που προορίζεται για απευθείας κατανάλωση, οι παραδόσεις αποτελούσαν την εξαίρεση.

Χρησιμοποιήθηκε και μια άλλη μέθοδος, που απέβλεπε στο να αποτρέψει τους εμπόρους ή τις βιομηχανίες επεξεργασίας να αγοράσουν απευθείας ζάχαρη άλλης παραγωγής πλην της εθνικής. Η μέθοδος αυτή συνίστατο στην εφαρμογή αυξημένων τιμών, υπολογισμένων σε συνάρτηση με τις τιμές που καθορίστηκαν από τους παραγωγούς στο έδαφός τους, έτσι ώστε οι αγοραστές οδηγήθηκαν τελικά στο να αγοράζουν μόνο από τις εθνικές επιχειρήσεις.

Τέλος, οι παραγωγοί άσκησαν πίεση στους εμπόρους για να τους αναγκάσουν να ευθυγραμμιστούν προς την πολιτική τους, είτε αξιώνοντας απ' αυτούς να μην προβαίνουν σε εμπορικές πράξεις στις γειτονικές χώρες παρά μόνο υπό τις προϋποθέσεις που ορίστηκαν από τις επιχειρήσεις αυτής της χώρας είτε επιβάλλοντας ρήτρες προορισμού. Έτσι απαγόρευσαν στους αγοραστές τους να θέσουν στην αγορά απευθείας καταναλώσεως τις ποσότητες που πουλήθηκαν προς το σκοπό μετουσιώσεως, βιομηχανικής μεταποιήσεως ή εξαγωγής προς τρίτες χώρες.

Τα διάφορα αυτά μέσα χρησιμοποιήθηκαν, από κοινού ή χωριστά, σε συνάρτηση με την κατάσταση των διαφόρων εθνικών αγορών, όπως θα μας επιτρέψει να διαπιστώσουμε η έρευνα των επιμέρους αιτιάσεων.

Αυτό συνεπάγεται, κατά τη γνώμη μου, ότι ελλείψει γενικής οικονομικής συμπράξεως κατά τη στενή έννοια του όρου, οι εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ αυτών ή εκείνων των παραγωγών ή ομάδων παραγωγών ανταποκρίνονταν στην ίδια αντίληψη και γίνονταν με κοινή βούληση και όχι μόνο με παράλληλη συμπεριφορά, αλλά αυτόνομη, εμπνευσμένη από σκέψεις καθαρού εμπορικού συμφέροντος.

Γι' αυτό το λόγο, μολονότι οι αποδείξεις των εναρμονισμένων πρακτικών πρέπει να εκτιμηθούν συγκεκριμένα, στο πλαίσιο κάθε αιτιάσεως απ' αυτές που απαριθμούνται στην προσβαλλόμενη απόφαση, λαμβανομένης υπόψη της ατομικής συμπεριφοράς κάθε μιας επιχειρήσεως, πιστεύω ότι τα χαρακτηριστικά αυτής της συμπεριφοράς ανταποκρίνονται στον ορισμό της εναρμονισμένης πρακτικής, που έδωσε το Δικαστήριο για πρώτη φορά στις υποθέσεις των χρωστικών ουσιών.

«Ναι μεν το άρθρο 85 — δέχτηκε το Δικαστήριο με την απόφαση της 14ης Ιουλίου 1972, IMPERIAL CHEMICAL INDUSTRIES (υπόθεση 48/69, REC. 1972, σ. 619 και επ.) —

διακρίνει την έννοια των εναρμονισμένων πρακτικών από την έννοια των συμφωνιών μεταξύ επιχειρήσεων ή των αποφάσεων ενώσεων επιχειρήσεων, τούτο όμως γίνεται με την πρόθεση να υπαχθεί στις απαγορεύσεις αυτού του άρθρου μια μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων, η οποία, χωρίς να έχει φθάσει μέχρι της πραγματοποιήσεως μιας κατά κυριολεξία συμφωνίας, υποκαθιστά ηθελημένα τους κινδύνους του ανταγωνισμού με μια πρακτική συνεργασία μεταξύ τους.»

«Από την ίδια της τη φύση, η εναρμονισμένη πρακτική δεν συγκεντρώνει επομένως όλα τα στοιχεία μιας συμφωνίας, αλλά μπορεί ιδίως να καταλήγει ύστερα από ένα συντονισμό, ο οποίος εξωτερικεύεται με τη συμπεριφορά των μετεχόντων.»

Αυτή ακριβώς η απαίτηση της DE FACTO κοινής συμπεριφοράς μεταξύ συμμετεχουσών επιχειρήσεων είναι που επιτρέπει να γίνει διάκριση της εννοίας της εναρμονισμένης πρακτικής από την έννοια της συμφωνίας, έτσι ώστε, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, μια συμφωνία, εφόσον έχει αποδειχτεί η ύπαρξή της και έχει ως σκοπό να προσβάλει τον ανταγωνισμό στην κοινή αγορά, εμπίπτει στην απαγόρευση που διακηρύσσει το άρθρο 85, παράγραφος 1, χωρίς να χρειάζεται να αναζητηθεί αν είχε πράγματι αποτέλεσμα στον ανταγωνισμό.

Αντιθέτως, η εναρμονισμένη πρακτική δεν μπορεί να αποχωριστεί τελείως, κατά την ίδια την έννοιά της, από τις συνέπειες που συνεπάγεται επί των όρων του ανταγωνισμού, αφού πρέπει να εξωτερικευθεί στη συμπεριφορά των επιχειρήσεων για τις οποίες πρόκειται.

Η άποψη αυτή, που εξέθεσα επ' ευκαιρία των υποθέσεων των χρωστικών ουσιών, συμπίπτει με εκείνη του γενικού εισαγγελέα JOSEPH GAND επί του θέματος της διεθνούς συμπράξεως κινίνης.

Διαφορετικά από μια συμφωνία, είπε, «μια εναρμονισμένη πρακτική προϋποθέτει, κατά την επικρατούσα άποψη, ότι η συνεννόηση εκφράζεται συγκεκριμένα, έτσι ώστε θα πρέπει να αποδεικνύεται συγχρόνως η DE FACTO συμπεριφορά των ενδιαφερομένων, αφετέρου δε η ύπαρξη δεσμού μεταξύ της συμπεριφοράς αυτής και ενός προκαθορισμένου σχεδίου».

Πράγματι, η διαπίστωση κοινής ή παράλληλης συμπεριφοράς των επιχειρήσεων δεν μπορεί, μόνον αυτή, να αρκέσει για να χαρακτηριστεί μια πρακτική ως εναρμονισμένη. Πρέπει ακόμα η συμπεριφορά αυτή να μην είναι η συνέπεια της διαρθρώσεως ή των οικονομικών συνθηκών της αγοράς. Αλλά, όπως δέχτηκε το Δικαστήριο στις αποφάσεις του της 14ης Ιουλίου 1972: «Μολονότι ο παραλληλισμός της συμπεριφοράς δεν μπορεί μόνος του να ταυτιστεί με εναρμονισμένη πρακτική, από τη συμπεριφορά όμως αυτή μπορεί να σχηματιστεί μια σοβαρή ένδειξη όταν καταλήγει σε όρους ανταγωνισμού που δεν ανταποκρίνονται στους κανονικούς όρους της αγοράς, λαμβανομένης υπόψη της φύσεως των προϊόντων, της σπουδαιότητας και του αριθμού των επιχειρήσεων και του όγκου αυτής της αγοράς.

Αυτή είναι η περίπτωση όταν η παράλληλη συμπεριφορά είναι ικανή να επιτρέψει στους ενδιαφερομένους ... την αποκρυστάλλωση κεκτημένων καταστάσεων εις βάρος της πραγματικής ελευθερίας κυκλοφορίας των προϊόντων στην κοινή αγορά και της ελεύθερης εκλογής των προμηθευτών τους από τους καταναλωτές» ... και,

προσθέτω όσον αφορά τη ζάχαρη, από τις βιομηχανίες επεξεργασίας αυτού του προϊόντος.

Η υπόμνηση αυτής της νομολογίας μας οδηγεί επίσης στο να λάβουμε θέση επί του προβλήματος της διεξαγωγής των αποδείξεων για την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής.

Κατά τη γνώμη μου, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Επιτροπή έχει το βάρος της αποδείξεως, αλλά δεν συμμερίζομαι την άποψη ορισμένων προσφευγουσών όταν υποστηρίζουν ότι η εξουσία που έχει παρασχεθεί στην Επιτροπή να επιβάλει πρόστιμα αποκλείει, σ' αυτό το οιονεί ποινικό ζήτημα, να γίνει δεκτή η απόδειξη διά τεκμηρίων και ισχυρίζονται ότι πρέπει να υπερισχύσει ο κανόνας «IN DUBIO PRO REO».

Αλλά νομίζω ότι παραγνωρίζεται ότι το κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού δεν διέπεται από τις αρχές της ποινικής δικονομίας· η Επιτροπή δεν ασκεί δικαιοδοτική λειτουργία· έστω κι αν η διαδικασία του κανονισμού 17 στηρίζεται στην αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, παραμένει πάντως καθαρώς διοικητική.

Εξάλλου, η εναρμονισμένη πρακτική δεν μπορεί τις περισσότερες φορές να αποδειχτεί παρά με ενδείξεις ή με τεκμήρια που μπόρεσαν να συναχθούν από τις έρευνες στις οποίες προέβη η Επιτροπή.

Μόνον η δέσμη αυτών των τεκμηρίων — υπό την προϋπόθεση ότι είναι σοβαρά, ακριβή και συγκλίνοντα — επιτρέπει τις περισσότερες φορές ν' αποδειχτεί η ύπαρξη συνεννοήσεως, η οποία ενισχύεται από την πραγματική συμπεριφορά των ενδιαφερομένων, τελικά δε ανήκει στην αρμοδιότητα του κοινοτικού δικαστή να κρίνει αν το αποδεικτικό υλικό που παρέσχε η Επιτροπή έχει αποδεικτική ισχύ.

Έτσι άλλωστε, στην υπόθεση πάλι των χρωστικών ουσιών, το Δικαστήριο έκρινε ότι «το ζήτημα αν υφίσταται συνεννόηση στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορεί να κριθεί ορθώς παρά μόνο αν οι ενδείξεις τις οποίες επικαλείται η προσβαλλόμενη απόφαση θεωρηθούν όχι μεμονωμένα, αλλά στο σύνολό τους, λαμβανομένων υπόψη των χαρακτηριστικών της οικείας αγοράς».

IV — *Εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού στη γεωργία*

Πριν προσεγγίσομε κάθε μια από τις αιτιάσεις που περιέχει η προσβαλλόμενη απόφαση, είναι αναγκαίο να ερευνήσομε ένα ζήτημα γενικής σημασίας.

Είναι το ζήτημα της εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού που θεσπίζει η Συνθήκη στην παραγωγή και στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων.

Σύμφωνα με το άρθρο 42 της Συνθήκης, πράγματι, οι σχετικές διατάξεις κυρίως όσον αφορά τις συμπράξεις και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης δεν εφαρμόζονται σ' αυτό το πεδίο παρά μόνο κατά το μέτρο που ορίζεται από το Συμβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη τους στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής που αναφέρονται στο άρθρο 39.

Με τη διάταξη αυτή πρέπει να γίνει καλώς αντιληπτό, ότι οι συντάκτες της Συνθήκης δεν θέλησαν να διαφύγουν καταρχήν και οριστικά η παραγωγή και το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων από τις απαγορεύσεις των άρθρων 85 και 86· έκριναν όμως ότι ήταν σκόπιμο να ληφθούν σχετικώς ειδικές διατάξεις που να λαμβάνουν υπόψη τόσο τη διάρθρωση της γεωργικής οικονομίας, όσο και την ίδρυση των κοινών οργανώσεων αγοράς.

Για να γίνει αυτό, κατέστησαν αρμόδιο το Συμβούλιο να αποφασίζει μέσα σε ποια όρια και υπό την επιφύλαξη ποιων εξαιρέσεων θα μπορούσαν να εφαρμοστούν στη γεωργία οι διατάξεις του άρθρου 85 και 86.

Το άρθρο 1, του κανονισμού 26, της 4ης Απριλίου 1962, ορίζει καταρχήν ότι τα άρθρα 85 ώς 90 της Συνθήκης, καθώς και οι διατάξεις που ελήφθησαν σ' εκτέλεσή τους, εφαρμόζονται στην παραγωγή και στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων.

Εντούτοις προβλέπει στο άρθρο 2, παράγραφος 1, εδάφιο 1, δύο εξαιρέσεις από την αρχή αυτή, εξαιρώντας από τις διατάξεις μόνο του άρθρου 85, παράγραφος 1, τις συμφωνίες, πρακτικές ή αποφάσεις «που ... αποτελούν αναπόσπαστο μέρος μιας εθνικής οργανώσεως αγοράς ή είναι απαραίτητες για την πραγματοποίηση των αναφερομένων στο άρθρο 39 της Συνθήκης στόχων».

Επιπλέον, και τούτο αποτελεί αντικείμενο του δευτέρου εδαφίου της ίδιας παραγράφου, προβλέπεται ένα ειδικό και προτιμησιακό καθεστώς για τις συμπράξεις μεταξύ παραγωγών ή ενώσεων παραγωγών, υπηκόων ενός μόνο κράτους μέλους, κατά το μέτρο που, χωρίς να συνεπάγονται την υποχρέωση εφαρμογής καθορισμένης τιμής, οι συμπράξεις αυτές αφορούν την παραγωγή ή την πώληση γεωργικών προϊόντων ή τη χρήση κοινών εγκαταστάσεων αποθηκεύσεως επεξεργασίας ή μεταποιήσεως γεωργικών προϊόντων, εκτός αν η Επιτροπή διαπιστώσει ότι κατ' αυτό τον τρόπο αποκλείεται ο ανταγωνισμός ή ότι διακυβεύονται οι στόχοι του άρθρου 39 της Συνθήκης.

Η ειδική αυτή διάταξη δεν υπήρχε άλλωστε στην πρόταση που υπέβαλε η Επιτροπή για την έκδοση αυτού του κανονισμού. Η διάταξη αυτή παρεμβλήθηκε κατόπιν αιτήσεως του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και από την πλειοψηφία των εθνικών αντιπροσωπειών, οι οποίες θέλησαν έτσι να νομιμοποιήσουν τους συνεταιρισμούς και τις ομάδες των παραγωγών που υφίστανται σε όλα τα κράτη μέλη και που οι εθνικές νομοθεσίες τα μεταχειρίζονται ευνοϊκά.

Δυνάμει της παραγράφου 2, παραχωρήθηκε αποκλειστική αρμοδιότητα στην Επιτροπή να διαπιστώνει είτε αυτεπαγγέλτως είτε κατόπιν αιτήσεως των ενδιαφερομένων, κατόπιν διαβουλεύσεως με τα κράτη μέλη και αφού ακούσει τη γνώμη των συμμετεχουσών επιχειρήσεων ή ενώσεων επιχειρήσεων, με δημοσιευόμενη απόφαση, ποιες συμπράξεις ή εναρμονισμένες πρακτικές πληρούν τους προβλεπόμενους όρους εξαιρέσεως.

Η ερμηνεία του κανονισμού 26 δημιουργεί διάφορα προβλήματα, τα οποία αναφέρονται καταρχάς στο πεδίο εφαρμογής αυτής της διατάξεως, δεύτερον στη διαδικασία σύμφωνα με την οποία μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή, τέλος δε στη φύση και στην έκταση των εξαιρέσεων τις οποίες θεσπίζει.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο ουσιώδης στόχος του άρθρου 2 του κανονισμού συνίστα-

ται στο να ευνοήσει την ένωση των γεωργικών παραγωγών, που αποτελεί παράγοντα εκσυγχρονισμού και ορθολογισμού τόσο της παραγωγής όσο και της διαθέσεως στο εμπόριο των προϊόντων τους· η βούληση αυτή εκδηλώνεται ειδικότερα με το προνομιακό καθεστώς που παραχώρησε στους συνεταιρισμούς και τις ενώσεις γεωργικών παραγωγών, κατά το μέτρο που έχουν κυρίως ως σκοπό την παραγωγή και το εμπόριο αυτών των προϊόντων ή τη χρήση κοινών εγκαταστάσεων.

Μπορεί λοιπόν να αναρωτηθεί κανείς αν οι εξαιρέσεις που προβλέπονται κατά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, επεκτείνονται επίσης στις βιομηχανικές επιχειρήσεις μεταποιήσεως γεωργικών προϊόντων, όπως είναι η βιομηχανίες παραγωγής και επεξεργασίας ζάχαρης.

Νομίζω ότι η καταφατική απάντηση είναι αναμφίβολη:

— αφενός μεν, ο κατάλογος των γεωργικών προϊόντων που περιλαμβάνεται στο παράρτημα II της Συνθήκης δεν περιορίζεται στα ακατέργαστα προϊόντα του εδάφους· περιλαμβάνει ρητά και τα προϊόντα μεταποιήσεως, όπως είναι η ζάχαρη·

— αφετέρου, οι εξαιρέσεις τις οποίες εισήγαγε το άρθρο 2 του κανονισμού 26 στους κανόνες του ανταγωνισμού έχουν ως σκοπό να διευκολύνουν τις συμφωνίες, πρακτικές ή αποφάσεις που αφορούν όχι μόνο την παραγωγή και τη διάθεση στο εμπόριο των γεωργικών προϊόντων «STRICTO SENSU», αλλά επίσης και τη μεταποίησή τους.

Επιπλέον, η απαρίθμηση που γίνεται στο δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 δεν έχει περιοριστικό χαρακτήρα.

Ας προστεθεί ότι ναι μεν οι επιχειρήσεις παραγωγής ζάχαρης δεν έχουν αυτές οι ίδιες το χαρακτήρα γεωργικών επιχειρήσεων, αλλά η κοινή οργάνωση αγοράς θεσπίζει στενή αλληλεγγύη μεταξύ αυτών των βιομηχανικών επιχειρήσεων μεταποιήσεως και των παραγωγών τεύτλων, είτε αυτό γίνεται με τις ποσοστώσεις, οι οποίες ασφαλώς καθορίζονται στο επίπεδο των εργοστασίων ζάχαρης, αλλά έχουν άμεση επίπτωση στην καλλιέργεια των τεύτλων, είτε με την εισφορά λόγω παραγωγής, στην περίπτωση υπερβάσεως των βασικών ποσοστώσεων, αφού ένα μέρος αυτής της εισφοράς μπορεί να επιβαρύνει τους παραγωγούς, είτε ακόμη με το καθεστώς των κοινοτικών τιμών ζάχαρης που καθορίζει την τιμή αγοράς της πρώτης ύλης, είτε τέλος με τις ενδοεπαγγελματικές συμφωνίες που αφορούν την καλλιέργεια και την αγορά τεύτλων.

Στη συνέχεια όμως γεννάται ένα δεύτερο ζήτημα: μπορούσε νομίμως η Επιτροπή να κάνει χρήση των εξουσιών που της παρέχει το άρθρο 85, παράγραφος 1, και ο κανονισμός 17, έναντι των εναρμονισμένων πρακτικών που εφήρμοσαν οι εν λόγω επιχειρήσεις, χωρίς προηγουμένως να εκδώσει απόφαση υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 26; Μ' άλλα λόγια, δεν είχε υποχρέωση η Επιτροπή να συμμορφωθεί πρώτα στη διαδικασία την οποία της επιβάλλει αυτή η διάταξη;

Στην περίπτωση της κατάφατικής απαντήσεως, η Επιτροπή θα έπρεπε επομένως να εκδώσει, κατόπιν διαβουλεύσεως με τα κράτη μέλη και αφού ακούσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, απόφαση με αντικείμενο τη διαπίστωση αν οι προϋποθέσεις εξαιρέσεως που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου συντρέχουν ή όχι.

Πολλές από τις προσφεύγουσες δεν παρέλειψαν να επικαλεστούν την παράβαση αυτών των διαδικαστικών διατάξεων, υποστηρίζοντας ότι οι πρακτικές για τις οποίες κατηγορούνται αποτελούσαν, ανάλογα με την περίπτωση, «αναπόσπαστο τμήμα εθνικής οργανώσεως αγοράς», στην προκειμένη περίπτωση της εθνικής νομοθεσίας περί ιταλικής αγοράς ζάχαρης, ή «ήταν αναγκαίες για την πραγματοποίηση των στόχων που προβλέπει το άρθρο 39 της Συνθήκης»· απ' αυτά συνάγουν το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή έπρεπε, έναντι αυτών, να λάβει θετική απόφαση που να διαπιστώνει το ανεφάρμοστο για τους λόγους αυτούς του άρθρου 85, παράγραφος 1.

Προτείνω, κύριοι, να απορρίψετε αυτό το λόγο ακυρώσεως. Η διαδικασία που προβλέπει ο κανονισμός 26 και ιδίως η προηγούμενη διαβούλευση με τα κράτη μέλη δεν επιβάλλονται, κατά τη γνώμη μου, παρά μόνο στην περίπτωση που η Επιτροπή πρόκειται να διαπιστώσει ότι συντρέχουν πράγματι οι προϋποθέσεις εξαιρέσεως και λαμβάνει, κατόπιν αυτού, θετική απόφαση, με την οποία κηρύσσει ανεφάρμοστες τις απαγορεύσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, στις συμφωνίες, εναρμονισμένες πρακτικές ή αποφάσεις για τις οποίες πρόκειται.

Αντιθέτως, νομίζω ότι η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να ακολουθήσει αυτή τη διαδικασία, όταν κρίνει ότι δεν συντρέχει λόγος να δεχτεί τη μία ή την άλλη εξαίρεση.

Εξάλλου, ο κανονισμός 26 δεν περιλαμβάνει καμία ένδειξη όσον αφορά τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί για την εφαρμογή του άρθρου 85 στις συμπράξεις ή εναρμονισμένες πρακτικές που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να τύχουν αυτών των εξαιρέσεων.

Υπό τις περιστάσεις αυτές, η αρχή που θέτει το άρθρο 1 αυτής της διατάξεως, δηλαδή η εφαρμογή όχι μόνο του άρθρου 85, αλλά και των κανονισμών που εκδόθησαν σ' εκτέλεσή του, συνεπάγεται ότι η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί είναι η διαδικασία του κοινού δικαίου του ανταγωνισμού, που ρυθμίζεται με τον κανονισμό 17.

Αυτή τη λύση δέχτηκε το Δικαστήριο με την απόφαση της 15ης Μαΐου αυτού του έτους, FRUBO (υπόθεση 71/74), στην οποία τονίζεται ότι «θα ήταν σαν να υποχρεώνει κανείς την Επιτροπή να ενεργεί με υπερβολική τυπολατρία και να καθυστερεί άχρηστα τη διεκπεραίωση των σχετικών υποθέσεων εάν ήθελε αξιώσει κανείς από την Επιτροπή να διαβουλεύεται με τα κράτη μέλη ακόμη και στις περιπτώσεις όπου δεν έχει καμιά αμφιβολία για τη μη εφαρμογή των εξαιρέσεων που προβλέπονται στον κανονισμό 26».

Ως προς την ουσία του προβλήματος, δηλαδή ως προς το ζήτημα αν οι εναρμονισμένες πρακτικές — ή τουλάχιστον ορισμένες μεταξύ αυτών — έπρεπε να τύχουν της μιας ή της άλλης από αυτές τις εξαιρέσεις, περιορίζομαι στις ακόλουθες παρατηρήσεις.

Όσον αφορά την πρώτη περίπτωση εξαιρέσεως, τρεις από τις γαλλίδες προσφεύγουσες, οι εταιρίες GÉNÉRALE SUCRIÈRE, BÉGHIN και SAY αφενός, και δύο ιταλικές εταιρίες, η ERIDANIA και η INDUSTRIA DEGLI ZUCCHERI αφετέρου, υποστηρίζουν μέσα στο πλαίσιο της αιτιάσεως που αφορά την προστασία της ιταλικής αγοράς, ότι η κανονιστική ρύθμιση που θέσπισαν οι ιταλικές αρχές πρέπει να θεωρηθεί ως κοινή οργάνωση αγοράς κατά την έννοια του κανονισμού 26 ή συνιστά τουλάχιστον εσωτερική ρύθμιση ισοδυνάμου αποτελέσματος κατά την έννοια του άρθρου 46 της Συνθήκης.

Αν αντιμετωπιστεί μαζί με την κοινή οργάνωση που εισήγαγε ο κανονισμός 1009/67, το σύστημα αυτό αποβλέπει στη σταθεροποίηση και στην τακτοποίηση της ιταλικής αγοράς ζάχαρης, ώστε να εξασφαλιστεί η δράση και το βιοτικό επίπεδο των παραγωγών τεύτλων· περιλαμβάνει, κατά την άποψη των προσφευγουσών, μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος με δασμούς και ενισχύσεις της βιομηχανίας ζάχαρης και των παραγωγών τεύτλων· επιβάλλει ανώτατες τιμές· τέλος, περιλαμβάνει διατάξεις που αποβλέπουν στην ποσόστωση και στην κατανομή των εισαγωγών ζάχαρης στην Ιταλία.

Οι εναρμονισμένες πρακτικές για τις οποίες κατηγορούνται οι προσφεύγουσες προς το σκοπό της προστασίας της ιταλικής αγοράς συνδέονται αρρήκτως μ' αυτή την εθνική οργάνωση· αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της.

Η άποψη αυτή επιδέχεται δύο απαντήσεις.

Κατά μία άποψη μπορεί να υποστηριχτεί ότι η εξαίρεση της οποίας γίνεται επίκληση είχε ως σκοπό να προστατευτούν οι εθνικοί οργανισμοί αγοράς που υφίσταντο πριν από την ίδρυση των κοινών οργανώσεων. Ο κανονισμός 26, που θεσπίστηκε το 1962, προηγείται πράγματι της εξελίξεως και καταλήξεως της κοινής γεωργικής πολιτικής. Η σημασία του δεν είναι λοιπόν από την άποψη αυτή παρά μεταβατική, αφού αυτοί οι εθνικοί οργανισμοί αγοράς έπρεπε, εκτός από αντίθετες ρητές διατάξεις κοινοτικών οργάνων, να αντικατασταθούν προοδευτικά από τους κοινούς οργανισμούς.

Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι από την έναρξη της ισχύος των κοινών οργανισμών μόνο η κοινοτική αρχή έχει δικαίωμα να αποφασίζει τη διατήρηση προσωρινά των εθνικών συστημάτων οργανώσεως που αφορούν τα προϊόντα για τα οποία πρόκειται:

— Απόφαση της 21ης Μαρτίου 1972, SAIL, υπόθεση 82/71, REC. 1972, σ. 138.

Επίσης, όπως δέχτηκε το Δικαστήριο με την απόφαση της 10ης Δεκεμβρίου 1974 (υπόθεση 48/74, CHARMASSON), ναι μεν προβλέπει η Συνθήκη τη δυνατότητα διατηρήσεως της εθνικής οργανώσεως μέχρις ότου ιδρυθεί κοινή οργάνωση, η διατήρηση όμως αυτή έχει αντιμετωπιστεί μόνο μέχρι το τέλος της μεταβατικής περιόδου, οπότε θα πρέπει οριστικά να έχει θεσπιστεί η κοινή γεωργική πολιτική.

Η εφαρμογή των νομολογιακών αυτών κατευθυντηρίων γραμμών συνεπάγεται να μην μπορεί να υφίσταται νομίμως στην Ιταλία μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 1009 μια εθνική οργάνωση αγοράς. Είναι αληθές, ότι αυτός ο κανονισμός έχει προβλέψει ορισμένα μέτρα ενισχύσεως των Ιταλών παραγωγών ζάχαρης, αλλά ουδόλως έχει εγγυηθεί ή επιτρέψει τη διατήρηση στη χώρα αυτή μιας κοινής οργανώσεως αγοράς ή μιας εσωτερικής κανονιστικής ρυθμίσεως ισοδυνάμου αποτελέσματος.

Αλλά μου φαίνεται περιττό να στηρίξω τη λύση του προβλήματος που δημιουργήθηκε από την ύπαρξη της ιταλικής κανονιστικής ρυθμίσεως επί της απόψεως αυτής. Όπως θα δούμε με την ευκαιρία της έρευνας της αιτιάσεως που αφορά την προστασία της ιταλικής αγοράς, θα αιτιολογήσω την πρότασή μου κυρίως επί των αποτελεσμάτων που το σύστημα αυτό, θεωρούμενο σαν πραγματική κατάσταση, είχε επί του ανταγωνισμού.

Όσον αφορά τη δεύτερη εξαίρεση που αφορά τις απαραίτητες συμπράξεις για την πραγματοποίηση των στόχων που αναφέρονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης, η εφαρμογή τους συνεπάγεται ότι το κριτήριο της «ανάγκης» πρέπει να εκτιμηθεί σε συνάρτηση με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υποθέσεως. Συνεπώς ο λόγος ακυρώσεως που αναφέρεται σ' αυτή την εξαίρεση θα ερευνηθεί κατά την εξέταση των κατ' ιδίαν αιτιάσεων.

V — *Τυπικοί λόγοι ακυρώσεως γενικής μορφής*

Εκτός από τους λόγους περί ελλείψεως ή ανεπαρκείας της αιτιολογίας ή των εσωτερικών αντιφάσεων της αποφάσεως που θα εξετάσω κατά την έρευνα της ουσίας, θα επιθυμούσα ήδη να συγκεντρώσω και να ερευνήσω σ' αυτό το στάδιο των προτάσεών μου τους τυπικούς λόγους γενικής μορφής, που προβάλλονται από μία μόνο επιχείρηση ή που είναι κοινοί για περισσότερες επιχειρήσεις. Όλοι αυτοί οι λόγοι ανάγονται στο μη σεβασμό των δικαιωμάτων αμύνης. Η εκτίμησή τους εξαρτάται, κατά μεγάλο μέρος, από την αντίληψη που θα σχηματίσει κανείς για τη διαδικασία που χρειάζεται για την εφαρμογή των κανόνων των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης και για το χαρακτήρα των προστίμων με τα οποία τιμωρούνται οι παραβάσεις αυτών των άρθρων.

Σχετικώς, η παλαιότερη νομολογία του Δικαστηρίου περιλαμβάνει ενδείξεις αρχής τις οποίες θα σας δοθεί η ευκαιρία να θυμηθείτε: η διαδικασία ενώπιον της Επιτροπής έχει διοικητικό και όχι δικαιοδοτικό χαρακτήρα· εξάλλου, όπως είχα την ευκαιρία να πω μετά τους γενικούς εισαγγελείς ROEMER και GAND, τα πρόστιμα δεν έχουν το χαρακτήρα ποινικής κυρώσεως.

Οι τυπικοί λόγοι ακυρώσεως διαμορφώνονται στις εξής ομάδες:

1. Διαμαρτυρόμενες για τον προκατειλημμένο χαρακτήρα της πολιτικής ενημερώσεως της Επιτροπής, στην οποία διαβλέπουν μια εσκεμμένη βούληση να τις κατηγορήσει δημόσια χωρίς να ακουστούν προηγουμένως, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι πριν ακόμη τους κοινοποιηθούν οι «αιτιάσεις» που διατυπώθηκαν εναντίον τους, η Επιτροπή — ή ακόμη ακριβέστερα εκείνο από τα μέλη της Επιτροπής που είναι ειδικότερα υπεύθυνο για τα προβλήματα ανταγωνισμού — πληροφόρησε, σε μια συνέντευξη τύπου που είχε κάποια απήχηση, τη δημόσια γνώμη ότι κίνησε τη διαδικασία του κανονισμού 17 έναντι των κυριοτέρων παραγωγών ζάχαρης της Κοινότητας και τους λόγους που την οδήγησαν να το πράξει.

Δεν αντιλαμβάνομαι κατά τι επηρέασε το κύρος της διοικητικής διαδικασίας και συνεπώς της ληφθείσας απόφασης αυτό το περιστατικό. Η ανακοίνωση αυτή προς τον τύπο ουδόλως στέρησε τις προσφεύγουσες από την ευκαιρία να προβάλουν αποτελεσματικά τον αντίλογό τους επί των αιτιάσεων που διατυπώθηκαν εναντίον τους. Είναι δεδομένο ότι η Επιτροπή έλαβε γνώση των επιχειρημάτων που προέβαλαν πριν λάβει την τελική της απόφαση. Ή μήπως θα προτιμούσαν οι προσφεύγουσες να δημοσιεύσει η Επιτροπή την ανακοίνωση των αιτιάσεων στην Επίσημη Εφημερίδα των Κοινοτήτων, όπως της το επιτρέπει το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 99/63;

Ναι μεν αντιλαμβάνομαι τη σφοδρότητα των αντιδράσεων ορισμένων επιχειρήσεων ή των επαγγελματικών τους ενώσεων (UNICE και CEFS), νομίζω όμως ότι η έριδα μεταξύ Επιτροπής και προσφευγουσών τοποθετείται σε άλλο επίπεδο, στο επίπεδο της πολιτικής ενημερώσεως της Επιτροπής.

Πρέπει ασφαλώς να αναγνωριστεί ότι η Επιτροπή όχι μόνο έχει το δικαίωμα, αλλά επίσης την υποχρέωση να ενημερώνει τη δημόσια γνώμη για την πολιτική της, η οποία συχνά κατηγορείται ότι είναι πολύ τεχνοκρατική ή κρυφή.

2. Όσον αφορά την κοινοποίηση των αιτιάσεων, η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και ο συνασπισμός πωλήσεως SÜDZUCKER VERKAUF διαμαρτύρονται ότι οι αιτιάσεις που τους κοινοποιήθηκαν δεν συνοδεύονταν με γερμανική μετάφραση των εγγράφων που αναφέρονταν προς υποστήριξή τους από την Επιτροπή. Η μετάφραση αυτή τους χορηγήθηκε μεταγενέστερα· εξάλλου, περιείχε λάθη. Δεν νομίζω ότι σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970 στην υπόθεση 41/69 (CHEMIEFARMA, REC. 1970, σ. 689), το περιστατικό αυτό εμπόδισε αυτές τις επιχειρήσεις να λάβουν αποτελεσματικά γνώση αυτών των εγγράφων, ούτε ότι η πλημμέλεια — εάν υφίσταται πλημμέλεια — είχε στην προκειμένη περίπτωση βλαπτικές συνέπειες για την ικανότητα και την αποτελεσματικότητα της αμύνης των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων.

Ορισμένες προσφεύγουσες παραπονούνται ότι οι αιτιάσεις της Επιτροπής τους κοινοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο, που δεν είχε επαρκώς εξειδικεύσει τα σημεία που τις αφορούσαν ατομικά. Νομίζω ότι αυτό το ενιαίο εξηγείται από την αντίληψη της Επιτροπής για τη σύμπραξη («γενική» σύμπραξη) και ότι επομένως συγχέεται με την έρευνα της ουσίας. Πιστεύω, εν πάση περιπτώσει, ότι κάθε επιχείρηση ήταν σε θέση να ανακαλύψει τις αιτιάσεις που την αφορούσαν ειδικά.

3. Ορισμένες προσφεύγουσες επικαλούνται επίσης παράβαση του άρθρου 4 του κανονισμού 99/63 που αφορά τις ακροάσεις, καθόσον η προθεσμία που χορηγήθηκε με την ανακοίνωση των αιτιάσεων για την υποβολή εγγράφων παρατηρήσεων ήταν πολύ βραχεία.

Η τελευταία ημερομηνία κατά την οποία ελήφθη από τις επιχειρήσεις η κοινοποίηση των αιτιάσεων ήταν η 1η Αυγούστου 1972 και η ημερομηνία που πρωτοκολλήθηκε η τελευταία απάντησή τους ήταν η 4η Οκτωβρίου.

Νομίζω, λοιπόν, ότι οι επιχειρήσεις διέθεταν τουλάχιστον δύο μήνες για να λάβουν θέση, χρονικό διάστημα που τους τέθηκε πράγματι στην κοινοποίηση των αιτιάσεων. Το άρθρο 11 του κανονισμού 99 απαιτεί τουλάχιστο δύο εβδομάδες. Μολονότι αυτή η προθεσμία συνέπεσε με την περίοδο των θερινών διακοπών, φρονώ ότι είναι αρκετή για να μπορέσουν οι προσφεύγουσες να υποβάλουν τις ενδεχόμενες παρατηρήσεις τους. Δεν πρέπει να παραβληθεί με το χρόνο (αναγκαστικά πολύ πιο μακρύ) που χρειάστηκε η Επιτροπή για τη διερεύνηση της υποθέσεως, δηλαδή για να διενεργήσει τις απαραίτητες έρευνες και να συγκεντρώσει το σύνολο των πληροφοριακών στοιχείων που της επέτρεψαν να κινήσει τη διαδικασία που προβλέπει ο κανονισμός 17.

Επίσης, κατά το διάστημα αυτής της περιόδου ερεύνης, οι προσφεύγουσες, προειδοποιηθείσες από τους ελέγχους που γίνονταν στην έδρα τους ή στις εγκαταστάσεις τους και από τις αιτήσεις πληροφοριών που τους απευθύνθηκαν, βρίσκονταν σε θέση από τότε να γνωρίζουν, κατά τα κυριότερα σημεία, σε ποια γεγονότα θα αναφέρεται η έκθεση των αιτιάσεων. Ασφαλώς δεν κατελήφθησαν εξ απήνης από την κοινοποίηση που τους έγινε επισήμως.

Πρέπει να προστεθεί ότι ορισμένες γραπτές συμπληρωματικές παρατηρήσεις υποβλήθηκαν ακόμη από ορισμένες προσφεύγουσες και έγιναν δεκτές από την Επιτροπή μέχρι της 21ης Νοεμβρίου 1972.

4. Ως προς την έλλειψη κοινοποιήσεως των πρακτικών της χωριστής ακροάσεως ορισμένων επιχειρήσεων, καμία διάταξη δεν υποχρεώνει την Επιτροπή να προβαίνει σε τέτοια κοινοποίηση. Αντιθέτως, μπορεί να βρει κανείς στον κανονισμό 99/63 (άρθρο 2, παράγραφος 2, και άρθρο 9, παράγραφος 3) ορισμένα στοιχεία που υποχρεώνουν μάλλον την Επιτροπή να μην προβεί στην κοινοποίηση αυτή για να προστατεύσει το θεμιτό συμφέρον των επιχειρήσεων που συνίσταται στο να μη φανερώνονται τα επαγγελματικά τους απόρρητα.

5. Ως προς την έκδοση ενιαίας αποφάσεως για όλες τις προσφεύγουσες, φρονώ ότι τίποτε δεν εμποδίζει την Επιτροπή να εκδίδει μία απόφαση για περισσότερες παραβάσεις, όταν η ίδια παράβαση αφορά ορισμένους αποδέκτες. Επιπλέον, εδώ το παν εξαρτάται τελικά από το γενικό χαρακτήρα ή όχι της συμπράξεως και των εναρμονισμένων πρακτικών.

Η επιχείρηση SUIKER UNIE προβάλλει παράβαση του άρθρου 3, του κανονισμού 1, του Συμβουλίου, της 6ης Οκτωβρίου 1958, περί καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (και του άρθρου 191 της Συνθήκης), επειδή η Επιτροπή της απηύθυνε όχι μόνο την ολλανδική απόδοση της αποφάσεως της οποίας είναι αποδέκτης, αλλά ακόμη και την απόδοση στις λοιπές γλώσσες, χωρίς να σημειώσει ότι η ολλανδική απόδοση αποτελεί το μόνο αυθεντικό κείμενο για την προσφεύγουσα. Φρονώ ότι το περιστατικό αυτό δεν ασκεί καμία επίδραση για την προσφεύγουσα επί της δυνατότητας αμύνης της: QUOD ABUNDAT NON VITIAT.

6. Μερικές προσφεύγουσες θεωρούν επίσης ως διαδικαστική πλημμέλεια το γεγονός ότι η προσβαλλόμενη απόφαση δεν έχει λάβει υπόψη της ορισμένα στοιχεία ή επιχειρήματα που προβλήθηκαν για την άμυνά τους.

Υπενθυμίζω σχετικώς ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να λάβει θέση, κατά την αιτιολόγηση των αποφάσεών της, επί όλων των επιχειρημάτων που μπορούν να επικαλεστούν οι ενδιαφερόμενοι για την άμυνά τους, ότι αρκεί να εκθέσει τα πραγματικά περιστατικά και τις νομικές σκέψεις που έχουν ουσιώδη σημασία στην οικονομία της αποφάσεώς της» (απόφαση της 14ης Ιουλίου 1972, υπόθεση 55/69, CASELLA, REC. 1972, σ. 914). Εσχάτως το Δικαστήριο έκρινε ότι «ναι μεν η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να αιτιολογεί την απόφασή της, δεν είναι όμως υποχρεωμένη να αποκρούει όλους τους λόγους που προβάλλονται κατά τη διοικητική διαδικασία» (απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1973, υπόθεση 6/72, CONTINENTAL CAN, REC. 1973, σ. 241). Κατά τα λοιπά θεωρώ ότι ο λόγος αυτός αφορά την ουσία.

7. Αν παρατηρείται ορισμένη εξέλιξη στη στάση της Επιτροπής επί του ζητήματος των αιτιάσεων που σκόπευε να απευθύνει κατά των επιχειρήσεων κατά το στάδιο της κοινοποιήσεως των αιτιάσεων που τελικά απηύθυνε με την απόφασή της, τούτο είναι απολύτως κανονικό: αυτό είναι ακριβώς το αντικείμενο της διοικητικής διαδικασίας, αρκεί να μην απηύθυνε η Επιτροπή άλλες αιτιάσεις από εκείνες επί των οποίων εξέφρασαν οι επιχειρήσεις την άποψή τους.

8. Τέλος, δύο ιταλίδες προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι, αφού η Επιτροπή συμπέρανε ότι ο ανταγωνισμός ήταν νοθευμένος στον εν λόγω τομέα, έπρεπε να διενεργήσει έρευνα στον τομέα αυτό πριν κινήσει τη διαδικασία παραβάσεως. Αρκούμαι να παρατηρήσω ότι το άρθρο 12 του κανονισμού 17 ομιλεί για απλή δυνατότητα της Επιτροπής να προβεί σε τέτοια έρευνα.

VI — *Προστασία της ιταλικής αγοράς — Πρόβλημα εισαγωγών ζάχαρης*

Όπως είναι γνωστό, η ιταλική παραγωγή ζάχαρης απέχει πολύ από το να ικανοποιεί τις ανάγκες της εγχώριας κατανάλωσης. Στις περιόδους εμπορίας 1968-1969 έως 1971-1972, η ιταλική παραγωγή ταλαντεύτηκε μεταξύ 1 000 000 τόνων και 1 300 000 τόνων, ενώ, κατά το διάστημα της ίδιας περιόδου, η κατανάλωση, με ελαφρά αλλά σταθερή αύξηση, ανήλθε από 1 400 000 τόνους σε περισσότερο από 1 500 000 τόνους.

Η Ιταλία εξαρτάται λοιπόν από τις εισαγωγές προελεύσεως, ειδικότερα, των κρατών μελών της κοινής αγοράς που διαθέτουν παραγωγή πλεονασματική από διαρθρωτικής απόψεως. Αυτή είναι κυρίως η περίπτωση της Γαλλίας και του Βελγίου.

Από την κατάσταση αυτή συνάγει η Επιτροπή ότι τουλάχιστον από τότε που άνοιξαν τα σύνορα κατόπιν της ενάρξεως ισχύος της κοινής οργανώσεως αγοράς, η Ιταλία αποτέλεσε κατ' εξοχή θέατρο ζωηρού ανταγωνισμού για τις εισαγωγές ζάχαρης προοριζόμενης τόσο για απευθείας κατανάλωση όσο και για τις βιομηχανίες μεταποιήσεως.

Έτσι, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, ήδη από την πρώτη εμπορική περίοδο, αποκλείστηκε αυτός ο ελεύθερος ανταγωνισμός στην πραγματικότητα από το γεγονός ότι, όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, οι Γάλλοι και Βέλγοι παραγωγοί κατένειμαν τις παραδόσεις στην Ιταλία, έκαναν ομοιόμορφους τους όρους πωλήσεως και επιπλέον εγγυήθηκαν στους Ιταλούς παραγωγούς, πελάτες τους, ότι δεν θα προέβαιναν σε παραδόσεις σε μη παραγωγούς, κυρίως στις βιομηχανίες επεξεργασίας, παρά μόνο μέσω συμπληρωματικού τιμήματος.

Οι εναρμονισμένες αυτές πρακτικές οργανώθηκαν και εξελίχθηκαν ειδικότερα από την αρχή της εμπορικής περιόδου 1969-1970, όταν συνήφθησαν πολύ σημαντικές συμβάσεις εισαγωγής μεταξύ:

— αφενός, του ομίλου των «Παραγωγών-Αγοραστών» που περιελάμβανε αρχικά την εταιρία ERIDANIA, στην οποία είχε ανατεθεί ο συντονισμός αυτών των ενεργειών, και τις εταιρίες INDUSTRIA DEGLI ZUCCHERI, ROMANA, VOLANO, CAVARZERE, EMILIANA, SERMIDE και SADAM, καθώς και ορισμένες άλλες επιχειρήσεις από τις οποίες οι δύο είχαν από τότε απορροφηθεί από την ERIDANIA, και από τις οποίες μια άλλη κατέστη η SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE SUCRERIE,

— αφετέρου, του ομίλου των «Παραγωγών-Προμηθευτών» που περιελάμβανε κυρίως τις γαλλικές εταιρίες BÉGHIN, SAY, GÉNÉRALE SUCRIÈRE, LEBAUDY SUC και μερικές φορές τη SUCRE UNION (οι δύο αυτές επιχειρήσεις δεν άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου)· δεύτερον, τη βελγική εταιρία RAFFINERIE TIRLEMONTOISE· τέλος, τη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG (μόνο για την εμπορική περίοδο 1969-1970).

Πλην της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, ο όμιλος αυτός εμπιστεύτηκε τη συγκέντρωση των προσφορών και τη φροντίδα διοργανώσεως των μεταφορών και των προμηθειών σ' ένα χονδρέμπορο, τη γαλλική εταιρία SUCRES & DENRÉES.

Σε μια καινούρια συγκέντρωση, στις 22 Σεπτεμβρίου 1970, τα μέλη των δύο ομίλων επαναβεβαίωσαν και διευκρίνισαν τις συμφωνίες τους για να υπερπηδήσουν ορισμένες δυσχέρειες που εμφανίστηκαν μεταξύ προμηθευτών και εισαγωγέων.

Οι αποδείξεις της εναρμονισμένης δράσεως προκύπτουν, κατά την άποψη της Επιτροπής, από συγκεντρώσεις που έγιναν από τους ενδιαφερομένους καταρχάς στο Παρίσι στις 29 Ιουλίου 1969, αργότερα στη Γενεύη στις 11 Σεπτεμβρίου του ίδιου έτους. Κατά την πρώτη συγκέντρωση, οι ενδιαφερόμενοι συζήτησαν τα μέσα που έπρεπε να εφαρμόσουν για να εμποδίσουν τους «OUTSIDERS» να προβούν σε προσφορές στην ιταλική αγορά σε τιμές κατώτερες από εκείνες που εφάρμοζαν οι ίδιοι· κατά το διάστημα της δεύτερης συναντήσεως, ρύθμιζαν προβλήματα που αναφέρονταν στις παραδόσεις υπό τέτοιες προϋποθέσεις ώστε η εμπορική αλληλογραφία που ανταλλάχτηκε στη συνέχεια αποδείκνυε ότι οι εισαγωγές ζάχαρης στην Ιταλία πραγματοποιήθηκαν πράγματι σύμφωνα με αρχές που καθιερώθηκαν με κοινή συμφωνία.

Αυτή είναι η ουσιώδης αιτιολογία επί της οποίας στηρίζεται η προσβαλλόμενη απόφαση, για να συναγάγει ότι οι ενέργειες αυτές, που χαρακτηρίστηκαν ως εναρμονισμένες πρακτικές κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, απέκλεισαν κάθε ανταγωνισμό μεταξύ των μετεχόντων στην ιταλική αγορά.

Σύμφωνα μ' αυτά που λέει η Επιτροπή, χωρίς αυτή τη συμφωνία οι παραγωγοί των πλεονασματικών χωρών θα ήταν σε θέση να πωλήσουν ατομικά τα προϊόντα τους σε Ιταλούς αγοραστές ύστερα από ελεύθερη διαπραγμάτευση της τιμής, των προσφερομένων ποσοτήτων, χρησιμοποιώντας τα κανονικά κυκλώματα εμπορίας.

Το 75% της συνολικής ποσότητας των εισαγωγών σε ζάχαρη παραδινόταν απευθείας στους Ιταλούς παραγωγούς, οι οποίοι τη μεταπωλούσαν, δεδομένου ότι μόνο αυτοί διέθεταν δίκτυο διανομής είτε απευθείας στην κατανάλωση είτε στις μεταποιητικές βιομηχανίες στην ίδια τιμή και με τους ίδιους όρους πωλήσεως με την εγχώρια ζάχαρη.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, κύριοι, για την ύπαρξη εναρμονισμένης δράσεως μεταξύ προμηθευτών και εισαγωγέων. Οι πραγματικές διαπιστώσεις που προκύπτουν από το φάκελο αποδεικνύουν καλώς ότι ενώ οι εξαγωγές προς την Ιταλία δεν ήταν σημαντικές κατά το διάστημα της πρώτης περιόδου εμπορίας λόγω της υπάρξεως, στη χώρα αυτή, αποθεμάτων από προηγούμενη εξαιρετικά ευνοϊκή εσοδεία, οι εξαγωγές αυτές αυξήθηκαν στις επόμενες περιόδους εμπορίας και έφθασαν, καμιά φορά δε ξεπέρασαν τους 300 000 τόνους· επιπλέον δεν αμφισβητείται ότι, στις εμπορικές αυτές ανταλλαγές, το μερίδιο των παραδόσεων στους Ιταλούς παραγωγούς από τον όμιλο των προμηθευτών αυξήθηκε προοδευτικά και έφθασε κατά μέσο όρο τα τρία τέταρτα αυτών των εισαγωγών.

Στις λίγες περιπτώσεις που γίνονταν πωλήσεις ελεύθερες, οι προμηθευτές ήταν υποχρεωμένοι να αξιώνουν ένα συμπληρωματικό τίμημα το οποίο ποίκιλε, ανάλογα με τις περιόδους εμπορίας, από 1 FF 25 CENTIMES έως 1 FF 75 CENTIMES ανά καντάρι.

Επίσης, ορισμένος αριθμός ανταλλαγέντων τηλετυπημάτων, κυρίως μεταξύ ERIDANIA, που εκπροσωπούσε τον ιταλικό όμιλο, και της SUCRES & DENRÉES αποδεικνύουν σαφώς ότι οι ενέργειες έγιναν γενικώς βάσει των αρχών που συμφωνήθηκαν στις συγκεντρώσεις που ανέφερε η Επιτροπή.

Αλλά, κύριοι, αφήνοντας κατά μέρος τους τυπικούς λόγους ακυρώσεως που προβάλλουν ορισμένες προσφεύγουσες, νομίζω ότι είναι αναγκαίο να εισέλθομε ευθύς εξ αρχής στο ουσιώδες πρόβλημα ουσίας, το οποίο θέτει η πρώτη αιτίαση και το οποίο προβάλλουν ορισμένες από τις προσφεύγουσες.

Η επιχειρηματολογία τους στηρίζεται πράγματι στην ύπαρξη, κατά το διάστημα της εν λόγω περιόδου, μιας εθνικής ιταλικής νομοθεσίας, η οποία, κατά την άποψή τους, κατέστησε αναγκαία και αναπόφευκτη τη συμπεριφορά για την οποία κατηγορούνται και η οποία νομοθεσία δεν άφησε να διατηρηθεί στην ιταλική αγορά κανένα περιθώριο αξιόλογου ανταγωνισμού.

Η Επιτροπή δεν αναγνώρισε, στην ίδια της την απόφαση, ότι στην αγορά υφίστατο μια ιδιαίτερη κατάσταση οφειλόμενη τόσο στην κοινοτική κανονιστική ρύθμιση «όσο και στις ειδικές διατάξεις που έχουν λάβει οι εθνικές αρχές»;

Τα μέτρα αυτά συνίστανται καταρχάς στην ίδρυση, με την απόφαση 1195 της διυπουργικής επιτροπής τιμών, της 22ας Ιουνίου 1968, δηλαδή την παραμονή της ενάρξεως ισχύος του κανονισμού 1009/67, του CASSA CONGUALIO ZUCCHERO, εξισωτικού ταμείου για τη ζάχαρη, το οποίο άλλωστε υποκατέστησε τρεις προϋφισταμένους εξισωτικούς οργανισμούς. Στο ταμείο αυτό απονεμήθηκε η αρμοδιότητα να προβεί «στις αναγκαίες εξισορροπήσεις ενόψει της προοδευτικής εισόδου της ιταλικής οικονομίας ζάχαρης στην οικονομία ζάχαρης της Κοινότητας και για την πραγματοποίηση της κοινής αγοράς στον τομέα της ζάχαρης».

Το ταμείο αυτό που είχε ως πόρο μια εισφορά αποκαλούμενη «SOVRAPREZZO», που έπληττε τόσο την εγχώρια όσο και την εισαγόμενη ζάχαρη, ανεξαρτήτως της ποιότητάς της και του τύπου της, έπρεπε να διαθέτει τα έσοδά του, αναμφίβολα, για τη χρηματοδότηση των ενισχύσεων υπέρ των παραγωγών και των εργοστασίων μεταποιήσεως τεύτλων, που επέτρεψε το άρθρο 34 του βασικού κοινοτικού κανονισμού, αλλά επίσης και για άλλους σκοπούς, που δεν προβλέπονταν από την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση και προέκυπταν από διάφορα μέτρα ενισχύσεως που χορηγούνταν από την Ιταλική Κυβέρνηση στους παραγωγούς ζάχαρης, επί των οποίων θα έχομε την ευκαιρία να επανέλθομε.

Το «SOVRAPREZZO» που καθορίστηκε με την ίδια απόφαση σε 23 λίρες ανά κιλό — το ποσό αυτό παρέμεινε αμετάβλητο μέχρι το 1973 — αντιπροσώπευε τη διαφορά μεταξύ των τιμών της Ιταλίας και των νέων κοινοτικών τιμών, δηλαδή την παράγωγη τιμή παρεμβάσεως σ' αυτή τη χώρα.

Αφετέρου, η πολιτική της Ιταλικής Κυβερνήσεως είχε από καιρό ως αντικείμενο να καθορίσει ενιαία τιμή ζάχαρης σ' όλη την έκταση του εθνικού εδάφους, τόσο για τη ζάχαρη εσωτερικής παραγωγής όσο και για την εισαγόμενη ζάχαρη, έτσι ώστε ο καταναλωτής των περιοχών που είναι πιο απομακρυσμένες από τα κέντρα παραγωγής να μην πληρώνει το είδος αυτό διατροφής ακριβότερα από εκείνον της πεδιάδας του Πάδου.

Πριν από την εισαγωγή του κοινοτικού καθεστώτος, οι ανώτατες τιμές καθορίζονταν, για τελευταία φορά με την απόφαση της 6ης Αυγούστου 1965 (αριθμός 1119), τόσο για τις πωλήσεις ελεύθερες εργοστασίου από τους παραγωγούς όσο και για τις πωλήσεις στην απευθείας κατανάλωση. Οι τιμές αυτές φυσικά ποίκιλαν ανάλογα με τις ποιότητες. Η νομοθεσία αυτή, η οποία καταργήθηκε όταν άρχισε να ισχύει η κοινή οργάνωση αγοράς, επανεισήχθη το Νοέμβρη 1969 «προκειμένου να αποφευχθούν για τους Ιταλούς καταναλωτές αυξήσεις που δεν θα προέκυπταν από τη διακύμανση των κοινοτικών τιμών». Η απόφαση 1236 της διυπουργικής επιτροπής τιμών καθόρισε όχι καινούρια ανώτατη τιμή καταναλώσεως, αλλά αποφάσισε, πράγμα που απολήγει στο ίδιο, ότι τα ανώτατα όρια των «διαφορών τιμής» για τις διάφορες ποιότητες και ποικιλίες ζάχαρης, των αμοιβών για τη συσκευασία του προϊόντος, των εμπορικών περιθωρίων για την πώληση αυτού του προϊόντος στην κατανάλωση, πρέπει να παραμείνουν «αυτά που προκύπτουν από τη σύγκριση με την τιμολόγηση που αναφέρεται στην απόφαση 1119 του 1965», τόσο για τις πωλήσεις από παραγωγούς όσο και για την πώληση στην κατανάλωση.

Η εγκύκλιος 1237 καθόρισε τις τιμές της ζάχαρης εξόδου εργοστασίου· η ανώτατη και ενιαία τιμή καταναλώσεως προέκυπτε ευθέως εφόσον είναι το αποτέλεσμα αθροίσεως στοιχείων, ορισμένα των οποίων προκύπτουν από τις κοινοτικές διατάξεις που καθορίζουν την παράγωγη τιμή παρεμβάσεως, άλλα δε από διατάξεις που θέσπισε το CIP.

Θεωρώ λοιπόν αποδεδειγμένο, παρόλη τη συζήτηση που διενεργήθηκε επί του σημείου αυτού στο ακροατήριο, ότι όχι μόνο ανανεώθηκε το σύστημα ανωτάτων τιμών με τις διατάξεις αυτές, αλλά ότι οι ανώτατες αυτές τιμές ίσχυαν στην πραγματικότητα όχι μόνο στο στάδιο της καταναλώσεως, αλλά επίσης και στο επίπεδο της παραγωγής, επομένως κυρίως στις πωλήσεις ζάχαρης στις βιομηχανίες επεξεργασίας.

Εξάλλου δεν αμφισβητείται ότι, ναι μεν κατόπιν προσφυγής της ιταλικής βιομηχανίας ζάχαρης το Συμβούλιο της Επικρατείας ακύρωσε στις 29 Φεβρουαρίου 1972 την απόφαση 1236 και την ερμηνευτική της εγκύκλιο, το δικαστήριο όμως αυτό δέχτηκε επί της ουσίας τη νομιμότητα των ληφθέντων μέτρων· το σύστημα των τιμών που εφαρμόστηκε έτσι, συνέχισε στην πραγματικότητα να εφαρμόζεται.

Συνεπώς, όπως δέχτηκε ρητά η ίδια η Επιτροπή, η απαίτηση του συνόλου του «SOVRAPREZZO», μαζί με το βάρος των εξόδων μεταφοράς, καθιστούσε στην πραγματικότητα αδύνατη την εισαγωγή κοινοτικής ζάχαρης στην Ιταλία. Οι προμηθευτές δεν μπορούσαν, πράγματι, να προσφέρουν τα προϊόντα τους παρά σε τιμή ανώτερη της ανώτατης τιμής που είχε καθοριστεί από τις ιταλικές αρχές. Το ίδιο το CIP θεωρούσε ότι η διάθεση στην κατανάλωση της εισαχθείσας ζάχαρης δεν μπορούσε να γίνει παρά μόνο σε τιμές ανώτερες από τις εθνικές τιμές, πράγμα που — όπως αναγνώρισε — «είναι αντίθετο προς τους επιδιωκόμενους στόχους».

Ήδη πριν από την κοινή οργάνωση αγοράς υφίστατο εξάλλου από το 1963 ένα ταμείο εξισώσεως για την τιμή της εισαγόμενης ζάχαρης, επιφορτισμένο με τη χορήγηση οικονομικής ενισχύσεως για την κάλυψη της διαφοράς μεταξύ της τιμής της ζάχαρης στη διεθνή αγορά και των τιμών που καθορίστηκαν για την εσωτερική αγορά. Ο οργανισμός αυτός παρουσίασε έλλειμμα λόγω του ότι οι εισαγωγές έγιναν σε τιμή ανώτερη από εκείνη της εσωτερικής αγο-

ράς. Το έλλειμμα αυτό ανελήφθη από το νέο ταμείο εξισώσεως που ιδρύθηκε, όπως ήδη έχουμε δει, το 1968.

Έπρεπε λοιπόν να βρεθεί το μέσο για να καταστούν δυνατές οι εισαγωγές από τα λοιπά κράτη μέλη.

Το Φεβρουάριο του 1969, με ένα πρώτο μεταβατικό μέτρο, μειώθηκε εφάπαξ η τιμή του «SOVRAPREZZO» σε 8 λίρες ανά χιλιόγραμμο για την εισαγόμενη ζάχαρη, που προοριζόταν για βιομηχανική χρήση. Κατόπιν, το Μάιο, ιδρύθηκε με την απόφαση 1215 του CIP σύστημα δημοσίων διαγωνισμών για τις εισαγωγές, η αρχή του οποίου έγκειται στη βούληση της ιταλικής διοικήσεως να λάβει από τους υπέρ ων η κατακύρωση την πιο αυξημένη τιμή του «SOVRAPREZZO», που να συμβιβάζεται με την τήρηση των ανωτάτων εσωτερικών τιμών.

Η φροντίδα για τη διοργάνωση των διαγωνισμών, που ήταν ανοικτοί καταρχήν σ' όλους τους ενδιαφερόμενους επιχειρηματίες, ανατέθηκε στο ταμείο εξισώσεως για τη ζάχαρη, στο οποίο χορηγήθηκε η εξουσία να καθορίζει το αναλογούν μερίδιο του «SOVRAPREZZO» που θεωρεί κατάλληλο. Ο συντελεστής αυτός ποίκιλε από το 1969 ώς το 1972 σε 6,40 ώς 11,50 λίρες ανά χιλιόγραμμο ζάχαρης, ανάλογα με τους δημόσιους διαγωνισμούς.

Το ταμείο καθορίζει τόσο τις ποσότητες όσο και τις ποιότητες της ζάχαρης που πρέπει να εισαχθεί με κάθε διαγωνισμό.

Καμία προσφορά δεν γίνεται αποδεκτή αν δεν αναφέρεται σε ποσότητα τουλάχιστον 1 000 τόνων.

Αφού ερευνήσει τις υποβληθείσες προσφορές, το ταμείο κατακυρώνει τις εισαγωγές ανάλογα με την ποσότητα και το ύψος του «SOVRAPREZZO» που προσφέρεται από τους υποψηφίους.

Η καλή εκτέλεση των εισαγωγών εξασφαλιζόταν μέσω μιας ασφάλειας ποσού αρκετά υψηλού. Τέλος, στην περίπτωση που ο υπερού η κατακύρωση δεν συμμορφωνόταν προς τους όρους που είχαν καθοριστεί με την προκήρυξη του διαγωνισμού, η ζάχαρη την οποία εισήγαγε έπρεπε να υποστεί το σύνολο του «SOVRAPREZZO».

Το σύστημα αυτό εφαρμόστηκε κατά την εισαγωγή λευκής ζάχαρης, ενώ όσον αφορά την ακατέργαστη ζάχαρη παραχωρούνταν μια σταθερή έκπτωση του «SOVRAPREZZO» περίπου 50% χωρίς να γίνει δημόσιος διαγωνισμός.

Τέλος, για να μπορέσουν οι επιχειρηματίες που δεν διέθεταν οργάνωση που να τους επιτρέπει να μετάσχουν στους δημόσιους διαγωνισμούς — αποκαλυπτική διατύπωση που αφορά ειδικώς τη βιομηχανία επεξεργασίας — να προμηθευτούν εισαγόμενη ζάχαρη, αποφασίστηκε με την απόφαση 1234 της 24ης Οκτωβρίου 1969 να επιτραπεί η εισαγωγή εκτός διαγωνισμού, αλλά με περιορισμό των ποσοτήτων και μέσω ενός συντελεστού «SOVRAPREZZO» που αποφασίστηκε από το ταμείο. Σε κάθε περίπτωση αυτές οι εμπορικές πράξεις δεν μπορούσαν να αναφέρονται παρά μόνο σε τμήμα των κατακυρουμένων εισαγωγών.

Μια τέτοια νομοθεσία, συνδυασμένη με ανώτατες τιμές και δημόσιους διαγωνισμούς, δεν μπορούσε να μην έχει επίπτωση αποφασιστική στη συμπεριφορά τόσο των Ιταλών παραγωγών αγοραστών όσο και των

Γάλλων, Βέλγων, ακόμη και Γερμανών προμηθευτών.

Σχετικώς, πρέπει να γίνουν οι εξής σκέψεις.

Καταρχάς, η ιταλική πολιτική είχε ως στόχο να επιτραπεί η εισαγωγή μόνο των απολύτως αναγκαίων ποσοτήτων για την πλήρωση του ελλείμματος της εθνικής παραγωγής σε σχέση με τις ανάγκες· ο στόχος αυτός μπορούσε να επιτευχθεί και επιτεύχθηκε πράγματι χάρη στην εξουσία που διέθετε το ταμείο, τόσο για να αποφασίζει τη διενέργεια δημοσίων διαγωνισμών όσο και στο να καθορίζει αυτό το ίδιο τις ποσότητες ζάχαρης που έπρεπε να εισαχθούν με κάθε διαγωνισμό.

Κατά συνέπεια, είναι βέβαιο ότι ο συνολικός όγκος των εισαγωγών από τα λοιπά κράτη μέλη δεν μπορούσε να επηρεαστεί από την εναρμονισμένη ενέργεια μεταξύ του ομίλου των αγοραστών και της ομάδας των προμηθευτών.

Δεύτερον, οι ποσότητες που υποβάλλονταν σε δημόσιους διαγωνισμούς ήταν τέτοιας σημασίας (από 50 000 ώς 170 000 τόνους περίπου) ώστε αφενός οι αγοραστές παρακινούνταν ζωηρά να απευθύνονται στους εξαγωγείς που διέθεταν ικανοποιητικό ποσό παραγωγής, που παρείχαν εγγυήσεις για τακτικές και συμπαγείς προμήθειες και ήταν σε θέση να συνάπτουν συμφωνίες σε τιμές αρκετά χαμηλές, κυρίως διότι επετύγχαναν όρους μεταφοράς ιδιαιτέρως συμφέροντες που δεν θα παρείχαν ποτέ οι σιδηροδρομικές επιχειρήσεις για μικρότερο όγκο εμπορευμάτων.

Οι σκέψεις αυτές εξηγούν γιατί οι αγοραστές απευθύνονταν σε οικονομικούς συνασπισμούς («POOL») αλλοδαπών παραγωγών. Εξαιρουμένης της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, οι παραγωγοί αυτοί έκριναν πλεονεκτικό να εμπιστεύονται την πραγματοποίηση των εισαγωγών σε ένα διεθνή έμπορο που ήταν ικανός να παράσχει εγγυήσεις απαραίτητες για την καλή εκτέλεση αυτών των εμπορικών πράξεων.

Εξ ετέρου, από το γεγονός ότι δεν υφίσταται στην Ιταλία κανένα ανεξάρτητο δίκτυο διανομής, από το γεγονός επίσης ότι οι βιομηχανίες επεξεργασίας που δεν διαθέτουν μέσα αποθηκεύσεως και πρέπει συνήθως να προμηθεύονται από τη μια μέρα στην άλλη, βρίσκονταν σχεδόν σε αδυναμία να μετέχουν σε δημόσιους διαγωνισμούς, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι μόνοι αγοραστές που μπορούσαν να το κάνουν ήταν οι ίδιοι οι Ιταλοί παραγωγοί.

Έτσι, όπως η SUCRES & DENRÉES ήταν ο μεσάζων για τους περισσότερους εξαγωγείς, η φροντίδα διεξαγωγής των εμπορικών διαπραγματεύσεων για κάθε διαγωνισμό ανατέθηκε σε έναν από τους ιταλούς παραγωγούς, την εταιρία ERIDANIA, οι δραστηριότητες της οποίας, όχι μόνο ως παραγωγού, αλλά και ως εμπόρου και οικονομικού παράγοντα, περιλαμβάνονται μεταξύ των σπουδαιοτέρων στην Ιταλία.

Επίσης, από το φάκελο συνάγεται η εντύπωση ότι ο συνασπισμός των Ιταλών παραγωγών αγοραστών γύρω από την ERIDANIA αν δεν είχε επιβληθεί, τουλάχιστον είχε ζωηρά «συσταθεί» από τις εθνικές αρχές.

Έχει επίσης αποδειχτεί ότι πριν από την έναρξη της ισχύος της κοινής οργανώσεως, οι Ιταλοί παραγωγοί ενεργούσαν ήδη ως εισαγωγείς.

Υπενθυμίζω επίσης ότι με την απόφασή του της 24ης Οκτωβρίου 1969 ο CIP έπρεπε να λάβει ορισμένα ιδιαίτερα μέτρα για να μπορέσουν οι βιομηχανίες επεξεργασίας, ακόμη και αν δεν μετείχαν οι ίδιες στους δημόσιους διαγωνισμούς, να υποβάλουν σε περιορισμένη κλίμακα προσφορές, υπό τον όρο ότι γνωστοποίησαν την πρόθεσή τους να εισαγάγουν ατομικά ποσότητες κατώτερες από το ελάχιστο των 1 000 τόνων που απαιτούνταν για κάθε συμμετέχοντα στο διαγωνισμό.

Όταν όμως οι ποσότητες που ζητούσαν οι βιομηχανίες επεξεργασίας ξεπερνούσαν τους 10 000 τόνους, ελαττωνόταν αναλογικά το δικαίωμα καθεμιάς. Πολλές αιτήσεις που υποβλήθηκαν υπό τις προϋποθέσεις αυτές ικανοποιήθηκαν μόνο τμηματικά, πράγμα που δεν ενθάρρυνε τους ενδιαφερομένους να κάμουν χρήση αυτής της ευκολίας. Ήταν πιο συμφέρον γι' αυτούς σε τελευταία ανάλυση να προμηθεύονται ευθέως από τους εγχώριους παραγωγούς. Τέλος, το σύνολο των αδειών αγοράς εκτός διαγωνισμού περιορίστηκε, εν πάση περιπτώσει, στο 20% και αργότερα στο 25% των συνολικών εισαγωγών.

Λαμβάνοντας υπόψη τις συνέπειες αυτής της νομοθετικής ρυθμίσεως, αμφιβάλλομε σοβαρά, κύριοι, ότι υφίστατο πραγματικό περιθώριο ανταγωνισμού για τις εισαγωγές κοινοτικής ζάχαρης.

Συνδυάζοντας τις ανώτατες τιμές με το σύστημα των δημοσίων διαγωνισμών, που επινοήθηκαν για να επιφυλαχθεί σε ευρύτατη κλίμακα πρόσβαση μόνο στους παραγωγούς, είναι φανερό ότι οι εθνικές αρχές είχαν «βάλει σύρτη» στην ιταλική αγορά.

Έτσι, ναι μεν δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο όμιλος των αγοραστών και ο όμιλος των ξένων προμηθευτών διαπραγματεύτηκαν, συμφώνησαν και τελικά κατέληξαν στο να διενεργούνται τα τρία τέταρτα των συνολικών εισαγωγών, μέσα στο πλαίσιο των δημοσίων διαγωνισμών, με τη δική τους φροντίδα, θα πρέπει όμως οι επιτιμώμενες πρακτικές να είχαν ως αποτέλεσμα την αλλοίωση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού κατά τρόπο αισθητό.

Το Δικαστήριο έχει επικαλεστεί αυτό το κριτήριο του αισθητού σε περισσότερες αποφάσεις:

— 30 Ιουνίου 1966 (υπόθεση 56/65, TECHNIQUE MINIÈRE, REC. 1966, σ. 359),

— 6 Μαΐου 1971 (υπόθεση 1/71, CADILLON, REC. 1971, σ. 356),

— 25 Νοεμβρίου 1971 (υπόθεση 22/71, BÉGUELIN, REC. 1971, σ. 960).

Το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη κρίνει επί του ζητήματος αν ο αισθητός χαρακτήρας των περιορισμών του ανταγωνισμού, που αποδίδονται από την Επιτροπή στην ύπαρξη εναρμονισμένων πρακτικών, μπορεί να μην αναγνωριστεί όταν ο κανονικός ανταγωνισμός περιορίζεται σφιχτά, αν μη καταργείται, από μια εθνική νομοθεσία που διαπνέεται από τις αρχές της κατευθυνομένης οικονομίας, η οποία οδηγεί τους επιχειρηματίες να συνασπίζονται για να προσαρμόζουν τη συμπεριφορά τους στις απαιτήσεις αυτής της νομοθεσίας. Νομίζω ότι αυτή είναι η περίπτωση που συντρέχει εν προκειμένω και ότι θα πρέπει στο σύστημα που καθιερώθηκε από τις εθνικές αρχές, όπως επινοήθηκε και εφαρμόστηκε, να καταλογιστεί η μείωση του περιθωρίου του ανταγωνισμού και όχι στην εναρμονισμένη δράση του ομίλου των εισαγωγέων και του

αντίστοιχου ομίλου των προμηθευτών. Υπό τις περιστάσεις αυτές, οι παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό δεν μπορούν να θεωρηθούν, όσον αφορά τουλάχιστον την ιταλική αγορά, ως ένδειξη που να αποδεικνύει παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

Η Επιτροπή περιορίστηκε να αναφέρει την ύπαρξη «ειδικών μέτρων που ελήφθησαν από τις εθνικές αρχές», χωρίς να ερευνήσει ποιες ήταν οι συνέπειες αυτών των μέτρων. Ισχυρίζεται απλώς και μόνο ότι ελλείψει της επιτιμωμένης εναρμονισμένης δράσεως, θα μπορούσαν να γίνουν ελεύθερες πωλήσεις από τους προμηθευτές στην ιταλική αγορά. Ο ισχυρισμός όμως αυτός, ο οποίος δεν συνοδεύεται από καμιά απόδειξη, δεν μου φαίνεται ευλογοφανής ενόψει της αναλύσεως την οποία έκανα για τους μηχανισμούς που εφαρμόστηκαν από την ιταλική κανονιστική ρύθμιση.

Τουλάχιστον πρέπει να δεχτούμε, κατά την άποψή μου, ότι η Επιτροπή παραμέλησε τελείως να ερευνήσει αυτό το θέμα, που είναι όμως ουσιώδες, και ότι έτσι οδηγήθηκε στη λήψη αποφάσεως όχι μόνο ανεπαρκώς αιτιολογημένης από τυπικής απόψεως, αλλά που στηρίζεται σε ελλιπή στοιχεία και δεν λαμβάνει υπόψη ορισμένα αποφασιστικά στοιχεία.

Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγω με αυτό τον τρόπο θα αρκούσε να δικαιολογήσει, κατά τη γνώμη μου, την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης καθόσον αναγνωρίζει και κολάζει τις παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, που αποβλέπουν στην προστασία της ιταλικής αγοράς.

Υπάρχει όμως και ένα άλλο νομικό έδαφος επί του οποίου είναι δυνατό να στηριχτεί όμοια λύση, ορισμένες δε από τις προσφεύγουσες, ειδικότερα η GENERAL SUCRIERE, δεν δίστασαν να το χρησιμοποιήσουν, όπως άλλωστε — για άλλους όμως λόγους — και η παρεμβαίνουσα εθνική ένωση των Ιταλών καταναλωτών.

Έτσι φθάνω στο ερώτημα μήπως η ιταλική κανονιστική ρύθμιση είναι ασυμβίβαστη με ορισμένες διατάξεις της Συνθήκης και του κανονισμού 1009/67.

Αυτό το ζήτημα θα εξετάσω τώρα, αφού προβώ προηγουμένως σε ορισμένες προκαταρκτικές παρατηρήσεις.

Πρώτον, πρέπει να μη ληφθεί εδώ υπόψη ο όρος της εθνικής οργανώσεως αγοράς, κατά την έννοια του κανονισμού 26/62, καθόσον το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού εξαιρεί την εφαρμογή του άρθρου 85 από τις συμφωνίες, αποφάσεις και εναρμονισμένες πρακτικές που αποτελούν αναπόσπαστο μέρος μιας τέτοιας οργανώσεως. Θεωρώ βέβαιο ότι το ενδεχόμενο ασυμβίβαστο της ιταλικής κανονιστικής ρυθμίσεως με το κοινοτικό δίκαιο αρκεί από μόνο του να αποκρούσει την εξαίρεση που προβλέπεται από τη διάταξη αυτή.

Πάντως — και αυτή είναι η δεύτερη παρατήρησή μου — αυτό δεν σημαίνει ότι ο κανονισμός 1009/67 και οι διατάξεις που επακολούθησαν δεν προκάλεσαν τη λήψη ορισμένων συμπληρωματικών εθνικών μέτρων από τα κράτη μέλη για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή τους, όπως παραδείγματος χάρη για να κατανείμουν τις ποσοστώσεις που χορηγήθηκαν στα κράτη μέλη μεταξύ των επιχειρήσεών τους.

Πρέπει επομένως να ληφθεί υπόψη ότι η ευρωπαϊκή οργάνωση αγοράς της ζάχαρης διέπεται συγχρόνως από κοινοτικές διατάξεις και από διατάξεις που έχουν ληφθεί από τα κράτη, για να συμπληρώσουν τις κοινοτικές διατάξεις χωρίς πάντως να αλλοιώσουν την οικονομία και την έκταση εφαρμογής τους.

Για τη διατήρηση των αποκλειστικών αρμοδιοτήτων των κοινοτικών οργάνων η νομολογία του Δικαστηρίου έθεσε σαφώς τα όρια εντός των οποίων μπορούν να επέμβουν οι εθνικές αρχές όταν υφίσταται μια κοινή οργάνωση αγοράς.

Με την απόφαση BOLLMANN κρίθηκε καταρχήν ότι ένας κανονισμός που αφορά μια τέτοια οργάνωση ισχύει άμεσα, και ότι επομένως, πλην αντιθέτων διατάξεων, αποκλείεται στα κράτη, προκειμένου να εξασφαλίσουν την εφαρμογή του, να λάβουν μέτρα με αντικείμενο την τροποποίηση της εκτάσεως εφαρμογής του ή προσθήκες στις διατάξεις του (απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 1970, υπόθεση 40/69, REC. 1970, σ. 80).

Ακολουθώντας την ίδια γραμμή, η απόφαση SAIL έκρινε ότι από την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 804/68, οι αγορές του τομέα γάλακτος και γαλακτοκομικών προϊόντων αποτέλεσαν αντικείμενο οριστικής οργανώσεως, έστω και αν από ορισμένες απόψεις είναι ελλιπείς· και ότι από τη στιγμή αυτή ανήκει στην αρμοδιότητα της κοινοτικής αρχής μόνο να αποφασίσει τη διατήρηση, προσωρινώς, κάθε εθνικού καθεστώτος οργανώσεως, παρεμβάσεως ή ελέγχου που αναφέρεται στα οικεία προϊόντα (απόφαση της 21ης Μαρτίου 1972, υπόθεση 82/71, REC. 1972, σ. 138).

Αυτό είναι και το νόημα της απόφασης VAN HAASTER (30 Οκτωβρίου 1974, υπόθεση 190/73, REC. 1974, σ. 1133) στην οποία το Δικαστήριο τόνισε ότι η οργάνωση της αγοράς ζώντων φυτών και προϊόντων της ανθοκομίας στηρίζεται στην ελευθερία των εμπορικών συναλλαγών υπό τους όρους του θεμιτού ανταγωνισμού και ότι «το καθεστώς αυτό αποκλείει κάθε εθνική κανονιστική ρύθμιση που μπορεί να παρεμβάλει εμπόδια αμέσως ή εμμέσως, πραγματικά ή δυνητικά στο ενδοκοινοτικό εμπόριο».

Τέλος — και αυτή είναι η τρίτη παρατήρησή μου — κατά το μέτρο που, υπό το φως αυτής της νομολογίας, θα μπορούσαν να συναχθούν από την ιταλική κανονιστική ρύθμιση στοιχεία που θα εμφανίζονταν αντίθετα προς την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση, η έρευνα αυτή δεν θα μπορεί εν πάση περιπτώσει να οδηγήσει στην έκδοση αποφάσεως για την παρανομία ορισμένων ισχυόντων μέτρων στην Ιταλία. Επιληφθέντες διαφορών που αφορούν στον ανταγωνισμό, δεν σας είναι δυνατό στο πλαίσιο αυτό να αντιποιηθείτε διαδικασίες σαν κι αυτές των άρθρων 169 ή 92 της Συνθήκης που έχουν προβλεφθεί ειδικά για την Επιτροπή, προκειμένου να διαπιστώσετε είτε την παράβαση ενός κράτους να εκτελέσει τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη ή τους κανονισμούς που έχουν εκδοθεί κατ' εφαρμογή της είτε το ασυμβίβαστο ορισμένων μορφών κρατικών ενισχύσεων με την κοινή αγορά.

Αντιθέτως, τίποτε δεν σας εμποδίζει, κατά τη γνώμη μου, να συναγάγετε συμπεράσματα αφενός μεν από το γεγονός ότι η Επιτροπή, πριν λάβει την απόφασή της επί των επιδίκων εναρμονισμένων πρακτικών, δεν ερεύνησε σοβαρά αν η ιταλική νομοθεσία ήταν πράγματι ασυμβίβαστη με τους κοινοτικούς κανόνες, αφετέρου δε, από την αποχή της Επιτροπής, ήδη από το 1968, να λάβει μέτρα που ενέπιπταν στην εξουσία της για να τερματίσει τη δημιουργηθείσα κατάσταση από τη νομοθεσία αυτή.

Συνεπώς, κύριοι, δεν αμφιβάλλω καθόλου ότι πολλά στοιχεία του ιταλικού καθεστώτος έπρεπε να είχαν πείσει την Επιτροπή για την ανάγκη να προβεί σ' αυτό τον έλεγχο πριν κρίνει.

Το πρώτο στοιχείο έγκειται στη διαδικασία των δημοσίων διαγωνισμών, των οποίων η γενική διαμόρφωση και οι λεπτομέρειες είχαν, όπως ήδη διαπιστώσαμε, ως συνέπεια — ηθελημένη άλλωστε — να εγκλείσει τους εισαγωγείς μέσα σ' ένα δίκτυο διοικητικών απαιτήσεων που περιόριζαν, πράγματι, την πρόσβαση στους διαγωνισμούς και συνεπώς καθιστούσαν τις εισαγωγές πιο δυσχερείς σε ορισμένο αριθμό επιχειρηματιών και ειδικότερα στις βιομηχανίες επεξεργασίας ζάχαρης. Το γεγονός ότι οι εισαγωγές εκτός διαγωνισμού ήσαν θεωρητικά ελεύθερες δεν έρχεται σ' αντίθεση μ' αυτή τη διαπίστωση αφού οι ενέργειες αυτές υπέκειντο στην πληρωμή του συνόλου του «SOVRAPREZZO», πράγμα που τις καθιστούσε οικονομικά αδύνατες.

Επιπλέον, δεδομένου ότι οι ποσότητες ζάχαρης που ήσαν αντικείμενο δημοσίων διαγωνισμών καθορίζονταν από το ταμείο εξισώσεως, το σύστημα επέτρεπε την ποσόστωση των εισαγωγών. Είναι δύσκολο να μη διακρίνει κανείς σ' αυτό ένα αποτέλεσμα ισοδύναμο με ποσοτικό περιορισμό, που απαγορεύεται από το άρθρο 35, παράγραφος 1, του κανονισμού 1009/67.

Τη δεύτερη παρατήρηση προκαλεί αυτή η ίδια η απαίτηση του «SOVRAPREZZO». Μολονότι αυτή η εισφορά έπληττε τόσο τη ζάχαρη της εθνικής παραγωγής όσο και την εισαγόμενη ζάχαρη, παρουσιαζόταν όμως ως επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος με δασμό κατά το μέτρο που, όπως κρίθηκε στην υπόθεση CAPOLONGO-MAYA (υπόθεση 77/72, απόφαση της 19ης Ιουνίου 1973, REC. 1973, σ. 624), «ένα εσωτερικό τέλος που επιβάλλεται κατά σύστημα στα εθνικά προϊόντα και στα εισαγόμενα προϊόντα επί τη βάσει των ιδίων κριτηρίων μπορεί παρά ταύτα να συνιστά επιβάρυνση ισοδυνάμου αποτελέσματος με δασμό όταν η εισφορά αυτή προορίζεται αποκλειστικά στο να προαγάγει ενέργειες που ευνοούν ειδικά το πληττόμενο εθνικό προϊόν».

Είναι λοιπόν γεγονός ότι το «SOVRAPREZZO» προοριζόταν στη χρηματοδότηση των ενισχύσεων υπέρ των Ιταλών παραγωγών τεύτλων και ζάχαρης, είτε πρόκειται για τις ενισχύσεις που επιτρέπει ο κανονισμός 1009/67 είτε για ενισχύσεις που θεσπίστηκαν μονομερώς από τις εθνικές αρχές. Είναι λοιπόν φυσικό να σκεφθεί κανείς ότι αυτός ο τρόπος χρηματοδοτήσεως αντίκειται τόσο στην απαγόρευση, που προβλέπει το άρθρο 35, παράγραφος 1, του κανονισμού, της εισπράξεως δασμού ή επιβαρύνσεως ισοδυνάμου αποτελέσματος επί της ζάχαρης στο εσωτερικό της Κοινότητας, όσο και στην απαγόρευση που προκύπτει από το άρθρο 95 της Συνθήκης, της εισπράξεως εσωτερικών φόρων που δημιουργούν διακρίσεις.

Επιπλέον, όπως ήδη ελέγχθη, το προϊόν του «SOVRAPREZZO» δεν προοριζόταν μόνο για τη χρηματοδότηση των ενισχύσεων που επιτρέπονταν από τον κοινοτικό κανονισμό· από το άρθρο 6 της απόφασης 1195 του CIP προκύπτει ότι χρησιμοποιούνταν εν μέρει για την παροχή άλλων οικονομικών πλεονεκτημάτων στους Ιταλούς παραγωγούς ζάχαρης.

Αυτή είναι η περίπτωση της αποδόσεως ορισμένων χρηματικών δικαιωμάτων που εισπράττονταν κατά την αγορά και τη μεταφορά των τεύτλων· της ενισχύσεως που δινόταν στους παραγωγούς ζάχαρης σ' αντιστάθμιση των καταβολών που έγιναν στους τευτλοπαραγωγούς βάσει ενός προηγουμένου ιταλικού διατάγματος· της ενι-

σχύσεως σχετικά με τα έξοδα αποθηκεύσεως της παραγωγής που ήταν εξαιρετικά σημαντική κατά την περίοδο εμπορίας 1967-1968 ή ακόμη και της απορροφήσεως, μέσω του «SOVRAPREZZO», του ελλείμματος που συσσωρεύτηκε από το προηγούμενο ταμείο εξισώσεως για την τιμή της εισαγόμενης ζάχαρης.

Για όλους αυτούς τους λόγους μπορεί να αμφιβάλει κανείς σοβαρώς εάν η ιταλική κανονιστική ρύθμιση: εισφορά και προορισμός του «SOVRAPREZZO», ανώτατες τιμές ή διαφορές τιμών, καθεστώς δημοσίων διαγωνισμών, συμβιβάζεται με τους στόχους και τις αρχές του κανονισμού 1009/67 και με ορισμένες διατάξεις της Συνθήκης.

Κι αν γίνει δεκτό ότι το «SOVRAPREZZO» δεν αντίκειται IPSO FACTO στο άρθρο 95 της Συνθήκης, οι ενισχύσεις αυτές φαίνονται να εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 92, παράγραφος 3. Ακόμα κι αν θεωρηθούν ότι μπορούν να λογιστούν ως συμβιβάσιμες με την κοινή αγορά, πάντως δεν θα έπρεπε να αλλοιώνουν τους όρους του εμπορίου κατά τρόπο αντίθετο προς το κοινό συμφέρον. Αλλά ανήκει ακριβώς στην αρμοδιότητα της Επιτροπής, που πρέπει να τις εξετάζει μαζί με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, να επιτρέπει τη διατήρησή τους ή να αποφασίζει την κατάργησή τους ή την τροποποίησή τους βάσει του άρθρου 93.

Δεν ανήκει στην αρμοδιότητά σας, το έχω ήδη πει, να λύσετε αυτό το ζήτημα στο πλαίσιο των διαφορών που βρίσκονται ενώπιόν σας. Ας μου επιτραπεί όμως να πω ότι πριν από την καταδίκη των προσφευγουσών επιχειρήσεων για παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, η Επιτροπή είχε την υποχρέωση να προβεί σε προσεκτική έρευνα του προβλήματος αυτού και κατά το μέτρο που μπορούσε, νομίμως όπως φαίνεται, να συναγάγει ότι ορισμένα ουσιώδη στοιχεία του ιταλικού εθνικού συστήματος ήταν παράνομα σε σχέση με το κοινοτικό δίκαιο, έπρεπε να χρησιμοποιήσει — είτε βάσει του άρθρου 169 είτε βάσει του άρθρου 92 της Συνθήκης — τις εξουσίες που έχει για να επιτύχει την τροποποίησή τους ή την κατάργησή τους.

Ο τρόπος χρηματοδοτήσεως αυτών των ενισχύσεων αρκεί για να τις καταστήσει αθέμιτες, όπως έχει κρίνει ήδη το Δικαστήριο στην υπόθεση Γαλλία κατά Επιτροπής (υπόθεση 47/69, απόφαση της 25ης Ιουνίου 1970, REC. 1970, σ. 493).

Ανέχθηκε όμως τη διατήρηση της καταστάσεως που δημιουργήθηκε μ' αυτό τον τρόπο, η οποία, όπως είπα, είχε αναμφισβήτητη επίπτωση στους όρους του ανταγωνισμού και συνεπώς στη συμπεριφορά τόσο των εισαγωγέων όσο και των προμηθευτών.

Τέλος, το ζήτημα που τίθεται είναι, μετά την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 1009/67 και την εφαρμογή των κοινοτικών τιμών ζάχαρης, αν οι ιταλικές αρχές μπορούν ακόμα, στο στάδιο μάλιστα της καταναλώσεως, να επιβάλουν ανώτατες τιμές, έστω με το σύστημα της διαφοράς των τιμών σε σχέση με την παράγωγη τιμή παρεμβάσεως.

Μόνο ύστερα από έξι και πλέον έτη και επί συγκεκριμένου σημείου — του σημείου που αφορά τον τρόπο χρηματοδοτήσεως των ενισχύσεων που παραχωρήθηκαν στους παραγωγούς τεύτλων και στη βιομηχανία ζάχαρης — αποφάσισε η Επιτροπή, όπως γνώρισε στο Δικαστήριο, να κινήσει, στις 4 παρελθόντος Δεκεμβρίου, τη διαδικασία παραβάσεως, με έγγραφο που απευθύνθηκε στην Ιταλική Κυβέρνηση.

Η όψιμη αυτή πρωτοβουλία ενισχύει την άποψή μου.

Για τις πιο πάνω σκέψεις προτείνω να ακυρωθεί, IN PARTE QUA, η προσβαλλόμενη απόφαση.

VII — *Προστασία της ολλανδικής αγοράς*

Όσον αφορά την αγορά ζάχαρης στις Κάτω Χώρες, η Επιτροπή κατηγορεί τους δύο παραγωγούς ολλανδούς: SUIKER UNIE και CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ, αφενός, και τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και PFEIFER & LANGEN αφετέρου, για παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, που διαπράχθηκαν κατά τη διάρκεια των επίμαχων τεσσάρων περιόδων εμπορίας από τις τρεις πρώτες επιχειρήσεις, ενώ η γερμανική επιχείρηση κατηγορείται μόνο για την περίοδο εμπορίας 1971-1972.

Οι παραβάσεις αυτές συνίστανται σε εναρμονισμένες πρακτικές που είχαν ως σκοπό και ως αποτέλεσμα τον έλεγχο των παραδόσεων ζάχαρης καταγωγής Βελγίου και δυτικού τμήματος της Γερμανίας στην ολλανδική αγορά και συνεπώς την προστασία αυτής της αγοράς.

Δυο άλλες αιτιάσεις, οι οποίες νομικά διακρίνονται από την πρώτη, δεδομένου ότι στηρίζονται στο άρθρο 86 της Συνθήκης, αναφέρονται επίσης στη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE καταρχάς, η οποία κατηγορείται ότι άσκησε οικονομικές πιέσεις στους δύο κύριους βέλγους εμπόρους: τις εταιρίες EXPORT και HOTTLET, για να τις εξαναγκάσει να περιορίσουν τις εξαγωγές τους προς τις Κάτω Χώρες ή κατά τρόπο γενικότερο στην κοινοτική αγορά και με προορισμό τρίτες χώρες.

Οι Ολλανδοί παραγωγοί ενήργησαν κατά τον ίδιο τρόπο έναντι των εθνικών εμπόρων: των εταιριών INTERNATIO, JACOBSON και DUDOK DE WIT, για να τις εξαναγκάσουν να παραιτηθούν από ορισμένες εισαγωγές ζάχαρης, κυρίως προελεύσεως Γαλλίας.

Μολονότι αφορούν διαφορετικές εκδηλώσεις της συμπεριφοράς των παραγωγών: εναρμονισμένες πρακτικές απ' τη μια μεριά, κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης από την άλλη, οι τρεις αυτές αιτιάσεις συνδέονται παρά ταύτα μεταξύ τους κατά το μέτρο που αναφέρονται στην ίδια πρόθεση, σε μια συντονισμένη πολιτική με την οποία οι παραγωγοί των δύο χωρών όχι μόνο προσπάθησαν να διατηρήσουν τον απόλυτο έλεγχο του εμπορίου ζάχαρης στις ενδοκοινοτικές σχέσεις μέσω απευθείας παραδόσεων από παραγωγό σε παραγωγό, αλλά και να εξαναγκάσουν τους εμπόρους, τους οποίους ήλεγχαν, να ευθυγραμμιστούν με την πολιτική τους και να μη συναλλάσσονται παρά μόνο μέσα στο πλαίσιο της πολιτικής αυτής.

Αυτό σημαίνει ότι, πριν ερευνήσουμε τη βασιμότητα αυτών των αιτιάσεων, θα πρέπει να σταθούμε λίγο στο λόγο ακυρώσεως που προβάλλει προκαταρκτικά η SUIKER UNIE. Η επιχείρηση αυτή προβάλλει κατά της Επιτροπής ότι δεν υφίσταται, ως νομικό πρόσωπο, παρά από τις 2 Ιανουαρίου 1971· και ότι επομένως η καθής δεν μπορεί νομικώς να της καταλογίσει παραβάσεις που έγιναν πριν από την ίδρυσή της.

Για να κριθεί αυτός ο λόγος πρέπει να υπομνηστεί ότι το 1966 τέσσερεις ολλανδικές επιχειρήσεις παραγωγοί ζάχαρης, συγκροτηθείσες σε συνεταιρισμούς, τα μέλη των οποίων ήταν τευτλοπαραγωγοί, αποφάσισαν να ιδρύσουν για να συντονίσουν τις ενέργειές τους μια ένωση συνεταιρισμών υπό την επωνυμία: «COÖPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE UA», με την εξουσία να λαμβάνει ορισμένες κοινές αποφάσεις για την εκμετάλλευση των εγκαταστάσεων ζάχαρης, τις επενδύσεις και τις τιμές. Πάντως οι τευτλοπαραγωγοί παρέμεναν, στην αρχική αυτή μορφή, μέλη των βασικών συνεταιρισμών οι οποίοι συνέχιζαν, εντός των πλαισίων των οδηγιών που έδινε η ένωση, να εμπορεύονται τη ζάχαρη που παρήγαγαν.

Κατά το πνεύμα των ενδιαφερομένων, η οργάνωση αυτή δεν έπρεπε να έχει παρά μόνο προσωρινό χαρακτήρα· αποτελούσε βήμα προς τη δημιουργία ενώσεως ζάχαρης απολύτως ολοκληρωμένης, στην οποία έπρεπε στη συνέχεια να προσχωρήσουν ευθέως οι παραγωγοί τεύτλων.

Αυτό συνέβη το 1970. Μία καινούρια «COÖPERATIEVE VERENIGING SUIKER UNIE UA» είδε το φως της ημέρας, ενώ η παλιά ένωση προσέθεσε στην εταιρική της επωνυμία τη λέξη «BEHEER», δηλαδή διοίκηση. Έπρεπε άλλωστε να τερματίσει τις δραστηριότητές της στις 31 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους και να εξαφανιστεί λίγους μήνες αργότερα.

Στις 2 Ιανουαρίου 1971 οι τέσσερεις βασικοί συνεταιρισμοί υποκαταστάθηκαν από μια καινούρια ένωση, η οποία ανέλαβε από αυτούς όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις, και έτσι κατέστη η ίδια παραγωγός και όχι μόνο όργανο συντονισμού.

Η προσφεύγουσα συνάγει από τη μεταβολή αυτή ότι αποτελεί νέο νομικό πρόσωπο νομικά διακεκριμένο από την αρχική ένωση, έστω κι αν πήρε την εταιρική της επωνυμία. Άρα η Επιτροπή δεν μπορούσε να την επιβαρύνει με γεγονότα που δεν διέπραξε.

Κι αν ακόμη ήθελε γίνει δεκτό, κύριοι, ότι ο συλλογισμός αυτός μπορεί να βρει στήριγμα στην εσωτερική νομοθεσία των Κάτω Χωρών, θα συνεπήγετο ότι οι χρηματικές κυρώσεις που επέβαλε η Επιτροπή κατ' εφαρμογή του κανονισμού 17 αποτελούν ποινικές κυρώσεις κατά τη στενή έννοια του όρου.

Έχω ήδη πει ότι δεν έχουν έτσι τα πράγματα· το άρθρο 15, παράγραφος 4, του κανονισμού, το επιβεβαιώνει ρητά.

Τα πρόστιμα δεν επιβάλλονται σε φυσικά πρόσωπα· πλήττουν τις επιχειρήσεις, ασφαλώς νομικά πρόσωπα, αλλά ως οικονομικές οντότητες.

Και αυτό που υπερισχύει εδώ είναι η οικονομική πραγματικότητα, χωρίς δέσμευση από το ζήτημα αν η προσφεύγουσα SUIKER UNIE είναι ή όχι δικαιοδόχος της παλιάς ενώσεως.

Στο σημείο αυτό αρκεί να διαπιστωθεί ότι στην αρχική οργάνωση συνυπήρχαν τέσσερεις βασικοί συνεταιρισμοί, ασφαλώς ιδιοκτήτες εγκαταστάσεων ζάχαρης, οι δραστηριότητες όμως των οποίων ήταν στενά συντονισμένες από μια ένωση που είχε σημαντικές εξουσίες.

Η προσφεύγουσα ένωση υποκαταστάθηκε σ' αυτό το σύμπλεγμα και αφού παρέλαβε το ενεργητικό και το παθητικό των βασικών συνεταιρισμών δεν κατέχει πλέον μόνο εξουσίες συντονισμού, αλλά κατέστη και ενιαία οικονομική οντότητα.

Νομίζω ότι είναι σύμφωνο με το πνεύμα του κανονισμού 17 ότι στην οντότητα αυτή καταλογίζεται η προηγούμενη συμπεριφορά της οργανώσεως, την οποία αντικατέστησε χωρίς να μεσολαβήσει καμιά διακοπή.

Το να μη γίνει δεκτή αυτή η ερμηνεία θα ισοδυναμούσε με το να στερηθεί ο κανονισμός κάθε πρακτική αποτελεσματικότητα και η Επιτροπή τις εξουσίες που της παρέχει αυτός ο κανονισμός, στην περίπτωση — η οποία δεν είναι θεωρητική — που επέρχεται υποκατάσταση στη νομική προσωπικότητα μιας επιχειρήσεως από τη στιγμή που διαπιστώθηκαν στοιχεία συμπεριφοράς αντίθετης προς τον ελεύθερο ανταγωνισμό εναντίον της μέχρι την έκδοση της αποφάσεως της Επιτροπής. Στην περίπτωση αυτή μπορεί η Επιτροπή να καταλογίσει την προηγούμενη συμπεριφορά στο καινούριο νομικό πρόσωπο, υπό την προϋπόθεση ότι το πρόσωπο αυτό καλύπτει την ίδια οικονομική οντότητα.

Προτείνω συνεπώς να απορριφθεί ο προκαταρκτικός λόγος ακυρώσεως που προβάλλει η SUIKER UNIE.

Ήδη πρόκειται να ερευνηθεί με ποιες μεθόδους οι Ολλανδοί παραγωγοί αφενός και η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE αφετέρου προέβησαν στη διοχέτευση των εισαγωγών βελγικής ζάχαρης στην ολλανδική αγορά.

Αποτελεί γεγονός, καταρχάς, ότι κατά το διάστημα των επιμάχων τεσσάρων περιόδων εμπορίας, η SUIKER UNIE και η CENTRALE SUIKER αγόρασαν απευθείας από τον ανταγωνιστή τους αύξουσες ποσότητες λευκής ζάχαρης τις οποίες μεταπώλησαν στις Κάτω Χώρες, μέσω του δικού τους δικτύου διανομής, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις και τιμές όπως η ζάχαρη εθνικής παραγωγής και συχνότερα υπό το δικό τους σήμα.

Κατά τον ίδιο χρόνο διαπιστώνεται ότι η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE δεν προέβη στην πραγματικότητα σ' άλλες παραδόσεις στην ολλανδική αγορά, πλην ορισμένων εκατοντάδων τόνων που εξήχθησαν ελεύθερα για μετουσιώση.

Εξάλλου, η ίδια αυτή επιχείρηση ενημέρωσε σαφέστατα τους Βέλγους εμπόρους ότι δεν θα επιτρέπονται εξαγωγές από μέρους τους προς τις Κάτω Χώρες, παρά μόνο κατόπιν αιτήσεως και μέσω των Ολλανδών παραγωγών.

Εντούτοις, κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων περιόδων εμπορίας, οι Ολλανδοί παραγωγοί φαίνεται ότι δεν ήταν απολύτως σε θέση να ελέγχουν την εθνική τους αγορά. Πράγματι, είτε με εισαγωγές σημαντικών ποσοτήτων ζάχαρης προελεύσεως Γαλλίας — και επί των οποίων θα επανέλθω — είτε μικρότερων εισαγωγών από το Βέλγιο, λόγω της υπάρξεως μικρών ανεξαρτήτων έναντι της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE επιχειρήσεων, ασκήθηκε ζωηρός ανταγωνισμός στην ολλανδική αγορά, από τον οποίο μάλιστα προκλήθηκε αυτό που ονομάστηκε «πόλεμος της ζάχαρης».

Χωρίς αμφιβολία με τα γεγονότα αυτά σχετίζεται το ότι η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και οι Ολλανδοί παραγωγοί αποφά-

σισαν από το 1970-1971 να ασκήσουν πίεση επί των εθνικών εμπόρων για να τηρηθεί αυστηρή πειθαρχία στο εμπόριο ζάχαρης από τη μια χώρα στην άλλη.

Στους δύο βέλγους εξαγωγείς EXPORT και HOTTLET η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE παρέσχε την αποκλειστικότητα των πωλήσεών της στις Κάτω Χώρες, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι δύο θα περιόριζαν τις παραδόσεις τους σ' αυτούς τους αγοραστές ή σ' αυτές τις βιομηχανίες επεξεργασίας που θα εγκρίνονταν από τους παραγωγούς αυτής της χώρας και θα έπαυαν κάθε εξαγωγή στην ολλανδική αγορά ζάχαρης παρασκευασμένης από ανεξάρτητες βελγικές βιομηχανίες επεξεργασίας.

Εξάλλου η SUIKER UNIE και η CENTRALE SUIKER, που είχαν ως στόχο να εξασφαλίσουν τον αποκλειστικό έλεγχο στην αγορά ζάχαρης απευθείας καταναλώσεως στις Κάτω Χώρες, υπήγαγαν τη συμφωνία τους σε παραδόσεις βελγικής ζάχαρης — πλην εκείνων που τους γίνονταν απευθείας — υπό την προϋπόθεση ότι το προϊόν αυτό θα παραδίδεται μόνο στη γαλακτοκομική βιομηχανία, η οποία καταναλίσκει από 50 000 ώς 70 000 τόνους ζάχαρης ετησίως και εξάγει εξάλλου εκτός των Κάτω Χωρών το συμπεπυκνωμένο γάλα σε κυτία που παρασκευάζει.

Οι Ολλανδοί έμποροι, οι οποίοι εκ παραδόσεως προμήθευαν αυτή τη βιομηχανία, ήταν κατόπιν αυτού εξαναγκασμένοι να δηλώνουν ότι η ζάχαρη που εισήγαγαν από το Βέλγιο με δική τους φροντίδα προοριζόταν πράγματι στη βιομηχανία γάλακτος και να διευκρινίζουν στις προσφορές τους αγοράς ότι δεν θα μεταπωλούσαν παρά μόνο σε πελάτες για τους οποίους θα συναινούσαν οι εθνικοί παραγωγοί.

Ο ίδιος αναγκασμός εφαρμόστηκε και στις πωλήσεις ζάχαρης προοριζόμενης για τη χημική βιομηχανία, αλλά σε πολύ πιο μικρή ποσότητα.

Από την περίοδο εμπορίας 1970-1971 είχαν ενσωματωθεί αυτοί οι έμποροι τόσο καλά μέσα στο σύστημα που εφαρμόστηκε με κοινή συμφωνία μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και των Ολλανδών παραγωγών, ώστε οι παραδόσεις βελγικής ζάχαρης να πραγματοποιούνται μέσω του χονδρικού εμπορίου των δύο χωρών.

Συνεπώς σε τελική ανάλυση, η πολιτική που ακολουθήθηκε για την προστασία της αγοράς των Κάτω Χωρών στηρίζεται αφενός μεν στις απευθείας παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό, που δεν αμφισβητούνται, αφετέρου δε στη διοχέτευση μέσω των εμπόρων των βελγικών εξαγωγών προς συγκεκριμένους προορισμούς ή συγκεκριμένους αποδέκτες.

Η εφαρμογή του σχεδίου αυτού νομίζω ότι αποδεικνύεται σαφώς από πολλά έγγραφα που προέρχονται από την ίδια τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, καθώς και, κυρίως, από την εταιρία EXPORT.

Δεν θα προχωρήσω στη λεπτομερειακή ανάλυση του περιεχομένου τους, αλλά θα αρκεστώ να υπομνήσω ορισμένα στοιχεία που προκύπτουν:

— Πρώτον, η βεβαίωση ότι κάθε εξαγωγή προς τις Κάτω Χώρες συνοδευόταν από συγκεκριμένες ρήτρες προορισμού, έτσι ώστε η ολλανδική βιομηχανία γάλακτος καθοριζόταν ρητά ως αποδέκτης σε τηλετυπήματα ή επιστολές που αντηλλάγησαν μεταξύ της RAFFINERIE TIRLE-

MONTOISE και της EXPORT, μεταξύ της EXPORT και της JACOBSON, μεταξύ της RAFFINERIE NOTRE-DAME στο OREYE και επίσης της EXPORT, καθώς και σε πολλές συμβάσεις αγοράς που συνήφθησαν μεταξύ EXPORT και HOTTLET αφενός και RAFFINERIE TIRLEMONTOISE αφετέρου.

— Δεύτερον, πρόκειται για εμπορικά έγγραφα που προέρχονται από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, την EXPORT, το COMPTOIR SUCRIER D'ANVERS ή από Βέλγους παραγωγούς που ελέγχονταν από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, τα οποία βεβαιώνουν αρνήσεις παραδόσεως που προβλήθηκαν σε ολλανδικές βιομηχανίες επεξεργασίας, πλην της βιομηχανίας γάλακτος ή της χημικής βιομηχανίας.

— Τέλος, οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι Βέλγοι έμποροι προσχώρησαν στην πολιτική που επιβλήθηκε από τους παραγωγούς προκύπτουν καθαρά από ανταλλαγή τηλετυπημάτων μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και της EXPORT της 19ης και 20ής Αυγούστου 1970. Αφού δήλωσε η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE ότι είναι διατεθειμένη να θέσει ζάχαρη στη διάθεση της EXPORT για τη βιομηχανία γάλακτος των Κάτω Χωρών, η εμπορική αυτή εταιρία δήλωσε ότι συμφωνεί να ακολουθήσει τη RAFFINERIE «κατά την επεξεργασία μιας συμπράξεως με τη SUIKER UNIE και τη CENTRALE SUIKER».

Η EXPORT δηλώνει: «ότι παραιτείται να διαπραγματεύεται βελγική ζάχαρη με αγοραστές καταναλωτές Ολλανδούς» γι' αυτά που η εταιρία αυτή αποκαλεί «ίδιες ολλανδικές ανάγκες, που συνίστανται αφενός μεν στην απευθείας κατανάλωση, αφετέρου δε στην κατανάλωση ζαχαρωδών προϊόντων στις Κάτω Χώρες, πλην της βιομηχανίας γάλακτος. Αποκλείεται επίσης από την παραίτηση της EXPORT το εμπόριο μετουσιώσεως ζάχαρης και χημικής βιομηχανίας».

Επίσης, όσον αφορά τις σχέσεις μεταξύ παραγωγών και εμπόρων Ολλανδών, ένα σημείωμα της EXPORT που απευθυνόταν στη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE ανέφερε τη δέσμευση που ανέλαβαν οι τρεις παραδοσιακοί εισαγωγείς των Κάτω Χωρών έναντι της SUIKER UNIE και της CENTRALE SUIKER: «να μην εισαγάγει για την ολλανδική κατανάλωση, χωρίς τη δική τους συμφωνία». Η πραγματική εκτέλεση αυτής της δεσμεύσεως προκύπτει από την εμπορική αλληλογραφία που αντηλλάγη μεταξύ JACOBSON και EXPORT.

Τα έγγραφα αυτά βεβαιώνουν και διαφωτίζουν, ουσιαστικά, για την αγορά των Κάτω Χωρών, τις αρχές που προκύπτουν μέσα στο γενικό πλαίσιο εναρμονισμένης δράσεως μεταξύ των κυρίων Ευρωπαίων παραγωγών, τις οποίες άλλωστε η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, σ' ένα γράμμα προς την EXPORT με ημερομηνία 31 Αυγούστου 1970, διατύπωσε κατά τρόπο συγκεκριμένο, σαφή και καθαρό:

«Όσον αφορά την Ολλανδία, βασική αρχή είναι ότι επιθυμούμε να μη γίνει τίποτα που να θίξει τη SUIKER UNIE ή τη CENTRALE SUIKER, όπως και αυτές δεν επιθυμούν να κάνουν κάτι που να μας ενοχλήσει.»

Δεν υπάρχει πιο ρητή ομολογία.

Η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος αυτού ώστε αναγνωρίζει ότι τα έγγραφα που βρίσκονται στο φάκελο είναι «συντριπτικά». Υπενθυμίζω εξάλλου ότι ορισμένα από τα στοιχεία αυτά, που προκύπτουν από τα δικά της αρχεία, δεν αποκτήθηκαν χωρίς δυσκολία αφού, το Σεπτέμβριο 1971, η Επιτροπή έπρεπε να της επιβάλει πρόστιμο 4 000 λογιστικών μονάδων επειδή δεν έδωσε στους ερευνητές παρά μόνο ανεπαρκείς και ατελείς πληροφορίες.

Χωρίς να αμφισβητεί την αυθεντικότητα των υποβληθέντων στοιχείων ούτε το υποστατό των πραγματικών περιστατικών που αποκαλύπτουν, η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE προσπαθεί να δικαιολογηθεί, προβάλλοντας τις δυσχερείς σχέσεις που διατηρούσε τότε με την EXPORT. Η εταιρία αυτή φοβόταν πράγματι ότι θα στερούνταν προοδευτικά το ρόλο που έπαιζε στη RAFFINERIE, ιδίως λόγω των απευθείας παραδόσεων από παραγωγό σε παραγωγό.

Αποφεύγοντας να εξηγήσει ειλικρινά στην EXPORT ότι «το συμφέρον της τής υπαγόρευε να αποκλείσει τους μεσάζοντες από ορισμένες συναλλαγές», η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE προτίμησε, λέει, «να οχυρωθεί πίσω από τους αλλοδαπούς συναδέλφους».

Μ' άλλα λόγια, η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE επικαλέστηκε τις απαιτήσεις μιας εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ ανταγωνιστών παραγωγών για να μη στενοχωρήσει τους διευθύνοντες την EXPORT.

Δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, είναι αληθές, ότι υπήρξαν σοβαρές αντιθέσεις μεταξύ των δύο εταιριών, μέχρις ότου τουλάχιστον η EXPORT, όπως είδαμε, ευθυγραμμίστηκε τελικά με την κοινή πολιτική. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η Επιτροπή ενημερώθηκε γι' αυτή την εναρμονισμένη πρακτική από τις ανταλλαγές επιστολών και σημειώσεων που υπογράμμιζαν τις διαφορές απόψεων που εκδηλώθηκαν κατά το διάστημα των δύο πρώτων περιόδων εμπορίας ζάχαρης μεταξύ των δύο επιχειρήσεων.

Τα έγγραφα αυτά έχουν αποδεικτική ισχύ όχι μόνο για την απόδειξη των πιέσεων που ασκήθηκαν επί της EXPORT, αλλά επίσης για να φανερωθεί η συμπεριφορά της SUIKER UNIE και της CENTRALE SUIKER στις σχέσεις τους με τον κύριο Βέλγο παραγωγό και τους εξαγωγείς αυτής της χώρας.

Το γεγονός ότι έναντι των Ολλανδών παραγωγών τα αποδεικτικά στοιχεία προκύπτουν από αλληλογραφία που αντηλλάγη μεταξύ τρίτων δεν αποδυναμώνει τη θέση της Επιτροπής κατά το μέτρο που η αλληλογραφία αυτή επιτρέπει την απόδειξη του υποστατού των πραγματικών περιστατικών, την οποία άλλωστε σαφώς επιβεβαιώνει η ανάλυση της πραγματικής συμπεριφοράς των ολλανδικών επιχειρήσεων.

Θεωρώ λοιπόν ως αποδεδειγμένη την ύπαρξη εναρμονισμένων πρακτικών μεταξύ αυτών και της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE· οι επιχειρήσεις αυτές υποκατέστησαν ηθελημένα τους κινδύνους του ανταγωνισμού με πρακτική συνεργασία μεταξύ τους για να διασφαλιστεί στους Ολλανδούς παραγωγούς η διατήρηση κεκτημένων θέσεων στην εθνική τους αγορά.

Έτσι επηρεάστηκε αμέσως το εμπόριο μεταξύ δύο κρατών μελών.

Έτσι επίσης νοθεύτηκε ο ανταγωνισμός που έπρεπε να ασκηθεί κανονικά, οι δε καταναλωτές και η βιομηχανία επεξεργασίας ζάχαρης δεν μπόρεσαν να εκλέξουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους.

Επίσης, είτε πρόκειται για ευθείες παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό ή για προμήθειες βελγικής ζάχαρης στις Κάτω Χώρες προς συγκεκριμένους προορισμούς ή συγκεκριμένους αποδέκτες, αποτελεί γεγονός ότι οι ενέργειες αυτές αφορούν σημαντικό τμήμα του συνόλου των βελγικών εξαγωγών. Κατά την άποψη της Επιτροπής, οι «ελεγχθείσες» αυτές ενέργειες αντιπροσωπεύουν κατά μέσο όρο το 70 ώς 80% για τρεις από τις επίδικες περιόδους εμπορίας. Η μόνη αξιοσημείωτη εξαίρεση αφορά την περίοδο εμπορίας ζάχαρης 1969-1970, κατά το διάστημα της οποίας, πριν άλλωστε αποδώσει η εναρμονισμένη αυτή δράση τους καρπούς της, ανεξάρτητοι Βέλγοι παραγωγοί της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE είχαν ακόμη την ευχέρεια να εισχωρήσουν στην ολλανδική αγορά.

Λαμβανομένων υπόψη των περιστατικών αυτών, είναι μάταιος ο ισχυρισμός των προσφευγουσών ότι οι παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό δεν εμπίπτουν στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

Οι παραδόσεις αυτές καθαυτές δεν αποτελούν παρά ένδειξη, περιλαμβάνονται όμως στις εναρμονισμένες πρακτικές, των οποίων η εφαρμογή έχει αποδειχθεί· αποτελούν ένα από τα μέσα αυτών των πρακτικών και επομένως δεν μπορούν να αποσυνδεθούν.

Ας προστεθεί ότι ναι μεν από το 1970 σημαντικές παραδόσεις ζάχαρης παρασκευασμένης από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έγιναν όχι ευθέως πια στη SUIKER UNIE ή στη CENTRALE SUIKER, αλλά μέσω των παραδοσιακών εμπόρων, το γεγονός όμως αυτό δεν αλλάζει το συμπέρασμα στο οποίο πρέπει κανείς να καταλήξει, διότι η ρήτρα του προορισμού που επιβαλλόταν, όπως είδαμε, στους Βέλγους εξαγωγείς συνιστά στη συγκεκριμένη περίπτωση αποφασιστικό στοιχείο της εναρμονισμένης δράσεως.

Πριν ασχοληθώ με την κατάσταση της PFEIFER & LANGEN και τις σχέσεις της εταιρίας αυτής με την ολλανδική αγορά, θα πρέπει να απορριφθεί ένας τυπικός λόγος ακυρώσεως που προβάλλουν η SUIKER UNIE και η CENTRALE SUIKER περί παραβάσεως του άρθρου 190 της Συνθήκης. Ισχυρίζονται ότι ορισμένοι ισχυρισμοί ή διαπιστώσεις που εκτίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις της προσβαλλόμενης απόφασης είναι πολύ γενικές, πολύ περιληπτικές ή μερικές φορές ακόμη και ανακόλουθες και έτσι δεν ανταποκρίνονται στην απαίτηση της αιτιολογίας που επιβάλλει το άρθρο 190 στην Επιτροπή.

Είναι αλήθεια, κύριοι, ότι είναι δυσχερώς νοητό, σε μια τόσο μακρά και λεπτομερειακή απόφαση, να μην μπορέσει κανείς να ανακαλύψει μερικές ανακρίβειες στη σύνταξη ή ορισμένες ελλειπτικές διατυπώσεις. Αλλά ο σκοπός της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, όσον αφορά τις αποφάσεις που λαμβάνονται κατ' εφαρμογή των άρθρων 85 και επομένων της Συνθήκης, είναι να μπορέσουν οι επιχειρήσεις στις οποίες αφορά η απόφαση να αντιληφθούν την ακριβή έννοια των αιτιάσεων που δέχεται η προσβαλλόμενη απόφαση και, κατά συνέπεια, να μπορούν να αμφισβητήσουν αποτελεσματικά την ορθότητά της. Είναι προφανές ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν μπορεί να επικριθεί η Επιτροπή για παράβαση ουσιώδους τύπου, διότι οι αιτιολογικές σκέψεις της προσβαλλόμενης απόφασης δεν αφήνουν χώρο για αμφιβολίες όχι μόνο ως προς τη φύση και τη βαρύτητα των

διατυπουμένων αιτιάσεων, αλλά επίσης και ως προς τα πραγματικά γεγονότα επί των οποίων στηρίζονται αυτές οι αιτιάσεις.

Πρέπει ακόμη να ερευνήσω έναν τελευταίο λόγο ακυρώσεως, κοινό της CENTRALE SUIKER και της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE. Οι δύο αυτές προσφεύγουσες επικαλούνται τη δεύτερη εξαίρεση που προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 26, κατά το ότι η συμπεριφορά τους έπρεπε σε κάθε περίπτωση να διαφύγει της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, επί τω λόγω ότι ήταν «αναγκαία για την πραγματοποίηση των στόχων που προβλέπει το άρθρο 39 της Συνθήκης».

Η CENTRALE SUIKER ισχυρίζεται ότι αν είχε αρνηθεί να αγοράσει ζάχαρη από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, ο μηχανισμός της παραγωγής και διανομής θα υποαπασχολούνταν· θα βρισκόταν τότε σε αδυναμία να πληρώσει στους Ολλανδούς τευτλοπαραγωγούς τιμή ανώτερη από την ανωτάτη τιμή που προβλέπεται από την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση. Κι έτσι θα κατέληγε ώστε ένας από τους στόχους που αναφέρονται στο άρθρο 39, δηλαδή ο στόχος που συνίσταται στην εξασφάλιση δίκαιου βιοτικού επιπέδου στους γεωργούς, να μην μπορεί να επιτευχθεί στις Κάτω Χώρες.

Πρόκειται για απλό ισχυρισμό που δεν στηρίζεται σε καμιά αρχή αποδείξεως· η CENTRALE SUIKER δεν προσπαθεί καν να αποδείξει ότι μόνο οι αγορές της ζάχαρης από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE θα της επέτρεπαν να εξασφαλίσει στους τευτλοπαραγωγούς τιμή ανώτερη από την κατωτάτη κοινοτική τιμή. Επιπλέον, η επιχειρηματολογία της επάγεται ότι οι κοινοτικές αρχές καθόρισαν αυτές οι ίδιες την κατωτάτη αυτή τιμή σε επίπεδο εξαιρετικά χαμηλό για να εξασφαλίσουν την πραγματοποίηση του εν λόγω στόχου. Αυτό όμως διαψεύδεται από τη σχέση που καθιερώνει ο κανονισμός 1009/67 μεταξύ της τιμής παρεμβάσεως της λευκής ζάχαρης και της κατωτάτης τιμής που εξασφαλίζεται για τους τευτλοπαραγωγούς. Τέλος, η CENTRALE SUIKER δεν ισχυρίζεται ότι οι εναρμονισμένες πρακτικές στις οποίες προέβη ήταν επίσης αναγκαίες για την πραγματοποίηση των λοιπών στόχων που προβλέπει το άρθρο 39 της Συνθήκης.

Ανάλογη σκέψη κάνει και η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, στηριζόμενη ακριβώς στη σχέση που θεσπίζεται μεταξύ τιμής παρεμβάσεως της ζάχαρης και τιμής των τεύτλων. Ισχυρίζεται ότι επειδή δεν μπόρεσε να πωλήσει, κυρίως στις Κάτω Χώρες, τμήμα των πλεονασμάτων της, εντός του ορίου της ανωτάτης ποσοστώσεώς της, επιτυγχάνοντας έσοδα τουλάχιστον ίσα με την τιμή παρεμβάσεως, δεν μπόρεσε να εξασφαλίσει στους Βέλγους τευτλοπαραγωγούς την κατωτάτη τιμή που τους εγγυάται ο κανονισμός 1009/67. Εν πάση περιπτώσει, συνεχίζει, δεν μπόρεσε να πωλήσει ζάχαρη στο βελγικό οργανισμό παρεμβάσεως, διότι οι εθνικές αρχές την απέτρεψαν να το πράξει.

Φρονεί ότι δικαιολογεί έτσι την πολιτική της, η οποία συνίσταται στην απευθείας πώληση ή μέσω του εμπορίου σημαντικών ποσοτήτων ζάχαρης σε ανταγωνιστές παραγωγούς ή σε σημαντικούς αγοραστές, κυρίως όσον αφορά την ολλανδική βιομηχανία ζάχαρης, και σε τιμή τουλάχιστον ίση προς την τιμή παρεμβάσεως.

Το επιχείρημα αυτό δεν ευσταθεί. Δυνάμει του άρθρου 9, παράγραφος 1, του βασικού κανονισμού, οι εθνικοί οργανισμοί παρεμβάσεως έχουν την υποχρέωση να αγοράζουν κάθε ζάχαρη που τους προσφέρεται από τους παραγωγούς· επί τη αιτήσει τους η Επιτροπή δεν θα παρέλειπε να παρέμβει

για να εξασφαλίσει την τήρησή αυτής της υποχρεώσεως από τις εθνικές αρχές.

Στην πραγματικότητα η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE προσπάθησε να αποφύγει κατά το δυνατό κάθε προσφυγή στο σύστημα της παρεμβάσεως.

Ούτε είναι βάσιμος ο ισχυρισμός της ότι η τιμή παρεμβάσεως πρέπει να θεωρείται εγγυημένη τιμή· αυτό είναι ακριβές μόνο κατά το μέτρο που το σύστημα παρεμβάσεως λειτουργεί πραγματικά, πράγμα που δεν συνέβη στην αγορά ζάχαρης και ειδικότερα στο Βέλγιο.

Όσον αφορά τη ζάχαρη που η RAFFINERIE παραχώρησε σε τιμή πιο χαμηλή, ενόψει της μετουσιώσεως, είναι γνωστό ότι απαγόρευσε στους μεσάζοντες τη μεταπώληση στην αγορά της απευθείας καταναλώσεως, για να αποφύγει την πτώση των τιμών στην αγορά. Δεν μπορεί λοιπόν να ισχυριστεί ότι έτσι συνέβαλε στην πραγματοποίηση ενός άλλου στόχου του άρθρου 39, που συνίσταται στο να «διασφαλίζει λογικές τιμές κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές».

Εν πάση περιπτώσει, το άρθρο 39 νομίζω ότι δεν συμβιβάζεται με την πολιτική κατανομής των εθνικών αγορών, ασκούμενης κατόπιν συνεννοήσεως των παραγωγών.

Ως τώρα ερευνήθηκαν οι σχέσεις μεταξύ RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και ολλανδικής αγοράς. Αλλά η Επιτροπή έχει δεχτεί έναντι της γερμανικής εταιρίας PFEIFER & LANGEN την ίδια αιτίαση της εναρμονισμένης πρακτικής με τους παραγωγούς των Κάτω Χωρών και ειδικότερα με τη SUIKER UNIE.

Τα στοιχεία σχετικά με τη συμπεριφορά της PFEIFER & LANGEN είναι της ίδιας φύσης με εκείνα που κατατέθηκαν εις βάρος της βελγικής επιχειρήσεως, κατά το μέτρο που αποτελούν έκφραση, αν μη μιας γενικής συμπράξεως μεταξύ των Ευρωπαίων παραγωγών, τουλάχιστον μιας κοινής πολιτικής που αποβλέπει στο σεβασμό των κεκτημένων καταστάσεων στις διάφορες εθνικές αγορές.

Εκτός από αυτό το ίδιο το γεγονός ότι, σύμφωνα με την Επιτροπή, η συμμετοχή της PFEIFER & LANGEN στην προστασία της ολλανδικής αγοράς προέκυπτε από παραδόσεις ζάχαρης που έκανε αυτή η εταιρία στους Ολλανδούς παραγωγούς, ενώ οι παραδόσεις της προς τους λοιπούς αγοραστές των Κάτω Χωρών ήταν ασήμαντες, η συμπεριφορά της αποδεικνύεται από ορισμένα στοιχεία του φακέλου — λιγότερα σε αριθμό, είναι αληθές, και λιγότερο διαφωτιστικά από τα έγγραφα που «ενοχοποιούν» τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE.

Τα πρώτα στοιχεία αναφέρονται στη συμπεριφορά της PFEIFER & LANGEN πριν από την 1η Ιουλίου 1970, ενώ η επιχείρηση αυτή κατηγορείται για περιστατικά μεταγενέστερα αυτής της ημερομηνίας. Τα στοιχεία όμως αυτά θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένδειξη της βουλήσεως της γερμανικής εταιρίας να μην προβεί σε καμιά ενέργεια στην αγορά των Κάτω Χωρών που θα μπορούσε να προκαλέσει δυσπιστία στη SUIKER UNIE ή στη CENTRALE SUIKER. Αλλά πράγματι οι λίγες αρνήσεις παραδόσεως τις οποίες αποκαλύπτουν αυτά τα έγγραφα εξηγούνται από την κατάσταση παραγωγής την εποχή εκείνη στη δυτική περιοχή της Γερμανίας· δεν νομίζω λοιπόν ότι

θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν εις βάρος της PFEIFER & LANGEN.

Δεύτερον, οι σημειώσεις και τα πρακτικά που κατήρτισε η EXPORT στις 23 Απριλίου και στις 6 Μαΐου 1970 δεν αφορούν ειδικά παρά τις σχέσεις αυτής της εταιρίας με τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και όχι τη συμπεριφορά των Γερμανών παραγωγών στην ολλανδική αγορά.

Τα έγγραφα αυτά αναφέρονται, ασφαλώς, στην ύπαρξη μιας γενικής εναρμονισμένης δράσεως μεταξύ Ευρωπαίων παραγωγών, αποκαλύπτοντας τις κατευθυντήριες γραμμές. Αλλά πρέπει να ομολογήσει κανείς ότι έχουν ένα πολύ γενικό χαρακτήρα και είναι πάρα πολύ ασαφή για να παράσχουν την απόδειξη ότι η εναρμονισμένη αυτή ενέργεια αποτέλεσε αντικείμενο μέτρων εφαρμογής μεταξύ PFEIFER & LANGEN και των Ολλανδών παραγωγών.

Όσον αφορά το γεγονός ότι ο εφοδιασμός της ολλανδικής αγοράς από την PFEIFER & LANGEN δεν είχε φθάσει σε υψηλό επίπεδο, εξηγείται επίσης με αυτή τη σκέψη, ότι το επίπεδο των τιμών στη Δυτική Γερμανία δεν ήταν, όπως φαίνεται, κατώτερο από εκείνο των Κάτω Χωρών· μπορεί λοιπόν να γίνει δεκτό ότι η γερμανική εταιρία έκρινε ότι δεν ήταν πολύ πλεονεκτικό να προσπαθήσει να εγκατασταθεί στην εν λόγω αγορά. Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη την κατάσταση της SUIKER UNIE και της CENTRALE SUIKER, μπορεί να σκεφθεί κανείς ότι κάθε σοβαρή προσπάθεια κατά την έννοια αυτή θα προσέκρουε σε σθεναρή αντίσταση αυτών των επιχειρήσεων.

Αυτό σημαίνει ότι διατηρώ, έτσι όπως έχει ο φάκελος που κατέθεσε η Επιτροπή, σοβαρές αμφιβολίες ως προς το αν υπήρξε πραγματική εναρμονισμένη δράση μεταξύ των Ολλανδών παραγωγών και της PFEIFER & LANGEN.

Παραμένει πάντως το γεγονός ότι στις αρχές του 1971 η επιχείρηση αυτή πώλησε πράγματι στην εταιρία LIMAKO, θυγατρική της SUIKER UNIE και ελεγχόμενη από αυτήν, ποσότητα όχι αμελητέα (20 000 τόνους, σύμφωνα με την Επιτροπή, 10 000 τόνους μόνο αν πιστέψει κανείς τη SUIKER UNIE), υπό όρους που μπορούσαν να μην είναι άσχετοι με το γενικό σκοπό των εναρμονισμένων πρακτικών που είχαν ως αντικείμενο την προστασία της αγοράς των Κάτω Χωρών.

Η ζάχαρη αυτή, που παρήχθη εκτός ποσοστώσεων μετά την 1η Ιουλίου 1969 από την PFEIFER & LANGEN, δεν μπορούσε να τύχει μεταφοράς κατά την έννοια του άρθρου 32 του κανονισμού 1009/67, διότι ο παρασκευαστής της δεν προσήγαγε απόδειξη ότι την είχε εξαγάγει εκτός Κοινότητας, στην κατάσταση που ήταν και χωρίς επιστροφή, πριν από την 1η Ιουλίου 1971. Συνεπώς έπρεπε να λογισθεί, δυνάμει του κανονισμού 2645/70 της Επιτροπής, ως διατεθείσα στην εσωτερική αγορά και, λόγω του γεγονότος αυτού, ως πληγείσα με ποσό ίσο προς την ανώτερη εισφορά, προσαυξημένη με μια λογιστική μονάδα στα 100 χιλιόγραμμα.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, είναι γνωστό ότι η Επιτροπή, με τον κανονισμό 458/73, εφήρμοσε αναδρομικά για τη ζάχαρη αυτή ένα κατ' αποκοπή ποσό μόνο δύο λογιστικών μονάδων στα 100 χιλιόγραμμα. Μια από τις προϋποθέσεις αποδείξεως της εξαγωγής ήταν η απόδειξη ότι η εξαχθείσα ζάχαρη ήταν η ίδια με την παραχθείσα ζάχαρη από τον οικείο παραγωγό. Φαίνεται λοιπόν, με κάθε επιφύλαξη, ότι υπήρξε υποκατάσταση της ζάχαρης που παρήχθη εκτός ποσοστώσεως από την PFEIFER & LANGEN με μια ισοδύναμη ποσότητα ζάχαρης που

παρήχθη από τη SUIKER UNIE μέσα στην ποσόστωσή της. Η ποσότητα αυτή πράγματι εξήχθη προς τρίτες χώρες, ενώ η παράδοση που έγινε από τη LIMAKO διατέθηκε στην εσωτερική αγορά με τη φροντίδα της SUIKER UNIE.

Έτσι, η εμπορική αυτή πράξη μπορεί να αναλυθεί, τελικά, ως παράδοση από παραγωγό σε παραγωγό. Αποτελεί επίσης απόδειξη A CONTRARIO της πρακτικής εφαρμογής μιας εναρμονισμένης ενέργειας μεταξύ PFEIFER & LANGEN και SUIKER UNIE, κατά το μέτρο που η ζάχαρη που παραδόθηκε στη θυγατρική εταιρία του Ολλανδού παραγωγού προοριζόταν, τελικά, για απευθείας κατανάλωση και δεν έπρεπε, λόγω αυτού του γεγονότος, να διέλθει παρά μεταξύ παραγωγών.

Αλλά, κύριοι, κι αν ακόμα δεχθούμε ότι αυτή η σκέψη μπορεί να γίνει δεκτή — και δεν μπορούμε, όπως έχει ο φάκελος, να την επιβεβαιώσομε — νομίζω ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτή η συναλλαγή, μοναδική άλλωστε, ως αρκετή ένδειξη μιας εναρμονισμένης πρακτικής.

Προτείνω λοιπόν να μη γίνει δεκτή η αιτίαση που αφορά την προστασία της ολλανδικής αγοράς, έναντι της PFEIFER & LANGEN, και να ακυρωθεί συνεπώς στο σημείο αυτό η προσβαλλόμενη απόφαση.

Έναντι της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE η Επιτροπή δέχθηκε ειδικά μια παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης.

Η Επιτροπή δέχεται ότι η επιχείρηση αυτή κατέχει δεσπόζουσα θέση στη βελγική και λουξεμβουργιανή αγορά ζάχαρης και την κατηγορεί ότι την εκμεταλλεύτηκε κατά τρόπο καταχρηστικό ασκώντας, κατά το διάστημα των τεσσάρων επιμάχων περιόδων εμπορίας, οικονομικές πιέσεις επί των δύο βέλγων εξαγωγέων: τις εταιρίες EXPORT και HOTTLET, για να τις υποχρεώσει να μεταπωλούν μόνο σε συγκεκριμένους πελάτες ή σε συγκεκριμένους προορισμούς τη ζάχαρη που τους παραδίδει, καθώς και να επιβάλει τους ίδιους όρους στη δική της πελατεία. Έχω ήδη αναφέρει ότι η προσφεύγουσα υποχρέωσε αυτούς τους εμπόρους να ευθυγραμμιστούν προς την πολιτική της πωλήσεως, κυρίως για να εξυπηρετήσει τους σκοπούς της εναρμονισμένης δράσεως που συνδέεται με τους Ολλανδούς παραγωγούς. Κατά τρόπο γενικότερο η προσφεύγουσα περιόρισε πολύ την ελευθερία της εμπορικής τους δράσεως τόσο στο πεδίο των ενδοκοινοτικών εμπορικών ανταλλαγών όσο και στο πεδίο που αφορά τις εξαγωγές προς τρίτες χώρες και της πωλήσεως ζάχαρης προοριζόμενης για μετουσίωση.

Η έρευνα της αιτιάσεως αυτής συνεπάγεται την εξέταση των τριών προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 86.

Πρέπει καταρχάς η δεσπόζουσα θέση να αφορά «σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς».

Η πρώτη αυτή προϋπόθεση αφορά λιγότερο τη γεωγραφική έκταση της εδαφικής ζώνης στην οποία η οικεία επιχείρηση ασκεί την επιρροή της, περισσότερο δε την οικονομική σημασία της αγοράς την οποία ελέγχει. Κατά συνέπεια, για να κριθεί αν η προϋπόθεση αυτή πληρούται, θα πρέπει να συντρέχουν ορισμένοι παράγοντες αμιγώς ποσοτικοί, όπως το επίπεδο και η διάρθρωση της παραγωγής και της καταναλώσεως. Αλλά ακόμη πιο αποφασιστικά είναι τα ποιοτικά στοιχεία που επιτρέπουν να υπολογιστεί η

σχετική σπουδαιότητα της αγοράς επί της οποίας ασκεί τη δεσπόζουσά της θέση σε σχέση με το σύνολο της κοινής αγοράς. Πρέπει λοιπόν να ερευνηθεί η πυκνότητα του πληθυσμού, το ύψος του επιπέδου ζωής και ο όγκος των εμπορικών ανταλλαγών.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η δεσπόζουσα θέση καλύπτει τη βελγολουξεμβουργιανή αγορά. Είναι ήδη σημαντικό να διαπιστωθεί ότι η παραγωγή ζάχαρης στην αγορά αυτή είναι σχετικώς πολύ σπουδαία· το 1968-1969 ξεπέρασε τους 500 000 τόνους, το δε 1971-1972 έφθασε τους 770 000 τόνους, δηλαδή περίπου το 10% της συνολικής παραγωγής της Κοινότητας. Επιπλέον παρουσιάζει σημαντικά πλεονάσματα, που πρέπει να διατεθούν είτε στα λοιπά κράτη μέλη είτε εκτός της κοινής αγοράς, εφόσον η τοπική κατανάλωση, που κάθε άλλο παρά αμελητέα είναι, ανέρχεται κατά μέσον όρο περίπου στους 350 000 τόνους ετησίως.

Η οικονομία ζάχαρης της περιοχής αυτής χαρακτηρίζεται λοιπόν από μια ισχυρή παραγωγή, με ταχεία αύξηση κατά το διάστημα των ετών 1968-1972.

Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η σημασία, σε σχέση με την εδαφική έκταση, ο πληθυσμός, του οποίου το βιοτικό επίπεδο είναι υψηλό, καθώς και ο υψηλός βαθμός βιομηχανικής αναπτύξεως του Βελγίου και του Λουξεμβούργου.

Η βελγολουξεμβουργιανή αγορά εμφανίζεται λοιπόν, μέσα στην Κοινότητα, ως περιφερειακή αγορά της οποίας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά διακρίνονται από εκείνα των γειτονικών βορείων και ανατολικών χωρών.

Αποτελεί επομένως σημαντικό τμήμα της κοινής αγοράς, όπως άλλωστε έχει ήδη κριθεί από το Δικαστήριο με την απόφαση της 21ης Μαρτίου 1974 (υπόθεση 127/73, BRT, REC. 1974, σ. 315).

Δεύτερον, έχει αποδειχθεί υπερεπαρκώς ότι η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE κατέχει δεσπόζουσα θέση στην αγορά στην οποία αποτελεί πόρρωθεν το σπουδαιότερο παραγωγό, αφού πραγματοποιεί, μόνον αυτή, σύμφωνα με αυτά που ισχυρίζεται η ίδια, το 65% της βελγικής παραγωγής ζάχαρης. Το γεγονός αυτό αρκεί για να αποδειχθεί ότι είναι σε θέση να ασκήσει αποφασιστική επιρροή. Αλλά υπάρχει κάτι ακόμη. Η επιχείρηση αυτή κατέχει το μισό τουλάχιστον του κεφαλαίου των δύο άλλων βιομηχανιών επεξεργασίας, της NV SUIKERFABRIEKEN VAN VLAANDEREN στο MOERBEKE-WAAS και της SA RAFFINERIE NOTRE-DAME στο OREYE· στα διοικητικά συμβούλια των τριών εταιριών μετέχουν ορισμένα κοινά μέλη· διαθέτει έτσι την εξουσία να ελέγχει αυτές τις επιχειρήσεις. Ναι μεν αμύνεται λέγοντας ότι ποτέ δεν άσκησε στην πραγματικότητα αυτή την εξουσία, από τα στοιχεία όμως που προσήγαγε η Επιτροπή προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις αυτές γενικώς ακολούθησαν την πολιτική πωλήσεως που εφήρμοσε η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE.

Οι συναφθείσες συμβάσεις μεταξύ αυτών των παραγωγών και των Βέλγων εξαγωγέων περιέχουν στην πραγματικότητα ρήτρες προορισμού όμοιες με εκείνες που επιβάλλει η προσφεύγουσα στους εμπόρους της.

Με τις προϋποθέσεις αυτές η «ομάδα TIRLEMONT» επεκτείνει την επιρροή της επί του 85% της αγοράς, λαμβανομένου υπόψη του γεγονότος ότι οι εισαγωγές ζάχαρης στο Βέλγιο είναι ελάχιστης σημασίας. Τέλος, η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE ασκεί

επίσης την επιρροή της επί άλλων βιομηχανιών παραγωγής ή επεξεργασίας ζάχαρης πιο περιορισμένης δυναμικότητας παραγωγής, είτε με το να έχει την πλειοψηφία των μετοχών στο κεφάλαιό τους: αυτή είναι η περίπτωση του WARNETON, είτε με το να συνάπτει συμβάσεις εμπορίας: αυτή είναι η περίπτωση του NAVEAU.

Η επιρροή της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE είναι επίσης ουσιαστική επί των βιομηχανιών ζάχαρης του LIERS και EMBRESIN, καθώς και του COUPLET και DONSTIENNES.

Η κατάσταση αυτή της επιτρέπει να έχει ανεξάρτητη συμπεριφορά, να καθορίζει την πολιτική της χωρίς να λαμβάνει υπόψη, στην αγορά της, τη δραστηριότητα των ανταγωνιστών της, των αγοραστών της ή των προμηθευτών της.

Ακόμα και στις σπάνιες περιπτώσεις όπου ορισμένες επιχειρήσεις τις οποίες ελέγχει προέβησαν σε ελεύθερες εξαγωγές στην Ολλανδία ή τη Γερμανία, οι περιορισμένες αυτές παρεκκλίσεις από την πολιτική της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE δεν επιτρέπουν καθόλου να αμφιβάλλει κανείς ότι η επιχείρηση αυτή κυριαρχεί πραγματικά στη βελγολουξεμβουργιανή αγορά.

Ασκώντας λοιπόν δεσπόζοντα ρόλο στην παραγωγή ζάχαρης, διαθέτοντας σοβαρά πλεονάσματα και ασκώντας εναρμονισμένη πολιτική με τους Ολλανδούς παραγωγούς και, όπως θα δούμε, με την PFEIFER & LANGEN για την προμήθεια του δυτικού τμήματος της Γερμανίας, η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να δεχτεί να προβαίνουν οι Βέλγοι εξαγωγείς σε συναλλαγές που θα έθεταν σε κίνδυνο τη δική της πολιτική.

Έπρεπε λοιπόν να τις κάνει να προσαρμοστούν, αλλιώς να υποκύψουν πλήρως και να ακολουθήσουν τις οδηγίες της. Σ' αυτό το σημείο εκμεταλλεύτηκε καταχρηστικά η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE τη δεσπόζουσα θέση της.

Σχετικώς, είναι σημαντικά καταρχάς τα έγγραφα που αφορούν την προμήθεια σε βελγική ζάχαρη τόσο από την ολλανδική αγορά όσο και από την αγορά του δυτικού τμήματος της Γερμανίας.

Τα έγγραφα αυτά, που αφορούν τις σχέσεις μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και των επιχειρήσεων EXPORT και HOTTLET, αποδεικνύουν ότι η προσφεύγουσα εξήρτησε τις πωλήσεις της ζάχαρης προς τους εμπόρους αυτούς από την αυστηρή εκτέλεση των υποχρεώσεων που έχουν αναληφθεί έναντι των αλλοδαπών παραγωγών, των οποίων απαιτούνταν η συναίνεση για την εισαγωγή στην αγορά τους και σε συγκεκριμένους προορισμούς και πελάτες.

Η κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης προκύπτει όχι μόνο από τις οδηγίες που δόθηκαν στην EXPORT και στη HOTTLET, μέσα στο πλαίσιο μιας πολιτικής πωλήσεως την οποία έπρεπε να ακολουθήσουν, αλλά και από τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν από την προσφεύγουσα για να επιτύχει την ευθυγράμμισή τους.

Έθεσε τους εξαγωγείς προ μιας επιλογής: ή θα απεδείκνυαν ότι είναι υπάκουοι εκτελεστές των διαταγών της, οπότε θα απολάμβαναν ευνοϊκής σχετικώς μεταχειρίσεως, πράγμα που ισχύει ιδίως για την EXPORT, ή αλλιώς, αν σκόπευαν να διενεργήσουν τις συναλλαγές τους κατά τρόπο ανεξάρτητο, θα στερούνταν την κυριότερη αν μη τη μοναδική πηγή προμήθειας σε ζάχαρη.

Πράγματι, η δραστηριότητα των Βέλγων εμπόρων συνίσταται, κατά το μεγαλύτερο μέρος, στην εξαγωγή του προϊόντος αυτού, κυρίως προς τρίτες χώρες. Λαμβανομένης λοιπόν υπόψη της σχεδόν μονοπωλιακής θέσεως της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, δεν μπορούσαν οι έμποροι αυτοί να ελπίζουν λογικά να αγοράσουν ζάχαρη σε ικανοποιητική ποσότητα παρά μόνο από τη βιομηχανία αυτή ή από τις βιομηχανίες επεξεργασίας που ήλεγχε αυτή. Η εμπορική τους θέση, ακόμα και αυτή η επιβίωσή τους, διακυβεύονταν ευθέως.

Επιπλέον, άναγνωρίζεται ότι χάρη στις σχέσεις με τους αλλοδαπούς συναδέλφους της, η προσφεύγουσα μπορούσε να εμφανιστεί ως μεσάζοντας των εμπόρων για να πραγματοποιήσει ένα ικανοποιητικό μερίδιο των εξαγωγών της.

Ασφαλώς, η απειλή που επικρεμόταν επί των εξαγωγέων δεν διατυπώθηκε ποτέ με λέξεις σκαιά απειλητικές. Η απειλή εκφραζόταν σε πιο ήπιες αποχρώσεις, μολονότι ορισμένα στοιχεία αλληλογραφίας αποκαλύπτουν καθαρά την ακλόνητη θέληση της προσφεύγουσας να μην ανεχθεί από τους εμπόρους καμία παρέκκλιση από τις αξιώσεις της.

Οι πιέσεις είχαν λοιπόν διάφορες μορφές ανάλογα με την εξέλιξη των σχέσεων κυρίως μεταξύ της προσφεύγουσας και της EXPORT.

Μερικές φορές επρόκειτο για γνωστοποίηση στην εταιρία αυτή των ορίων μέσα στα οποία επιτρεπόταν η εμπορική της συνεργασία. Αυτό αποδεικνύεται από πρακτικά που καταρτίστηκαν από την EXPORT μιας συναντήσεως με εκπροσώπους της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE στις 20 Απριλίου 1970. Το έγγραφο αυτό βεβαιώνει ότι η EXPORT θα παραμείνει «προνομιακός αγοραστής της RAFFINERIE, χωρίς να μπορεί να επικαλεστεί δικαίωμα αποκλειστικότητας. Ένα τμήμα των πλεονασμάτων πρέπει να παραμείνει για τη HOTTLET μέσα στο πλαίσιο μιας ηθικής δεσμεύσεως».

Εντούτοις, λαμβανομένης υπόψη κυρίως της εναρμονισμένης δράσεως των ευρωπαϊκών βιομηχανιών επεξεργασίας, «... αποκλείονται από το πεδίο εφαρμογής των εμπορικών σχέσεων μεταξύ TIRLEMONT και EXPORT πολλές απευθείας συναλλαγές μεταξύ βιομηχανιών επεξεργασίας και παραγωγών».

Προχωρώντας ακόμη πιο πολύ, η EXPORT εκφράζει σ' ένα σημείωμα της 23ης Απριλίου το φόβο ότι «η πολιτική των βιομηχανιών επεξεργασίας δεν της επιτρέπει να προμηθεύσει τις παραμεθόριες περιοχές της BENELUX, της Γαλλίας και της Γερμανίας».

Είναι αμφίβολο — αποκαλύπτεται σ' αυτό το σημείωμα — «να μπορέσομε να αποκτήσομε μια ποσόστωση, διότι η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE δεν θα θελήσει να συνεχίσει πολιτική αντίθετη προς τις συμφωνίες που έχει κάνει με τις άλλες βιομηχανίες επεξεργασίας».

Μολονότι εκφράζεται υπό αυτή τη μορφή αμφιβολίας, ο φόβος της EXPORT ότι θα της αντιταχθεί άρνηση πωλήσεως διαφαίνεται σ' αυτό το έγγραφο.

Σ' άλλες περιπτώσεις, η πίεση εκδηλώνεται κατά τρόπο πιο άμεσο. Επ' ευκαιρία μιας εξαγωγής ακατέργαστης ζάχαρης στην TATE AND LYLE, βρετανική επιχείρηση με

την οποία η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE είναι άλλωστε οικονομικά συνδεδεμένη, προτάθηκε στην EXPORT να παρέμβει ως μεσίτης, αλλά «υπό την προϋπόθεση ότι θα τηρήσει την κοινή πολιτική που έχει καθοριστεί για τους δημόσιους διαγωνισμούς εξαγωγών».

Το σημείωμα της EXPORT που αναφέρεται στη συζήτηση με ένα διευθύνοντα της TIRLEMONT καταλήγει: «Ως αντιπαροχή (για τη συναλλαγή περί της οποίας πρόκειται) μας ζητείτε να απαρνηθούμε την ελευθερία μας να συμμετάσχομε σε δημόσιους διαγωνισμούς εξαγωγής ακατέργαστης ζάχαρης όσο και σε παρόμοιους διαγωνισμούς λευκής ζάχαρης. Υπονοείτε — προσθέτει το σημείωμα — ότι η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE αρνείται να μας προσφέρει ακατέργαστη ζάχαρη την οποία θα είμαστε ελεύθεροι να πωλήσουμε όπου μας συμφέρει».

Την ίδια γραμμή ακολουθεί και η ανταλλαγή τηλετυπημάτων μεταξύ των δύο εταιριών στις 19 και 20 Αυγούστου 1970· μνημονεύθηκαν ήδη επ' ευκαιρία της προστασίας της ολλανδικής αγοράς. Τα έγγραφα αυτά καθορίζουν σαφώς τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες έπρεπε η EXPORT, ως αντιπαροχή για την παραμονή της μέσα στο κύκλωμα των εξαγωγών προς τις Κάτω Χώρες, να απαρνηθεί να διαπραγματεύεται με αγοραστές καταναλωτές αυτής της χώρας για παραδόσεις ζάχαρης απευθείας κατανάλωσης. Από τα έγγραφα αυτά προκύπτει προφανώς ο δεσμός που επιβάλλεται από την TIRLEMONT μεταξύ της τηρήσεως των αυστηρών ρητρών προορισμού και της διαβεβαιώσεως ότι θα βοηθήσει η EXPORT για την πραγματοποίηση των επιτρεπομένων εξαγωγών.

Όσον αφορά τις εξαγωγές προς τις τρίτες χώρες, παρόμοιες θυσίες απαιτήθηκαν από την EXPORT, η οποία πολλές φορές έπρεπε, σύμφωνα με μια από τις πιο καθαρές εκφράσεις, «να θυσιάσει τους εντολείς της» και είτε να αρνηθεί να υποβάλει προσφορές σε ορισμένους διαγωνισμούς εξαγωγής είτε να δεχθεί να μειώσει τις προσφορές της.

Αυτό βεβαιώνεται από ένα σημείωμα της EXPORT με το οποίο αναγνωρίζεται ότι η TIRLEMONT περιόρισε ακόμη την ελευθερία της δράσεως και τις δυνατότητές της ενεργείας όσον αφορά τις αιτήσεις επιστροφών.

Τέλος, ιδιαιτέρως καθαρή έκφραση των αξιώσεων της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE είναι η βεβαίωση πωλήσεως που απευθύνθηκε από την EXPORT στην ολλανδική εταιρία JACOBSON την 1η Οκτωβρίου 1970, όπου λέγεται ότι η EXPORT και η HOTTLET απέκτησαν για την περίοδο εμπορίας 1970-1971 την αποκλειστικότητα πωλήσεως κρυσταλλικής ζάχαρης της TIRLEMONT εξαγωγής Βελγίου, αλλά υπό την επιτακτική προϋπόθεση ότι θα τηρείται η εμπορική πολιτική της ομάδας TIRLEMONT: «Όλες οι συναλλαγές σε βελγική ζάχαρη εκτός αυτής της γραμμής συμπεριφοράς δεν μπορούν να εγκριθούν από την ομάδα αυτή και θα μας κάνουν να χάσουμε την αποκλειστικότητα που έχουμε αποκτήσει.»

Οι σχέσεις μεταξύ της προσφεύγουσας και της εταιρίας HOTTLET βρίσκονται στο αυτό επίπεδο, είτε πρόκειται για παραδόσεις καθορισμένου προορισμού είτε για πωλήσεις ζάχαρης αποκλειστικά προς μετουσίωση. Από το σύνολο των πληροφοριακών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν προκύπτει ότι η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έκαμε κατάχρηση της θέσεως ισχύος που κατέχει στη βελγική και λουξεμβουργιανή αγορά, στερώντας έτσι τόσο την EXPORT όσο και

τη HOTTLET από κάθε δυνατότητα να ασκήσουν αυτόνομη εμπορική πολιτική. Περιόρισε έτσι σε πολύ στενά όρια τον ανταγωνισμό στην αγορά εμπορίας ζάχαρης, καθώς και στις ενδοκοινοτικές εμπορικές ανταλλαγές, όσο και στις εξαγωγές προς τις τρίτες χώρες.

Οι δύο αυτοί έμποροι, η δράση των οποίων ήταν αφιερωμένη κυρίως στην εξαγωγή ζάχαρης, ιδίως προς τις τρίτες χώρες, βρίσκονταν αναγκαστικά σε στενή εξάρτηση από έναν παραγωγό που έχει ευθέως ή ελέγχει σχεδόν το σύνολο της παραγωγής, η οποία είναι επιπλέον πλεονασματική.

Μη διαθέτοντας άλλη αξιόλογη πηγή εφοδιασμού, οι έμποροι αυτοί δεν μπορούσαν να απορρίψουν τις αξιώσεις μιας επιχειρήσεως που είχε σχεδόν μονοπώλιο.

Η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE εκμεταλλεύθηκε τις σχέσεις της ισχύος για να υπαγορεύσει στους εξαγωγείς τη γραμμή συμπεριφοράς τους. Η επιχείρηση αυτή περιόρισε, αν μη εξάλειψε, τον ανταγωνισμό στο εμπόριο της βελγικής ζάχαρης.

Τα γεγονότα αυτά εμπίπτουν ασφαλώς στο άρθρο 86 της Συνθήκης. Όταν μια ισχυρή επιχείρηση απειλεί μια πιο ασθενή επιχείρηση ότι θα υποστεί οικονομική καταστροφή αν δεν δεχτεί τους όρους της, υπάρχει κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης. Στην κατάσταση αυτή πρέπει να χρησιμοποιηθούν αντικειμενικά κριτήρια. Είναι επομένως αδιάφορη η φύση των χρησιμοποιηθέντων μέσων, εφόσον προκύπτει οικονομική πίεση ικανή να περιορίσει τον ανταγωνισμό.

Το άρθρο 85, η ερμηνεία του οποίου πρέπει να εμπνέεται από την αρχή που τίθεται στο άρθρο 3, περίπτωση στ, της Συνθήκης, απαιτεί να μην αλλοιώνεται ο ανταγωνισμός ούτε να περιορίζεται από τέτοιες πιέσεις.

Μεταξύ των καταχρηστικών πρακτικών που αναφέρει η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 86 συγκαταλέγονται:

α) η άμεση ή έμμεση επιβολή μη δικαίων τιμών αγοράς ή πωλήσεως ή άλλων όρων συναλλαγής, και

β) ο περιορισμός της διαθέσεως επί ζημία των καταναλωτών.

Νομίζω ότι οι μέθοδοι που χρησιμοποίησε η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έναντι της EXPORT και της HOTTLET εμπίπτουν στη μία ή στην άλλη από τα δύο παραδείγματα παραβάσεων του άρθρου 86.

Μπορεί να γίνει δεκτή ανάλογη αιτίαση και έναντι των Ολλανδών παραγωγών;

Αυτό δέχεται η Επιτροπή. Κατά το διάστημα της περιόδου εμπορίας 1968-1969 οι τρεις έμποροι των Κάτω Χωρών: INTERNATIO, JACOBSON και DUDOK DE WIT, ανέκαθεν εισαγωγείς ζάχαρης, συνήψαν συμβάσεις αγοράς γαλλικής ζάχαρης για σημαντική ποσότητα — τουλάχιστον 70 000 τόνους — των οποίων η παράδοση έπρεπε να κλιμακωθεί σε περισσότερες περιόδους εμπορίας.

Κατόπιν αυτών των εμπορικών πράξεων οι εγχώριοι παραγωγοί και ιδίως η SUIKER UNIE, δυσαρεστημένοι από τη διαπίστωση ότι ένα μέρος της ζάχαρης αυτής μεταπωλούνταν σε τιμή κατώτερη από εκείνη της δικής τους παραγωγής, στην αγορά απευθείας καταναλώσεως — την οποία θεωρούσαν ότι ήταν δική τους — απείλησαν τους εμπόρους ότι θα καταστήσουν αδύνατες τις παραδοσιακές εμπορικές τους πράξεις εισαγωγής ζάχαρης προοριζόμενης για τη γαλακτοβιομηχανία, προμηθεύοντας αυτοί οι ίδιοι τη βιομηχανία αυτή υπό τις προϋποθέσεις της παγκόσμιας αγοράς.

Υποχρεωμένοι να υποκύψουν προ αυτής της απειλής, οι έμποροι δεσμεύτηκαν αφενός μεν να πωλήσουν ζάχαρη εισαγωγής Γαλλίας σε τιμή που δεν ήταν πολύ ανταγωνιστική σε σχέση με την τιμή της ζάχαρης ολλανδικής παραγωγής, αφετέρου δε να παραχωρήσουν ευθέως τις τελευταίες αυτές ποσότητες ζάχαρης που εισήχθη κατ' αυτό τον τρόπο στους παραγωγούς οι οποίοι ανελάμβαναν αυτοί οι ίδιοι τη διάθεση στο εμπόριο· τέλος, να μην προβούν στο μέλλον, χωρίς τη συγκατάθεση αυτών των τελευταίων, σε τέτοιες εισαγωγές στις Κάτω Χώρες.

Υπό αυτές τις προϋποθέσεις αγοράστηκαν από τη SUIKER UNIE και τη CENTRALE SUIKER κατά τις επόμενες περιόδους εμπορίας 1969-1970 και 1970-1971 περισσότεροι από 14 000 τόνοι ζάχαρης γαλλικής προελεύσεως.

Ακολούθως, οι έμποροι ενσωματώθηκαν στα εμπορικά κυκλώματα που γεννήθηκαν από την εναρμονισμένη ενέργεια μεταξύ Ολλανδών παραγωγών και RAFFINERIE TIRLEMONTOISE. Είδαμε, πράγματι, ότι οι εισαγωγές βελγικής ζάχαρης προοριζόμενης κυρίως για τη βιομηχανία γάλακτος είχαν πραγματοποιηθεί, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των ρητρών προορισμού που είχαν επιβληθεί, μέσω του παραδοσιακού βελγικού εμπορίου, καθώς επίσης και του ολλανδικού.

Οι ισχυρισμοί της Επιτροπής, όσον αφορά τις πιέσεις που ασκήθηκαν επί των Ολλανδών εμπόρων από τη SUIKER UNIE και τη CENTRALE SUIKER, συνάγονται ως επί το πλείστον από ένα εσωτερικό σημείωμα προς τη βελγική εταιρία EXPORT, υπό ημερομηνία 8 Ιουνίου 1970.

Όπως έμαθα, το σημείωμα αυτό που συντάχθηκε από τον κ. LEMAIRE, διευθυντή της εταιρίας αυτής, και προοριζόταν για το διευθυντή του, αναφέρει μια συζήτηση που έγινε λίγες μέρες πριν μεταξύ του συντάκτη του σημειώματος αυτού και του κ. DUDOK DE WIT, επίσης διευθυντή τότε του εμπορικού ολλανδικού οίκου με το ίδιο όνομα.

Το έγγραφο αυτό αναφέρει ρητά τις «παραστάσεις» που μέσω του κ. LINDEBOOM, διευθυντή της SUIKER UNIE, απηύθυναν οι Ολλανδοί παραγωγοί στους εγχώριους εισαγωγείς και την «απειλή» στερήσεως των εμπόρων από την παραδοσιακή δραστηριότητά τους εφοδιασμού της βιομηχανίας γάλακτος αν δεν δέχονταν τους όρους της συμφωνίας που τους επιβλήθηκε κατ' αυτό τον τρόπο.

Η Επιτροπή στηρίζεται κυρίως σ' αυτά τα πληροφοριακά στοιχεία για να συναγάγει το συμπέρασμα ότι η SUIKER UNIE και η CENTRALE SUIKER, συνδεδεμένες μεταξύ τους με στενή συνεργασία και κατέχοντας δεσπόζουσα θέση στην ολλανδική αγορά ζάχαρης, υποχρέωσαν τους εμπόρους να δεχθούν τους όρους τους. Η Επιτροπή βλέπει στο σημείο αυτό καταχρηστική εκμετάλλευση της δεσπόζουσας θέσης τους,

παράβαση που εμπίπτει στο άρθρο 86, αφού είχε ως συνέπεια να περιορίσει, ακόμη και να εμποδίσει, την πώληση στις Κάτω Χώρες υπό ελεύθερες προϋποθέσεις ζάχαρης προελεύσεως άλλων κρατών μελών, στην προκειμένη περίπτωση της Γαλλίας, και να επηρεάσει έτσι τις ενδοκοινοτικές εμπορικές ανταλλαγές.

Ενόψει του ενδιαφέροντος που παρουσιάζει το σημείωμα της EXPORT για την εξακρίβωση του υποστατού των πραγματικών περιστατικών που προβάλλει η Επιτροπή, το Δικαστήριο αποφάσισε να ακούσει τις μαρτυρικές καταθέσεις όχι μόνο του συντάκτου αυτού του σημειώματος και του συνομιλητού του, κ. DUDOK DE WIT, αλλά επίσης του κ. SANDERS, τότε πληρεξουσίου και ήδη βοηθού διευθυντού της εταιρίας JACOBSON, τέλος δε του κ. LINDEBOOM, του οποίου την παρέμβαση επέκρινε ρητά ο κ. LEMAIRE.

Ο τελευταίος αυτός βεβαίωσε ασφαλώς ότι κατέγραψε πιστά και με πληρότητα το περιεχόμενο των συζητήσεών του με τον κ. DUDOK DE WIT, αλλά δεν μπόρεσε, απαντώντας στην ερώτηση που του τέθηκε, να λάβει θέση επί του ζητήματος αν η «συμφωνία» που συνήφθη μεταξύ των Ολλανδών παραγωγών και των εμπόρων συνήφθη «υπό κάποια πίεση ή, αντιθέτως, ελευθέρως».

Επρόκειτο, δήλωσε, για σχέσεις που πραγματοποιήθηκαν εκτός των απευθείας επαφών που είχε η EXPORT· επομένως του ήταν αδύνατο να δώσει συγκεκριμένη απάντηση στο σημείο αυτό.

Οι κ. DUDOK DE WIT και SANDERS εξήγησαν ότι οι Ολλανδοί έμποροι, υποχρεωμένοι να αγοράσουν στη Γαλλία σεβαστό ποσό ζάχαρης που είχε παραγγελθεί σε χρόνο που η πτώση του γαλλικού φράγκου καθιστούσε συμφέρουσα αυτή τη συναλλαγή, βρέθηκαν μετά την επίσημη υποτίμηση αυτού του νομίσματος σε δυσχερή θέση. Πράγματι, η ζάχαρη που δεν είχε ακόμα παραδοθεί τον Οκτώβριο του 1969 δεν μπορούσε πλέον να εισαχθεί στις Κάτω Χώρες παρά με πληρωμή εξισωτικών ποσών που έπλητταν την τιμή κόστους κατά τέτοιο τρόπο που τους καθιστούσε δύσκολο να διαθέσουν τη ζάχαρη αυτή στην ολλανδική αγορά χωρίς να υποστούν ζημία.

Μόνον οι εγχώριοι παραγωγοί μπορούσαν να την αγοράσουν σε σημαντικές ποσότητες και σε μικρά χρονικά διαστήματα.

Οι έμποροι και οι παραγωγοί βρίσκονταν σε συνεχή επαφή· φαίνεται, σύμφωνα με τις μαρτυρικές καταθέσεις, ότι στην περίπτωση αυτή οι έμποροι μόνοι τους ανέλαβαν την πρωτοβουλία να πλησιάσουν τη SUIKER UNIE και τη CENTRALE SUIKER για να τους προσφέρουν τη ζάχαρη γαλλικής προελεύσεως που διέθεταν.

Επομένως η ζήτηση δεν προήλθε από τους παραγωγούς.

Όσον αφορά τη δήθεν «απειλή» που εξεστόμισε ο κ. LINDEBOOM, ο κ. DUDOK DE WIT δήλωσε ότι ο κ. LEMAIRE ερμήνευσε ανακριβώς τα ίδια του τα λόγια. Πράγματι, η πρόθεση που εκδήλωσαν οι παραγωγοί να εισαγάγουν απευθείας αυτοί οι ίδιοι για να προμηθεύσουν τη βιομηχανία γάλακτος δεν αποτελούσε νέο γεγονός και είχε άλλωστε ήδη γίνει αρχή εκτελέσεως. Το γεγονός αυτό, από μόνο του, συνιστούσε απειλή για το ολλανδικό εμπόριο. Αλλά κατά το διάστημα των διαπραγματεύσεων μεταξύ παραγωγών και εμπόρων επί της διαθέσεως

της γαλλικής ζάχαρης στις Κάτω Χώρες, ο κ. LINDEBOOM καθόλου δεν χρησιμοποίησε το μέσον αυτό πιέσεως, τουλάχιστον με τις λέξεις που ανέφερε ο κ. LEMAIRE.

Η δήλωση του κ. SANDERS είναι κάπως διαφορετική. Παραδέχεται ότι «μέσα στον πυρετό της συζητήσεως, όπου επρόκειτο να συναφθεί μια συμφωνία που θα επέτρεπε στους εμπόρους να διαθέσουν ένα τμήμα της ζάχαρης εισαγωγής Γαλλίας, μπορεί οι παραγωγοί να άφησαν να εννοηθεί ότι θα ελάμβαναν μέτρα ανταποδόσεως στην περίπτωση που οι έμποροι δεν σταματούσαν στο μέλλον να εισάγουν γαλλική ζάχαρη».

Αλλά, κατά την άποψή του, η απειλή δεν ήταν πιστευτή διότι, αφενός μεν δεν ήταν πιθανό ότι οι παραγωγοί θα έκαναν ένα είδος ανταγωνισμού στον εαυτό τους εισάγοντας ζάχαρη τρίτων χωρών· αφετέρου δε, επί του πεδίου αυτού, οι παραδοσιακοί εισαγωγείς βρίσκονταν εν πάση περιπτώσει σε καλύτερη θέση από εκείνους για να διαπραγματευθούν στην παγκόσμια αγορά· τέλος, οι παραγωγοί δεν μπορούσαν να είναι βέβαιοι ότι θα ήταν δυνατές τέτοιες εισαγωγές στο μέλλον, γιατί η κανονιστική κοινοτική ρύθμιση σχετικά με τις εισαγωγές ζάχαρης προελεύσεως τρίτων χωρών μπορούσε να αλλάζει από μια περίοδο εμπορίας σ' άλλη.

Όσον αφορά τον κ. LINDEBOOM, αρνείται κατηγορηματικά ότι χρησιμοποίησε απειλές στις συζητήσεις που είχε επί του εν λόγω θέματος με το ολλανδικό εμπόριο.

Στην πραγματικότητα, αυτές οι επαφές περιορίστηκαν σε μια συζήτηση μεταξύ αυτού του ίδιου και του κ. KOPMELS, υπαλλήλου τότε της εταιρίας JACOBSON, με τον οποίο διατηρούσε προσωπικές και εμπιστευτικές σχέσεις. Περιορίστηκε να τον πείσει για την ανάγκη, τόσο για τους παραγωγούς όσο και για τους εμπόρους, να επιβάλουν μία κοινή «αυτοπειθαρχία», για να αντιμετωπίσουν τους κινδύνους της νομισματικής καταστάσεως που εβάρυνε επί των εσωτερικών τιμών ζάχαρης στις Κάτω Χώρες. Επιπλέον, και μόνον η ιδέα ότι το ολλανδικό εμπόριο, στο πρόσωπο του κ. KOPMELS, θα μπορούσε να απειληθεί από τη SUIKER UNIE, του φαίνεται απολύτως απίθανη.

Συμπερασματικά, οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η στάση τους δεν αποτέλεσε κατάχρηση και ότι δεν ήταν παρά η έκφραση συνήθους εμπορικής συμπεριφοράς: η γαλλική ζάχαρη που προσφέρθηκε στους παραδοσιακούς εμπόρους προσφέρθηκε σε τιμές ντάμπινγκ και ήταν λογικό να απαντήσουν οι βιομήχανοι στην ενέργεια αυτή με μείωση των δικών τους τιμών. Μετά την απώλεια ενός τμήματος της παραδοσιακής τους αγοράς, δηλαδή της αγοράς απευθείας καταναλώσεως, ήταν φυσικό να απαντήσουν με προσωρινές εκπτώσεις τιμών στην αγορά (συμπεπυκνωμένο γάλα) των ανταγωνιστών τους. Επιπλέον, η θέσπιση των αντισταθμιστικών ποσών, μετά την υποτίμηση του γαλλικού φράγκου, ανάγκασε τους εμπόρους να βρουν τρόπο διαθέσεως των εμπορευμάτων τους σε τιμές λιγότερο ανταγωνιστικές.

Για να χαρακτηριστεί η επίδικη συμπεριφορά, νομίζω ότι πρέπει να εφαρμόσουμε κριτήρια όχι ηθικά, αλλά αντικειμενικά: για να υπάρχει κατάχρηση κατά την έννοια του άρθρου 86, δεν χρειάζεται να έχουν εκστομισθεί απειλές ούτε να έχουν συνοδευθεί με κανονικό εμπορικό αποκλεισμό, όπως συνέβη έναντι των λιανεμπόρων παντοπωλών κατά το χρόνο του πολέμου της ζάχαρης.

Οι σκέψεις που περιλαμβάνει η απόφαση LA TECHNIQUE MINIÈRE της 30ής Ιουνίου 1966 (REC., σ. 360) ισχύουν, MUTATIS MUTANDIS, στην περίπτωση της καταχρήσεως. Πρέπει, αναφέρεται στην απόφαση αυτή, να ληφθούν υπόψη κυρίως η φύση και η περιορισμένη ποσότητα ή όχι των προϊόντων, η θέση των εμπορικών εταίρων στην αγορά των οικείων προϊόντων, η συμπεριφορά στο σύνολό της και οι δυνατότητες που έχουν αφεθεί σε άλλα εμπορικά ρεύματα για τα ίδια προϊόντα μέσω άλλων διαύλων.

Αν εφαρμόσουμε τα κριτήρια αυτά στην προκειμένη περίπτωση, οδηγούμαστε στις εξής διαπιστώσεις:

α) Όσον αφορά την ποσότητα των προϊόντων, γνωρίζομε ότι οι Κάτω Χώρες ήταν ελλειμματικές· σε τέτοια κατάσταση στενότητας, το παραδοσιακό εμπόρευμα μπορούσε και έπρεπε να παίξει ιδιαιτέρως ενεργητικό ρόλο.

β) Η απλή έρευνα των δυνάμεων που υφίσταντο αρκεί να αποδείξει ότι αυτό τούτο το συμφέρον των εμπόρων τους οδήγησε σε συμβιβασμό. Προ της τριάδος των παραδοσιακών εμπόρων — που ήθελαν και ήσαν απολύτως σε θέση να πωλήσουν ζάχαρη για απευθείας κατανάλωση — οι βιομήχανοι έχουν μία θέση σχεδόν μονοπωλιακή όσον αφορά την παραγωγή, εξασφαλισμένη εξάλλου από τη συνεργασία του μόνου άλλου προμηθευτή που μπορούσε να ληφθεί υπόψη (RAFFINERIE TIRLEMONTOISE), ο οποίος υποχρεώνει τους μεσίτες του (EXPORT και HOTTLET) να μην πωλούν παρά για προορισμούς για τους οποίους υπάρχει συναίνεση της ολλανδικής βιομηχανίας ζάχαρης και ο οποίος μπορεί ανά πάσα στιγμή να δώσει στη βιομηχανία αυτή τα μέσα να καταστρέψει την αγορά των παραδοσιακών εμπόρων.

γ) Η πρακτική για την οποία κατηγορούνται οι Ολλανδοί βιομήχανοι ενσωματώνεται μέσα σ' ένα γενικότερο σχέδιο. Όπως και για την TIRLEMONT, ο αποκλεισμός από τη SUIKER UNIE/CENTRALE SUIKER των παραδοσιακών εμπόρων από τη ζάχαρη που προορίζεται για απευθείας κατανάλωση αποτελούσε συμπλήρωμα της γενικής τους στρατηγικής: η εναρμονισμένη δράση με τους λοιπούς παραγωγούς δεν έπρεπε να διακυβευθεί από το παραδοσιακό εμπόριο, του οποίου οι ενέργειες έπρεπε συνεπώς να ελέγχονται.

Κάπως έτσι λοιπόν εξελίχθηκαν τα πράγματα.

Μετά την άρνηση της SUCRE UNION να ακυρώσει τις υπολειπόμενες παραδόσεις, η γαλλική ζάχαρη αγοράστηκε απευθείας από τους Ολλανδούς παραγωγούς και διατέθηκε στο εμπόριο με το δικό τους σήμα. Η ζάχαρη που πουλήθηκε στη συνέχεια στους Ολλανδούς εμπόρους από τους Βέλγους εμπόρους διατέθηκε στην αγορά της βιομηχανίας συμπεπυκνωμένου γάλακτος (παραδείγματος χάρη, πώληση 5 000 τόνων την 1η Οκτωβρίου 1970 από την EXPORT στη JACOBSON). Η ζάχαρη που αγόρασε στις 3 Αυγούστου 1971 η HOTTLET από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έπρεπε «να τοποθετηθεί σε σάκκους ιούτης πολυαιθυλένης των 50 κιλών, που θα διατεθούν από τον αγοραστή με το σήμα "SUIKER UNIE" και προοριζόταν για την Ολλανδία — SUIKER UNIE.»

Η απόδειξη της κατάχρησης νομίζω λοιπόν ότι προκύπτει αντικειμενικά από την ίδια την εξέλιξη της αγοράς, όπως εκφράζεται από τη συγκεκριμένη συμπεριφορά των επιχειρήσεων.

Σχετικώς, το σημείωμα της EXPORT της 8ης Ιουνίου 1970 συνιστά ένα ενδιαφέρον στοιχείο, ασφαλώς, για να γίνει αντιληπτή η συμπεριφορά των επιχειρήσεων, αλλά σχεδόν περιττό.

Το αποτέλεσμα της εξετάσεως των μαρτύρων που πρωταγωνίστησαν και στην οποία λάβατε, κύριοι δικαστές, μέρος — πέντε χρόνια μετά τα γεγονότα — ερμηνεύτηκε προς δύο διαφορετικές κατευθύνσεις, όπως είναι άλλωστε σύνηθες σε παρόμοιες περιπτώσεις. Από την εξέταση των μαρτύρων διαφάνηκαν μετάθεση της εμφάσεως, ορισμένες μειώσεις της σημασίας μερικών γεγονότων (UNDERSTATEMENTS), ορισμένες μετάνοιες, πράγματα κατανοητά ενόψει της επαγγελματικής θέσεως των πρωταγωνιστών, αλλά η εξέταση αυτή δεν μπορεί να αντικαταστήσει την αντικειμενική ανάλυση των πραγματικών περιστατικών ούτε να υποκατασταθεί στα έγγραφα στοιχεία.

Το μόνο αμφίβολο στοιχείο είναι αν αυτό το επεισόδιο του «πολέμου της ζάχαρης» τελείωσε με νομότυπη συμφωνία μεταξύ εμπόρων και βιομηχάνων.

Φαίνεται ότι υπήρξαν πολλές συναλλαγές μεταξύ των Ολλανδών εμπόρων και των Γάλλων προμηθευτών τους ενόψει της ρυθμίσεως της εκτέλεσης του υπολοίπου των προμηθειών (ιδίως το πρόβλημα των συσκευασιών) και υπήρξε εξάλλου γραπτή συμφωνία μεταξύ του βελγικού εμπορίου και του ολλανδικού εμπορίου (βεβαίωση αγοράς που απηύθυνε η EXPORT την 1η Οκτωβρίου 1970 στη JACOBSON με την παράκληση προς την τελευταία να της επιστρέψει το αντίγραφο μετά την υπογραφή).

Αλλά το γεγονός για τη SUIKER UNIE και τη CENTRALE SUIKER ότι «συμφώνησαν» με τους παραδοσιακούς εμπόρους να μην προμηθεύουν οι τελευταίοι αυτοί με ζάχαρη αλλοδαπής προελεύσεως παρά μόνο τη βιομηχανία συμπεπυκνωμένου γάλακτος — και η πραγματική τήρηση αυτής της κατανομής των αγορών — νομίζω ότι, λαμβανομένης υπόψη της δεσπόζουσας θέσης των βιομηχάνων, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί κατ' άλλο τρόπο από τις ενέργειες της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έναντι του βελγικού εμπορίου ή, όπως θα δούμε, το σύστημα που εισήγαγε η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και η SÜDZUCKER-VERKAUF έναντι των εμπορικών τους αντιπροσώπων. Θα λέγαμε μάλιστα ότι αυτές οι λεπτομέρειες αποτελούν την αντανάκλαση της διαφοράς των εθνικών ιδιοσυγκρασιών.

Όταν υπάρχει δεσπόζουσα θέση και ο ανταγωνισμός δεν μπορεί να παίξει το διορθωτικό του ρόλο, αρκεί, για να υπάρχει κατάχρηση, όπως το είπε ήδη το άρθρο 66, παράγραφος 7, της Συνθήκης ΕΚΑΧ, η επιχείρηση «να χρησιμοποιεί τη θέση αυτή για σκοπούς αντίθετους προς τους στόχους της Συνθήκης».

Πιστεύω ότι αν αναχθεί σ' αυτά τα κριτήρια η συμπεριφορά της SUIKER UNIE και της CENTRALE SUIKER, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συμπίπτει με τους στόχους της κοινής οργάνωσης αγοράς και ότι, λαμβανομένης υπόψη της δεσπόζουσας θέσης τους, αποτελεί έκφραση κατάχρησης αυτής της θέσης. Οι προσφεύγουσες αυτές χρησιμοποίησαν, σύμφωνα με το γράμμα του άρθρου 86, ανίσους όρους έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων, με αποτέλεσμα να περιέλθουν αυτοί σε μειονεκτική θέση στον ανταγωνισμό. Αν, επιπλέον, υπάρχει και συμφωνία, θα πρόκειται πλέον για αληθινή «υπαγόρευση».

VIII — *Προστασία της αγοράς της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας*

Σε μικρότερο βαθμό απ' ό,τι οι Κάτω Χώρες και προπαντός η Ιταλία, η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας ήταν ένα από τα κράτη μέλη που τα πλεονάσματα των άλλων κρατών της Κοινότητας (Βέλγιο και προπαντός Γαλλία) μπορούσαν να βρουν διεξόδους. Τα δυνατά αυτά εμπορικά ρεύματα είχαν πάντως διαφορετική σημασία ανάλογα με την περιοχή για την οποία επρόκειτο, τις ανάγκες και τα ετήσια διαθέσιμα σε εγχώρια ζάχαρη αυτής της περιοχής.

Σχετικά, μπορεί να διακρίνει κανείς το δυτικό τμήμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, που είναι ελαφρώς ελλειμματικό, και το δυτικό μέρος της χώρας αυτής, όπου, με εξαίρεση προπαντός το Σάαρ, οι ανάγκες και οι πηγές εξισορροπούν περίπου, υπό την επιφύλαξη των εποχικών διακυμάνσεων. Πρέπει εξάλλου να παρατηρηθεί ότι από τότε που θεσπίστηκε η κοινή οργάνωση, έγινε μετατόπιση και αύξηση της καλλιέργειας τεύτλων προς το νότιο τμήμα της Γερμανίας και ότι η περιοχή αυτή κατέληξε στο να ικανοποιεί σχεδόν τις ανάγκες της. Εξάλλου, η κυριότερη επιχείρηση αυτής της περιοχής, η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, μετέσχε σε δημόσιους ιταλικούς διαγωνισμούς και εξήγε ζάχαρη στην Ιταλία περίπου 10 000 έως 20 000 τόνους ετησίως.

Πρέπει λοιπόν να διακρίνουμε δύο αγορές ενόψει των εκδικαζομένων υποθέσεων: την αγορά του δυτικού τμήματος και την αγορά του νοτίου τμήματος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας.

Κοινό σημείο των δύο αυτών περιοχών είναι ότι μέχρι τις 30 Ιουνίου 1968, ημερομηνίας ενάρξεως της ισχύος της κοινής οργανώσεως, η παραγωγή και το εμπόριο ζάχαρης ρυθμίζονταν από εθνική οργάνωση αγοράς.

Ο ομοσπονδιακός νόμος περί ζάχαρης του 1951 (ZUCKERGESETZ) συμπληρώθηκε από τρεις άλλες κανονιστικές ρυθμίσεις των τιμών των τεύτλων, των τιμών της ζάχαρης και της εξισορροπήσεως των εξόδων μεταφοράς. Υπό το κράτος αυτού του νόμου, το έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας χωρίστηκε σε ζώνες πωλήσεως. Για να αποφευχθούν αντιοικονομικές μεταφορές, προσδιορίστηκε για κάθε εργοστάσιο ζάχαρης ορισμένος τομέας και κάθε τέτοιο εργοστάσιο δεν μπορούσε να πωλήσει την παραγωγή του παρά μόνο σ' αυτό τον τομέα. Επιστροφές χορηγούνταν από το ταμείο αντισταθμίσεως μόνο για τις παραδόσεις που γίνονταν στην προσδιορισθείσα ζώνη. Επιπλέον, η οργάνωση ενισχύθηκε επί συμβατικού επιπέδου μ' ένα εμπορικό δίκτυο που είχε διάφορες ιδιομορφίες.

Για την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, όπως και για τα λοιπά κράτη μέλη, η μετάβαση από την οργάνωση αυτή στην κοινή οργάνωση αγοράς επέφερε μια θεμελιακή μεταβολή προσανατολισμού και ασφαλώς για να διευκολυνθεί η ένταξή της, καθώς και η ένταξη των μελών της στη νέα αυτή κατάσταση ανέθεσε η WIRTSCHAFTLICHE VEREINIGUNG ZUCKER (οικονομική ένωση ζάχαρης) σ' ένα δικηγορικό γραφείο της Στουτγάρδης να εκπονήσει «γνωμοδότηση επί των θεμάτων ανταγωνισμού σε σχέση με την κοινοτική οργάνωση αγορών ζάχαρης».

Γνωρίζουμε ότι οι συμφωνίες που συνήψαν οι Γερμανοί παραγωγοί καταρτίστηκαν την

παραμονή της πρώτης κοινοτικής περιόδου εμπορίας ζάχαρης (1η Ιουλίου 1968), ασφαλώς για να αντιμετωπισθεί η καινούρια κανονιστική ρύθμιση, και ότι περιείχαν την ίδρυση και τη λειτουργία τριών γραφείων πωλήσεως.

Οι συμφωνίες αυτές κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή και αποτελούν αντικείμενο διαδικασίας που ακόμη εκκρεμεί. Είναι λυπηρό ότι αυτή η πλευρά των γεγονότων, που ασφαλώς έχει επίπτωση στην παρούσα διαφορά, δεν έχει ακόμα ξεκαθαριστεί: η εκτίμηση της υπάρξεως των παραβάσεων για τις οποίες κατηγορούνται οι Γερμανοί παραγωγοί και τα γραφεία τους πωλήσεως, καθώς και οι εμπορικοί εταίροι τους της κοινής αγοράς, συνδέεται στενά με τη γνώση των συμφωνιών που κοινοποιήθηκαν στην Επιτροπή και των συμβάσεων που συνδέουν τους παραγωγούς ή τα γραφεία με τους μεσάζοντες μεταπωλητές.

Νομίζω πάντως ότι είναι αδύνατο να προσπαθήσει κανείς να κρίνει την εξέλιξη της αγοράς στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας χωρίς να λάβει υπόψη συγχρόνως την εναρμονισμένη δράση των γερμανικών επιχειρήσεων ζάχαρης με τις αντίστοιχες επιχειρήσεις των άλλων κρατών, την ύπαρξη αυτής της εθνικής κατανομής σε ζώνες πωλήσεως και τέλος τη διαμόρφωση του εμπορικού δικτύου των παραγωγών.

Για το λόγο αυτό επιτρέψτε μου να χωρίσω τις προτάσεις μου σε δύο τμήματα, αφενός μεν στο σύμπλεγμα που συνιστά το δυτικό τμήμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας μαζί με τις δύο αιτιάσεις που αναφέρονται στο τμήμα αυτό: εναρμονισμένη δράση μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και της PFEIFER & LANGEN και συμφωνίες που καταρτίστηκαν από την PFEIFER & LANGEN και τη WESTDEUTSCHE ZUCKERVERTRIEBSGESELLSCHAFT με τους μεσάζοντές τους και, αφετέρου το μεσημβρινό τμήμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας: εναρμονισμένη δράση μεταξύ της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και της BÉGHIN· επικουρικά, εναρμονισμένη δράση μεταξύ FRANKEN, θυγατρικής της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, και της SUCRE UNION, και συμφωνίες που καταρτίστηκαν μεταξύ του πρακτορείου SÜDZUCKER-VERKAUF, της οποίας η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG αποτελεί το σπουδαιότερο μέλος, και των μεταπωλητών.

1. Όσον αφορά την προστασία της αγοράς του δυτικού τμήματος της Γερμανίας, η Επιτροπή προβάλλει τις εναρμονισμένες πρακτικές μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και της εταιρίας PFEIFER & LANGEN κατά το διάστημα των τριών περιόδων εμπορίας 1969-1970 ώς 1971-1972.

Οι πρακτικές αυτές μπορούν να διακριθούν σε ομάδες με τα εξής κριτήρια:

— Η πλειοψηφία των παραδόσεων ζάχαρης βελγικής στην περιοχή αυτή της Γερμανίας έγιναν απευθείας από παραγωγό σε παραγωγό, υπό συνθήκες ανάλογες με εκείνες που διαπιστώθηκαν στην ολλανδική αγορά, τουλάχιστον όσον αφορά τη λευκή ζάχαρη.

Οι παραδόσεις αυτές, σχετικά περιορισμένες κατά το διάστημα της πρώτης περιόδου εμπορίας, αυξήθηκαν προοδευτικά κατά το διάστημα των επομένων ετών μέχρις ότου έφθασαν σε σημαντικές ποσότητες. Ανήλθαν από 3 400 τόνους το 1968-1969, εκ των οποίων μόνο 800 τόνοι σε παραδόσεις απευθείας στην PFEIFER & LANGEN, σε 45 300 τόνους για την πρώτη περίοδο εμπορίας,

από τους οποίους περίπου 30 000 τόνοι παραδόθηκαν σ' αυτή την επιχείρηση.

Το ποσοστό των απευθείας παραδόσεων αντιπροσωπεύει, για τις δύο τελευταίες περιόδους εμπορίας, περίπου το 75% των βελγικών εξαγωγών στην εν λόγω περιοχή.

Πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι ένα σημαντικό τμήμα αυτών των συναλλαγών αφορά ακατέργαστη ζάχαρη. Θα επανέλθω αργότερα σ' αυτό το σημείο του προβλήματος.

— Οι γενικές κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής που ακολούθησε η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έναντι της PFEIFER & LANGEN εμφανίζονται επίσης παρόμοιες με εκείνες που διαπιστώθηκαν έναντι των Ολλανδών παραγωγών. Ένα τηλετύπημα της EXPORT προς την προσφεύγουσα, με ημερομηνία 11 Σεπτεμβρίου 1970, αναφέρει πολύ καθαρά τις οδηγίες αυτής της τελευταίας, δηλαδή «να μην προβεί σε καμιά ενέργεια που να μπορεί να διαταράξει τη διάρθρωση της εσωτερικής γερμανικής αγοράς ζάχαρης, μέσα στο πλαίσιο της πελατείας της PFEIFER & LANGEN». Η αρχή αυτή επιβεβαιώνεται με αλληλογραφία της 14ης Σεπτεμβρίου της EXPORT προς ένα Γερμανό χονδρέμπορο.

— Σε συνάρτηση με την πολιτική αυτή εξηγούνται οι αρνήσεις παραδόσεως που αντιτάχθηκαν από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE σε Γερμανούς εμπόρους, καθώς και οι υποχρεώσεις που αποσκοπούσαν στο να αναγκαστούν οι Βέλγοι εξαγωγείς να εφαρμόζουν, στις πωλήσεις τους προς τις γερμανικές βιομηχανίες επεξεργασίας, τιμές όσο το δυνατόν πλησιέστερες προς τις τιμές που εφαρμόζονταν στην περιοχή προορισμού, κατά τρόπο ώστε να απογοητεύονται οι αγοραστές τους.

— Οι πιέσεις που ασκήθηκαν από την ομάδα TIRLEMONT επί των Βέλγων εξαγωγέων για να τους υποχρεώσουν να εξαγάγουν μόνο με τη συναίνεση της PFEIFER & LANGEN αντιστοιχούν με την όμοια συμπεριφορά της προσφεύγουσας όσον αφορά τις εξαγωγές στην ολλανδική αγορά. Οι πιέσεις αυτές απέβλεπαν αναμφισβήτητα στην επιβολή ρητρών συγκεκριμένου προορισμού.

Όσον αφορά τις πρακτικές αυτές που αναφέρονται στις παραδόσεις λευκής ζάχαρης, νομίζω ότι αποδείχθηκε ότι προέρχονται από εναρμονισμένη δράση μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και της PFEIFER & LANGEN και εγγράφονται στη γραμμή συμπεριφοράς που συντονίστηκε με φροντίδα μεταξύ των δύο αυτών επιχειρήσεων.

Τα στοιχεία που έχουν κατατεθεί στη δικογραφία σχετικά με το θέμα αυτό είναι αποκαλυπτικά.

Όταν διαπίστωσε η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, τον Ιούλιο 1969, ότι η βελγική ζάχαρη που είχε πωληθεί για μετουσίωση εισήχθη στην πραγματικότητα στη γερμανική αγορά της απευθείας καταναλώσεως, αντέδρασε ζωηρά υπενθυμίζοντας ότι «αυτές οι διαθέσεις στην κατανάλωση ... δεν είναι δυνατές παρά μόνο με τιμές κατώτερες από εκείνες που ζητούν οι Γερμανοί παραγωγοί· αυτοί, συνεπώς, λυπούνται πολύ για την πίεση που ασκήθηκε κατ' αυτό τον τρόπο επί της αγοράς». Επιμένει κατόπιν αυτού η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE στους Βέλγους εμπόρους για να τεθεί τέρμα σ' αυτές τις συναλλαγές. Και πράγματι διαπιστώνεται ότι τόσο η EXPORT όσο και η HOTTLET αναλαμβάνουν τη δέσμευση στο εξής να μη μεταπωλήσουν παρά μόνο για μετουσίωση τη ζάχαρη που αγοράστηκε για το σκοπό αυτό.

Ωσαύτως, από άφθονη αλληλογραφία που αντηλλάγη μεταξύ των Βέλγων εμπόρων και της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE ή τους παραγωγούς τους οποίους ελέγχει επιβεβαιώνεται, το 1970, η δέσμευση των εξαγωγέων να μην παραδίδουν στη Γερμανία ζάχαρη για απευθείας κατανάλωση.

Όσον αφορά την υποχρέωση που τους επιβλήθηκε να μην προβαίνουν σε καμιά ελεύθερη εξαγωγή προς βιομηχανίες επεξεργασίας ή σε περιοχές της γειτονεύουσας με το Βέλγιο Γερμανίας παρά μόνο με τη συναίνεση της PFEIFER & LANGEN, ή σε τιμές προσαρμοσμένες προς αυτές της γερμανικής επιχειρήσεως, η υποχρέωση αυτή μνημονεύεται ρητά στα έγγραφα που προέρχονται από την EXPORT και συνάδουν σχετικά με το πνεύμα των πρακτικών της 30ής Απριλίου 1970 στα οποία υπενθυμίζεται, με διατύπωση που έχω ήδη αναφέρει, η πολιτική που ορίστηκε από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE: «καμία κίνηση ζάχαρης από χώρα σε χώρα χωρίς συμφωνία από παραγωγό σε παραγωγό».

Επίσης δεν πρέπει να εκπλήσσεται κανείς όταν βλέπει, σε πολλά τηλετυπήματα που αντηλλάγησαν μεταξύ της EXPORT και της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, ότι αυτή η τελευταία, ενόψει μιας σπουδαίας προτάσεως αγοράς λευκής ζάχαρης προς την EXPORT από ένα Γερμανό έμπορο σε τιμή που φαινόταν πολύ αισθητά κατώτερη από την τιμή που εφάρμοζε η PFEIFER & LANGEN, απαίτησε αύξηση της τιμής αυτής, υπό τέτοιες μάλιστα προϋποθέσεις που η συναλλαγή δεν μπόρεσε τελικά να πραγματοποιηθεί.

Τέλος, από πολλές προτάσεις ή επιβεβαιώσεις αγοράς, που απευθύνθηκαν κατά το διάστημα της περιόδου εμπορίας 1969-1970 από την EXPORT και HOTTLET σε Βέλγους παραγωγούς, προκύπτει ότι αυτοί δεν δέχτηκαν την πώληση ζάχαρης προορισμού Γερμανίας παρά μόνο σε τιμή εξόδου από το εργοστάσιο ανώτερη από εκείνη που έπρεπε να ορίσουν για άλλους προορισμούς.

Οι αρνήσεις παραδόσεως στη δυτικογερμανική αγορά αποδεικνύονται επίσης από την αλληλογραφία που αντηλλάγη μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και της EXPORT, από την οποία προκύπτει ότι η ομάδα TIRLEMONT εξέφρασε την αντίθεσή της, μερικές φορές κατά τρόπο βίαιο, στις πωλήσεις στη γερμανική αγορά, αξιώνοντας τιμές αποτρεπτικές. Αυτό επιβεβαιώνει τη λύπη που εξέφρασαν οι γερμανικές εμπορικές επιχειρήσεις που δεν έλαβαν εγκαίρως από τους Βέλγους εμπόρους προτάσεις σε τιμές αρκετά συμφέρουσες.

Στα έγγραφα αυτά στηρίζεται η Επιτροπή για να βεβαιώσει ότι οι πρακτικές αυτές είναι καρπός εναρμονισμένης ενέργειας. Όσον αφορά εμένα, νομίζω ότι όχι μόνο τα έγγραφα αυτά περιέχουν πράγματι, από μόνα τους, σοβαρά πειστικά στοιχεία, αλλά ότι αποδεικνύουν και διαδικασίες ανάλογες με εκείνες που διαπιστώθηκαν στις σχέσεις της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και των Ολλανδών παραγωγών. Η συμπεριφορά που αποδεικνύουν τα στοιχεία αυτά δεν μπορεί να βρει ορθολογική εξήγηση παρά μόνο κατά το μέτρο που συνιστούν μέσα εκτελέσεως γενικής πολιτικής εναρμονισμένης πρακτικής μεταξύ παραγωγών.

Πώς ν' αντιληφθεί κανείς άλλωστε τις αρνήσεις ή τους ενδοιασμούς που αντιτάχθηκαν στις προτάσεις αγοράς εμπόρων ή γερμανικών βιομηχανιών επεξεργασίας, όταν η βελγική παραγωγή, κατά το διάστημα των τριών επιμάχων περιόδων εμπορίας, ήταν πολύ πλεονασματική και δεν εκδηλωνόταν καμιά σημαντική ζήτηση στο δυτικό τμήμα της Γερμανίας; Αυτά εκφράζουν τη βούλη-

ση της ομάδας TIRLEMONT να μην ανταγωνιστεί την PFEIFER & LANGEN στο ίδιο της το έδαφος.

Οι προσφεύγουσες δεν παραλείπουν, όπως άλλωστε έκαμαν και η SUIKER UNIE και η CENTRALE SUIKER, να αρνηθούν κάθε αποδεικτική αξία στα έγγραφα που γενικά δεν θίγουν παρά μόνο τις σχέσεις μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και των Βέλγων εξαγωγέων, κυρίως της EXPORT. Αλλά δεν υπάρχει κανένας λόγος να πιστέψει κανείς ότι οι πληροφορίες που προκύπτουν από την αλληλογραφία αυτή ή ακόμη και από τα εσωτερικά σημειώματα της EXPORT, δεν ανταποκρίνονται στην πραγματικότητα. Επιρρωνύονται άλλωστε από την ανταλλαγή επιστολών με ορισμένους Γερμανούς εμπόρους.

Όσον αφορά το γεγονός που επικαλείται η PFEIFER & LANGEN, ότι τα συμφέροντα της EXPORT ήταν στην υπόθεση αυτή αντίθετα προς τα συμφέροντα της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, διότι η πολιτική αυτής της τελευταίας είχε ως συνέπεια να αποτύχουν σε πολλές περιπτώσεις οι συναλλαγές της EXPORT τις οποίες επιθυμούσε να πραγματοποιήσει, νομίζω ότι δεν επηρεάζει καθόλου την αληθινότητα των εγγράφων αυτής της τελευταίας επιχειρήσεως· αντιθέτως, αυτή η αντίθεση αποτελεί, αυτή καθαυτή, απόδειξη της συμπεριφοράς της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, η οποία δεν προέβαλε άλλωστε ότι οι δηλώσεις της παραμορφώθηκαν ή παρερμηνεύτηκαν από την EXPORT.

Τέλος, τα επιχειρήματα που προβάλλει η PFEIFER & LANGEN, η οποία υποστηρίζει ότι ποτέ δεν κατονομάστηκε ρητά ότι μετέσχε σε εναρμονισμένη ενέργεια, δεν αντέχουν σε έρευνα. Ναι μεν ορισμένα από τα κατατεθέντα έγγραφα δεν υπαινίσσονται με γενικές εκφράσεις παρά μόνο τους «Γερμανούς παραγωγούς», η εταιρία όμως αυτή μνημονεύεται ρητά σε άλλα έγγραφα. Είναι άλλωστε προφανές ότι, μεταξύ των Γερμανών παραγωγών, η PFEIFER & LANGEN αποτελεί την επιχείρηση της οποίας η γεωγραφική εγκατάσταση σε σχέση με το Βέλγιο την καθόριζε να βρίσκεται σε άμεσο ανταγωνισμό με την ομάδα TIRLEMONT.

Το γεγονός και μόνο των απευθείας αγορών της βελγικής ζάχαρης, η οποία μεταπωλούνταν στη συνέχεια στην τιμή της ζάχαρης της δικής της παραγωγής, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις και με το δικό της σήμα, αρκεί, εν πάση περιπτώσει, να την προσδιορίσει ως εταίρο της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE στην εναρμονισμένη αυτή ενέργεια. Ας προστεθεί ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί σοβαρά ότι ανακοίνωσε τις τιμές εξόδου εργοστασίου που χρησιμοποιούσε για τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και ότι, μέσα στο πλαίσιο στο οποίο ζητήθηκε και αποκτήθηκε αυτή η πληροφορία, πρέπει να αναγνωρίσει κανείς στο σημείο αυτό ένα συμπληρωματικό στοιχείο της εναρμονισμένης πρακτικής, αφού πράγματι επέτρεψε στους Βέλγους παραγωγούς να προσαρμόσουν — ή να υποχρεώσουν τους Βέλγους εμπόρους να προσαρμόσουν — την τιμή της βελγικής ζάχαρης που εξάγεται στη ζώνη πωλήσεως της PFEIFER & LANGEN για να αποφευχθεί ο ανταγωνισμός μ' αυτή την επιχείρηση στην ίδια την αγορά της.

Κατόπιν αυτών, για τους λόγους που ήδη εκτέθηκαν σχετικά με την προστασία της αγοράς των Κάτω Χωρών, φρονώ ότι οι εναρμονισμένες πρακτικές, οι οποίες είχαν ως σκοπό την προστασία κατά τον ίδιο τρόπο της αγοράς του δυτικού τμήματος της Γερμανίας, πρέπει να γίνουν δεκτές. Δεδομένου δε ότι επηρέασαν προδήλως το εμπόριο μεταξύ δύο κρατών μελών, οι πρακτικές αυτές απέβλεπαν επίσης στην παρεμπόδιση του ανταγωνισμού που έπρεπε να ασκηθεί σ' αυτή την περιοχή, επιτρέποντας

έτσι στην PFEIFER & LANGEN να διατηρήσει κεκτημένη θέση.

Απομένει να ερευνηθεί αν το πραγματικώς υποστατό αυτών των εναρμονισμένων πρακτικών, που αποδείχτηκαν ευθέως όσον αφορά τις συναλλαγές που αφορούν τη λευκή ζάχαρη, μπορεί επίσης να γίνει δεκτό για τις παραδόσεις ακατέργαστης ζάχαρης της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE στην PFEIFER & LANGEN που ανήλθαν κατά το διάστημα των τριών επιμάχων περιόδων εμπορίας στη συνολική ποσότητα των 55 000 περίπου τόνων.

Επειδή επρόκειτο για κατευθείαν προμήθειες και επειδή δεν διέθετε έγγραφα που να μπορούν να αποδείξουν εναρμονισμένη πρακτική, η Επιτροπή περιορίστηκε, για να τις περιλάβει στη γενική εναρμονισμένη δράση, στο να βεβαιώσει ότι η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE δεν είχε κανένα συμφέρον να προβεί σε τέτοιες προμήθειες. Αφενός μεν, διέθετε πράγματι ικανότητα επεξεργασίας, η οποία, αν προστεθεί σ' αυτή και η ικανότητα επεξεργασίας του εργοστασίου OREYE, θα της επέτρεπε να επεξεργαστεί το σύνολο της ακατέργαστης ζάχαρης που παρήγε· αφετέρου δε, ενόψει σημαντικής ζήτησης βελγικής ζάχαρης που προερχόταν από εμπόρους ή γερμανικές βιομηχανίες επεξεργασίας — ζήτηση που όπως είδαμε παρέμεινε ανικανοποίητη κατά το πλείστον — η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE είχε συγχρόνως τη δυνατότητα να παραδώσει στους αγοραστές της λευκή ζάχαρη δικής της παρασκευής και συμφέρον για να το πράξει διότι έτσι θα απελάμβανε το περιθώριο επεξεργασίας. Συνεπώς, ούτε τα έξοδα μεταφοράς, αφού οι αγοραστές της βρίσκονταν σε ζώνη πολύ κοντινή, ούτε η ανάγκη δημιουργίας δικτύου αυτόνομης διανομής αποτέλεσαν, κατά την άποψη της Επιτροπής, ανυπέρβλητα εμπόδια.

Όσον αφορά την PFEIFER & LANGEN, αυτή διέθετε, εκτός από τη δική της παραγωγή ακατέργαστης ζάχαρης, τη δυνατότητα να αγοράζει το απαραίτητο συμπλήρωμα, για να κάνει πλήρη χρήση της δικής της ικανότητας επεξεργασίας, από τους παραγωγούς της Βόρειας Γερμανίας. Αυτό άλλωστε και έκανε. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές δεν είχε καθόλου ανάγκη από την ακατέργαστη ζάχαρη που παρασκεύαζε η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE. Επιπλέον, η τιμή στην οποία αγόραζε την ακατέργαστη βελγική ζάχαρη ήταν τόσο υψηλή ώστε δεν μπορούσε να ωφεληθεί η ιδια από το περιθώριο κανονικής επεξεργασίας.

Έτσι λοιπόν, η συμπεριφορά των προσφευγουσών δεν μπορούσε να εξηγηθεί παρά μόνο με την κοινή βούληση των δύο επιχειρήσεων να αποφύγουν ώστε οι ποσότητες ακατέργαστης ζάχαρης που παραδόθηκαν στην PFEIFER & LANGEN να μεταποιηθούν σε λευκή ζάχαρη από τις βελγικές βιομηχανίες επεξεργασίας και να εξαχθούν, ως τελικό προϊόν, επί του εδάφους πωλήσεως της γερμανικής επιχειρήσεως.

Σ' αυτή την επιχειρηματολογία μπορούν εύκολα οι προσφεύγουσες επιχειρήσεις να αντιτάξουν αριθμητικά στοιχεία για να στηρίξουν τεχνικές εκτιμήσεις που προκύπτουν ιδίως από τις αντίστοιχες ικανότητές τους επεξεργασίας. Η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE δεν διαθέτει παρά ικανότητα επεξεργασίας κατώτερη από εκείνη που της αποδίδει η Επιτροπή: 200 000 τόνους ετησίως και όχι 225 000 τόνους, διότι θα ήταν απολύτως πεπλανημένο να προστεθεί στη δική της ικανότητα επεξεργασίας και εκείνη της RAFFINERIE NOTRE-DAME που δεν ήταν σε θέση να επεξεργαστεί ακατέργαστη ζάχαρη εκτός της περιόδου εσοδείας. Πρέπει επιπλέον να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η προσφεύγουσα βρίσκεται στην ανάγκη να επεξεργαστεί ακατέργαστη ζάχαρη που τέθηκε στη διάθεσή της από ορισμένες βελγικές βιομηχανίες ζάχαρης που

δεν διέθεταν εγκαταστάσεις επεξεργασίας, καθώς και σιρόπια — αποκαλούμενα εκροή ακαθαρσιών των βιομηχανιών ζάχαρης — που παρασκευάζονται σε οκτώ εγκαταστάσεις, οι οποίες αποτελούν μέρος του βιομηχανικού της συγκροτήματος.

Αν ληφθούν αυτά υπόψη, η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE διέθετε κατά μέσο όρο 230 000 τόνους ακατέργαστης ζάχαρης κατ' έτος. Ήταν συνεπώς υποχρεωμένη να παραχωρεί ευθέως ένα τμήμα αυτής της ζάχαρης, όχι μόνο στην PFEIFER & LANGEN, αλλά επίσης και σε βιομηχανίες επεξεργασίας εγκατεστημένες σε άλλα κράτη μέλη, ακόμα δε και σε τρίτες χώρες. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, τη συνέφερε, τόσο από άποψη βιομηχανική όσο και από άποψη εμπορική, να πωλήσει ευθέως ακατέργαστη ζάχαρη στην PFEIFER & LANGEN σε τιμή συμφέρουσα γι' αυτή την ίδια, παρά να επιχειρήσει να πωλήσει λευκή ζάχαρη σε εμπόρους ή γερμανικές βιομηχανίες επεξεργασίας, με κίνδυνο να χάσει την πελατεία της PFEIFER & LANGEN.

Η επιχείρηση αυτή, της οποίας η δυναμικότητα επεξεργασίας ανερχόταν σε 260 000 τόνους ετησίως και υπερέβαινε επομένως κατά πολύ τη δική της παραγωγή, ήταν υποχρωμένη, για να χρησιμοποιήσει πλήρως αυτή τη δυναμικότητα υπό προϋποθέσεις ικανοποιητικής αποδοτικότητας, να αγοράσει όχι μόνο από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, αλλά και από άλλους παραγωγούς, ιδίως της Βόρειας Γερμανίας, πολύ σημαντικές ποσότητες ακατέργαστης ζάχαρης. Οι προμήθειες του Βέλγου βιομηχάνου δεν αντιπροσώπευαν άλλωστε παρά κλάσμα σχετικώς μικρό του συνόλου αυτών των παραδόσεων. Εξάλλου, η PFEIFER & LANGEN είχε συμφέρον να διαφοροποιήσει τις πηγές της εφοδιασμού, ιδίως για να καλύψει μια δυνατή, αν μη πιθανή, μείωση των παραδόσεων που έλαβε από την Κάτω Σαξωνία. Τέλος, η ακατέργαστη ζάχαρη προελεύσεως Βελγίου της επέτρεπε να παρασκευάζει λευκή ζάχαρη αρίστης ποιότητας, η πώληση της οποίας της άφηνε μεγαλύτερο περιθώριο κέρδους.

Δεν προτίθεμαι, κύριοι, να εισέλθω στην τεχνική συζήτηση για την αντίστοιχη ικανότητα επεξεργασίας της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και της PFEIFER & LANGEN, δεδομένου μάλιστα ότι στο σημείο αυτό βρισκόμαστε προ αποκλινουσών βεβαιώσεων της Επιτροπής και των προσφευγουσών. Νομίζω ότι πρέπει να τοποθετηθούμε σε ένα άλλο επίπεδο.

Κατά βάθος η Επιτροπή κατηγορεί όχι τόσο τις παραδόσεις ακατέργαστης ζάχαρης της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE στην PFEIFER & LANGEN, λαμβανόμενες αυτές καθαυτές, αλλά το γεγονός ότι οι παραδόσεις αυτές δεν συνοδεύονταν από σημαντικές παραδόσεις λευκής ζάχαρης, ενώ το καλώς νοούμενο συμφέρον της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έπρεπε να την παρακινήσει να προβεί σε τέτοιες αγορές στην ελεύθερη αγορά της Δυτικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, ότι η επιχείρηση αυτή είχε τα μέσα να το κάνει και τέλος ότι η έλλειψη εμπορικού δικτύου αποτελεί ψευδή πρόφαση. Στην πραγματικότητα, αυτές οι παραδόσεις ακατέργαστης ζάχαρης αποτελούν το υποκατάστατο παραδόσεων λευκής ζάχαρης. Είναι δε επικριτέες κατά το μέτρο που ανταποκρίνονται σε αντίστοιχη ποσότητα λευκής βελγικής ζάχαρης, η οποία μπορούσε και έπρεπε να διατεθεί με κέρδος στην αγορά.

Είναι περαιτέρω αξιοσημείωτο ότι κατά το διάστημα της περιόδου εμπορίας 1970-1971, η οποία ήταν ελλειμματική σε λευκή ζάχαρη στη Γερμανία, κατά τον ίδιο χρόνο που η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE παρέδιδε ακατέργαστη ζάχαρη στην PFEIFER &

LANGEN, οι Γάλλοι παραγωγοί παρέδιδαν στην ίδια αυτή επιχείρηση λευκή ζάχαρη σε ανώτερες ποσότητες.

Ένα άλλο σημείο στο οποίο επιμένει η Επιτροπή, είναι το γεγονός ότι οι παραδόσεις αυτές κόστισαν σχετικώς ακριβά στην PFEIFER & LANGEN, λαμβανομένης υπόψη εξάλλου της αποστάσεως μεταξύ LIERS-ELSDORF· σ' αυτό διαβλέπει η Επιτροπή την αντιπαροχή για την έλλειψη κέρδους της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE από το γεγονός της μη πωλήσεως εκ μέρους της λευκής ζάχαρης ισοδύναμης ποιότητας.

Η Επιτροπή δεν παρέλειψε να τονίσει την αντίφαση που υπάρχει στη βεβαίωση της PFEIFER & LANGEN ότι είχε συμφέρον να αγοράσει ακατέργαστη ζάχαρη από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, ανεξαρτήτως από την επιθυμία της να αποφύγει εισδοχή αυτής της τελευταίας επιχειρήσεως στη δική της αγορά λευκής ζάχαρης. Επίσης, για να διαλύσει την εντύπωση ότι οι παραδόσεις ακατέργαστης ζάχαρης μπορούσαν να εξηγήσουν την έλλειψη παραδόσεων λευκής ζάχαρης στην αγορά της. Η PFEIFER & LANGEN, απαντώντας στα ερωτήματα που τέθηκαν από το Δικαστήριο επί του θέματος αυτού, εξήγησε ότι το συμφέρον που αντιπροσώπευε γι' αυτήν η προμήθεια ακατέργαστης ζάχαρης από τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE δεν ήταν τέτοιο που να της επαρκέσει για να αποδεχτεί ως αντάλλαγμα τον ανταγωνισμό της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE στην ίδια την αγορά της λευκής ζάχαρης. Αλλά τότε, δικαίως αναρωτιέται κανείς, μήπως θα έπρεπε να ισχύσει το ίδιο και για τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE: το συμφέρον αγοράς ακατέργαστης ζάχαρης από την PFEIFER & LANGEN δεν ήταν τέτοιο ώστε να επαρκεί, για μια επιχείρηση του μεγέθους της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, που ενεργούσε αυτονόμως και μέσα σε κανονικές συνθήκες, για να την κάνει να παραιτηθεί από πωλήσεις λευκής ζάχαρης στη ζώνη πωλήσεως της PFEIFER & LANGEN.

Εις απάντηση του ισχυρισμού της Επιτροπής, κατά τον οποίο οι παραδόσεις της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE δεν μπορούν να εξηγηθούν παρά μόνο από το γεγονός ότι η PFEIFER & LANGEN πλήρωσε την ακατέργαστη ζάχαρη σε τιμή «ιδιαιτέρως συμφέρουσα», πράγμα που παραδέχεται η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, η PFEIFER & LANGEN, η οποία κρίνει ότι και αυτή είχε κάθε πλεονέκτημα να διαπραγματευτεί, εξηγεί σε τελευταία ανάλυση ότι η πώληση ακατέργαστης ζάχαρης ήταν ιδιαιτέρως κερδοφόρα για τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, γιατί προσπόρισε στην επιχείρηση αυτή το ίδιο κέρδος, σαν να είχε η ίδια επεξεργαστεί την ακατέργαστη ζάχαρη.

Όσον αφορά την PFEIFER & LANGEN, πλήρωσε ένα τόσο υψηλό τίμημα για την ακατέργαστη ζάχαρη διότι προοριζόταν να μεταποιηθεί σε ειδικό είδος για το οποίο ήταν ιδιαιτέρως υψηλό το περιθώριο μεταποιήσεως, είδος του οποίου η πώληση στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας δεν ήταν δυνατή για αλλοδαπό παραγωγό, όπως ήταν η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE.

Είναι δύσκολο, κύριοι, για τον αδαή να παρακολουθήσει μέσα σ' αυτούς τους μαιάνδρους αυτή την ανταλλαγή επιχειρημάτων και να προβεί σε κατηγορηματική οικονομική κρίση επί τόσο ειδικών θεμάτων. Παρατηρώ απλώς ότι, είναι μεν αληθές ότι στην παγκόσμια αγορά συμβαίνει καμιά φορά, σε περιόδους πλεονασματικές και εξογκώσεως των αποθεμάτων — ιδίως σε λευκή ζάχαρη — να πέφτει η τιμή κάτω από την τιμή της ακατέργαστης ζάχαρης, αλλά η κατάσταση αυτή δεν μπορεί ποτέ να συμβεί στην κοινοτική αγορά, εν πάση περιπτώσει κατά το διάστημα πολλών διαδοχικών περιόδων εμπορίας.

Αν επρόκειτο μόνο για τις παραδόσεις ακατέργαστης ζάχαρης, είναι αμφίβολο αν θα έφθαναν για ν' αποδείξουν την ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής.

Αυτή όμως η πλευρά της αιτιάσεως που γίνεται κατά της PFEIFER & LANGEN και κατά της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE πρέπει, νομίζω, να συνδεθεί με την εναρμονισμένη πρακτική, την οποία θεωρώ ως αποδεδειγμένη, όσον αφορά τη λευκή ζάχαρη.

Οι παραδόσεις αρχικών προϊόντων μεταξύ βιομηχάνων δεν είναι επικριτέες όταν οι βιομήχανοι αυτοί ανταγωνίζονται μεταξύ τους στο στάδιο των τελικών προϊόντων. Είναι, αντιθέτως, επικριτέες από τη στιγμή που οι παραγωγοί συμφωνούν μεταξύ τους να μην ανταγωνιστούν στο στάδιο του τελικού προϊόντος. Αυτό ακριβώς συνέβη στην προκειμένη περίπτωση.

Πιστεύω λοιπόν ότι η φροντίδα της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE να ανακουφίσει την ικανότητά της επεξεργασίας, που εφέρετο ως ήδη πολύ βεβαρημένη, και να χρησιμοποιήσει πλήρως την υπερδυναμικότητα της PFEIFER & LANGEN, δεν αρκούν για να εξηγήσουν αυτές τις παραδόσεις ακατέργαστης ζάχαρης που είχαν, γεγονός αρκετά σπάνιο, το πλεονέκτημα να είναι ιδιαιτέρως συμφέρουσες και για τους δύο ανταγωνιστές. Δεν εξηγούνται παρά μόνο με τη βεβαιότητα ότι η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE δεν θα επενέβαινε ούτε στην ελεύθερη αγορά της λευκής ζάχαρης της PFEIFER & LANGEN. Η βεβαιότητα αυτή συνοδευόταν από τη διαβεβαίωση ότι οι προτάσεις αγοράς που προέρχονταν από πελάτες που έδρευαν σε παραμεθόριες περιοχές απορρίπτονταν ευγενικά, μολονότι ήταν ευνοϊκές οι προϋποθέσεις από απόψεως μεταφοράς. Έτσι συνέβησαν τα γεγονότα.

Νομίζω, υπό τις προϋποθέσεις αυτές, ότι το αντικειμενικώς υποστατό της εναρμονισμένης πρακτικής έχει επίσης αποδειχθεί όσον αφορά τις παραδόσεις ακατέργαστης ζάχαρης.

2. Πέραν της αιτιάσεως ότι μετέσχε μαζί με τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE σ' εναρμονισμένη πρακτική για να προστατεύσει την αγορά της κατά των εισαγωγών προελεύσεως Βελγίου, η PFEIFER & LANGEN κατηγορείται ότι προστάτευσε την ίδια αυτή αγορά με το να εναρμονισθεί με τους μεσάζοντές της.

Από την εγκαθίδρυση της κοινής οργανώσεως, ο συνασπισμός πωλήσεων WESTDEUTSCHE ZUCKERVERTRIEBSGESELLSCHAFT προσέφυγε για την πώληση ζάχαρης παρασκευασμένης σ' αυτή τη ζώνη σε τέσσερις αντιπροσώπους τοπικούς, με τους οποίους συνήψε «συμβάσεις προμηθείας», ενώ η PFEIFER & LANGEN για την πώληση της δικής της παραγωγής προσέφυγε σε δώδεκα εμπορικούς αντιπροσώπους, με τους οποίους συνήψε «συμβάσεις πρακτορείας», μερικοί από τους οποίους ήταν επίσης αντιπρόσωποι της WESTDEUTSCHE ZUCKERVERTRIEBSGESELLSCHAFT. Η δράση αυτών των μεσαζόντων περιοριζόταν σε ορισμένα εδάφη και δεν μπορούσε να αναφέρεται σε ζάχαρη που προερχόταν από άλλους παραγωγούς της κοινής αγοράς παρά μόνο με έγγραφη άδεια της WESTDEUTSCHE ZUCKERVERTRIEBSGESELLSCHAFT ή της PFEIFER & LANGEN.

Οι απαντήσεις στα ερωτήματα που τέθηκαν από το Δικαστήριο επιβεβαίωσαν ότι όλες οι συμβάσεις που συνήψε η PFEIFER & LANGEN με τους αντιπροσώπους της περιείχαν ρήτρα περί εδαφικού περιορισμού στο εσωτερικό της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (ένας συνημμένος χάρτης καθορίζει κάθε φορά την περίμετρο

πωλήσεως) και απαγορεύσεως πωλήσεως ζάχαρης προερχόμενης από άλλους παραγωγούς της κοινής αγοράς. Οι περιορισμοί αυτοί εφαρμόστηκαν επίσης σε έναν, αν μη σε τρεις εμπόρους, με τους οποίους δεν συνεδέετο η PFEIFER & LANGEN με ρητή σύμβαση.

Η Επιτροπή συνάγει από αυτά ότι η εγκαθίδρυση αυτού του συστήματος πωλήσεως αποτελεί απόρροια εναρμονισμένης ενέργειας μεταξύ όλων των Γερμανών παραγωγών του δυτικού τμήματος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και η οποία είχε ως αποτέλεσμα το «ελεύθερο» εμπόριο, το οποίο πωλεί ζάχαρη στο όνομά του ή για δικό του λογαριασμό, να αποκλειστεί από αυτό το είδος πωλήσεως για τη ζάχαρη που παρήχθη σ' αυτό το τμήμα της Γερμανίας, όπως άλλωστε συνέβη και με τους άλλους συνασπισμούς πωλήσεων. Ανεξαρτήτως από την εναρμονισμένη πρακτική μεταξύ παραγωγών που απέβλεπε στην προστασία της αγοράς του δυτικού τμήματος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η Επιτροπή έκρινε ότι το σύστημα αυτό περιορίζει τον ανταγωνισμό επί εμπορικής κλίμακας και αντιβαίνει στο άρθρο 85, παράγραφος 1: οι αντιπρόσωποι της WESTDEUSCHE ZUCKERVERTRIEBSGESELLSCHAFT και της PFEIFER & LANGEN δεν μπορούσαν να πωλούν παρά μόνο τη ζάχαρη των εντολέων των, τους απαγορευόταν να πωλούν ζάχαρη από άλλους παραγωγούς και επιπλέον δεν μπορούσαν να πωλήσουν παρά μόνο σε ορισμένη περιοχή.

Η PFEIFER & LANGEN, η οποία μόνη άσκησε προσφυγή κατά αυτού του τμήματος της αποφάσεως, απαντά ότι οι αντιπρόσωποί της είναι μεσάζοντες, που δεν έχουν καθόλου ανεξαρτησία και που είναι ενσωματωμένοι στη δική της οργάνωση πωλήσεως. Συνεπώς, σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο, θα ήταν απαγορευμένο σ' αυτούς τους μεσάζοντες να ανταγωνίζονται τον εντολέα τους· αυτό απορρέει ήδη από την υποχρέωση πίστεως την οποία πρέπει να έχουν έναντι αυτού.

Εξάλλου, στην ανακοίνωση της 24ης Δεκεμβρίου 1962, σχετικά με τις συμβάσεις αποκλειστικής αντιπροσώπευσης που συνήφθησαν με εμπορικούς αντιπροσώπους, η Επιτροπή δήλωσε αυτή η ίδια ότι το άρθρο 85 δεν αφορούσε τους εμπορικούς αντιπροσώπους κατά το μέτρο που ήταν εντεταγμένοι σαν βοηθητικά όργανα στην επιχείρηση του εντολέα τους.

Είναι δυνατόν, κύριοι, σύμφωνα με το γερμανικό εμπορικό δίκαιο, να ενεργεί ένας εμπορικός αντιπρόσωπος στο όνομα και για λογαριασμό του εντολέα του.

Αλλά, όπως παρατηρεί η Επιτροπή ορθώς, πρέπει να ερευνηθεί μήπως βρισκόμαστε προ ενός απλού βοηθητικού προσώπου εντεταγμένου στην επιχείρηση του εντολέα και για να γίνει αυτό, πρέπει να μην προσκολληθεί κανείς στην ονομασία, αλλά στη λειτουργία του «εμπορικού αντιπροσώπου».

Ένας έμπορος δεν μπορεί, κατά την άποψη της Επιτροπής, να λογισθεί ως βοηθητικό όργανο, όταν, πέραν της δράσεώς του ως αντιπροσώπου, ενεργεί κατά τρόπο όχι αμελητέο για δικό του λογαριασμό ως ανεξάρτητος έμπορος.

Συνεπώς, και πάλι κατά την άποψη της Επιτροπής, αυτή είναι η περίπτωση των αντιπροσώπων της προσφεύγουσας. Επικαλείται το γεγονός — που μας φαίνεται ορθό — ότι ορισμένοι από τους αντιπροσώπους της προσφεύγουσας χαρακτηρίζονται στους επαγγελματικούς καταλόγους ως

χονδρέμποροι ή ως εισαγωγείς. Οι εταιρίες αυτές νομίζω ότι πρέπει να τεθούν στο ίδιο επίπεδο με τους λοιπούς εμπόρους, των οποίων τα ονόματα σας είναι ήδη γνωστά κατόπιν των υποθέσεων που αναφέρονται στη μετουσίωση ή στην εξαγωγή ζάχαρης.

Απαντώντας σε ερωτήσεις του Δικαστηρίου, η προσφεύγουσα βεβαίωσε ότι πέραν της δραστηριότητάς τους για λογαριασμό τους, οι αντιπρόσωποι αυτοί ενεργούσαν και ως ανεξάρτητοι έμποροι. Οι «τοπικοί αντιπρόσωποι», οι οποίοι προσελήφθησαν μετά την ίδρυση της κοινής οργανώσεως αποτελούν σημαντικές επιχειρήσεις χονδρικού εμπορίου ειδών διατροφής με αξιόλογο κύκλο εργασιών όχι μόνο λόγω των πωλήσεών τους, στη ζώνη που τους έχει καθοριστεί, ζάχαρης προερχόμενης από μέλη του συνασπισμού πωλήσεων, αλλά ακόμη λόγω της ειδικής δράσεώς τους στο πεδίο εξαγωγής προς τρίτες χώρες ή λόγω εισαγωγής ζάχαρης προοριζόμενης για μετουσίωση, πεδίο που, όπως άλλωστε ξέρουμε, έχει «εγκαταλειφθεί» σε άλλες χώρες, όπως το Βέλγιο και οι Κάτω Χώρες, στο «παραδοσιακό εμπόριο».

Αφού αυτοί οι έμποροι προέβησαν σ' αυτές τις εμπορικές πράξεις προς τρίτες χώρες, καθώς και σε μετουσίωση, θα μπορούσαν ασφαλώς να προβούν στις ίδιες ενέργειες για να πωλήσουν τη ζάχαρη που προορίζεται για απευθείας κατανάλωση και προέρχεται από άλλους παραγωγούς πλην των μελών του συνασπισμού, σ' άλλες ζώνες πωλήσεως. Παραιτήθηκαν όμως απ' αυτές τις ενέργειες κατόπιν συμφωνίας με τον εντολέα τους.

Επιπλέον, η Επιτροπή δικαίως υπογραμμίζει, ακόμη και ενόψει του εσωτερικού δικαίου, ότι στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας υφίσταται επίσης η παράγραφος 18 του GESETZ GEGEN WETTBEWERBSBESCHRAENKUNGEN (νόμου κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού), που ορίζει ότι οι ρήτρες αποκλειστικότητας μπορούν να κηρυχθούν ανενεργές κατά το μέτρο που περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Οι συγγραφείς διαφωνούν επί του ζητήματος αν οι περιορισμοί που επιβάλλονται στους εμπορικούς αντιπροσώπους εμπίπτουν ή όχι στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 18. Είναι περιττό να αναμιχθούμε σ' αυτή την έριδα· αρκεί να γίνει η διαπίστωση ότι οι περιορισμοί αυτοί εμπίπτουν στο άρθρο 85 της Συνθήκης της Ρώμης.

Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει επ' ευκαιρία των «καθέτων συμβάσεων» (πιστεύω ότι οι επίδικες ρήτρες εμπίπτουν σ' αυτό τον τύπο) ότι:

«είναι δυνατόν, χωρίς να συνεπάγεται κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, μια συμφωνία μεταξύ επιχειρηματιών που βρίσκονται σε διαφορετικά στάδια να μπορεί να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών και συγχρόνως να έχει ως σκοπό ή ως αποτέλεσμα να εμποδίσει, περιορίσει ή νοθεύσει τον ανταγωνισμό, έτσι ώστε να εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1» (13 Ιουλίου 1966, υπόθεση 32/65, Ιταλία κατά Επιτροπής, REC., σ. 592)· ακόμη δε ότι

«ναι μεν το γράμμα του άρθρου 85 καθιστά εφαρμόσιμη την απαγόρευση, εφόσον πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις, επί συμφωνίας που συνήφθη μεταξύ περισσοτέρων επιχειρήσεων και αποκλείει επομένως την περίπτωση μιας μόνης επιχειρήσεως που έχει ενσωματωμένο το δικό της δίκτυο διανομής, απ' αυτό όμως δεν προκύπτει ότι πρέπει να νομιμοποιηθεί, λόγω απλής οικονομικής αναλογίας, ατελούς άλλωστε και αντίθετης προς το κείμενο αυτό, η συμβατική περίπτωση που προκύπτει από συμφωνία μεταξύ επιχειρήσεως παραγωγής και επιχειρήσεως διανομής» (13 Ιουλίου

1966, υποθέσεις 56/64 και 58/64, GRUNDIG, REC., σ. 493).

Θεωρώ άλλωστε ως επιβεβαίωση της απόψεως της Επιτροπής το γεγονός ότι — και αυτό δεν αποτελεί απλή σύμπτωση — η WESTDEUTSCHE ZUCKERVERTRIEBSGESELLSCHAFT τροποποίησε τις συμβάσεις που συνήψε με τους αντιπροσώπους της πριν ληφθεί η προσβαλλόμενη απόφαση και ότι οι αντιπρόσωποι με τους οποίους η PFEIFER & LANGEN δεν είχε προβεί παρά σε προφορικές συμφωνίες ενημερώθηκαν απ' αυτήν (το αργότερο από τον Ιανουάριο 1973) ότι δεν χρειάζεται πια να εργάζονται αποκλειστικά γι' αυτήν και ότι στις 2 Ιανουαρίου 1973 συνήφθη καινούρια σύμβαση αντιπροσωπεύσεως μεταξύ της προσφεύγουσας και των δώδεκα αντιπροσώπων της, σύμβαση που δεν περιείχε πλέον τη ρήτρα αποκλειστικότητας.

Ασφαλώς είναι πιθανόν ότι αυτοί οι «αντιπρόσωποι» δεν αποδέχτηκαν με υπερβολικό ενθουσιασμό τη μείωση του ρόλου τους στην πώληση ζάχαρης προοριζόμενης για απευθείας κατανάλωση (πώληση αποκλειστικά ζάχαρης που παράγεται από τη WESTDEUTSCHE ZUCKERVERTRIEBSGESELLSCHAFT και τα μέλη της στο συμφωνηθέν έδαφος), αλλά απαιτείται ένα ακόμη βήμα για να μπορέσει να πει κανείς ότι μέσω καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσης (άρθρο 86) συμφώνησαν αυτό τον περιορισμό (όπως στην περίπτωση της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE/βελγικού εμπορίου και της SUIKER UNIE, CENTRALE SUIKER/ολλανδικού εμπορίου). Άλλωστε, η PFEIFER & LANGEN δεν έχει όμοια θέση μ' εκείνη της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, ούτε όσον αφορά τη δική της παραγωγή ούτε όσον αφορά τη σπουδαιότητα της συμμετοχής της στο συνασπισμό πωλήσεων. Ακόμη και αν συνέτρεχε αυτή η περίπτωση, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι «η νόθευση του ανταγωνισμού, εφόσον απαγορεύεται όταν προκύπτει από συμπεριφορά προβλεπόμενη από το άρθρο 85, δεν μπορεί να καταστεί νόμιμη όταν η συμπεριφορά αυτή, οδηγούμενη σε επιτυχία υπό την επίδραση μιας δεσπόζουσας επιχείρησης, καταλήγει στη συνένωση των επιχειρήσεων» (21 Φεβρουαρίου 1973, υπόθεση 6/72, CONTINENTAL CAN, REC., σ. 246).

Κατά συνέπεια, οι ρήτρες αποκλειστικότητας που συνήφθησαν μεταξύ της WESTDEUTSCHE ZUCKERVERTRIEBSGESELLSCHAFT/PFEIFER & LANGEN και των αντιπροσώπων τους είναι αντίθετες προς το άρθρο 85, παράγραφος 1· οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να ωφεληθούν από το «προσωρινό κύρος», προφασιζόμενες ότι δεν υπήρχε λόγος γι' αυτές να γνωστοποιήσουν αυτές τις συμβάσεις, διότι η ανακοίνωση της Επιτροπής δεν είχε παρά χαρακτήρα αμιγώς ενδεικτικό και δεν εξαφάνιζε το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων να αποκτήσουν αρνητική βεβαίωση ή να εγκαθιδρυθεί η νομική κατάσταση με ατομική απόφαση. Η αλήθεια είναι ότι η κατάσταση αυτή τις βόλευε πολύ καλά.

3. Η μεσημβρινή γερμανική αγορά, όπως ακριβώς και η αγορά του δυτικού τμήματος της χώρας αυτής, χαρακτηρίζεται από μια ένωση παραγωγών εντός ενός συνασπισμού πωλήσεων, το λεγόμενο SÜDZUCKERVERKAUF, που υποδιαιρείται σε ζώνες ακριβώς καθορισμένες. Οι πέντε επιχειρήσεις που ενώνονται μέσα σ' αυτό το συνασπισμό εξασφαλίζουν το 38% της συνολικής γερμανικής παραγωγής, δηλαδή περίπου 800 000 τόνους ετησίως. Ο συνασπισμός πωλήσεων κατέχει περισσότερο από το 90% της αγοράς στο δικό του έδαφος πωλήσεων.

Οι δύο κύριοι πρωταγωνιστές της προβαλλόμενης εναρμονισμένης δράσης είναι οι δύο «γίγαντες» της παραγωγής ζάχαρης:

— η BÉGHIN, αφενός, η οποία, από την εποχή της συγχωνεύσεώς της με τη SAY, που συνέβη κατά την εκκρεμοδικία, κατέστη μαζί με τα κοινά υποκαταστήματα ο πρώτος γάλλος παραγωγός και ήδη ο δεύτερος κοινοτικός παραγωγός, μετά τη βρετανική εταιρία TATE AND LYLE·

— η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, αφετέρου, η οποία συμμετέχει κατά 51,5%· με οκτώ βιομηχανίες ζάχαρης, η εταιρία αυτή εξασφαλίζει το 70% της παραγωγής αυτού του συνασπισμού, δηλαδή το 29% της συνολικής γερμανικής παραγωγής· η επιχείρηση αυτή κατέχει επομένως δεσπόζουσα τοπική θέση στο μεσημβρινό τμήμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας.

Άλλες δύο επιχειρήσεις έχουν αναμιχθεί στις εναρμονισμένες πρακτικές που αφορούν αυτή την αγορά:

— από γαλλικής πλευράς η εταιρία SUCRE UNION, όργανο εμπορίας που ιδρύθηκε το 1966 από 23 γαλλικές βιομηχανίες ζάχαρης·

— από γερμανικής πλευράς, η ZUCKER-FABRIK FRANKEN, η οποία μαζί με 4 βιομηχανίες ζάχαρης εξασφαλίζει περισσότερο από το 8% της συνολικής γερμανικής παραγωγής. Η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG μετέχει κατά 25% σ' αυτή την επιχείρηση.

Πρέπει πάντως να τονιστεί ότι ούτε στη SUCRE UNION ούτε στη FRANKEN επιβλήθηκε πρόστιμο. Δεν έχουν ασκήσει προσφυγή κατά της προσβαλλόμενης απόφασης.

Ένα ειδικό ζήτημα γεννάται, εντός του πλαισίου αυτής της αιτιάσεως, όσον αφορά το συνασπισμό πωλήσεων SÜDZUCKER-VERKAUF. Είναι δεδομένο ότι στο διατακτικό της προσβαλλόμενης απόφασης (άρθρο 1, πρώτο μέρος, παράγραφος 4), ο συνασπισμός αυτός δεν αναφέρεται μεταξύ των επιχειρήσεων που έχουν μετάσχει σ' αυτή την εναρμονισμένη δράση.

Αντιθέτως, ο συνασπισμός αυτός κατηγορείται για παραβάσεις του άρθρου 86 της Συνθήκης στο δεύτερο τμήμα, παράγραφος 3, αυτής της απόφασης.

Εν πάση περιπτώσει, ενώ εκκρεμούσε η δίκη, η Επιτροπή βεβαίωσε ότι η αιτίαση περί εναρμονισμένης δράσεως στη γερμανική μεσημβρινή αγορά αφορά επίσης και τη SÜDZUCKER-VERKAUF και ότι ναι μεν επιβλήθηκε ένα πρόστιμο σ' αυτή την εταιρία, αυτό όμως μόνο για τη συμμετοχή της στην παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1. Αυτό προκύπτει, κατά την άποψη της Επιτροπής, από τις αιτιολογικές σκέψεις της απόφασης, καθώς και από τις εισαγωγικές διατάξεις του δεύτερου μέρους του άρθρου 1 του διατακτικού, σύμφωνα με τις οποίες «διαπιστώθηκε ότι τα ακόλουθα μέτρα, που αναφέρονται σε αλληλουχία με τις εναρμονισμένες πρακτικές, αποτελούν, αυτά καθαυτά, παραβάσεις είτε του άρθρου 86 είτε του άρθρου 85 της Συνθήκης».

Αν κατάλαβα καλά την άποψη αυτή, η Επιτροπή συσχετίζει την εναρμονισμένη πρακτική και την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, υπό την έννοια ότι η δεύτερη παράβαση συνέβαλε στο να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα της πρώτης.

Αποκλίνω στο να ακολουθήσω αυτό το συλλογισμό και να δεχτώ ότι οι δύο αιτιά-

σεις δεν μπορούν να χωριστούν πλήρως, κατά το μέτρο που η οργάνωση πωλήσεως του συνασπισμού ασφαλώς συνέβαλε στον περιορισμό των εισαγωγών λευκής ζάχαρης στη ζώνη που είχε καθοριστεί γι' αυτήν. Επιφυλάσσομαι όμως να συναγάγω τα συμπεράσματα όταν θα ερευνήσω την αιτίαση για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης που στρέφεται κατά της SÜDZUCKER-VERKAUF.

Τούτο σημαίνει ότι προς το παρόν θα περιοριστούμε στην εναρμονισμένη δράση μεταξύ παραγωγών, και να διαπιστώσουμε ότι οι πρακτικές για τις οποίες κατηγορείται από την Επιτροπή είναι της ίδιας φύσεως με εκείνες που έχουν διαπιστωθεί όσον αφορά την αγορά του δυτικού τμήματος της Γερμανίας.

Πρόκειται κατ' αρχάς για άμεσες παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό. Η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και η FRANKEN αγόρασαν από την περίοδο εμπορίας 1970-1971 αύξουσες ποσότητες ακατέργαστης ζάχαρης από την BÉGHIN, λευκή δε ζάχαρη τόσο από την BÉGHIN όσο και από τη SUCRE-UNION. Εμπορεύτηκαν αυτό το προϊόν, αφού το μεταποίησαν από ακατέργαστο, στις ίδιες τιμές και με τις ίδιες προϋποθέσεις πωλήσεως όπως και τη ζάχαρη δικής τους παρασκευής, με το δικό τους διακριτικό σήμα.

Οι παραδόσεις αυτές αφορούν ποσότητες σχετικά σημαντικές, ειδικότερα όσον αφορά την ακατέργαστη ζάχαρη που παραδόθηκε από την BÉGHIN στη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, δηλαδή 11 200 τόνους κατά την περίοδο εμπορίας 1970-1971, 13 900 τόνους για την επόμενη περίοδο εμπορίας και στη FRANKEN 9 200 τόνους το 1971-1972. Οι παραδόσεις λευκής ζάχαρης ήταν λιγότερο σημαντικές: ελάχιστες από μέρους της BÉGHIN: 286 τόνοι πωλήθηκαν στη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, ενώ στην επιχείρηση αυτή παραδόθηκαν από τη SUCRE-UNION 4 500 τόνοι και στη FRANKEN 4 000 τόνοι.

Πρέπει όμως προ παντός να σημειωθεί ότι εκτός από αυτές τις άμεσες παραδόσεις, οι εισαγωγές που προορίζονταν για βιομηχανίες επεξεργασίας ή για Γερμανούς εμπόρους εγκατεστημένους στην περιοχή πωλήσεως της SÜDZUCKER-VERKAUF ήταν πολύ περιορισμένες, πλην της ζάχαρης που προοριζόταν για μετουσίωση ή για εξαγωγή προς τρίτες χώρες.

Από τα πραγματικά αυτά περιστατικά συνάγει η Επιτροπή ότι οι δύο γαλλικές επιχειρήσεις απέφυγαν να ασκήσουν ανταγωνιστική πίεση στην αγορά της Μεσημβρινής Γερμανίας. Οι επιχειρήσεις αυτές συνέβαλαν, σε συνεννόηση με τους λοιπούς ανταγωνιστές, στην κατανομή της αγοράς αυτής.

Βεβαίως οι προσφεύγουσες προσπαθούν να δικαιολογήσουν τη συμπεριφορά τους με οικονομικά ορθολογιστικές σκέψεις.

Για τις γαλλικές επιχειρήσεις, οι παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό επέτρεπαν το συμψηφισμό των μεταβολών της παραγωγής από μια περίοδο εμπορίας σε άλλη και την καλύτερη δυνατή χρησιμοποίηση της διαθέσιμης δυναμικότητας επεξεργασίας με τη διάθεση ακατέργαστης ζάχαρης ή λευκής ζάχαρης κατώτερης ποιότητας ενόψει της μεταποιήσεώς της σε ρευστή ζάχαρη. Οι ενέργειες αυτές ήταν πλεονεκτικότερες, δεδομένου ότι τα έξοδα μεταφοράς ακατέργαστης ζάχαρης είναι σχετικώς χαμηλά. Αντιθέτως, οι προμηθευτές δεν είχαν κανένα συμφέρον να υποστούν τα έξοδα ενός δικτύου διανομής στη Νότια Γερ-

μανία και να εκτεθούν στα τυχερά της εναποθηκεύσεως.

Οι Γερμανοί αγοραστές, από την πλευρά τους, βρίσκουν στο γεγονός αυτό το πλεονέκτημα της αποφυγής της απώλειας πελατών και τμημάτων της αγοράς.

Τέλος, οι άμεσες παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό δεν εμπόδισαν ορισμένη εξέλιξη των λοιπών ενδοκοινοτικών εμπορικών ανταλλαγών στην εν λόγω περιοχή.

Είναι αληθές, κύριοι, ότι η SUCRE-UNION, καθόσον αφορά αυτήν, παρέδωσε σε ανεξάρτητους μεσάζοντες ποσότητες ζάχαρης όχι αμελητέες, τουλάχιστον κατά την περίοδο εμπορίας 1970-1971, γι' αυτό δε άλλωστε η Επιτροπή δεν της επέβαλε πρόστιμο.

Δεν αμφισβητείται ότι η BÉGHIN, αντιθέτως, δεν προέβη σε τέτοιες ενέργειες.

Η προσφεύγουσα όμως δίνει βαρύνουσα σημασία στο γεγονός ότι οι άμεσες παραδόσεις στη SÜDDEUTTSCHE ZUCKER AG και στη FRANKEN αναφέρονταν σχεδόν αποκλειστικά στην ακατέργαστη ζάχαρη που προερχόταν από το εργοστάσιό της στο SILLERY, που κείται στην περιοχή της REIMS. Έτσι, η παραγωγή ακατέργαστης ζάχαρης από τη βιομηχανία αυτή πουλιόταν πάντοτε σε γαλλικές ή ξένες βιομηχανίες επεξεργασίας, διότι θα ήταν οικονομικά παράλογο, μας είπαν, να δοθεί το προϊόν αυτό για επεξεργασία στο εργοστάσιο επεξεργασίας που διαθέτει η BÉGHIN στο THUMERIES, κοντά στη Λίλλη, δηλαδή να προβεί κατ' αρχάς στη μεταφορά με τον ποταμό Μάρνη ώς τα βόρεια της Γαλλίας για να επιτύχει λευκή ζάχαρη που θα έπρεπε στη συνέχεια να κατευθύνει προς τη Νότια Γερμανία.

Επιπλέον, ενώ η παραγωγή ακατέργαστης ζάχαρης του SILLERY είχε στην πραγματικότητα διπλασιαστεί μεταξύ 1967-1968 και 1970-1971, το εργοστάσιο επεξεργασίας του THUMERIES, λειτουργώντας με πλήρη τη δυναμικότητά του, δεν μπόρεσε εν πάση περιπτώσει να αναλάβει τις συμπληρωματικές ποσότητες ακατέργαστης ζάχαρης προελεύσεως SILLERY.

Όσον αφορά τη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, ισχυρίζεται ότι το 1970-1971 περιορίστηκαν τα αποθέματά της και ότι ήταν κατά συνέπεια υποχρεωμένη, για να εκπληρώσει τις μακροπρόθεσμες συμβάσεις εφοδιασμού, να εισαγάγει ακατέργαστη ζάχαρη, πράγμα που άλλωστε έκανε πολλές φορές ήδη πριν από το 1968. Οι αγορές που έγιναν τόσο από την BÉGHIN όσο και από τη SUCRE-UNION είχαν ως σκοπό την επίλυση αυτού του προβλήματος, πριν άλλωστε επιχειρήσει να προμηθευτεί από άλλους παραγωγούς, ιδίως της Κάτω Σαξωνίας.

Για τις προσφεύγουσες, οι αμφισβητούμενες ενέργειες βρίσκουν λοιπόν τη δικαιολογία τους στις απαιτήσεις βιομηχανικής και εμπορικής φύσεως, οι οποίες αρκούν για να αποκλείσουν οιαδήποτε σκέψη εναρμονισμένης δράσεως.

Το επιχείρημα αυτό, κύριοι, δεν με έπεισε απολύτως. Αυτό για το οποίο κατηγορείται κυρίως η BÉGHIN δεν είναι τόσο ότι προμήθευσε απευθείας ακατέργαστη ζάχαρη σε παραγωγούς της Νότιας Γερμανίας, αλλά ότι συνέβαλε, με το να απόσχει από οποιαδήποτε παράδοση λευκής ζάχαρης σε εμπό-

ρους ή σε βιομηχανίες επεξεργασίας αυτής της περιοχής, στη στεγανοποίηση αυτής της αγοράς. Και στο σημείο αυτό θα πρέπει να μιλήσουμε για ένα μεγάλο απόντα σ' αυτή τη συζήτηση που διεξήχθη μεταξύ των διαδίκων όσον αφορά αυτή την αιτίαση: πρόκειται για την περιοχή του Σάαρ.

Ασφαλώς, η έλλειψη αντιπαροχής που να μπορεί να προσδιοριστεί είναι ικανή να εξασθενήσει την κατηγορία για εναρμονισμένη πρακτική και, αν είχε αποδειχτεί ότι οι ενδιαφερόμενοι Γάλλοι παραγωγοί δεν απέκτησαν κανένα όφελος από την αποχή τους από την αγορά της Νότιας Γερμανίας, θα μπορούσε κανείς να αμφιβάλει αν ενήργησαν εν συνεννοήσει με τους λοιπούς ανταγωνιστές.

Αλλά η αντιπαροχή νομίζω ότι υφίσταται με βεβαιότητα στην προκειμένη περίπτωση και ότι είναι μεγάλη: πρόκειται για την «εγκατάλειψη» του Σάαρ στα γαλλικά συμφέροντα ζάχαρης.

Ας συνεννοηθούμε καλά επί των εννοιών της «αντιπαροχής» και της «εγκατάλειψης»: αυτός ο «αντιπραγματισμός» δεν είχε καθόλου ανάγκη ν' αποτελέσει αντικείμενο ειδικής συμφωνίας, αφού προέκυπτε, ούτως ειπείν, από τα βασικά δεδομένα και αφού αρκούσε να συνεχίζεται σιωπηρά η προηγούμενη συμπεριφορά. Αυτό δεν αποκλείει να έπαιξε αποφασιστικό ρόλο αυτό το στοιχείο στην εναρμονισμένη πρακτική.

Από το τέλος του τελευταίου πολέμου (πριν από το δημοψήφισμα του Σάαρ), το Σάαρ προμηθευόταν ζάχαρη γαλλικής προελεύσεως. Στη συνέχεια, αυτή η πραγματική κατάσταση επισημοποιήθηκε με σύμβαση Γαλλίας - Σάαρ η οποία προέβλεπε, ώς τις 31 Δεκεμβρίου 1959, νομισματική και τελωνειακή ένωση μεταξύ της Γαλλίας και του Σάαρ και η οποία, ακόμη και μετά την ημερομηνία αυτή, περιελάμβανε την εισαγωγή στο Σάαρ ατελώς ορισμένων προϊόντων παραγωγής και προελεύσεως ζώνης γαλλικού φράγκου, εντός των ορίων των ποσοστώσεων που περιλαμβάνονται σ' έναν κατάλογο που ονομάζεται «κατάλογος Α», στον οποίο περιλαμβάνεται η ζάχαρη. Έτσι, χρόνος μπαίνει, χρόνος βγαίνει, 35 000 τόνοι λευκής γαλλικής ζάχαρης πωλούνταν στο Σάαρ.

Μετά την κατάργηση των τελευταίων τελωνειακών δασμών (1η Ιουλίου 1968) και την έναρξη της ισχύος του κανονισμού 1009/67 (της ίδιας ημερομηνίας), καμία πλέον νομική δικαιολογία δεν επέβαλε τη διατήρηση αυτής της κατάστασης: το Σάαρ αποτελεί περιοχή-κλειδί της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και της κοινοτικής Ευρώπης και δεν υπάρχει λόγος να διαφεύγει τους κανόνες της κοινής αγοράς, πλην ρητής ειδικής διατάξεως.

Αυτή η κατάσταση δεν άλλαξε αισθητά μετά την έναρξη της ισχύος της κοινοτικής οργανώσεως· μολονότι καταργήθηκαν όλοι οι τελωνειακοί δασμοί και κάθε ποσόστωση μεταξύ κρατών μελών (άρθρο 35 του κανονισμού) και δεν υφίσταται καμία συμφωνία σαν αυτή που ρυθμίζει τις εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ Δυτικού Βερολίνου και Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, περίπου ο ίδιος αριθμός τόνων λευκής γαλλικής ζάχαρης συνεχίζει να πηγαίνει στο Σάαρ, 30 000 τόνοι περίπου.

Παραμένει πάντως ένα υπόλοιπο αυτής της καταστάσεως στο ότι το Σάαρ δεν περιελήφθη σε κανένα από τα εδάφη πωλήσεως που ιδρύθηκαν από τους Γερμανούς παραγωγούς, αλλά αυτό αποτελεί μια ιδιομορφία, η οποία προκύπτει από μια συμβατική συμφωνία: ο καταμερισμός σε ζώνες

πωλήσεως πριν από την υπογραφή της συμφωνίας Γαλλίας-Σάαρ, σημαντικό στοιχείο της εθνικής οργανώσεως αγοράς στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, έπρεπε ασφαλώς να λάβει υπόψη την ιδιομορφία του Σάαρ. Άλλωστε, όπως φαίνεται δεν υφίσταται κανένα εργοστάσιο ζάχαρης ούτε βιομηχανία επεξεργασίας στο Σάαρ.

Εντούτοις, τα πράγματα μπορούσαν ν' αλλάξουν μετά την 1η Ιουλίου 1968: αφενός, μεν, τα πιο κοντινά γερμανικά εργοστάσια (αυτά της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG: WORMS, περίπου 100 χιλιόμετρα, OBRIGHEIM, WAGHÄUSEL· της PFEIFER & LANGEN: EUSKIRCHEN) βρίσκονταν σε πιο ευνοϊκή θέση για να «επανακαταλάβουν την αγορά του Σάαρ» (οι κυριότερες επιχειρήσεις της πιο πλεονασματικής ζώνης της Κοινότητας βρίσκονταν μερικές φορές εγκατεστημένες σε απόσταση περίπου 350 χιλιομέτρων: REIMS, SOISSONS, LILLE), πλην του ότι δεν ήλεγχαν το εμπορικό δίκτυο στην ίδια έκταση όπως και στην υπόλοιπη Μεσημβρινή Γερμανία.

Εξάλλου, όσον αφορά τα γαλλικά εργοστάσια, δεν αποκλειόταν να μπορέσουν να επεκτείνουν ακόμη την αγορά τους στο μεσημβρινό τμήμα της Γερμανίας, λαμβανομένων υπόψη των πλεονασμάτων τους και των ευνοϊκών όρων στα έξοδα μεταφοράς.

Όπως προκύπτει από την ανταλλαγείσα αλληλογραφία της 27ης Ιουνίου 1968 μεταξύ ενός εμπόρου του Σάαρ και ενός Γερμανού πελάτη εγκατεστημένου κοντά στο Σάαρ, αυτός είχε αρχικά τη διάθεση, ενόψει της προσεχούς ενάρξεως της ισχύος της κοινοτικής κανονιστικής ρύθμισης, να προμηθεύσει αυτό τον πελάτη. Αλλά, ήδη στις 6 Αυγούστου 1968 ανακοίνωσε στον πελάτη αυτό ότι «η γερμανική βιομηχανία ζάχαρης επέμεινε, κατά το διάστημα των μονίμων διαπραγματεύσεων που γίνονται στο Παρίσι, στο να επιδεικνύουν επιφύλαξη οι Γάλλοι προμηθευτές στις παραδόσεις στη γερμανική αγορά, που θα διασχίζουν το Σάαρ κατευθυνόμενες προς το υπόλοιπο τμήμα της Γερμανικής Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας».

Η Επιτροπή δεν κατηγορεί προφανώς την BÉGHIN και τη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG ότι συμφώνησαν να διατηρηθεί η προηγούμενη κατάσταση στο Σάαρ, γιατί επρόκειτο για εμπορικές ενδοκοινοτικές ανταλλαγές που διεξάγονταν εμμέσως στο επιθυμητό από την οργάνωση αγοράς πνεύμα.

Νομίζω όμως ότι δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς αυτό το στοιχείο, το οποίο διαφαίνεται εξάλλου μέσα από τις γραμμές της αποφάσεως.

Φαίνεται άλλωστε ότι τα πράγματα εξελίχθησαν κάπως: στην αργή «επανάκτηση» της αγοράς του Σάαρ από τις πιο κοντινές γερμανικές επιχειρήσεις αντιστοιχεί μια αργή διείσδυση των γερμανικών επιχειρήσεων πέραν του Σάαρ στο μεσημβρινό τμήμα της Γερμανίας. Οι γερμανικές και γαλλικές επιχειρήσεις φρόντισαν τουλάχιστον ώστε αυτή η αναπροσαρμογή να γίνει ομαλά με παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό, περιορίζοντας τις ζημίες, όπως ακριβώς έγινε μεταξύ της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE και της PFEIFER & LANGEN: ναι μεν θα ερχόταν έτσι γαλλική ζάχαρη στο νότο της Γερμανίας, τουλάχιστον όμως δεν θα έφθανε παρά μέσω του διαύλου παραγωγού προς παραγωγό, υπό τη μορφή ακατέργαστης ζάχαρης, σε τιμή ασφαλώς συμφέρουσα για τους Γερμανούς αγοραστές, που τους άφηνε το κέρδος της επεξεργασίας και προπαντός η ζάχαρη αυτή αντιπροσώπευε τόση λευκή ζάχαρη που δεν θα διετίθετο στο εμπόριο εκτός των ελεγχομένων δικτύων από τον εισαγωγέα. Δεν ήταν οικονομικά παράλογο για την ΒΕ-

GHIN να δίνει για επεξεργασία τη ζάχαρη του SILLERY (REIMS) στο THUMERIES (LILLE), εισπράττοντας το περιθώριο της επεξεργασίας, δεδομένου ότι τα εργοστάσια επεξεργασίας στο νότο της Γερμανίας ήταν αρκετά απομακρυσμένα, η δε διάβαση συνόρων δεν διευκολύνει ποτέ το έργο της μεταφοράς. Έτσι δεν ήταν άλλωστε και όσον αφορά τη λευκή ζάχαρη που παραδόθηκε στο Σάαρ ή στην Ιταλία; Μια απόσταση 100 χιλιομέτρων παραπάνω δεν θα μπορούσε ποτέ να αποτελέσει ανυπέρβλητο εμπόδιο για τις γαλλικές επιχειρήσεις.

Οι επιχειρήσεις που ενδιαφέρονταν κυρίως για την εναρμονισμένη αυτή δράση ήταν αφενός μεν η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG (και η θυγατρική της FRANKEN), που είναι η πιο σημαντική γερμανική επιχείρηση· αφετέρου, η BÉGHIN που είναι ένας από τους πιο σημαντικούς γάλλους παραγωγούς. Έτσι, ακριβώς μεταξύ αυτών και επικουρικά με τη συμμετοχή της εταιρίας πωλήσεων SUCRE-UNION διεξήχθησαν οι επίδικες παραδόσεις ακατέργαστης ζάχαρης. Από την άλλη μεριά, αυτές οι επιχειρήσεις είναι που ενδιαφέρθηκαν περισσότερο απ' όλα για το Σάαρ, λόγω αφενός μεν της γεωγραφικής τους θέσεως, αφετέρου δε λόγω του δυναμικού τους παραγωγής.

Έτσι, αν αναχθούν οι γαλλικές πωλήσεις στην «ελεύθερη» αγορά αυτής της περιοχής, όπου οι τιμές διατηρούνται γύρω από την ενδεικτική τιμή — εξαιρουμένων των ποσοτήτων που παραδόθηκαν στο Σάαρ και για σκοπούς μετουσίωσης — στο σύνολο των αναγκών της ίδιας αυτής περιοχής, διαπιστώνεται ότι δεν απέκτησαν σημαντική σημασία, ενώ οι εξαγωγές λευκής ζάχαρης και ακατέργαστης ζάχαρης στη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και στη θυγατρική της FRANKEN (παραδόσεις από παραγωγό σε παραγωγό) αύξαναν. Αυτό είναι το σημείο που αιτιάται η Επιτροπή.

Πλην του γεγονότος ότι, εκτός του Σάαρ, το σπουδαιότερο ρεύμα εισαγωγών στο μεσημβρινό τμήμα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας πήρε τη μορφή μόνο παραδόσεων από παραγωγό σε παραγωγό, η προστασία της περιοχής αυτής συμπληρώθηκε αποτελεσματικά, στο άλλο άκρο της αλυσίδας αν μπορεί να πει κανείς, με το σύστημα των εκπτώσεων υπέρ πιστών πελατών και με τις συμβάσεις αντιπροσωπεύσεως που συνήπτε η SÜDZUCKER-VERKAUF, επιφορτισμένη με την εμπορία της ζάχαρης της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και της FRANKEN.

Σχετικά υπάρχουν πολλά αποκαλυπτικά στοιχεία:

Ένα γράμμα ενός χονδρεμπόρου του νότου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας με ημερομηνία 18 Απριλίου 1972:

«Σας ανακοινώνουμε ότι δυστυχώς μας ειδοποίησαν με επιστολή της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG ότι δεν λάβαμε το δώρο υπέρ πιστών πελατών για την παρελθούσα περίοδο εμπορίας.»

Ένα τηλετύπημα ενός από τους σπάνιους ανεξάρτητους εμπόρους του νότου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας προς τη SUCRE-UNION της 23ης Αυγούστου 1971, που αναφέρει την επίμαχη ρήτρα των συμβάσεων της SÜZUCKER-VERKAUF και μια επιστολή του ίδιου εισαγγέα προς τη SUCRE-UNION της 29ης Σεπτεμβρίου 1971:

«Η εταιρία (εμπορικός οίκος του νότου της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας) με ειδοποίησε ότι η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG προέβη σε επιφυλάξεις κατόπιν αγορών λευκής ζάχαρης στη Γαλλία. Η

εταιρία διατρέχει τον κίνδυνο να μη λάβει το ετήσιο δώρο υπέρ πιστών πελατών. Κατά το χρόνο της ανανέωσης της συμβάσεως με τη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, η εταιρία αυτή έλαβε το ετήσιο δώρο υπέρ πιστών πελατών υπό την προϋπόθεση να παραιτηθεί στο μέλλον από αγορές ζάχαρης από άλλους πωλητές και προερχόμενης από τη Γαλλία.»

Ο έμπορος αυτός είχε διαφορές με τους προμηθευτές του, αλλά η αλληλογραφία τους μου φαίνεται, συνδυαζόμενη με τα διάφορα αυτά στοιχεία, ότι αποτελεί σοβαρή ένδειξη.

Φρονώ λοιπόν ότι η εναρμονισμένη πρακτική έχει αποδειχθεί.

Απομένει να ερευνηθούν, σχετικά με αυτή την «αιτίαση», ορισμένοι τυπικοί λόγοι ακυρώσεως που προβάλλουν οι προσφεύγουσες.

Πρώτον, παράβαση του άρθρου 4 του κανονισμού 99: σύμφωνα με τη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, η ανακοίνωση των αιτιάσεων δεν κάνει λόγο του συμφέροντος που αντιπροσωπεύουν οι εισαγωγές κοινοτικής ζάχαρης στη Νότια Γερμανία. Αντιθέτως, νομίζω, ότι αυτή ακριβώς η σκέψη αποτελεί την ίδια τη βάση τόσο της ανακοίνωσης των αιτιάσεων όσο και της απόφασης.

Δεύτερον, η προσφεύγουσα αυτή ισχυρίζεται ότι στο διατακτικό αναφέρεται γι' αυτή μια εναρμονισμένη πρακτική με τη SUCRE-UNION για τις περιόδους εμπορίας 1970-1971 και 1971-1972, ενώ στις αιτιολογικές σκέψεις η απόφαση δεν μνημονεύει αγορά της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG από τη SUCRE-UNION κατά το διάστημα της πρώτης από τις περιόδους αυτές εμπορίας: μόνο το υπόμνημα αντικρούσεως αναφέρει μια προμήθεια 4 600 τόνων λευκής ζάχαρης της SUCRE-UNION σε μια θυγατρική της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG για την περίοδο αυτή εμπορίας.

Νομίζω ότι η επίκριση αυτή δεν προσφέρει τίποτε: αυτό για το οποίο κατηγορείται η γερμανίδα προσφεύγουσα είναι κυρίως η εναρμονισμένη πρακτική με την BÉGHIN. Άλλωστε, η Επιτροπή απέσχε από την επιβολή κυρώσεων κατά της SUCRE-UNION. Δεν υπάρχει λόγος να ερευνήσουμε περισσότερο τη συμπεριφορά της τελευταίας αυτής επιχειρήσεως, η οποία δεν τιμωρήθηκε με πρόστιμο ούτε άσκησε προσφυγή. Εξάλλου, η SUCRE-UNION δεν είναι παραγωγός, πράγμα που εξηγεί ότι μπόρεσε να έχει μερικές φορές στρατηγική διαφορετική από εκείνη της BÉGHIN.

Σύμφωνα με τη SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και την BÉGHIN, η ανακοίνωση των αιτιάσεων δεν προσδιόρισε τον παραγωγό που αφορά η κατηγορία ότι δεν πώλησε λευκή ζάχαρη στη Νότια Γερμανία ούτε τις επιχειρήσεις με τις οποίες ενεργούσε εναρμονισμένα η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG. Μόνο η απόφαση προσδιορίζει τις παραδόσεις και τους επιτιμώμενους παραγωγούς.

Όπως ανέφερα κατά την έρευνα των γενικών τυπικών λόγων ακυρώσεως, νομίζω ότι τόσο η BÉGHIN όσο και η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG δεν έκαναν λάθος ως προς την έννοια της αιτιάσεως που σκόπευε να διατυπώσει η Επιτροπή έναντί τους· έλαβαν άλλωστε θέση επί του θέματος αυτού κατά τη διοικητική διαδικασία.

4. Ήδη εισέρχομαι στην έρευνα της αιτιάσεως περί καταχρήσεως δεσπόζουσας θέσης για την οποία κατηγορείται η SÜD-

ZUCKER-VERKAUF από την περίοδο εμπορίας 1968-1969, λόγω του ότι εμπόδισε τους μεσάζοντές της να μεταπωλήσουν ζάχαρη που δεν προερχόταν από μέλη της και διότι δέσμευσε τους πελάτες της με τη χορήγηση εκπτώσεων υπέρ πιστών πελατών.

Υπενθυμίζω ότι στις 24 Μαρτίου 1969 το BUNDESKARTELLAMT (ομοσπονδιακό γραφείο οικονομικών συνασπισμών επιχειρήσεων) απηύθυνε στη SÜDZUCKER-VERKAUF, δηλαδή στην προσφεύγουσα, ένα ερωτηματολόγιο που αφορούσε κυρίως τις «εκπτώσεις υπέρ πιστών πελατών» που χορηγούσε στους πελάτες της και τις συμβάσεις που συνήπτε με τους εμπορικούς της αντιπροσώπους. Στις 8 Ιουλίου 1971 το BUNDESKARTELLAMT ειδοποίησε αυτό το συνασπισμό επιχειρήσεων ότι ανέστειλε τη διαδικασία που τον αφορούσε.

Σύμφωνα με την έκθεση αυτού του ίδιου ομοσπονδιακού γραφείου για το έτος 1969, οι κύκλοι της βιομηχανίας μεταποιήσεως ζάχαρης και οι εμπορικοί κύκλοι των προϊόντων διατροφής παραπονέθηκαν ότι μετά την έναρξη της ισχύος της κοινοτικής οργανώσεως αγοράς ζάχαρης, ειδικότερα δε μετά τη θέσπιση της τιμής εξόδου εργοστασίου που προέκυπτε από την οργάνωση αυτή, ορισμένες επιχειρήσεις παραγωγής ζάχαρης κατείχαν δεσπόζουσα θέση σε ορισμένες περιοχές λόγω του κόστους μεταφοράς. «Ακόμη και στις πλεονασματικές περιοχές όπου είναι συγκεντρωμένη η καλλιέργεια τεύτλων και όπου βρίσκονται τα εργοστάσια ζάχαρης που μπορούν να ανταγωνιστούν μεταξύ τους, η δημιουργία κοινών οργανισμών πωλήσεως ζάχαρης περιόρισε ουσιαστικά τον ανταγωνισμό. Η εξέλιξη αυτή επέφερε υπερβολική αύξηση των τιμών ζάχαρης, περιορισμούς στην παραγωγή της φθηνότερης ζάχαρης της κατηγορίας II, και ιδίως την έλλειψη παραγωγής ζάχαρης της κατηγορίας III. Η υπόνοια που δημιουργήθηκε έτσι ότι ορισμένες επιχειρήσεις παραγωγής ζάχαρης κατείχαν τοπικά δεσπόζουσα θέση, την οποία και καταχράστηκαν, αποτέλεσε την αφορμή για μια εμπεριστατωμένη έρευνα. Η έρευνα αυτή εν μέρει επιβεβαίωσε και εν μέρει ενίσχυσε την εικαζόμενη ύπαρξη τοπικών δεσποζουσών θέσεων. Πάντως, η υπόνοια ότι οι τιμές της ζάχαρης καθορίστηκαν σε επίπεδο καταχρηστικό δεν βεβαιώθηκε. Δεν προέκυψαν ικανές ενδείξεις για να αποδειχθεί η ύπαρξη προμελετημένης μειώσεως της παραγωγής της φθηνότερης ζάχαρης της κατηγορίας II.»

Το ομοσπονδιακό γραφείο οικονομικών συνασπισμών επιχειρήσεων, συνεχίζει η έκθεση, «προέβη, στηριζόμενο στις ενδείξεις που προέρχονταν από το λιανικό εμπόριο, στην κίνηση της διαδικασίας της παραγράφου 22 του γερμανικού νόμου περί ανταγωνισμού, κατά χονδρεμπόρων ζάχαρης ορισμένων περιοχών της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Οι επιχειρήσεις αυτές κατείχαν δεσπόζουσα θέση στην περιοχή τους πωλήσεως. Οι έμποροι λιανικής πωλήσεως παραπονέθηκαν ότι οι χονδρέμποροι δεν χορηγούν φθηνότερη ζάχαρη της βασικής κατηγορίας παρά μόνο αν συγχρόνως τους αγοράζεται η πιο ακριβή εξευγενισμένη ζάχαρη. Η έρευνα κατέδειξε ότι, λόγω λαθών περί την εκτίμηση των αναγκών και λόγω των δυσχερειών εφοδιασμού, οι διαθέσιμες ποσότητες βασικών ειδών άρχισαν να σπανίζουν σ' ορισμένους βιομηχάνους και ότι έγιναν μόνον περιορισμένες παραδόσεις. Οι εν λόγω χονδρέμποροι έπρεπε λοιπόν να προσφύγουν σε ποσοστώσεις». Κι αυτές όμως οι ανοιγείσες διαδικασίες ανεστάλησαν.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η επιβληθείσα υποχρέωση από το συνασπισμό αυτό στους 17 εμπορικούς αντιπροσώπους να μην πωλούν χωρίς έγκριση ζάχαρη προερχόμενη από άλλους παραγωγούς πλην των μελών της περιόρισε την ελευθερία των εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ κρατών μελών διότι εμπόδιζε τους ελεύθερους εμπόρους να

προμηθεύουν τις βιομηχανίες επεξεργασίας, κυρίως με εισαγόμενη κοινοτική ζάχαρη. Η υποχρέωση αυτή συνοδευόταν επιπλέον με τη χορήγηση εκπτώσεων υπέρ πιστών πελατών σ' ορισμένους πελάτες, που αποτελεί συλλογικό σύστημα εκπτώσεων, το ποσοστό των οποίων εξαρτάται αποκλειστικά από τις συνολικές αγορές που έγιναν από τους συνεταιρισμένους παραγωγούς. Για να μη χάσουν το πλεονέκτημα αυτής της εκπτώσεως, έπρεπε οι αγοραστές να συγκεντρώσουν τις παραγγελίες τους στους Γερμανούς παραγωγούς: η απώλεια της εκπτώσεως υπέρ πιστών πελατών συνεπαγόταν ένα μειονέκτημα που ήταν μεγαλύτερο από το να παραμεριστεί το πλεονέκτημα που συνεπαγόταν η αγορά ζάχαρης αλλοδαπής προελεύσεως.

Φρονώ πράγματι ότι η SÜDZUCKER-VERKAUF χρησιμοποίησε τη δεσπόζουσα τοπικά θέση της για να επιβάλει αυτές τις συμβάσεις διανομής στους μεταπωλητές της και αυτές τις εκπτώσεις υπέρ πιστών πελατών και ότι η πρακτική αυτή εμπίπτει στον ορισμό του άρθρου 86: «επιβολή μη δικαίων τιμών ή άλλων όρων συναλλαγής», «εφαρμογή ανίσων όρων επί ισοδυνάμων παροχών έναντι των εμπορικώς συναλλασσομένων» και επομένως αποτελεί παράβαση της διατάξεως αυτής.

Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, θεωρούμενες κεχωρισμένα, αυτές καθαυτές, οι συμβάσεις αυτές διανομής και οι συμβατικές αυτές εκπτώσεις δεν έπρεπε να γνωστοποιηθούν στην Επιτροπή, αφού δεν μετείχαν παρά επιχειρήσεις ανήκουσες σε ένα μόνο κράτος μέλος και αφού δεν αφορούσαν ούτε την εισαγωγή ούτε την εξαγωγή μεταξύ κρατών μελών (άρθρο 4, δεύτερο εδάφιο, 1, του κανονισμού 17).

Το τελευταίο αυτό σημείο φαίνεται αμφίβολο υπό το φως της αποφάσεως του Δικαστηρίου LTM της 30ής Ιουνίου 1966, που αφορά συμβάσεις αποκλειστικότητας.

Αλλά απ' αυτό να συναγάγει κανείς ότι δεν μπορεί να επιβληθεί πρόστιμο για συναφείς ενέργειες προς τις συμβάσεις αυτές ή προς τις συμβατικές αυτές ρήτρες, υπάρχει διαφορά. Η διαπιστωθείσα και τιμωρηθείσα από την Επιτροπή κατάχρηση αφορά σύστημα που υιοθέτησε η προσφεύγουσα για να διαθέσει στο εμπόριο την παραγωγή των μελών της, συμπεριλαμβανομένης και της ζάχαρης που αγόρασαν τα μέλη αυτά από Γάλλους παραγωγούς, σε συνδυασμό με την εναρμονισμένη πρακτική της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG σχετικά με παραδόσεις γαλλικής ζάχαρης.

Η πρακτική αυτή «προσέβαλε μια αποτελεσματική διάρθρωση ανταγωνισμού», σαν κι αυτή που αναφέρει το άρθρο 3, στ, της Συνθήκης, σύμφωνα με την απόφαση του Δικαστηρίου EUROPEMBALLAGE της 21ης Φεβρουαρίου 1973 (υπόθεση 6/72, REC. 1973, σ. 244) και επομένως εμπίπτει στην έννοια της «καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως».

Όχι μόνο ήταν «ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών» ή, κατά τη διατύπωση της αποφάσεως του Δικαστηρίου GRUNDIG της 13ης Ιουλίου 1966 (υποθέσεις 56/64 και 58/64, REC. 1966, σ. 495), να «θίξει είτε αμέσως είτε εμμέσως, είτε πραγματικά είτε δυνητικά την ελευθερία εμπορίου μεταξύ κρατών μελών κατά τρόπο που μπορεί να βλάψει την πραγματοποίηση των σκοπών μιας ενιαίας κοινής αγοράς μεταξύ κρατών», αλλά επέφερε τα αποτελέσματά της, όπως μαρτυρούν τα έγγραφα που αναφέραμε σχετικά με την αιτίαση περί εναρμονισμένης πρακτικής στην αγορά της Νότιας Γερμανίας.

Υφίσταται πάντως, όπως έχω ήδη πει, σχετικά με την αιτίαση αυτή, πρόβλημα ικανότητας προς καταλογισμό και νομικού χαρακτηρισμού. Στην ανακοίνωση των αιτιάσεων η Επιτροπή σκόπευε να υπαγάγει τα μέτρα που επέβαλαν η SÜDZUCKER-VERKAUF και η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG στους πελάτες τους τόσο στο άρθρο 85 όσο και στο άρθρο 86:

— σκόπευε να θεωρήσει ότι η υποχρέωση που περιλαμβανόταν στις διάφορες συμβάσεις διανομής της SÜDZUCKER-VERKAUF, να μη διαθέτουν στο εμπόριο άλλη ζάχαρη εκτός από αυτή που παρέχει ο συνασπισμός της ή τα μέλη τους παρά μόνο με την έγκρισή της, υπαγόταν στο άρθρο 85·

— σκόπευε επίσης να θεωρήσει ότι το σύστημα της εμπορικής αντιπροσωπεύσεως, που εφάρμοσαν η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και η SÜDZUCKER-VERKAUF, αποκάλυπτε την καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης (άρθρο 86). Τέλος, πάντοτε υπό το πρίσμα του άρθρου 86, η Επιτροπή σκόπευε να θεωρήσει ότι η παροχή από τη SÜDZUCKER-VERKAUF στους πελάτες της ετήσιας ποσοτικής εκπτώσεως συνιστούσε επίσης καταχρηστική εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG.

Η απόφαση διαπιστώνει στο διατακτικό της ότι υφίστατο κατά το διάστημα της περιόδου εμπορίας 1970-1971 εναρμονισμένη πρακτική του άρθρου 85, παράγραφος 1, μεταξύ της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG (η οποία ασκεί υπερισχύουσα επιρροή εντός της SÜDZUCKER-VERKAUF) και FRANKEN αφενός, της BÉGHIN και SUCRE-UNION αφετέρου.

Περαιτέρω διαπιστώνει ότι υφίσταται, από την εποχή της περιόδου εμπορίας 1968-1969, καταχρηστική πρακτική του άρθρου 86 εκ μέρους της SÜDZUCKER-VERKAUF, επιφορτισμένης με τη διάθεση στο εμπόριο της ζάχαρης της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG.

Υπενθυμίζω ότι η κατάχρηση αυτή αναφέρθηκε στο πλαίσιο της εναρμονισμένης πρακτικής και κρίνοντας ότι, για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, οι δύο παραβάσεις που αποτελούσαν τις πρακτικές αυτές έπρεπε να εκτιμηθούν μαζί, η απόφαση τιμωρεί την πρώτη από τις παραβάσεις αυτές με πρόστιμο 700 000 λογιστικών μονάδων και τη δεύτερη με πρόστιμο 200 000 λογιστικών μονάδων, επέβαλε δε τη μεν πρώτη εις βάρος της SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, τη δε δεύτερη εις βάρος της SÜDZUCKER-VERKAUF. Νομίζω λοιπόν ότι εν πάση περιπτώσει η Επιτροπή σκόπευε να τιμωρήσει την εταιρία SÜDZUCKER-VERKAUF τουλάχιστον βάσει του άρθρου 86, ακόμη και αν δεν αποκλείεται ότι σκόπευε επίσης να την τιμωρήσει βάσει του άρθρου 85. Έτσι τουλάχιστον το αντελήφθη η εταιρία αυτή στην προσφυγή της.

Οι παραλλαγές αυτές δεν είναι καθόλου εκπληκτικές: τα όρια μεταξύ αυτών που εμπίπτουν στο άρθρο 85 και εκείνων που εμπίπτουν στο άρθρο 86 είναι ρευστά· πρόκειται συχνά για παρεμφερείς καταστάσεις που ενδείκνυται να αντιμετωπίζονται, όσο είναι δυνατόν, κατά τρόπο ανάλογο· άλλωστε, σε πολλές περιπτώσεις τα δύο αυτά άρθρα, που περιλαμβάνονται στο ίδιο τμήμα (κοινοί κανόνες ανταγωνισμού εφαρμοστέοι επί των επιχειρήσεων) μπορούν να έχουν έδαφος εφαρμογής συγχρόνως αμφότερα.

Το άρθρο 86 της Συνθήκης αναφέρεται στην «καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσπόζου-

σας θέσης τους εντός της κοινής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της». Είναι φανερό ότι η διάταξη αυτή προϋποθέτει ένα είδος δεσμού μεταξύ των επιχειρήσεων που εκμεταλλεύονται κατά τρόπο καταχρηστικό μια δεσπόζουσα θέση.

Ο δεσμός αυτός μπορεί κατ' αρχάς να συνίσταται σε σύμπραξη· θα μπορούσε μάλιστα να πει κανείς ότι οι πιο επικίνδυνες συμπράξεις είναι αυτές που τείνουν στο μονοπώλιο ή στη δεσπόζουσα θέση. Στην κατάσταση αυτή, που είναι παρά πολύ συχνή, τίθεται το πρόβλημα: από τα δύο νομοθετικά κείμενα που έχουν εφαρμογή, το άρθρο 85 ή το άρθρο 86, μήπως θα έπρεπε να εφαρμοστεί το πιο αυστηρό και τότε ποια είναι η πιο αυστηρή διάταξη, ή αντιθέτως, μπορεί να γίνει σωρευτική εφαρμογή; Δεδομένου ότι δεν πρόκειται για διατάξεις ποινικού δικαίου, πιστεύω ότι πρέπει να γίνει χρήση της δεύτερης λύσης.

Ο δεσμός αυτός μπορεί επίσης να έχει τη μορφή διαρθρωτικών σχέσεων: αυτό είναι το πρόβλημα των θυγατρικών εταιριών, των HOLDINGS και των οικονομικών συμμετοχών, χαρακτηριστικών της πρόσφατης εξέλιξης.

Σε μικρότερο βαθμό συνοχής βρίσκει κανείς προσωπικούς δεσμούς (INTERLOCKING DIRECTORSHIPS). Σ' ορισμένα κράτη θεωρείται ότι μια κοινή συμπεριφορά ορισμένου αριθμού επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσει στη σκέψη ότι κατέχουν δεσπόζουσα θέση, τουλάχιστον όσον αφορά την πρακτική για την οποία κατηγορούνται.

Νομίζω λοιπόν ότι είναι μάταιο να αναζητηθεί αν η Επιτροπή σκόπευε να επιβάλει κυρώσεις στη SÜDZUCKER-VERKAUF απο-

κλειστικά για τη συμμετοχή της σε εναρμονισμένη πρακτική ή για κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης, να αναζητηθεί αν η εναρμονισμένη πρακτική επέτρεψε την κατάχρηση της δεσπόζουσας θέσης ή αν η δεσπόζουσα αυτή θέση επέτρεψε τη συνέχιση της κατανομής των αγορών και να χρησιμοποιούνται άλλοτε το διατακτικό, άλλοτε οι αιτιολογικές σκέψεις της προσβαλλόμενης απόφασης υπέρ της προσφεύγουσας, ώστε τελικά να διαφύγει από οποιαδήποτε καταδίκη.

Αποτελεί σόφισμα το να λέγεται ότι εφόσον το διατακτικό δεν αναφέρεται στη SÜDZUCKER-VERKAUF για την εναρμονισμένη πρακτική, ενώ οι αιτιολογικές σκέψεις αφορούν πράγματι αυτό το συνασπισμό σε συνδυασμό μ' αυτή την πρακτική και ότι η Επιτροπή είπε στο υπόμνημά της ανταπαντήσεως, ότι η SÜDZUCKER-VERKAUF παραγνωρίζει ότι το πρόστιμο της επιβλήθηκε όχι λόγω της καταχρήσεως που προβλέπεται στο διατακτικό, αλλά λόγω της εναρμονισμένης πρακτικής, οι παραλλαγές αυτές πρέπει να καταλήξουν στην κρίση ότι στην πραγματικότητα η Επιτροπή θέλησε να αφήσει χωρίς κύρωση την παράβαση του άρθρου 86: θεωρώ το διατακτικό απολύτως σαφές και ότι δεν έχει ανάγκη να ερμηνευθεί υπό το φως μεταγενεστέρων εξηγήσεων.

Αυτό ισχύει ακόμη πιο πολύ εφόσον πρέπει εν πάση περιπτώσει να κριθεί το άρθρο 2 της απόφασης με την οποία διατάσσεται η SÜDZUCKER-VERKAUF, καθόσον την αφορά, να τερματίσει αμέσως την παράβαση που διαπιστώθηκε έναντι αυτής (άρθρο 1) και της οποίας την ακύρωση ζητεί.

Θα ήταν παράδοξο να ερμηνευτούν τα άρθρα 85 και 86 κατά αντιφατική έννοια, δεδομένου ότι οι διατάξεις αυτές αποτε-

λούν την εφαρμογή του ίδιου στόχου (απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1973, υπόθεση 6/72, REC. 1973, σ. 247) και αφού οι επιχειρήσεις μπορούν κατά κάποιο τρόπο να απολαύσουν ένα «NO MAN' S LAND» ή να καταφύγουν πίσω από έναν άλλο νομικό χαρακτηρισμό ή ένα θέμα ικανότητας καταλογισμού για να καταστεί ανενεργός η Συνθήκη: κατά βάθος, η SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG και η SÜDZUCKER-VERKAUF είναι υπεύθυνες εις ολόκληρο.

Αυτό θα αποτελούσε ματαίωση της πλήρους δικαιοδοσίας, η οποία συνεπάγεται για το Δικαστήριο την εξουσία και την υποχρέωση να προχωρήσει τις έρευνές του πέραν της απλής νομιμότητας: κρίνεται όχι μόνο η απόφαση, αλλά η υπόθεση με όλα της τα στοιχεία.

Αυτό που πρέπει να αποφευχθεί, είναι το να επιβληθούν κυρώσεις δύο φορές σε μια επιχείρηση για την ίδια παράβαση, αλλά επίσης, λόγω μιας διαμάχης λέξεων, το να διαφύγει τελικά μια παράβαση οποιαδήποτε κύρωση επειδή διαπράχθηκε από περισσότερες επιχειρήσεις.

IX — *Εναρμονισμένες ενέργειες στους διαγωνισμούς για επιστροφές ενόψει εξαγωγής κοινοτικής ζάχαρης προς τρίτες χώρες*

Τελειώσαμε, κύριοι, την έρευνα του συνόλου των αιτιάσεων για εναρμονισμένες πρακτικές που τείνουν στην κατανομή και την προστασία των εθνικών ή τοπικών αγορών εντός της Κοινότητας, καθώς και στην καταχρηστική εκμετάλλευση δεσποζουσών θέσεων, στην οποία προέβησαν ορισμένες από τις προσφεύγουσες επιχειρήσεις.

Απομένει, πριν συναχθούν συμπεράσματα από αυτή την έρευνα όσον αφορά τις επιβληθείσες κυρώσεις, να ερευνηθεί αν, και στην περίπτωση αυτή σε ποιο μέτρο, κατηγορεί η Επιτροπή βασίμως τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE αφενός, τους τρεις γάλλους παραγωγούς, GÉNÉRALE SUCRIÈRE, SAY και BÉGHIN, και την επιχείρηση εμπορίου SUCRES & DENRÉES αφετέρου, με την τελευταία αιτίαση, η οποία αναφέρεται στις εξαγωγές ζάχαρης προς τρίτες χώρες. Ας προσθέσω ότι δύο άλλες γαλλικές εταιρίες: η LEBAUDY-SUC και η SUCRE-UNION, τις οποίες αφορά επίσης αυτή η αιτίαση, δεν άσκησαν προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου.

Για να καταστεί δυνατή η εξαγωγή προς τρίτες χώρες τμήματος του πλεονάσματος της κοινοτικής παραγωγής στην τιμή της διεθνούς αγοράς, πολύ κατώτερης τότε έναντι των κοινοτικών τιμών, και προς το σκοπό της διατηρήσεως ορισμένων εμπορικών ρευμάτων παραδοσιακών εμπορικών ανταλλαγών, ο κανονισμός 1009/67 προέβλεψε μια ενίσχυση της εξαγωγής υπό τη μορφή παροχής επιστροφών. Οι γενικές διατάξεις που διέπουν αυτό το σύστημα θεσπίστηκαν με τον κανονισμό του Συμβουλίου 766/68.

Το νομοθετικό αυτό κείμενο, που άρχισε να ισχύει συγχρόνως με τον κανονισμό 1009/67, προέβλεψε δύο διαφορετικά συστήματα για τον καθορισμό των επιστροφών. Αφενός μεν, βάσει του άρθρου 2, το σύστημα του περιοδικού καθορισμού των επιστροφών, κάθε δυο βδομάδες, το οποίο και εφαρμόστηκε αμέσως· αφετέρου δε, το σύστημα του καθορισμού μέσω διαγωνισμών, που δεν εφαρμόστηκε παρά από τη δεύτερη περίοδο εμπορίας ζάχαρης του 1969-1970.

Η διαδικασία των διαγωνισμών, που προβλέπεται από το άρθρο 4 του κανονισμού

766, εξελίχθηκε στη συνέχεια στη συνήθη διαδικασία χορηγήσεως επιστροφών, έστω και αν παραλλήλως εξακολούθησε να λειτουργεί ο περιοδικός καθορισμός, αλλά με ύψος επιστροφών γενικά πιο χαμηλό.

Οι διαγωνισμοί αφορούν το ύψος της επιστροφής που πρέπει να χορηγηθεί, κατά τρόπο ώστε από τις επιχειρήσεις που μετέχουν στον ανταγωνισμό και πρέπει να καταθέσουν τις προσφορές τους μέσα σε ορισμένη προθεσμία, ο διαγωνισμός κατακυρώνεται σ' εκείνες που προσέφεραν το χαμηλότερο ποσοστό επιστροφής σε σχέση με το ανώτατο ποσό που καθορίστηκε από την Επιτροπή μετά από γνωμοδότηση της επιτροπής διαχειρίσεως.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο του συστήματος, σύμφωνα με την προσβαλλόμενη απόφαση, κατά το διάστημα του έτους 1970, οι εν λόγω επιχειρήσεις συμφώνησαν για τις προσφορές που θα κατέθεταν, τόσο όσον αφορά τις ποσότητες ζάχαρης που σκόπευαν να εξαγάγουν όσο και όσον αφορά το ύψος της επιστροφής. Ενόθευσαν έτσι τον ανταγωνισμό, ο οποίος, υπό κανονικές συνθήκες, θα έπρεπε να είναι απόρροια ατομικών και ανεξαρτήτων προσφορών κάθε υποψήφιας στους διαγωνισμούς επιχείρησης.

Μολονότι αναφέρεται στην εξαγωγή ζάχαρης προς τρίτες χώρες, η εναρμονισμένη αυτή ενέργεια ήταν ικανή να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, αφενός μεν επειδή αφορούσε ζάχαρη που είχε παραχθεί στην κοινή αγορά, αφετέρου δε επειδή είχε ως αποτέλεσμα να επιτρέψει στους μετερχόμενους εναρμονισμένες πρακτικές να αλλάξουν έτσι τις ποσότητες ζάχαρης που καθένας μεταξύ αυτών έπρεπε, ελλείψει οιασδήποτε εναρμονισμένης ενέργειας, να διαθέσει στην κοινοτική αγορά.

Αν υποτεθεί ότι επρόκειτο για παραγωγούς που διέθεταν σημαντικά πλεονάσματα ή για τους μεσάζοντές τους εμπόρους, οι επιχειρήσεις αυτές ήταν υποχρεωμένες να τοποθετήσουν τα πλεονάσματά τους εκτός της εθνικής αγοράς, στα λοιπά κράτη μέλη.

Έτσι, η συμφωνία μεταξύ των μετεχόντων στους διαγωνισμούς, καταργώντας κάθε αβεβαιότητα όσον αφορά τη δυνατότητα εξαγωγής υπό συνθήκες συγκεκριμένες, συνδεόταν με το κοινό σχέδιο δράσεως των παραγωγών που απέβλεπε στην προστασία ορισμένων εθνικών αγορών.

Αυτή είναι, κύριοι, στην ουσία της η άποψη της Επιτροπής, η έρευνα της οποίας συνεπάγεται τη διαδοχική έρευνα των αποδείξεων υπάρξεως της προβαλλομένης εναρμονισμένης δράσεως και σε καταφατική περίπτωση της επιπτώσεώς της επί του ενδοκοινοτικού εμπορίου και του ανταγωνισμού, λαμβανομένων υπόψη των προϋποθέσεων υπό τις οποίες διοργανώνονταν οι διαγωνισμοί επιστροφών και των εξουσιών που διέθετε στο θέμα αυτό η Επιτροπή, τόσο για να ελέγξει και να περιορίσει τις ποσότητες ζάχαρης που ήταν για εξαγωγή όσο και για να καθορίσει τις οικονομικές προϋποθέσεις των εξαγωγών μέσω καθορισμού ανωτάτου ποσού επιστροφής.

Όσον αφορά το πρώτο ζήτημα, η απάντησή μου δεν μπορεί να είναι παρά καταφατική.

Οι αποδείξεις της εναρμονισμένης δράσεως προκύπτουν καταρχάς από γενικής φύσεως έγγραφα, που μπορούν να διαφωτίσουν το Δικαστήριο επί των στόχων των παραγωγών· δεύτερον, από αλληλογραφία ή τηλετυπήματα που αντηλλάγησαν μεταξύ ορισμένων προσφευγουσών και των εμπορικών τους μεσαζόντων, κυρίως τη RAFFI-

NERIE TIRLEMONTOISE και την EXPORT επί του θέματος αυτών τούτων των διαγωνισμών· τέλος, από πραγματικά στοιχεία που εξέθεσε η Επιτροπή, από τα οποία προκύπτει η ταυτότητα ή η πολύ μεγάλη ομοιότητα των προσφορών που κατέθεσαν οι προσφεύγουσες όσον αφορά το προτεινόμενο ποσό της επιστροφής.

Θα πρέπει, γενικά, να υπομνηστεί ότι από την εφαρμογή της κοινής οργανώσεως αγοράς, οι Ευρωπαίοι παραγωγοί συνήγαγαν το συμπέρασμα από την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση ότι έπρεπε να διακριθούν δύο αγορές: η αγορά της απευθείας καταναλώσεως στο εσωτερικό της Κοινότητας και η αγορά των πλεονασμάτων, που προορίζονταν για μετουσίωση ή για εξαγωγή προς τρίτες χώρες, και έκριναν ότι ήταν δίκαιο για τον καθένα από αυτούς να επιτύχουν μια μέση ίση είσπραξη, που να προκύπτει από την εξισορρόπηση των ποσοτήτων που έπρεπε να διατεθούν στην αγορά της απευθείας καταναλώσεως και των ποσοτήτων που προορίζονταν για εξαγωγή ή για μετουσίωση.

Από τη στιγμή αυτή η εναρμονισμένη δράση για την εξαγωγή ήταν σε σπέρμα.

Επιβεβαιώνεται ιδίως μ' ένα σημείωμα της εταιρίας EXPORT υπό ημερομηνία 17 Φεβρουαρίου 1970. Το έγγραφο αυτό αναφέρει ρητά περιοδικές συγκεντρώσεις, που προηγούνταν των διαγωνισμών, στις οποίες αντιπροσωπεύονταν οι κατηγορούμενοι Γάλλοι παραγωγοί, καθώς και η SOCIÉTÉ SUCRES & DENRÉES, ενώ η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE τελούσε, λόγω αποστάσεως, σε τηλεφωνική επικοινωνία με τους εταίρους της.

Το αντικείμενο αυτών των συγκεντρώσεων ήταν καθορισμένο: επρόκειτο για συζητήσεις «επί του γενικού επιπέδου των επιστροφών» και «επί του ποσού για το οποίο θα υποβάλει προσφορά κάθε μέλος, ενώ ο ενδεχόμενος συμβιβασμός γινόταν κατά το διάστημα πολυμελών συζητήσεων».

Μολονότι πρόκειται για εσωτερικό έγγραφο, είναι ακόμη πιο σημαντικό ότι αφού κατέθεσαν, όπως η εταιρία HOTTLET και ορισμένοι Γάλλοι πράκτορες, για τους πρώτους διαγωνισμούς του 1970, προσφορές επιστροφών σε επίπεδο ιδιαιτέρως χαμηλό και πέτυχαν έτσι πιστοποιητικά εξαγωγής για σημαντικές ποσότητες, η EXPORT ευθυγραμμίστηκε με την ακολουθούμενη πολιτική από τους παραγωγούς.

Η πολιτική αυτή καθορίζεται ρητά σ' ένα τηλετύπημα της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE προς την EXPORT υπό ημερομηνία 23 Ιουλίου 1970, ως τείνουσα: «στην κατάργηση του ανταγωνισμού επί των επιστροφών, κατά τρόπον ώστε κάθε παραγωγός να έχει εξασφαλισμένο το ελάχιστο της τιμής παρεμβάσεως» και κατά συνέπεια, «στην κατάργηση του αγώνα τοποθετήσεως των ποσοτήτων στην εσωτερική αγορά όπου η τιμή είναι πιο βέβαιη από ό,τι στην περίπτωση εξαγωγής».

Υπό την πίεση της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, η EXPORT είχε ήδη συναγάγει τις συνέπειες αυτής της εναρμονισμένης δράσεως των παραγωγών με την οποία και συντάχθηκε, όπως αποδεικνύεται από σημείωμα του προέδρου της τής 25ης Μαρτίου 1970 που αναφέρεται στις συγκεντρώσεις του Παρισιού.

Τα λοιπά στοιχεία που προσκόμισε η Επιτροπή επιβεβαιώνουν την ύπαρξη της εναρ-

μονισμένης δράσεως, την οποία άλλωστε δεν αμφισβητούν σοβαρά οι προσφεύγουσες. Προσπαθούν να μειώσουν τη σημασία της, ισχυριζόμενες ορισμένες από τις προσφεύγουσες ότι επρόκειτο για απλές ανταλλαγές πληροφοριών, άλλες δε προσφεύγουσες ότι επρόκειτο για διαλείπουσες επικοινωνίες που γίνονταν από διαγωνισμό σε διαγωνισμό.

Ενόψει των στοιχείων του φακέλου οι ισχυρισμοί αυτοί δεν μπορούν να γίνουν δεκτοί.

Όχι μόνο προκύπτει σαφώς η κοινή βούληση των προσφευγουσών να καταργήσουν μεταξύ τους κάθε ανταγωνισμό στους διαγωνισμούς, αλλά μπορεί να γίνει λόγος για αληθινό σχέδιο κοινής δράσεως, η εκτέλεση του οποίου βεβαιώνεται από τα αποτελέσματα των ανοικτών διαγωνισμών το 1970 ή τουλάχιστον από την πλειονότητα μεταξύ αυτών.

Είναι μεν αληθές, όσον αφορά τις πρώτες έξι από αυτές τις εμπορικές πράξεις, ότι οι προσπάθειες των προσφευγουσών να επιτύχουν επιστροφές σχετικά υψηλού ποσού ματαιώθηκαν από τις πιο χαμηλές προσφορές των βελγικών εταιριών EXPORT και HOTTLET, καθώς και Γάλλων αντιπροσώπων, παραμένει όμως το γεγονός ότι οι προσφορές της ομάδας των παραγωγών ήταν προσεκτικά συντονισμένες και βρίσκονταν σ' ένα επίπεδο που στην πραγματικότητα ήταν όμοιο.

Αργότερα, από τον Απρίλιο 1970, διαπιστώνεται ότι οι παραγωγοί αυτοί ανακηρύχθηκαν μειοδότες για σημαντικές ποσότητες, υπό προϋποθέσεις που αποδεικνύουν σαφώς ότι προσπάθησαν να κατανείμουν τις ποσότητες που ήταν για εξαγωγή, διαφοροποιώντας συχνά τις αντίστοιχες προσφορές τους κατά λίγα μόνο CENTIMES.

Δεδομένου ότι τα πραγματικά περιστατικά έχουν αντικειμενικά αποδειχθεί, πρέπει να ερενηθεί αν η σύμπραξη μπορούσε να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών και εάν είχε ως σκοπό και ως αποτέλεσμα να νοθεύσει τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της κοινής αγοράς.

Μολονότι δεν είχατε ώς τώρα την ευκαιρία να κρίνετε μέσα στο πλαίσιο του άρθρου 85, παράγραφος 1, συμπράξεις που αφορούν αποκλειστικά την εξαγωγή προϊόντων προς τρίτες χώρες, έχετε δεχτεί ότι δεν είναι αναγκαίο οι συμφωνίες ή οι εναρμονισμένες πρακτικές να αφορούν αυστηρά τις εμπορικές ανταλλαγές μεταξύ κρατών μελών για να έχουν ενδεχομένως εφαρμογή οι απαγορεύσεις που περιέχει η διάταξη αυτή. Άλλωστε, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια αυτή δεν έχει άλλο σκοπό από τον καθορισμό των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων των κοινοτικών οργάνων και των αρμοδιοτήτων των εθνικών αρχών. Αρκεί συνεπώς, εν πάση περιπτώσει, ότι η σύμπραξη ή οι πρακτικές για τις οποίες πρόκειται είναι ικανές να έχουν μια επίπτωση στο εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, έστω και αν η επίπτωση αυτή είναι έμμεση.

Ας προστεθεί ότι, όσον αφορά το άρθρο 86, η εφαρμογή του οποίου επιβάλλει την πλήρωση της ίδιας προϋποθέσεως, το Δικαστήριο έχει ρητώς δεχθεί, στην υπόθεση COMMERCIAL SOLVENTS κατά Επιτροπής (απόφαση της 6ης Μαρτίου 1974, συνεκδικασθείσες υποθέσεις 6 και 7/73, REC. 1974, σ. 223), ότι δεν μπορεί να ερμηνευτεί η έννοια της βλάβης του ενδοκοινοτικού εμπορίου «ως περιορίζουσα το πεδίο εφαρμογής της διατάξεως αυτής μόνο στις βιομηχανικές

και εμπορικές δραστηριότητες που τείνουν στον εφοδιασμό των κρατών μελών» και ότι πρέπει συνεπώς «ν' αντιμετωπιστεί η επιτιμώμενη συμπεριφορά σε όλες της τις συνέπειες για τη διάρθρωση του ανταγωνισμού στην κοινή αγορά, χωρίς διάκριση μεταξύ παραγωγών που προορίζονται για να διατεθούν στο εμπόριο στο εσωτερικό αυτής της αγοράς και εκείνων που προορίζονται για εξαγωγή».

Η ίδια συλλογιστική ισχύει, MUTATIS MUTANDIS, για την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1. Αυτό άλλωστε το οποίο επιτιμά η Επιτροπή δεν είναι το γεγονός ότι ο συνολικός όγκος των εξαγωγών προς τις τρίτες χώρες μπορούσε να αυξηθεί με τις εναρμονισμένες πράξεις των παραγωγών και ότι οι ποσότητες που παραμένουν διαθέσιμες για το ενδοκοινοτικό εμπόριο μειώθηκαν απ' αυτή την αιτία, αλλά είναι η προσβολή που επέφερε η εναρμονισμένη αυτή δράση στη διάρθρωση του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς.

Η καθής κρίνει επομένως ότι υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος, τουλάχιστον έμμεσος, μεταξύ των εναρμονισμένων πρακτικών και του ανταγωνισμού κατά το μέτρο που οι πρακτικές αυτές είχαν ως σκοπό και ως αποτέλεσμα την εξάλειψη, υπέρ των επιχειρήσεων, οποιασδήποτε αβεβαιότητας όσον αφορά τις εξαγωγές τους εκτός της Κοινότητας ώστε να μπορέσουν έτσι να αποφύγουν την υποχρέωση στην οποία θα βρίσκονταν, χωρίς αυτή την εναρμονισμένη δράση, να διαθέσουν ή να προσπαθήσουν να διαθέσουν ένα μέρος τουλάχιστον των πλεονασμάτων τους στην εσωτερική αγορά της Κοινότητας υπό προϋποθέσεις ανταγωνιστικές.

Έτσι τίθεται το πρόβλημα και με αυτό τον τρόπο θα οδηγηθούμε στην απόρριψη δύο λόγων ακυρώσεως που προβάλλουν οι προσφεύγουσες.

Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως αναφέρεται στο ότι, για να διαπιστωθεί ότι ο ανταγωνισμός εμποδίστηκε στην κοινή αγορά, η Επιτροπή στηρίχτηκε στη δικαιολογία ότι οι διαγωνισμοί επέτρεπαν την εξαγωγή ζάχαρης που παρήχθη στο έδαφος της κοινής αγοράς.

Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η αιτιολογία αυτή είναι ανεπαρκής και επιπλέον νόμω πεπλανημένη, διότι ο τόπος της παραγωγής δεν έχει σημασία, καταρχήν, για την εφαρμογή του άρθρου 85.

Με το δεύτερο λόγο ακυρώσεως η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE προβάλλει, όσον αφορά αυτήν, ότι η εναρμονισμένη δράση δεν αφορούσε την αγορά ζάχαρης, αλλά τους διαγωνισμούς για τις επιστροφές, δηλαδή μόνο τις προϋποθέσεις χορηγήσεως των αδειών εξαγωγής.

Και οι δύο λόγοι πρέπει να απορριφθούν με τις ίδιες σκέψεις.

Καταρχάς, ναι μεν η προσβαλλόμενη απόφαση αναφέρει, είναι αληθές, ότι οι διαγωνισμοί που αφορούν την εξαγωγή της ζάχαρης προς τρίτες χώρες, «πρέπει να λογισθούν ότι επιτρέπουν την εξαγωγή ζάχαρης που παρήχθη στο εσωτερικό της Κοινότητας», αλλά αυτό δεν αποτελεί στην πραγματικότητα παρά μια διαπίστωση του γεγονότος που τείνει στην απόδειξη ότι οι διαγωνισμοί δεν ήταν παρά το μέσο, η απαραίτητη διαδικασία για να μπορέσει να αποκτηθεί η άδεια εξαγωγής του εν λόγω προϊόντος.

Ως απάντηση στην επιχειρηματολογία της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE πρέπει να λεχθεί ότι δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η εναρμονισμένη ενέργεια στους διαγωνισμούς αφορούσε, με τον πλάγιο αυτό τρόπο, αυτή την ίδια την αγορά της ζάχαρης.

Οι προσφεύγουσες προσπαθούν να αποδείξουν ότι εν πάση περιπτώσει η Επιτροπή διαθέτει, στο πλαίσιο της διαδικασίας των διαγωνισμών, εξουσίες τόσο εκτεταμένες και τόσο ισχυρές που μπορούσε τελικά να έχει την απόλυτη κυριαρχία των εξαγωγών, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε θέση να αποτρέψει ώστε ο όγκος τους να διαταράξει τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της κοινής αγοράς και να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

Από τις σκέψεις αυτές προσπαθούν οι πρσφεύγουσες να συναγάγουν τη συνέπεια ότι κι αν ακόμα γίνει δεκτή η ύπαρξη και ο σκοπός της εναρμονισμένης πρακτικής για την οποία κατηγορούνται, εναπόκειτο στην Επιτροπή να αποφύγει να έχουν οι πρακτικές αυτές το παραμικρό ζημιογόνο αποτέλεσμα.

Η άποψη αυτή, κύριοι, είναι φαινομενικά ελκυστική, διότι είναι αλήθεια ότι η κοινοτική κανονιστική ρύθμιση απονέμει στην Επιτροπή προνόμια που της επιτρέπουν, λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως της εσωτερικής αγοράς, να δράσει αποτελεσματικά τόσο όσον αφορά το συνολικό όγκο των εξαγωγών εκτός της Κοινότητας όσο και όσον αφορά το ύψος των επιστροφών, λαμβανομένων υπόψη των λοιπών μέσων, πλην των εξαγωγών, διαθέσεως των καθαρών πλεονασμάτων της κοινοτικής παραγωγής ζάχαρης μέσω της μετουσιώσεως.

Δεν νομίζω, όμως, ότι η επιχειρηματολογία αυτή είναι βάσιμη, διότι οι εξουσίες που έχουν απονεμηθεί στην Επιτροπή δεν της επιτρέπουν να ματαιώσει ούτε τον τρόπο της εναρμονισμένης δράσεως που χρησιμοποίησαν οι προσφεύγουσες ούτε το σκοπό της, ο οποίος ήταν να διασφαλιστεί ώστε αυτές μάλλον οι επιχειρήσεις παρά άλλες να λάβουν τις άδειες εξαγωγής για όλες τις ποσότητες ή για τμήμα των ποσοτήτων που τέθηκαν στο διαγωνισμό.

Ο σκοπός της υπάρξεως των εναρμονισμένων πρακτικών ήταν, όπως έχω ήδη πει, να καταστεί δυνατή η υποκατάσταση των επιχειρήσεων σε συνάρτηση με το επίπεδο των διαθεσίμων πλεονασμάτων τους, κατά τρόπο ώστε οι εθνικές αγορές ή μερικές μεταξύ αυτών να μην υπόκεινται σε ανταγωνισμό, τον οποίο οι παραγωγοί θέλησαν, με τη διατύπωση «καθένας στον τόπο του», να περιορίσουν όσο το δυνατόν περισσότερο, αν μη να τον καταργήσουν τελείως.

Ποια είναι πράγματι τα νομικά μέσα που διαθέτει η Επιτροπή στο σημείο αυτό; Από τα δύο συστήματα που προβλέπει ο κανονισμός 766/68, το σύστημα του περιοδικού προκαθορισμού των επιστροφών δεν της απονέμει την εξουσία να ελέγχει πραγματικά τις ποσότητες που είναι για εξαγωγή. Η Επιτροπή προσπάθησε έτσι να εξουδετερώσει κατά κάποιο τρόπο αυτό το σύστημα καθορίζοντας το ποσό των προκαθορισμένων επιστροφών σε επίπεδο ιδιαιτέρως χαμηλό.

Προτίμησε να προσφύγει στη διαδικασία των διαγωνισμών, μονίμων ή τμηματικών, διότι σκέφθηκε ότι ο προκαθορισμός είναι πολύ βαρύς για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσανατολισμού και Γεωργικής Ασφαλείας και ότι ασκούσε δυσμενή επίδραση στις διεθνείς τιμές.

Αντιθέτως, το σύστημα των διαγωνισμών παρείχε στην Επιτροπή ορισμένο αριθμό μέσων ενεργείας:

— αυτή αποφασίζει για τη συχνότητα, για το ρυθμό των διαγωνισμών·

— αυτή μπορεί να αποφασίσει την ανωτάτη ποσότητα ζάχαρης που είναι για εξαγωγή μέσα στο πλαίσιο κάθε διαγωνισμού·

— αυτή καθορίζει το ανώτατο ποσό της επιστροφής·

— μπορεί ακόμα, εάν τα οικονομικά δεδομένα των αντιμετωπιζομένων εξαγωγών το δικαιολογούν, να μη δώσει συνέχεια σε ορισμένο διαγωνισμό·

— τέλος, έχει την ευχέρεια να αναστείλει τους μόνιμους διαγωνισμούς.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, πρέπει για να μετάσχουν στο διαγωνισμό να υποβάλουν μέσα σε ορισμένη προθεσμία προσφορές, στις οποίες να αναφέρουν τις ποσότητες τις οποίες αναλαμβάνουν να εξαγάγουν, καθώς επίσης και το ύψος της προσφερομένης επιστροφής. Αλλά στο σημείο αυτό οι εξουσίες της Επιτροπής είναι περιορισμένες κατά το μέτρο που ο διαγωνισμός πρέπει να κατακυρωθεί σε κάθε διαγωνιζόμενο του οποίου η προσφορά δεν υπερβαίνει το ανώτατο ποσό επιστροφής που έχει καθοριστεί από την Επιτροπή· σημειωτέον ότι η κατακύρωση του διαγωνισμού ιδρύει δικαίωμα χορηγήσεως πιστοποιητικού εξαγωγής, στο οποίο αναφέρεται το ποσό της προσφερομένης επιστροφής.

Εξάλλου, ένα σύστημα κατανομής μεταξύ των διαγωνιζομένων της ποσότητας της ζάχαρης στην οποία αφορά ο διαγωνισμός, σε συνάρτηση με τα ποσά επιστροφής που προσφέρονται και ξεκινώντας από το πιο χαμηλό ποσό, διευκολύνει την εξάντληση της εν λόγω ποσότητας.

Τέλος, όταν, όπως συνέβη πολλές φορές, περισσότεροι διαγωνιζόμενοι έχουν προσφέρει ποσά επιστροφής κατώτερα από το όριο που έχει καθοριστεί στο πλαίσιο ενός διαγωνισμού, καθένας από αυτούς έχει το δικαίωμα να εξαγάγει ανάλογα με την προσφορά του και αρχίζοντας από την πιο χαμηλή, κατά τρόπον ώστε να εξαντληθεί η ανωτάτη ποσότητα ζάχαρης που είναι για εξαγωγή και έχει υποβληθεί στο διαγωνισμό.

Όταν περισσότερες προσφορές που αφορούν το ίδιο ποσό επιστροφής αντιπροσωπεύουν συνολικά ποσότητα ανώτερη από την ανωτάτη ποσότητα, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη παρά κατ' αναλογία της προσφερθείσας ποσότητας από κάθε διαγωνιζόμενο.

Από την πολύπλοκη αυτή κανονιστική ρύθμιση προκύπτει, κύριοι, ότι οι εξουσίες, ασφαλώς όχι αμελητέες, που έχουν ανατεθεί στην Επιτροπή της επιτρέπουν, αναμφιβόλως, να ελέγχει και να περιορίζει, κατά περίπτωση, αναλόγως της καταστάσεως της κοινοτικής αγοράς αφενός και των προϋποθέσεων της παγκόσμιας αγοράς αφετέρου, το συνολικό ποσό ζάχαρης που έχει παραχθεί στο εσωτερικό της Κοινότητας που προορίζεται για εξαγωγή σε τρίτες χώρες. Επίσης, επηρεάζοντας το ανώτατο ύψος της επιστροφής, μπορεί σ' ορισμένο μέτρο να περιορίσει τις εξαγωγές. Τέλος, έχει ακόμη τη δυνατότητα να αρνηθεί να δώσει συνέχεια σ' ένα διαγωνισμό, κατά το μέτρο που οι προσφορές επιστροφών της φαίνονται πολύ υψηλές.

Αλλά, ναι μεν αυτά τα διάφορα μέτρα επιτρέπουν ένα γενικό προσανατολισμό και έναν έλεγχο των εξαγωγών επί του συνόλου μιας περιόδου εμπορίας, δεν επιτρέπουν όμως στην Επιτροπή να αντιταχθεί στην εναρμονισμένη ενέργεια των διαγωνιζομένων, δεδομένου ότι στο πλαίσιο κάθε διαγωνισμού, η Επιτροπή ήταν κατά νόμο υποχρεωμένη να προβεί, υπό τις προϋποθέσεις που περιέγραψα, στην κατακύρωση σ' εκείνους οι οποίοι προσέφεραν ποσό επιστροφής ίσο ή κατώτερο του ανωτάτου ποσού που είχε η ίδια καθορίσει. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές η Επιτροπή δεν είχε άλλη λύση παρά να αναστείλει απλώς τους διαγωνισμούς. Πρέπει να γίνει δεκτό ότι ένα τόσο ριζικό μέτρο θα καθήλωνε τη ροή των εξαγωγών αν εφαρμοζόταν συστηματικά.

Μπορεί επίσης να σκεφθεί κανείς ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να ανακαλύψει την εναρμονισμένη δράση παρά μόνο αφού μελετούσε και αντιμετώπιζε τα αποτελέσματα ενός σχετικά σημαντικού αριθμού διαγωνισμών. Δεν μπορούσε λοιπόν να αντιδράσει παρά μόνο με σχετική καθυστέρηση. Είναι σημαντικό σχετικώς να σημειωθεί ότι οι εναρμονισμένες πρακτικές δεν εφαρμόστηκαν παρά μόνο στο έτος 1970.

Πρέπει επίσης να δοθεί απάντηση στο επιχείρημα που προέβαλε η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE έναντι του συστήματος των διαγωνισμών, των οποίων σκοπός ήταν να μειωθεί το ύψος της επιστροφής και το οποίο, κατά την άποψη της προσφεύγουσας, είχε ως συνέπεια να πιεσθούν οι επιχειρήσεις να πωλήσουν σε επίπεδο χαμηλότερο της τιμής παρεμβάσεως. Καθόσον, κύριοι, η RAFFINERIE TIRLEMONTOISE προσπαθεί να αμφισβητήσει τη νομιμότητα των νομοθετικών κειμένων που ρυθμίζουν τη διαδικασία διαγωνισμών ενόψει την αρχών του βασικού κανονισμού, αρκεί να υπομνηστεί ότι το άρθρο 17 του κανονισμού αυτού, αφού παρέσχε την ευχέρεια να καλυφθεί η διαφορά μεταξύ των τιμών της διεθνούς αγοράς και των κοινοτικών τιμών με επιστροφές λόγω εξαγωγής, προέβλεψε ρητά στην παράγραφο 3 ότι αυτές οι επιστροφές μπορούσαν να χορηγηθούν με τη διαδικασία των διαγωνισμών και εξουσιοδότησε σχετικώς το Συμβούλιο να θεσπίσει γενικούς κανόνες στο πλαίσιο ευρείας διακριτικής εξουσίας. Η ίδια η έννοια του διαγωνισμού συνεπαγόταν τον ανταγωνισμό μεταξύ διαγωνιζομένων σε συνάρτηση με τα ποσά επιστροφής που προσφέρονταν.

Εξάλλου, η τιμή παρεμβάσεως δεν είναι τιμή εγγυημένη παρά μόνο κατά το μέτρο που οι παραγωγοί έχουν πράγματι προσφυγή σε οργανισμούς παρεμβάσεως, πράγμα που μπορούσαν να κάνουν. Όπως όμως είδαμε γενικά αρνήθηκαν να προβούν σ' αυτή την ενέργεια. Είναι ακριβώς η περίπτωση της RAFFINERIE TIRLEMONTOISE.

Καμία αρχή του βασικού κανονισμού δεν επέβαλε λοιπόν το να επιτρέπει το ποσό της χορηγηθείσας επιστροφής την εξαγωγή σε κάθε περίπτωση σε τιμή τουλάχιστον ίση με εκείνη της τιμής παρεμβάσεως.

Απομένει, κύριοι, να ερευνήσουμε το ζήτημα αν η προσαπτόμενη εναρμονισμένη ενέργεια ήταν ικανή να επηρεάσει κατά τρόπο αισθητό τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της κοινής αγοράς, πράγμα που αμφισβητούν σιωπηρά και ρητά οι προσφεύγουσες, ιδίως δε οι εταιρίες BÉGHIN, SAY και GÉNÉRALE SUCRIÈRE.

Καλέσατε άλλωστε τους διαδίκους να παράσχουν εξηγήσεις επί του θέματος αυτού, ζητώντας από τις επιχειρήσεις να προσδιορίσουν τα ποσά λευκής ζάχαρης και ακατέργαστης ζάχαρης που κάθε μια από αυτές εξήγαγαν σε τρίτες χώρες κατά το

έτος 1970 και καλώντας την Επιτροπή να προσδιορίσει τα συνολικά ποσά των ίδιων προϊόντων που εξήχθησαν από άλλες επιχειρήσεις ή οργανισμούς της Κοινότητας.

Στο ακροατήριο μια λαμπρή επίδειξη που δανείστηκε μάλιστα τη θεωρία των συνόλων προσπάθησε να σας πείσει, αφενός μεν ότι οι ενδοκοινοτικές εμπορικές ανταλλαγές ήταν στην πραγματικότητα περιορισμένες, από απόψεως όγκου, στο ύψος των ελλειμμάτων των κρατών μελών εισαγωγέων, αφετέρου δε, ότι η ποσότητα που εξήχθη από τις προσφεύγουσες κατόπιν των διαγωνισμών δεν αντιπροσώπευε παρά λιγότερο από το 3% της συνολικής παραγωγής ζάχαρης της Κοινότητας, που υπολογίστηκε για το έτος 1970 σε 7 εκατομμύρια τόνους.

Δεν προτίθεμαι να αμφισβητήσω τους προβαλλόμενους αριθμούς, είτε πρόκειται για 175 000 τόνους περίπου, κατά την άποψη των προσφευγουσών, ή για 300 000 τόνους, αν πιστέψει κανείς την Επιτροπή. Αλλά, αυτό το οποίο αμφισβητώ είναι το ουσιώδες της συγκρίσεως μεταξύ των εξαχθεισών ποσοτήτων στο πλαίσιο της εναρμονισμένης πρακτικής και της συνολικής κοινοτικής παραγωγής.

Θεωρώ πιο σημαντικό αφενός μεν να παραβάλω πρώτον τις ποσότητες ζάχαρης που μπόρεσαν να εξαγάγουν οι προσφεύγουσες, χάρη στους εναρμονισμένους διαγωνισμούς, με τη συνολικά εξαχθείσα ποσότητα το 1970 εκτός της Κοινότητας, αφετέρου δε, να συγκρίνω αυτές τις ποσότητες στο σύνολο των ενδοκοινοτικών εμπορικών ανταλλαγών.

Η πρώτη σύγκριση αρκεί για να μετρηθεί η ευρύτητα της εναρμονισμένης πρακτικής αφού, επί 700 000 περίπου τόνων ζάχαρης που εξήχθη αυτό το έτος προς τρίτες χώρες, 25 ώς 45% του συνόλου αυτού — κατά τις διαφέρουσες εκτιμήσεις των προσφευγουσών και της Επιτροπής — παρασχέθηκαν από τις επιχειρήσεις που είχαν δράσει εναρμονισμένα.

Εν προκειμένω πρέπει να σημειωθεί ότι οι ποσότητες ζάχαρης που εξήχθησαν στο πλαίσιο των διαγωνισμών ήταν περίπου 450 000 τόνοι. Διαπιστώνεται λοιπόν έτσι ότι το μερίδιο των προσφευγουσών αντιπροσωπεύει περισσότερο από ένα τρίτο αυτής της ποσότητας, αν ληφθεί υπόψη η χαμηλή εκτίμηση, ή ακόμη και τα δύο τρίτα, αν στηριχθεί κανείς στους αριθμούς που προέβαλε η Επιτροπή.

Η δεύτερη σύγκριση δείχνει ότι σε σχέση με τον όγκο των εμπορικών ανταλλαγών μεταξύ κρατών μελών — δηλαδή κάτι λιγότερο από 800.000 τόνους — οι ποσότητες που εξήχθησαν με εναρμονισμένη πρακτική προς τρίτες χώρες κάθε άλλο ήταν παρά αμελητέες.

Πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι η ενδοκοινοτική αυτή αγορά ήταν επικουρική αγορά, η οποία, χωρίς την πολιτική της κατανομής των εθνικών αγορών, θα ήταν πολύ ευαίσθητη στον ανταγωνισμό των παραγωγών που διέθεταν πλεονάσματα.

Ενεργώντας εκ συμφώνου για να εξαγάγουν στο εξωτερικό, οι προσφεύγουσες ηθελημένα υποκατέστησαν στους κινδύνους του ανταγωνισμού μια DE FACTO συνεργασία μεταξύ τους και αποκρυστάλλωσαν κεκτημένες καταστάσεις εις βάρος της ελεύθερης κυκλοφορίας της ζάχαρης στην κοινή αγορά.

Φρονώ, λοιπόν, ότι η Επιτροπή βασίμως επικαλείται εις βάρος των προσφευγουσών παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1.

X — *Οι επιβληθείσες χρηματικές κυρώσεις*

Ήδη μπορούμε, κύριοι, να εξετάσουμε τα προβλήματα σχετικά με τις χρηματικές κυρώσεις που επέβαλε η Επιτροπή.

Είναι, νομίζω, σχετικά χρήσιμο να υπενθυμίσω τις αρχές που προκύπτουν από το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, και οι οποίες επιβάλλουν στην Επιτροπή, κατά την άσκηση της εξουσίας που της έχει αναθέσει αυτή η διάταξη, να επιβάλλει πρόστιμα στις επιχειρήσεις που παρέβησαν τα άρθρα 85 ή 86 της Συνθήκης.

Αυτή η υπόμνηση θα μας δώσει την ευκαιρία να απαντήσουμε στην επιχειρηματολογία που προβάλλουν ορισμένες προσφεύγουσες.

Όπως είχα ήδη την ευκαιρία να εκθέσω, οι χρηματικές κυρώσεις που προβλέπονται από τον κανονισμό 17 δεν έχουν ποινικό χαρακτήρα. Μολονότι αυτό δεν αναφέρεται ρητά στην εν λόγω διάταξη, πρέπει να γίνει δεκτό, όπως έλεγε και ο γενικός εισαγγελέας GAND στις προτάσεις του επί του διεθνούς συνασπισμού κινίνης: «διότι τα κράτη μέλη δεν παρεχώρησαν στην Κοινότητα καμία ποινική αρμοδιότητα».

Κατά την άποψη του γενικού εισαγγελέα ROEMER, τα κοινοτικά πρόστιμα είναι της ίδιας φύσεως με τα διοικητικά πρόστιμα που προβλέπει ο γερμανικός νόμος περί περιορισμών του ανταγωνισμού, υπαγόμενα στο πεδίο των διοικητικών παραβάσεων.

Δεύτερον, ο σκοπός αυτών των κυρώσεων είναι «η καταστολή των παρανόμων συμπεριφορών, καθώς και η πρόληψη της επαναλήψεώς τους».

Από τον κατευθυντήριο αυτό σκοπό συνήγαγε το Δικαστήριο ότι «η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλλει πρόστιμα δεν θίγεται καθόλου από το γεγονός ότι η συμπεριφορά που συγκροτεί την παράβαση και η δυνατότητα των επιβλαβών συνεπειών της έχουν παύσει» (αποφάσεις της 15ης Ιουλίου 1970, υποθέσεις κινίνης, REC. 1970, σ. 704). Συνεπώς, ο λόγος ακυρώσεως ότι τα επιβληθέντα πρόστιμα έχουν παράνομο αναδρομικό χαρακτήρα είναι απορριπτέος.

Το άρθρο 15, του κανονισμού 17, εξαρτά την επιβολή προστίμου από την προϋπόθεση ότι η παράβαση ετελέσθη εκ προθέσεως ή εξ αμελείας.

Πρόθεση υφίσταται κατά την έννοια της πιο πάνω διατάξεως όταν οι επιχειρήσεις και τα πρόσωπα, ενεργώντας για λογαριασμό τους, είχαν συνείδηση ότι οι εναρμονισμένες πρακτικές που εφήρμοζαν μεταξύ τους ή η καταχρηστική άσκηση της δεσπόζουσας θέσης στην οποία προέβησαν είχαν περιοριστικές συνέπειες για τον ανταγωνισμό και εμπίπτουν κατόπιν αυτού στο άρθρο 85, παράγραφος 1, ή στο άρθρο 86. Αλλά αυτό δεν αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση. Η απλή αμέλεια αρκεί για να δικαιολογήσει την επιβολή προστίμου, εφόσον οι επιχειρήσεις δεν έπρεπε να αγνοούν τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους.

Το Δικαστήριο έχει άλλωστε κρίνει ότι η ύπαρξη προθέσεως συνιστά επιβαρυντικό στοιχείο που μπορεί νομίμως να λάβει υπόψη της η Επιτροπή για να καθορίσει το ύψος του προστίμου (απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, BÖHRINGER κατά Επιτροπής, υπόθεση 45/69, REC. 1970, σ. 810).

Η Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να αιτιολογήσει την απόφασή της από της απόψεως αυτής. Αυτό και έκανε πράγματι η Επιτροπή εν προκειμένω, χωρίς όμως να παραθέσει αιτιολογία για κάθε μια αιτίαση που δέχτηκε. Δεν νομίζω ότι η γενική διατύπωση την οποία χρησιμοποίησε μπορεί να λογιστεί ως ανεπαρκής αιτιολογία, διότι είναι προφανές ότι διαφωτίζεται, για κάθε μια από τις εν λόγω επιχειρήσεις, από τη λεπτομερή και αιτιολογημένη έκθεση των πραγματικών προϋποθέσεων υπό τις οποίες συντελέστηκαν οι παραβάσεις.

Όσον αφορά την ουσία, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η συμπεριφορά των επιχειρήσεων ήταν πράγματι προμελετημένη. Μεταξύ των στοιχείων που έχουν κατατεθεί στο φάκελο, διαπίστωσα ότι υπάρχουν πολλά έγγραφα που αποδεικνύουν όχι μόνο το υποστατό των παραβάσεων, αλλά φωτίζουν και τις προθέσεις των προσφευγουσών και την κοινή τους βούληση να καταργήσουν τον ανταγωνισμό μεταξύ παραγωγών στις οικείες αγορές τους, καθώς και να προβούν σε κατανομή μεταξύ τους των εξαγωγών προς τις τρίτες χώρες.

Τρίτον, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, δεν επιβάλλει καθόλου στην Επιτροπή, όπως υποστηρίζουν κυρίως οι SAY, BÉGHIN, GÉNÉRALE SUCRIÈRE και SUCRES & DENRÉES, την υποχρέωση να προβεί σε επιμερισμό του προστίμου μεταξύ των διαφόρων παραβάσεων που έγιναν δεκτές.

Το επιχείρημα που συνάγεται από το γράμμα της διατάξεως, αποκλειστικά και μόνο από τη χρήση της λέξεως «παράβαση» στον ενικό αριθμό, δεν αρκεί για να δικαιολογήσει αυτό το συμπέρασμα.

Οι παραβάσεις των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού δεν μπορούν να ταυτιστούν με τις ποινικές παραβάσεις και η Επιτροπή δεν δεσμεύεται, όσον αφορά τον καθορισμό του ποσού του προστίμου, παρά από το διπλό ανώτατο όριο που καθορίζει ο κανονισμός 17, σε απόλυτη αξία, στο ποσό του 1 εκατομμυρίου λογιστικών μονάδων ή, ενδεχομένως, σε ποσό ίσο προς το 10% του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά το διάστημα της προηγουμένης χρήσεως από την τιμωρουμένη επιχείρηση.

Η Επιτροπή διαθέτει, λοιπόν, υπό τον έλεγχο του Δικαστηρίου, ευρεία εξουσία εκτιμήσεως και δεν υποχρεούται, σε περίπτωση σωρεύσεως παραβάσεων, να καθορίσει χωριστά το τμήμα του προστίμου που αντιστοιχεί σε κάθε μια από τις παραβάσεις που έγιναν δεκτές.

Ακόμη περισσότερο, η αρχή του ατομικού καθορισμού του προστίμου δεν αποκλείει τον προηγούμενο καθορισμό ενός συνολικού ποσού που θα πρέπει να κατανεμηθεί μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων μελών ενός συνασπισμού ή που μετέσχαν σε εναρμονισμένες πρακτικές, όπως κρίθηκε ήδη από το Δικαστήριο με την απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, BÖHRINGER κατά Επιτροπής (υπόθεση 45/69, REC. 1970, σ. 812).

Αντιθέτως, η Επιτροπή πρέπει να προσδιορίζει το ποσό του προστίμου σε συνάρτηση με τη βαρύτητα και τη διάρκεια των παραβάσεων που έγιναν δεκτές.

Το Δικαστήριο έχει κρίνει, με την ίδια απόφαση, ότι ο καθορισμός αυτός πρέπει να γίνει λαμβάνοντας υπόψη, ιδίως, τη φύση των παραβάσεων του ανταγωνισμού, τον αριθμό και τη σπουδαιότητα των οικείων επιχειρήσεων, το αντίστοιχο τμήμα της αγοράς που ελέγχουν μέσα στην Κοινότητα, καθώς και την κατάσταση αυτής της αγοράς τότε που έγινε η παράβαση.

Η Επιτροπή δεν παρέλειψε να προβεί σ' αυτή την εκτίμηση, κρίνοντας κατά γενικό τρόπο τη βαρύτητα των παραβάσεων. Δέχτηκε εις βάρος των προσφευγουσών το γεγονός ότι η ζάχαρη αποτελεί βασικό προϊόν διατροφής, το οποίο έχει ιδιαίτερη σημασία για τον καταναλωτή· το γεγονός επίσης ότι οι εναρμονισμένες πρακτικές που δέχτηκε είναι προδήλως αντίθετες προς το σκοπό της πραγματοποιήσεως ενιαίας αγοράς, δεδομένου ότι τείνουν κυρίως στην κατανομή των εθνικών ή τοπικών αγορών και στη διατήρηση των προηγουμένων κεκτημένων θέσεων από τους παραγωγούς.

Σε γενικό επίπεδο οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι το ύψος των προστίμων είναι προφανώς υπερβολικό, σε σύγκριση ιδίως με τις χρηματικές κυρώσεις που είχαν επιβληθεί παλαιότερα από την Επιτροπή για παραβάσεις κανόνων ανταγωνισμού. Στο σημείο αυτό οι προσφεύγουσες βλέπουν την εκδήλωση πνεύματος συστηματικά κατασταλτικού, μέσα στο οποίο διεξήχθη ολόκληρη η διαδικασία, όπως φάνηκε από τις πληροφορίες που ανακοινώθηκαν από την Επιτροπή πριν ακόμη πάρει η απόφαση οριστική μορφή.

Είναι αληθές, κύριοι, ότι σε απόλυτη αξία τα επιβληθέντα πρόστιμα εμφανίζονται ιδιαιτέρως βαριά. Η Επιτροπή, άλλωστε, δεν αποκρύπτει ότι θέλησε να καταστείλει κατά τρόπο αυστηρότερο από ό,τι στο παρελθόν τις ενέργειες που στρέφονται κατά του ανταγωνισμού.

Παρατηρεί όμως ότι εν πάση περιπτώσει οι κυρώσεις αυτές βρίσκονται πολύ μακριά από το ανώτατο όριο προστίμων που έχει καθοριστεί από το άρθρο 16, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, σε συνάρτηση με τον κύκλο εργασιών που πραγματοποίησαν οι επιχειρήσεις κατά την τελευταία χρήση που προηγείται της εκδόσεως της αποφάσεώς της. Πράγματι, το ύψος των προστίμων ποικίλλει, ανάλογα με τις προσφεύγουσες και λαμβανομένου υπόψη του βαθμού της ευθύνης τους, από 0,5% ώς 2% το πολύ των αντιστοίχων κύκλων εργασιών τους. Με την επιφύλαξη της ιδιαίτερης περιπτώσεως των εμπορικών επιχειρήσεων, όπως είναι η εταιρία SUCRES & DENRÉES και ο συνασπισμός πωλήσεων SÜDZUCKER-VERKAUF, νομίζω, καθόσον αφορά εμέ, ότι οι επιβληθείσες κυρώσεις δεν είναι υπερβολικές, λαμβανομένης υπόψη της βαρύτητας των παραβάσεων που έγιναν δεκτές από την προσβαλλόμενη απόφαση και των συνεπειών τους στο ενδοκοινοτικό εμπόριο.

Πρέπει, ασφαλώς, να ληφθούν υπόψη και τα στοιχεία που είναι ίδια στο καθεστώς που καθιερώθηκε με τον κανονισμό 1009/67, για τον οποίο έχω ήδη πει ότι τα συστήματα τιμών και προπαντός των εθνικών ποσοστώσεων περιέχουν, αυτά καθαυτά, κάποια παρότρυνση για περιορισμό των εμπορικών ανταλλαγών ζάχαρης μεταξύ κρατών μελών και για την επιβίωση κάποιας κατανομής των εθνικών αγορών.

Αλλά, κύριοι, νομίζω ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τα στοιχεία αυτά που μπορούν να ελαφρύνουν, σε ορισμένο μέτρο, την ευθύνη των επιχειρήσεων.

Περιέχει σχετικά σαφή σκέψη, δεχθείσα

— αφενός, μεν, το γεγονός ότι «η εξοικείωση των παραγωγών στις συνήθειες που

είναι απότοκοι των εθνικών οργανισμών αγοράς πριν από την 1η Ιουλίου 1968 δεν διευκόλυνε την προσαρμογή τους στην καινούρια κατάσταση που ιδρύθηκε από την κοινή οργάνωση αγοράς»·

— αφετέρου, το γεγονός ότι η εν λόγω κοινή οργάνωση περιείχε ορισμένους περιορισμούς, χωρίς όμως να εξαλείφει τις δυνατότητες ανταγωνισμού.

Κατά συνέπεια, αν δεν είχα εγώ ο ίδιος προτείνει την απάλειψη ορισμένων αιτιάσεων, για τους λόγους που εξέθεσα προηγουμένως, θα απέκλινα να προτείνω την επιβεβαίωση των επιβληθέντων προστίμων, πλην εκείνων που αφορούν τις μη παραγωγικές επιχειρήσεις.

Θα πρέπει όμως να συναγάγω τις συνέπειες των λύσεων που νόμισα ότι έπρεπε να κάνω δεκτές όσον αφορά αφενός μεν την αιτίαση περί εναρμονισμένων πρακτικών που τείνουν στην προστασία της ιταλικής αγοράς, αφετέρου δε στην έλλειψη εφαρμογής εναρμονισμένης δράσεως στην αγορά των Κάτω Χωρών μεταξύ των Ολλανδών παραγωγών και της εταιρίας PFEIFER & LANGEN.

Αν συμμεριστείτε την άποψή μου, θα πρέπει να οδηγηθείτε στη μερική ακύρωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως κατά το μέρος που δέχεται τις παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, έναντι των εν λόγω επιχειρήσεων. Ακολούθως θα πρέπει επίσης να ακυρώσετε το άρθρο 3 της απόφασης αυτής κατά το μέρος που αφορά εκείνες από τις επιχειρήσεις αυτές που δεν καταδικάστηκαν παρά μόνο λόγω αποκλειστικά της συμμετοχής τους στην εναρμονισμένη δράση που αφορά τις παραδόσεις ζάχαρης στην Ιταλία. Αυτή είναι η περίπτωση των έξι παραγωγών αυτής της χώρας:

«ERIDANIA» ZUCCHERIFICI NAZIONALI,

SOCIETÀ ITALIANA PER L'INDUSTRIA DEGLI ZUCCHERI,

CAVARZERE PRODUZIONI INDUSTRIALI,

SOCIETÀ AGRICOLA INDUSTRIALE EMILIANA,

ZUCCHERIFICIO DEL VOLANO,

και τέλος SADAM.

Αντιθέτως, όσον αφορά τις λοιπές επιχειρήσεις, δηλαδή: τις εταιρίες BÉHGIN, SAY, GÉNÉRALE SUCRIÈRE, SUCRES & DENRÉES, καθώς και τη RAFFINERIE TIRLEMONTOISE, τέλος την επιχείρηση SÜDDEUTSCHE ZUCKER AG, θα πρέπει να αναμορφώσετε μόνο το άρθρο 3 της προσβαλλόμενης απόφασης, μειώνοντας το ποσό του επιβληθέντος προστίμου σε κάθε μια από τις επιχειρήσεις αυτές.

Η μείωση αυτή θα πρέπει να λάβει υπόψη της τη σχετική βαρύτητα της παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, που έτεινε στην προστασία της ιταλικής αγοράς, σε σχέση με τη βαρύτητα των λοιπών αντιστοίχων παραβάσεων που έγιναν δεκτές έναντι αυτών.

Σχετικά νομίζω ότι δεν χρειάζεται να προσδιορίσω το ποσοστό, κατά περίπτωση, του ποσού των προστίμων κατά το οποίο θα πρέπει να περιοριστεί, νομίζω όμως ότι είναι δίκαιο να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι για την Επιτροπή η αιτίαση σχετικά με τις παραδόσεις στην ιταλική αγορά είχε ιδιαίτερη βαρύτητα. Πράγματι, η Ιταλία — η πιο ελλειμματική ζώνη της κοινής αγοράς — είναι ή έπρεπε να είναι, όπως βεβαίωσε η καθής, το έδαφος εκλογής του ανταγωνισμού στις ενδοκοινοτικές εμπορικές ανταλ-

λαγές· είναι αληθές επίσης ότι ποσότητες ζάχαρης που εισήχθησαν σ' αυτή τη χώρα, προελεύσεως Γαλλίας, Βελγίου ή ακόμη και Γερμανίας, ανήλθαν συνολικά κατά το διάστημα των τεσσάρων οικείων περιόδων εμπορίας σε περίπου 650 000 τόνους εντός του πλαισίου της προσβαλλομένης εναρμονισμένης δράσεως.

Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, δεν υπάρχει σχεδόν αμφιβολία ότι, κατά τον προσδιορισμό του ποσού των προστίμων, η αιτίαση αυτή βάρυνε όλως ιδιαιτέρως. Είναι τουλάχιστον βέβαιο ότι λόγω της βαρύτητάς της και της διάρκειάς της, η αιτίαση αυτή δικαιολογούσε, κατά την άποψη της Επιτροπής, κύρωση πολύ πιο βαριά από ό,τι η αιτίαση περί εναρμονισμένης δράσεως που αφορούσε τους διαγωνισμούς για τις εξαγωγές προς τρίτες χώρες.

Όσον αφορά την προστασία της ολλανδικής αγοράς, η αιτίαση που έγινε δεκτή — εσφαλμένα κατά την άποψή μου — κατά της SUIKER UNIE και της CENTRALE SUIKER αφενός, και της PFEIFER & LANGEN αφετέρου, νομίζω ότι είχε πολύ μικρότερη σημασία, λόγω της αντίστοιχης καταστάσεως των αγορών των Κάτω Χωρών και του δυτικού τμήματος της Γερμανίας, η οποία δεν επέτρεψε εν πάση περιπτώσει παρά περιορισμένες εισαγωγές γερμανικής ζάχαρης στην ολλανδική αγορά.

Κατά τα λοιπά, είδαμε ότι η μόνη παράδοση ζάχαρης από την PFEIFER & LANGEN στη LIMAKO δεν αφορούσε παρά σχετικώς μικρή ποσότητα. Προτείνοντας την απόρριψη αυτής της αιτιάσεως, εισηγούμαι να μην ελαττωθεί το ποσό των προστίμων που επιβλήθηκαν σ' αυτές τις τρεις επιχειρήσεις, παρά μόνο κατά αυστηρά περιορισμένο μέτρο.

Τέλος, θα πρέπει να λυθεί το ιδιαίτερο ζήτημα που προβάλλει η εταιρία SUCRES & DENRÉES. Η Επιτροπή παραδέχτηκε ότι καθόρισε κάποιο ποσοστό μεταξύ του ποσού των επιβληθέντων προστίμων και του κύκλου εργασιών των εν λόγω επιχειρήσεων. Και ναι μεν το στοιχείο αυτό υπολογισμού μου φαίνεται δικαιολογημένο όσον αφορά τους παραγωγούς, αυτό όμως δεν ισχύει για μια εμπορική επιχείρηση, της οποίας ο ρόλος είναι ρόλος μεσάζοντος και η οποία άσκησε τη δραστηριότητά της είτε ως εμποροµεσίτης είτε όταν έγινε ιδιοκτήτης της ζάχαρης που ανέλαβε να εξαγάγει για λογαριασμό των παραγωγών. Αλλά δεν κατέστη κύριος του προϊόντος παρά μόνο για το χρονικό διάστημα που είναι αναγκαίο για τη μεταφορά της ζάχαρης και για την πραγματοποίηση της εμπορικής πράξεως. Η SUCRES & DENRÉES πολλές φορές ενήργησε κατ' αυτό τόν τρόπο και αυτή ήταν η περίπτωση ιδίως για τις εξαγωγές ζάχαρης προς την Ιταλία, ώστε να εξασφαλίσει την ποιότητα του εξαγομένου προϊόντος και την οικονομική ασφάλεια της συναλλαγής.

Κατόπιν αυτού, είναι ορθό να λεχθεί ότι, προσδιορίζοντας το ποσό του προστίμου που της επέβαλε, η Επιτροπή έπληξε κατά κάποιο τρόπο δύο φορές τον ίδιο κύκλο εργασιών, εκείνον που πραγματοποιούσαν οι Γάλλοι παραγωγοί που συναλλάσσονταν μ' αυτή την επιχείρηση και εκείνον που η επιχείρηση αυτή φαινόταν ότι πραγματοποίησε, ενώ στην πραγματικότητα αμείφθηκε με προμήθεια.

Καθορίζοντας το ύψος του προστίμου που επεβλήθηκε σ' αυτή την επιχείρηση, η Επιτροπή στηρίχθηκε επομένως σε πεπλανημένη εκτίμηση. Αν ληφθεί αυτό υπόψη και αν γίνει δεκτή εις βάρος της SUCRES & DENRÉES μόνο η συμμετοχή της στις εναρμονισμένες πρακτικές που αφορούν τις εξαγωγές εκτός της Κοινότητας, φρονώ ότι θα πρέπει να μειωθεί το ποσό του προστίμου κατά ποσοστό πολύ σημαντικότερο

από ό,τι για τις εταιρίες SAY, GÉNÉRALE SUCRIÈRE και BÉGHIN.

Κατά τη γνώμη μου είναι δίκαιο να ισχύσουν τα ίδια και σχετικά με το συνασπισμό πωλήσεων SÜDZUCKER-VERKAUF, έναντι του οποίου η παράβαση του άρθρου 86, που διαπιστώθηκε από την Επιτροπή, πρέπει να γίνει δεκτή, αλλά να ληφθεί υπόψη, για τον καθορισμό του ποσού του προστίμου, ότι εδώ δεν πρόκειται για παραγωγό, αλλά για οργανισμό εμπορίας.

Για τους λόγους αυτούς προτείνω τελικώς τα εξής:

1) την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης (άρθρο 1, πρώτο μέρος, παράγραφος 1) όσον αφορά τις παραβάσεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, οι οποίες στηρίζονται σ' εναρμονισμένη πρακτική που έχει ως σκοπό και ως αποτέλεσμα τον έλεγχο των παραδόσεων ζάχαρης στην ιταλική αγορά και στην προστασία αυτής της αγοράς·

την ακύρωση, κατόπιν αυτού, του άρθρου 2, της προσβαλλόμενης απόφασης, όσον αφορά τις επιχειρήσεις που αναφέρονται σ' αυτή την παράγραφο του άρθρου 1 (πρώτο μέρος) και την ακύρωση του άρθρου 3 της εν λόγω απόφασης κατά το μέρος που με τη διάταξη αυτή επιβάλλονται πρόστιμα στις ακόλουθες επιχειρήσεις:

— «ERIDANIA» ZUCCHERIFICI NAZIONALI (παράγραφος 1, γράμμα F)

— SOCIETÀ ITALIANA PER L'INDUSTRIA DEGLI ZUCCHERI (παράγραφος 1, γράμμα G)

— CAVARZERE PRODUZIONI INDUSTRIALI (παράγραφος 1, γράμμα H)

— SOCIETÀ AGRICOLA INDUSTRIALE EMILIANA (παράγραφος 1, γράμμα I)

— ZUCCHERIFICIO DEL VOLANO (παράγραφος 1, γράμμα J)

—SADAM (παράγραφος 1, γράμμα K)·

2) την απόρριψη των αιτημάτων της παρεμβάσεως της UNIONE NAZIONALE CONSUMATORI·

3) την ακύρωση της προσβαλλόμενης απόφασης (άρθρο 1, πρώτο μέρος, παράγραφος 2) καθόσον αφορά τις παραβάσεις της SUIKER UNIE και της CENTRALE SUIKER MAATSCHAPPIJ αφενός, και της PFEIFER & LANGEN αφετέρου, οι οποίες στηρίζονται σ' εναρμονισμένη πρακτική που έχει ως σκοπό και ως αποτέλεσμα τον έλεγχο των παραδόσεων ζάχαρης στην ολλανδική αγορά, προελεύσεως δυτικού τμήματος της Γερμανίας, και κατ' ακολουθία την προστασία αυτής της αγοράς·

την ακύρωση, κατόπιν τούτου, του άρθρου 2, της εν λόγω απόφασης, καθόσον αφορά αυτές τις επιχειρήσεις λόγω της πιο πάνω εναρμονισμένης πρακτικής·

4) την αναμόρφωση του άρθρου 3 περί καθορισμού του ύψους των προστίμων που επιβλήθηκαν κατά την έννοια που υπέδειξα·

5) την απόρριψη κατά τα λοιπά των αιτημάτων των προσφυγών στις υποθέσεις 40/73 ώς 44/73, 47/73 και 48/73, 54/73 ώς 56/73.